

Turvallinen hyvinvointialue kaikille – yhteistyössä

ETELÄ-KARJALAN PELASTUSTOIMEN PALVELUTASOPÄÄTÖS 2024–2026

Voimassa 1.1.2024 - 31.12.2026

**Etelä-Karjalan hyvinvointialueen
aluevaltuuston päätös 11.10.2023, § 81**

Sisällys

JOHDANTO	5
1 KESKEISET LINJAUKSET	9
1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät	9
1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen	13
1.3 Tuottamistavan valinta	15
1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta	16
1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät	17
1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa	18
1.7 Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa	20
2 PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI	23
2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	24
2.2 Pelastustoiminta	32
2.3 Pelastustoimen suunnitelmat	36
2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	38
2.5 Väestönsuojeluun varautuminen	40
3 RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN	67
4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	67
4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	67
4.1.2 Palontutkinta	81
4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	85
4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta	89
4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen	90
4.1.6 Valvontatehtävät	91
4.1.7 Valmiuden tarkastaminen	99
4.1.8 Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)	100
4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	101
4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä	101
4.2.2 Pelastustoiminta	102
4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen	140

4.2.4	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	144
4.2.5	Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	145
4.2.6	Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon	146
4.3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	147
4.3.1	Hälytysohje	147
4.3.2	Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu	149
4.3.3	Yhteistyösuunnitelmat	153
4.3.4	Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	154
4.3.5	Eriyistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat	156
4.3.6	Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)	157
4.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	158
4.4.1	Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa	158
4.4.2	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	160
4.4.3	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	163
4.4.4	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus	164
4.5	Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen	165
4.5.1	Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu	165
4.5.2	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	168
4.5.3	Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio	171
4.5.4	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	173
4.5.5	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve	174
4.5.6	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	176
4.5.7	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	179
4.5.8	Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)	184
5	KEHITTÄMISSUUNNITELMA	186

LIITTEET

Liite 1 Alueellinen riskiarviotaulukko (julkinen)

Liite 2 Pelastustoimen riskiluokka-alueet

Liite 3 Viestintästrategia

Liite 4 Valvontastrategia

Liite 5 Kalustostrategia

Palvelutasopäätökseen liittyvä tausta-aineisto:

1. Alueellisen turvallisuuden tila (VN 2020:21)
2. Etelä-Karjalan maakuntaohjelma 2022–2025 (Etelä-Karjalan liitto)
3. Etelä-Karjalan liikennestrategia (Etelä-Karjalan liitto 2020)
4. Etelä-Karjalan pelastustoimen palvelutasopäätös 2021–2025
5. Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen sisäiset suunnitelmat ja ohjeet
6. Etelä-Karjalan alueellinen riskianalyysi 2023
7. Etelä-Karjalan hyvinvointialueen strategia 2023–2025
8. Hallintolaki (434/2003)
9. Kaakkois-Suomen liikennestrategia 2035 (KS:n ELY 86/2014)
10. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma 2021–2030 (STM 2020:33)
11. Kuntalaki (410/2015)
12. Kansallinen riskiarvio 2023 (SM 2023:4)
13. Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö (KATAKRI)
14. Laki hyvinvointialueista (611/2021)
15. Laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta (10/2015)
16. Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021)
17. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)
18. Palvelutasopäätöksen valmistelumuistio, SM 20.12.2022
19. Pelastuslaki (379/2011)
20. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustietojärjestelmä PRONTO
21. Pelastustoimen omavalvontamalli (pelastuslaitosten kumppanusverkoston julkaisu)
22. Seuranta – ja arviointiasetuksen valmistelumuistio, SM 20.12.2022
23. SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022)
24. SM:n asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta (1213/2022)
25. SM:n asetus pelastusautoista (1818/2010)
26. SM:n asetus pelastustoimen suunnitelmista (1368/2018)
27. SM:n ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (17/2013)
28. SM:n ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (5/2016)
29. SM:n ohje vapaaehtoisten voimavarojen hyödyntämisestä pelastustoiminnassa (SM 2022:21)
30. SM:n ohje väestön evakuointien suunnittelusta ja toimeenpanosta (2003)
31. SM:n pelastussukellusohje (48/2007)
32. SM:n pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (21/2012)
33. SM:n pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi (SM 2020:18)
34. SM:n ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia 2035 (2023:15)
35. SM:n ohje valmiussuunnittelusta pelastuslaitoksissa (26/2007)
36. Sodan ajan uhkien riskianalyysiohje (SM 2019, luonnos)
37. Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma (Pelastusopisto 2023)
38. Torjuntaohjeet kemikaalien ja muiden vaarallisten aineiden vaaratilanteille (TOKEVA)
39. Turvallinen tulevaisuus, monialaisen yhteistyön vaikuttavuusselvitys 2022
40. Valmiuslaki (1552/2011)
41. Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)
42. Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista strategisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023–2026 (VN:n päätös SM/2022/99)

- 43. Valtioneuvoston puolustusselonteko (VN 2021:78)
- 44. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta (VN 2021:48)
- 45. Väestön suojaamisen strategia (SM 2007)
- 46. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 (VN:n periaatepäätös)
- 47. Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden valvonta (AVI:n YVT-valvontaohje)
- 48. Muut pelastustoimen suunnitteluun vaikuttavat ohjeet

JOHDANTO

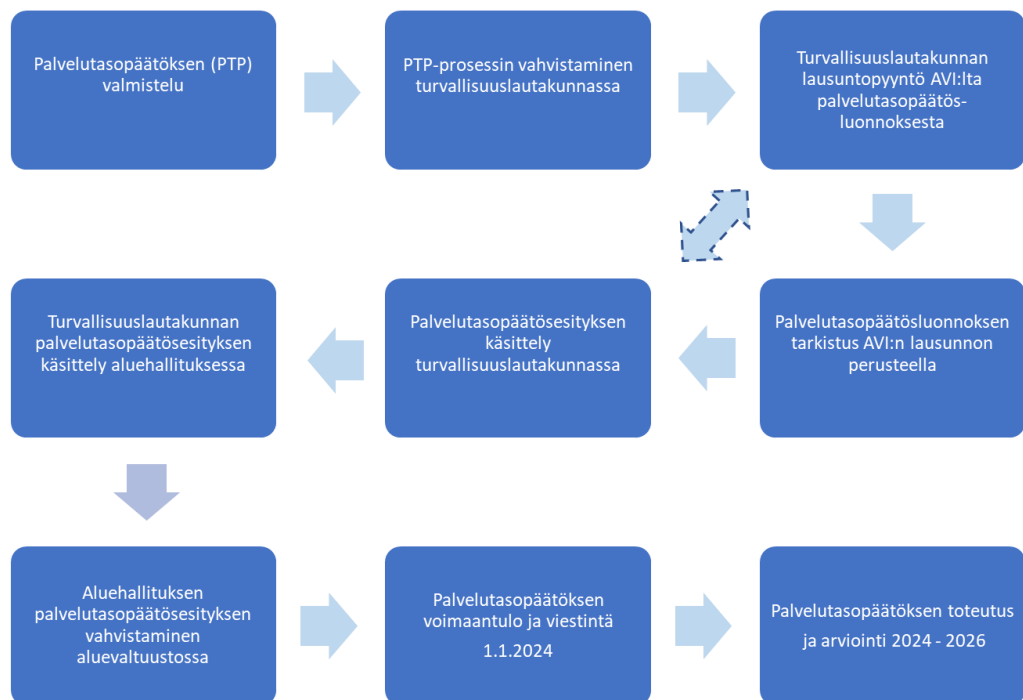
Pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) on säädetty, että hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus- tai muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Pelastustoimi on lähipalvelujen lisäksi valtakunnallinen organisaatio. Pelastuslaitosten on oltava johdettavissa valtakunnallisesti ja niiden on kyettävä toimimaan yhteistyössä keskenään sekä muiden pelastustoimen tehtäviin osallistuvien viranomaisten kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa. Tämä edellyttää riittävän yhdenmukaisia toimintamalleja ja yhdenmukaisia palveluita koko maassa.

Hyvinvointialueiden tehtävänä on huolehtia, että ihmiset saavat kaikissa tilanteissa yhdenvertaiset kiireelliset ja välttämättömät palvelut asuinpaikasta ja vuorokauden ajasta riippumatta. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että riskeiltään samankaltaisilla alueilla on saman tasoiset ja valtakunnallisesti yhdenmukaiset palvelut.

Järjestämislain perusteella hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää pelastustoimen palvelutasosta. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon kansallisesti merkittävät riskit, selvitettävä alueella esiintyvät uhkat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit sekä määriteltävä toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Päätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämisestä. Päätöksen tulee olla voimassa määräajan. Hyvinvointialueen on tehtävä uusi palvelutasopäätös, jos uhkat, riskit tai valtioneuvoston vahvistamat strategiset tavoitteet muuttuvat oleellisesti. Hyvinvointialueen on pyydettävä palvelutasopäätöksestä ennen sen hyväksymistä aluehallintoviraston lausunto. Aluevaltuuston hyväksymä palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle (kuvat 1 ja 2).

Kuva 1. Pelastustoimen palvelutasopäätös

Kuva 2. Palvelutasopäätösprosessi

Pelastustoimen palvelutasopäätös on strategiatason asiakirja, jossa määritellään hyvinvointialueen pelastustoimen strategiset päämäärät ja keskeiset toimenpiteet niiden saavuttamiseksi sekä suunnitelma palvelutason kehittämisestä lain ja riskien edellyttämälle tasolle. Palvelutasopäätös on hyvinvointialueen päätös siihen, millaisia ja minkä tasoisia pelastustoimen palveluja hyvinvointialueella tuotetaan. Tältä osin hyväksytty palvelutasopäätös sitouttaa pelastuslaitoksen tuottamaan ja ylläpitämään palvelutasopäätöksen mukaiset palvelut

ja hyvinvointialueen osoittamaan riittävät resurssit pelastuslaitokselle hyväksytyn palvelutasopäätöksen toteuttamiseen.

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen tavoitteena on pyrkiä tilanteeseen, jossa pelastusviranomaisen aktiivinen asiantuntijarooli ohjauksessa, neuvonnassa, valvonnassa ja turvallisuusviestinnässä sekä pelastustoiminnan valmius yhdessä väestön, muiden turvallisuusviranomaisten, kuntien ja riskikohteiden turvallisuuteen liittyvän omatoimisen varautumisen kanssa muodostavat todellisia riskejä ja onnettomuusuhkia vastaavan kokonaisuuden. Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja muista pelastustoimen palvelutarpeen muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä. Kokonaiskuvan muodostumista tuetaan tutkimuksen, tiedolla johtamisen, tiedonhallinnan ja kehittämisen toimenpitein.

Etelä-Karjalan pelastuslautakunta vahvisti kokouksessaan 22.10.2020 (§ 27) Etelä-Karjalan pelastustoimen palvelutasopäätöksen vuosille 2021–2025 (voimassa 1.1.2021 – 31.12.2025). Palvelutasopäätös laadittiin SM:n palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta annetun ohjeen mukaisesti. Palvelutasopäätös toimitettiin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto ilmoitti 19.10.2020 antamassaan päätöksessään, että aluehallintovirasto on tutustunut hyväksyttävään ja voimaan saatettuun palvelutasopäätökseen, eikä aluehallintovirastolla ole siihen huomautettavaa.

Perusteena Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasoesitykselle on vuonna 2020 vahvistettu pelastustoimen palvelutasopäätös, joka tällä vahvistettavalla palvelutasopäätöksellä päivitetään. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettu huomioon kansallisesti merkittävät riskit, selvitetty alueella esiintyvät uhkat ja arvioitu niistä aiheutuvat riskit sekä määritelty toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutason määrittelyssä on otettu huomioon myös toiminta valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Palvelutasopäätöksessä on otettu huomioon myös valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet.

Sisäministeriön antamassa asetuksessa pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022) on säädetty pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisällön perusteista, rakenteesta sekä aluehallintoviraston suorittamasta arvioinnista. Palvelutasopäätös on sisällön perusteiden sekä rakenteen osalta laadittu SM:n antaman pelastustoimen palvelutasopäätöstä koskevan asetuksen mukaisesti.

Pelastustoimen järjestämislain perusteella Etelä-Karjalan hyvinvointialueen turvallisuuslautakunta pyysi päätöksellään 20.6.2023 (§21) lausunnon Etelä-Suomen aluehallintovirastolta Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätösluonnoksesta vuosille 2024–2026. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antanut 11.7.2023 lausunnon Etelä-Karjalan turvallisuuslautakunnan siltä pyytämästä lausunnosta pelastustoimen palvelutasopäätösluonnoksesta vuosille 2024–2026. Aluehallintoviraston antaman lausunnon perusteella palvelutasopäätösesitystä on tarkennettu niiltä osin, joissa aluehallintovirasto lausunnossaan on todennut puutteita.

Hyvinvointialueen on laadittava vuosittain selvitys pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan. Selvityksessä on kuvattava ja arvioitava, miten pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet sekä mahdolliset sisäministeriön antamat toimenpidesuosituksot on otettu huomioon hyvinvointialueella. Lisäksi selvitykseen on sisällytettävä hyvinvointialueen alustava esitys pelastustoimea koskevasta investointisuunnitelmasta. Investointisuunnitelman tulee perustua valtakunnallisiin strategisiin tavoitteisiin sekä kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiin. Hyvinvointialueen on valittava hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit ja investointia vastaavat sopimukset, ja siinä on arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen. Selvitys tulee toimittaa sisäministeriölle ja asianomaiselle aluehallintovirastolle. Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimi on antanut selvityksen sisäministeriön tietopyyntöön selvityksen toteuttamiseksi hyvinvointialueilla pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta pelastustoimen osalta. Tiedot on koottu vuoden 2022 lopun tietojen mukaan, jollei muuta ole sanottu. Talous- ja henkilöstötiedot perustuvat vuoden 2022 tilinpäätökseen. Tulevaisuutta koskevissa kysymyksissä pyydettiin arvioimaan vuotta 2024 ja vuosia 2025–2028. Sisäministeriö ei ole antanut erillisiä suosituksia hyvinvointialueen pelastustoimelle.

Pelastustoimen järjestämislain perusteella aluehallintovirasto valmistelee alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyden arvioimiseksi hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden sekä laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä, investointien tarvetta ja vaikutuksia. Asiantuntija-arviot toimitetaan sisäministeriölle ja julkaistaan julkisessa tietoverkossa. Jos palvelutasossa on aluehallintoviraston arvion mukaan huomattavia puutteita tai epäkohtia eikä niitä korjata aluehallintoviraston asettamassa määräajassa, aluehallintovirasto voi määräajassa velvoittaa hyvinvointialueen oikaisemaan sen, mitä on tehty tai lyöty laimin. Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta antamassa selvityksessä havaitut puutteet onnettomuuksien ehkäisypalveluissa, pelastustoimintapalveluissa sekä varautumisesta väestönsuojeluun on huomioitu tämän palvelutasopäätöksen valmistelussa.

1 KESKEISET LINJAUKSET

1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastustoimen järjestämislaki 8 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 4 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet

Pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi

Valtioneuvosto on vahvistanut vuosille 2023–2026 pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus- tai muita uhkia vastaavan laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle. Tavoitteet ohjaavat pelastustoimen valtakunnallista sekä hyvinvointialueen pelastustoimen kehittämistä ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetun palvelutasopäätöksen valmistelua sekä hyvinvointialueiden kanssa käytäviä neuvotteluja. Tavoitteena on parantaa pelastustoimen palvelujen saatavuutta, laatua, tuottavuutta ja vaikuttavuutta sekä pienentää kustannuksia.

Vahvistettu strategia on hyvinvointialueen tietoinen ja määritelty pitkän tähtäimen näkemys ja suunnitelma, jonka tarkoituksena on saavuttaa ja ylläpitää vahvistettu pelastustoimen palvelutaso muuttuvassa toimintaympäristössä palvelutasopäätöskauden aikana. Hyväksytty palvelutasopäätös ja siihen liittyvä pelastustoimen strategia luo perusteet pelastustoimen strategisessa suunnittelussa turvallisen hyvinvointialueen kehittämiseksi.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen strategisten tavoitteiden ja toiminnan painopisteiden määrittelyssä on huomioitu valtioneuvoston vahvistamat pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet 2023–2026, pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi, kansallinen ja alueellinen riskiarvio, lainsäädäntö sekä hyvinvointialueen strategia.

Pelastuslaitoksen strategiset tavoitteet ja toiminnan painopisteet palvelutasopäätöskauden aikana:

Pelastustoimen palvelutaso toteutuu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti.

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutaso vastaa kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus- tai muita uhkia kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastustoimen palvelut suunnitellaan, organisoidaan ja toteutetaan siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman kustannusvaikuttavasti siten, että palvelutason yhdenvertainen ja laadukas toteutuminen on turvattu. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että riskeiltään samankaltaisilla alueilla on samantasoiset ja yhdenmukaiset palvelut.

Pelastustoimen resurssit ovat tasapainossa hyväksytyn palvelutasopäätöksen kanssa.

Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan ja hyvinvointialueen riskeistä ja muista pelastustoimen palvelutarpeen muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.

Pelastustoimen henkilöstöresurssit ovat riittävät ja henkilöstö on osaavaa ja hyvinvoivaa.

Pelastustoimen yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen tuottamiseksi käytössä on riittävä määrä ammatillisesti pätevää päätoimista ja sopimushenkilöstöä.

Moniammatillisuuden tuomat mahdollisuudet ja synergiaedut pelastustoimen tehtävissä hyödynnetään hyvinvointialueella.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue ja sen pelastuslaitos on veto- ja pitovoimainen ja arvostettu työnantaja päätoimiselle ja sopimushenkilöstölle, jossa on huolehdittu henkilöstön osaamisesta ja sen kehittämisestä, työhyvinvoinnista ja jaksamisesta, yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta hyvällä henkilöstöpolitiikalla.

Henkilöstön osaaminen ja työkyky vastaavat tehtävien edellyttämiä vaatimuksia.

Pelastustoimen henkilöstön toimintakyvyn säilymiseen kiinnitetään erityistä huomiota koko työuran ajan. Johtaminen on ammattimaista, vuorovaikutteista ja pelastusalan arvojen mukaista: inhimillisesti – ammatillisesti - luotettavasti.

Sopimuspalokunnat ja muu pelastustoimen vapaaehtoistoiminta on tärkeä osa hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujärjestelmää. Sopimuspalokuntien nuoriso-osastojen toimintaa kehitetään, koska toiminta on merkittävä tekijä tulevaisuuden hälytysosastojen toiminnan varmistamisessa.

Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti.

Onnettomuuksien määrä ja niiden seurausvaikutukset pienenevät.

Turvallisuus on osa jokapäiväistä elämää kaikissa väestöryhmissä ja ihmisillä sekä yhteisöillä on valmiudet omatoimiseen varautumiseen onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuuksien seurausvaikutusten vähentämiseksi.

Kotona asumisen turvallisuutta kehitetään ja ikäihmisten kotona asumisen edellytykset ja turvallisuus varmistetaan yhtenäisen toimintamallin (KAT) avulla.

Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastustoimella on kyky toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhteen toimivana kokonaisuutena. Pelastuslaitos on johdettavissa valtakunnallisesti ja sen on kyettävä toimimaan yhteistyössä muiden pelastuslaitosten sekä muiden pelastustoimen tehtäviin osallistuvien viranomaisten kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa.

Hyvinvointialueella on valmius vastata kaikissa tilanteissa kiireellisistä ja välttämättömistä pelastustoiminnan palveluista asuinpaikasta ja vuorokauden ajasta riippumatta.

Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyön tuoma synergiaetu turvataan. Pelastuslaitoksella on valmius tuottaa ensihoitoon kuuluvia tehtäviä siten kuin hyvinvointialue siitä päättää.

Sopimuspalokuntatoiminta ja kattava paloasemaverkosto pysyy elinvoimaisena ja pelastustoimi säilyy turvallisuuden lähipalveluna.

Hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä kehitetään kaikilla osa-alueilla. Pelastuslaitoksen toimintaa kehitetään osallistumalla pelastuslaitosten valtakunnallisen kumppanuusverkoston toimintaan.

Pelastustoimen alueellinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.

Poikkeusolojen uhkamallien edellyttämiin väestön suojaamisjärjestelyihin on varauduttu realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin.

Väestöä kyetään suojaamaan normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa siten, että ihmishenkiä ei menetetä puutteellisen pelastustoiminnan ja suojautumismahdollisuuksien vuoksi.

Uhkien arviointi sekä väestön varoittamisen, väestönsuojien käytön ja väestön siirtojen suunnittelu ja muut järjestelyt toteutetaan viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistöimintana. Pelastustoimen viranomaisten koordinoimana varmistetaan, että toimijoiden välinen tehtäväjako on selkeä.

Kokonaisturvallisuuden kehittäminen toteutetaan hyvinvointialueelle vahvistetun varautumisen ja valmiussuunnittelun sekä kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti.

Pelastustoimen kansainvälinen toiminta kytkeytyy pelastustoimen kansallisiin rakenteisiin. Kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen perustuu kansallisiin pelastustoiminnan ja varautumisen suunnitelmiin ja järjestelyihin. Hyvinvointialueen pelastuslaitoksella on henkilöstön ja kaluston osalta valmius osallistua kansainvälisiin pelastustehtäviin yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Hyvinvointialueen pelastuslaitos huolehtii Saimaan kanavan vuokra-alueella pelastustoimintatehtävistä erillisen sopimuksen mukaisesti.

Pelastustoimen palveluiden ja tehtävien suunnittelu, toteutus ja kehittäminen perustuvat tiedolla johtamiseen ja yhtenäiseen tiedonhallintaan.

Pelastustoimen tietojohdaminen on keskeinen tekijä pelastustoimen palveluiden ja tehtävien laadukasta ja tehokasta toteutusta sekä toiminnan ennakointia, suunnittelua ja analysointia.

Säännöllinen toimintaympäristön muutosten ja suorituskyyvaatimusten toteutumisen seuranta ja analyysi mahdollistavat ajantasaisen tiedolla johtamisen sekä palvelutarpeiden ennakoinnin, suunnittelun ja kehittämisen.

Varmistetaan, että tutkimus- ja kehittämistoiminta vastaa toimialan ja asiakkaiden tarpeita. Tietojohdamisen systematisointia varten on olemassa valtakunnallisesti keskitetty tutkimus-, kehittämis- ja analysointirakenne.

Pelastustoimen ICT-järjestelmät perustuvat viranomaisten korkean varautumisen tietojärjestelmiin.

Pelastustoimen tiedonhallinta mahdollistaa tarkoituksenmukaisen tilannekuvan muodostumisen ja tiedolla johtamisen eri tasoilla sekä tiedon liikkuvuuden organisaatorajojen yli.

Pelastustoimen investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta.

Pelastustoiminen edellyttämä ajoneuvo- ja muun pelastuskaluston laatu, määrä ja suorituskyyky perustuvat arvioituihin kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiin. Hyvinvointialueen pelastustoimen kalustoinvestoinnit parantavat pelastustoimen palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua ja kustannusvaikuttavuutta.

Uudet paloasemainvestoinnit toteutetaan siten, että ne vastaavat koko pelastustoimen alueen suorituskyyvyn tarpeisiin. Paloasemat pidetään sellaisessa kunnossa, että ne ovat terveelliset, turvalliset sekä toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset. Pelastustoimen ja ensihoidon synergia huomioidaan paloasemainvestoinneissa.

Investoinneissa huomioidaan niiden koko elinkaari siten, että investoinnit tukevat osaltaan pelastustoimen ympäristövaikutusten vähentämistä sekä ilmastoriskeihin sopeutumista ja niiden hallintaa.

Pelastustoimen hallinto- ja ohjausjärjestelmä on selkeä.

Organisointi tukee pelastustoimen järjestämistä ja palvelutuotantoa.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen visio 2030:

Turvallinen hyvinvointialue kaikille – yhteistyössä.

1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen

Säädös- tai ohjeperusta

Hyvinvointialuelaki 7 §

Pelastustoimen järjestämislaki 6 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 4 §

Palvelutasopäätöksen asetusmuistio

Hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella Etelä-Karjalan pelastuslaitos tuottaa pelastuslainsäädännössä sekä muussa lainsäädännössä hyvinvointialueen pelastustoimelle ja pelastusviranomaiselle säädettyt tehtävät. Pelastuslaitos voi lisäksi alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä, jos hyvinvointialue niin päättää. Näiden tehtävien hoitaminen ei saa laajuudeltaan olla sellaisia, että se vaarantaa pelastustoimelle ja pelastusviranomaiselle säädettyjen lakisääteisten tehtävien hoitamista.

Pelastustoimen palvelut suunnitellaan, organisoidaan ja toteutetaan siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman kustannusvaikuttavasti siten, että palvelutason yhdenvertainen ja laadukas toteutuminen on turvattu. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että riskeiltään samankaltaisilla alueilla on saman tasoiset ja yhdenmukaiset palvelut.

Pelastustoimen palvelut toteutetaan hyvinvointialueella pelastustoimen palveluihin oikeutettujen tarvetta vastaavasti. Pelastustoimen palvelujen toteuttamisessa huomioidaan asukkaiden mahdollisuudesta saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan siten kuin kielilaissa ja muualla laissa säädetään. Kielilain perustella Etelä-Karjalan hyvinvointialueella pelastusviranomaisen käyttää viranomaisen käsittelykielenä hallintoasiassa suomea. Jokaisella on kuitenkin oikeus käyttää suomea tai ruotsia ja tulla kuulluksi omalla kielellään pelastusviranomaisen aloitteesta vireille tulevassa asiassa, joka välittömästi kohdistuu hänen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee pelastusviranomaisen hänelle asettamaa velvoitetta. Pelastusviranomaisen virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa varmistetaan asetettavin kielitaitovaatimuksin, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito.

Pelastustoimen palvelutasolla ja suorituskvyyllä vastataan asiakkaiden palvelutarpeisiin vaikuttavasti, säännösten mukaisesti ja kustannustehokkaasti kaikissa turvallisuustilanteissa. Hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien pelastustoimen tehtävien saatavuuden ja saavutettavuuden varmistaminen sekä tuottamisen ohjaus ja valvonta perustuvat pelastuslaitokselle vahvistettuun omavalvontaan. Omavalvonnalla tarkoitetaan laillisuusvalvonnasta riippumatonta palveluiden tuottajatasolla toteutettavaa palveluiden laadun hallintaa sekä kehittämistä. Pelastustoimen omavalvontasuunnitelma perustuu kansallisesti vahvistettuun

omavalvontamalliin. Pelastustoimen palveluiden ja tehtävien suunnittelu, toteutus ja kehittäminen perustuvat tiedolla johtamiseen ja yhtenäiseen tiedonhallintaan. Pelastuslaitos seuraa systemaattisen riskianalytiikan avulla toimintaympäristön muutoksia, onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä sekä palvelutarpeiden ennakointia, suunnittelua ja kehittämistä.

Perusteena Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason kehittämiseksi on vuonna 2020 vahvistettu pelastustoimen palvelutasopäätös, joka tällä vahvistettavalla palvelutasopäätöksellä päivitetään. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettu huomioon kansallisesti merkittävät riskit, selvitetty alueella esiintyvät uhkat ja arvioitu niistä aiheutuvat riskit sekä määritetty toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutason määrittelyssä on otettu huomioon myös toiminta valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Palvelutasopäätöksessä otettu huomioon myös valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet.

Kansallisesti ja alueellisesti arvioidut riskit, toimintaympäristön arviointi ja pelastustoimen onnettomuuksien kehityksen muutokset muodostavat yhtenäisen riskiarviokokonaisuuden perustan sille, millaisiin riskeihin ja onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiin hyvinvointialueella on varauduttava. Riskianalyysiin sisältyvien uhkien arviointi kattaa päivittäiset onnettomuudet, häiriötilanteet ja poikkeusolot. Näiden perusteella pelastustoimen palvelut mitoitetaan riskien ja uhkien mukaisesti. Uhkatekijöinä ja uhkamalleina käytetään valmiuslaissa, turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa esitetyjä uhkia ja malleja. Sodan ajan uhkien arvioinnissa käytetään Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja. Häiriötilanneuhkien arvioinnissa on huomioitu kansallisen ja alueellisen riskiarvion tulokset. Poikkeusolojen uhkien arvioinnissa on otettu huomioon valmiuslaissa määritellyt poikkeusolot.

Onnettomuuksien ehkäisy palveluilla hallitaan hyvinvointialueen riskejä ja ehkäistään onnettomuuksia ennakolta. Tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Onnettomuuksien ehkäisy palveluita tuotetaan valvonnan, turvallisuusviestinnän, viranomaisohjauksen, asian tuntijatoiminnan ja palontutkinnan sekä näihin sisältyvän yhteistyön kautta.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden mitoittamiseksi ja päivittäisten onnettomuusuhkien arvioimiseksi hyvinvointialue jaetaan riskiruuduiksi. Jokaiselle riskiruudulle määritellään valtakunnallisen tietoaineiston pohjalta yhtenäisin perustein riskiluokka ja toimintavalmiusaikatavoitteet. Riskiluokkien määrittämisestä käytetään SM:n toimintavalmiuden suunnitteluohjeen regressiomallilla määritettyä riskitasoa. Pelastustoiminnan palvelutaso mitoitetaan vastaamaan alueen riskejä ja onnettomuusuhkia siten, että toiminta on tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä sellaisissa muissa onnettomuuksissa, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä. Pelastustoiminnan järjestelyt suunnitellaan myös sellaisten onnettomuuksien varalta, joissa hyvinvointialueen pelastustoimen omat voimavarat eivät riitä.

Alueella ylläpidetään maantieteellisesti kattava sopimuspalokuntajärjestelmä. Sopimuspalokuntatoiminta ja kattava paloasemaverkosto pysyy elinvoimaisena ja pelastustoimi säilyy turvallisuuden lähipalveluna.

Pelastustoimen alueellinen valmius sekä varautuminen vastaa nykyisiä uhkakuvia ja mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.

Hyvinvointialueen pelastuslaitoksella on henkilöstön ja kaluston osalta valmius osallistua kansainvälisiin pelastustehtäviin yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Pelastustoimen tehtävien suorittamiseen käytetään koko pelastuslaitoksen päätoimista sekä sopimushenkilöstöä mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Henkilöstön osaaminen ja työkyky vastaavat tehtävien edellyttämiä vaatimuksia.

Hyvinvointialueiden pelastuslaitosten välistä yhteistyötä pelastustoimeen kuuluvien tehtävien osalta kehitetään ja lisätään, jos se on kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien kustannusten perusteella.

1.3 Tuottamistavan valinta

Säädös- tai ohjeperusta

Hyvinvointialuelaki 7 §

Pelastuslaki 27 §

SM:n ohje vapaaehtoisten hyödyntämisestä pelastustoimessa

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien pelastustoimen tehtävien tuottamisesta vastaa Etelä-Karjalan pelastuslaitos, joka toimii hyvinvointialueen organisaatiossa erillisenä toimialueena.

Pelastuslaitos vastaa pelastuslainsäädännössä pelastuslaitokselle ja pelastusviranomaiselle kuuluvien tehtävien tuottamisesta. Pelastusviranomaiselle kuuluvista tehtävistä vastaavat pelastusviranomaiseksi määrätyt.

Onnettomuuksien ehkäisyyn kuuluvissa turvallisuusviestintätehtävissä hyödynnetään palvelujen tuottamisessa alueen sopimuspalokuntia ja muita yhteisöjä. Yhteistyötahoiksi valitaan alueen riskikehityksen perusteella esimerkiksi järjestöjä, joiden asiakkaiden toiminta tai asuminen nostavat onnettomuusriskiä. Näitä erityisryhmiä pelastustoimi ei välttämättä tavoita päivittäisessä onnettomuuksien tehtävissä valvonnan tai turvallisuusviestinnän keinoin.

Sellaisten pelastustoimelle kuuluvien tehtävien tuottamiseen, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä eikä pelastusviranomaisena toimimista, käyttää pelastuslaitos apunaan sopimuspalokuntia ja muita vapaaehtoisjärjestöjä erikseen laadittavien sopimusten mukaisesti. Tällaisia järjestöjä ovat mm. alueella toimivat meripelastusseurat.

Sopimuspalokuntalaisten perus- ja täydennyskoulutuksen järjestämisestä vastaa pelastuslaitos. Koulutuksen toteuttamisessa käytetään tarveperusteisesti hyväksi Kaakkois-Suomen Pelastusalanliittoa sekä alueella toimivia oppilaitoksia.

Hyvinvointialueiden välisellä yhteistyöllä pyritään yhteistyösopimuksin varmistamaan pelastustoimen palvelujen saatavuus sekä palvelujen kustannusvaikuttavuus ja tehokkuus tilanteissa, joissa pelastustoimen tehtävät on tarkoituksenmukaista tuottaa yhteistyössä tehtävän vaativuuden, maantieteellisen laajuuden tai sijainnin, harvinaisuuden, tehtävien edellyttämän ammattihenkilöstön erityisosaamisen tai tehtävistä johtuvien kustannusten perusteella.

1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta

Säädös- tai ohjeperusta

Hyvinvointialuelaki 7 §

Pelastustoimen järjestämislaki 16 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 4 §

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien pelastustoimen tehtävien saatavuuden ja saavutettavuuden varmistaminen sekä tuottamisen ohjaus ja valvonta perustuvat pelastuslaitokselle vahvistettuun omavalvontaan. Omavalvonnalla tarkoitetaan laillisuusvalvonnasta riippumatonta palveluiden tuottajatasolla toteutettavaa palveluiden laadun hallintaa sekä kehittämistä. Omavalvonta toimii organisaation toiminnan kehittämisen työkaluna, systemaattisena prosessina, jota seurataan ja arvioidaan. Omavalvonnan avulla pyritään luomaan systemaattisia palvelujen kehittämisen rakenteita sekä ennakkoivia menettelyjä toiminnan laadun varmistamiseksi. Toiminnan arvioinnin tulosten pohjalta tehdään tarvittaessa muutoksia ennakoiden ja ottaen myös huomioon erilainen poikkeama- ja palautetieto. Omavalvonnan avulla kyetään reagoimaan tapahtuneisiin laadun poikkeamiin ja epäkohtiin palveluiden tuottamisessa riittävän aikaisessa vaiheessa.

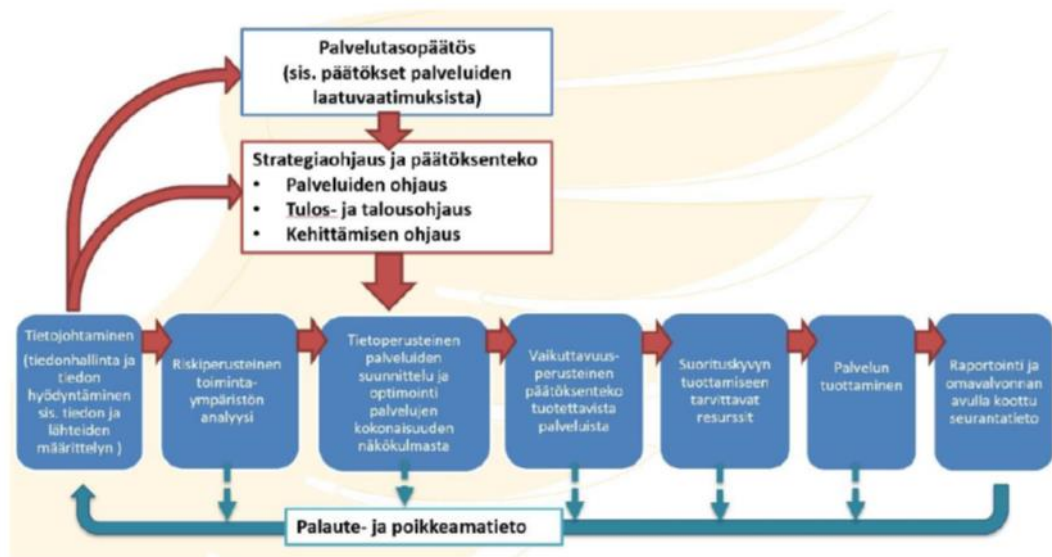
Pelastustoimen omavalvontasuunnitelman laadinnassa noudatetaan kansallisesti vahvistettua omavalvontamallia.

Pelastustoimen omavalvonta kattaa hyvinvointialueen ja sen pelastuslaitoksen itsensä tuottamien, yhteistoiminnassa tuotettavien ja sopimusjärjestelyihin perustuvien palvelujen asianmukaisuuden valvonnan. Pelastustoimen kansallista omavalvontamallia on havainnollistettu kuvassa 3.

Pelastustoimen vahvistama omavalvontamalli sisältää vähintään seuraavat määrittelyt sekä kuvaukset palveluista ja niiden tuottamiseen liittyvistä toimintatavoista:

1. palvelujen määrittelyn
2. miten yhdenvertainen palvelujen saatavuus toteutuu
3. miten palvelujen mitoitus vastaa palvelujen tarvetta
4. miten palvelujen toteutus vastaa palvelujen tarvetta

5. miten suorituskyykyvaatimuksen mukainen palvelu toteutetaan
6. miten palvelun laatuun liittyvä palaute- ja poikkeamatieto toteutuksesta raportoidaan
7. millä tavoin omavalvonnan tuottamaa tietoa hyödynnetään palvelujen johtamisessa ja kehittämisessä
8. miten palvelujen laatua, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta kehitetään

Kuva 3. Pelastustoimen omavalvontamalli

Pelastustoimen omavalvontamalliin kytkeytyy toiminnanohjausjärjestelmä. Toiminnanohjausjärjestelmällä parannetaan palvelutuotannon tilan ennakkointia, seuranta, hallintaa ja kehittämistä sekä varmistetaan palvelutuotannon tieto-ohjattavuus ja toimivuus laadukkaiden palveluiden tuottamisessa.

Pelastustoimen omavalvontasuunnitelma vahvistetaan vuoden 2024 aikana. Tavoitteena on osana omavalvontasuunnitelmaa ottaa palvelutasopäätöskauden aikana käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yhteinen laadunhallintajärjestelmä, jota hyödynnetään toiminnan it-searviointeissa, sisäisissä ja ulkoisissa auditoinneissa sekä kehitystyössä organisaation eri tasoilla.

1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät

Säädös- tai ohjeperusta

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 4 §

Kansallisesti ja alueellisesti arvioidut riskit sekä pelastuslaitoksen systemaattinen riskianalytiikka muodostavat perustan sille, millaisiin onnettomuuksiin ja riskeihin on varauduttava. Riskianalyysiin sisältyvien uhkien arviointi kattaa päivittäiset onnettomuudet, häiriötilanteet ja poikkeusolot.

Alueellinen riskiarvio muodostaa yhdessä kansallisen riskiarvion kanssa riskiarviokokonaisuuden, jossa merkittävimmät riskit on tunnistettu ja arvioitu poikkihallinnollisesti. Kansallisesti ja alueellisesti arvioidut riskit muodostavat perustan sille, millaisiin riskeihin on hyvinvointialueella varauduttava. Pelastuslaitos arvioi riskejään yksityiskohtaisemmin suhteessa tehtäviinsä ja toimintaansa pelastustoimea koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Etelä-Karjalan alueellinen riskiarvion laadinta perustuu alueellisten riskiarvioiden menetelmäohjeeseen. Etelä-Karjalan alueellinen riskiarviointi toteutetaan hyödyntämällä Etelä-Karjalan Turvallisuus- ja Valmiustoimikunnan EKTURVA:n verkostoa. EKTURVA-verkostossa on laajasti edustettuna eri viranomaisten, kuntien ja muiden organisaatioiden turvallisuudesta ja varautumisesta vastaavia viranhaltijoita, jolloin on pystytty laatimaan alueellinen riskiarvio laaja-alaista poikkihallinnollista asiantuntijaverkostoa hyödyntäen.

Pelastuslaitos seuraa systemaattisen riskianalytiikan avulla onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä. Systemaattisessa riskianalytiikassa hyödynnetään pelastusviranomaiselle säädetyn tiedonsaantioikeuden perusteella eri tietolähteitä ja niistä saatavan tiedon tiedonlouhintaa. Riskianalytiikan analysointi tapahtuu palvelutasopäätöskauden aikana vuosittain ja tarvittaessa tiheämmin. Niistä tehtävien johtopäätösten perusteella pelastuslaitos ryhtyy osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tekee esityksiä muille viranomaisille ja tahoille. Onnettomuusriskin arvioinnin perusteella valitaan riskienhallintakeinot vaikuttavuuden perusteella, joita ovat ensisijaisesti riskin poistaminen, riskin pienentäminen tai onnettomuuksien seurausvaikutusten pienentäminen. Valittujen riskienhallintakeinojen vaikuttavuutta seurataan palvelutasokauden aikana vuosittain. Vaikuttavuus huomioidaan seuraavan palvelutasopäätöskauden valmistelussa. Riskikohteissa onnettomuuksien omatoiminen ehkäiseminen ja valvonta sekä vahinkojen rajoittaminen ovat keskeisiä toimenpiteitä.

1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 32 §

Valmiuslaki 12 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 4 §

Hyvinvointialueen hallintosääntö 41 ja 42 §:t

Pelastuslaitos huolehtii varautumisellaan suorituskyvyn ja palveluiden jatkuvuuden turvaamisesta häiriötilanteissa. Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanne voi koskea koko valtakuntaa tai olla alueellinen tai paikallinen. Häiriötilanne voi myös liittyä ainoastaan johonkin toimintoon.

Pelastustoimen johtamisjärjestelmä ja valmius häiriötilanteisiin perustuu päivittäiseen valmiuteen, jota vahvennetaan ja laajennetaan häiriötilanteissa tarpeen mukaan. Pelastuslaitos toimii häiriötilanteissa erillisten valmiuden kohottamisen parametrien mukaisesti, joista täysvalmiuden organisaatio on käytössä vaativimmissa tilanteissa.

Pelastustoiminnan johtamisohjeessa on määritetty toimenpiteet, henkilöt, roolit sekä järjestelmät tilannekuvan ylläpitoon häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tehtävien johtamisen tukemiseksi. Johtamisohjeessa otetaan huomioon myös tilanteet, joiden johtaminen edellyttää yhteistyötä muiden pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten ja tahojen kanssa. Häiriötilanteissa ja olosuhteiden niin vaatiessa pelastustoimen palveluiden tehtävät asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen siten, että pelastustoimen palvelutaso ei merkittävästi laske.

Hyvinvointialueen hallintosäännössä on säädetty toimivallan muutostarpeet vakavissa häiriö- ja poikkeusoloissa. Pelastusjohtaja voi käyttää vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa päätösvaltaa hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi. Päätösvaltaa voidaan käyttää myös tilanteen normalisoimiseksi välttämättömän syyn vuoksi. Aluehallitus voi vahvistaa pelastusjohtajan normaalista toimivallasta poikkeavan päätösvalan määrääjäksi yli yhden kuukauden kestävässä vakavassa häiriötilanteessa sekä poikkeusoloissa mainitun muun välttämättömän syyn vuoksi.

Häiriötilanteissa ja olosuhteiden niin vaatiessa pelastustoimen palveluiden tehtävät asetetaan seuraavaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen:

Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

- neuvontapalvelu
- turvallisuusviestintä
- pelastuslain 42 §:n mukaiset ilmeiset onnettomuus- ja tulipaloriskit
- valvontatehtävät kohteissa, joissa henkilö- ja paloturvallisuuden vaara on tavanomaista korkeampi (kohteet A1-A6)
- palontutkinta
- asuinrakennukset ja niihin rinnastettavat kohteet
- viranomaisohjaus- ja asiantuntijapalvelut
- Kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen asettamisen periaatteet:
 - PelL 42 §:n mukainen ilmoitus ilmeisestä tulipalo- ja muusta onnettomuusriskistä. Tehtävä edellyttää välittömiä toimia riskin pienentämiseksi tai poistamiseksi, jotta vahinkokehitys saadaan katkaistua tehokkaasti.
 - Kohonnut tulipalo- ja muu onnettomuusriski, joka toteutuessaan voi aiheuttaa huomattavaa vaaraa tai haittaa ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle ja kohonneen riskin hallintaan vaaditaan pelastusviranomaisen toimenpiteitä. Tilanne ei edellytä välitöntä reagointia, mutta on hoidettava ilman viivytystä.
 - Muut kohonneet riskit, jotka vaativat pelastusviranomaisen hallintatoimenpiteitä riskin pienentämiseksi tai poistamiseksi. Tehtävät hoidetaan toiminnallisesti sopivana ajankohtana tai asiakkaan kanssa erikseen sovittuna ajankohtana.

- Muut riskit ja palvelukysynnän muutokset.
- Asiakkaista ja toimintaympäristöstä muodostuvan palvelukysynnän ennakointi ja seuranta on keskeisessä asemassa optimoidun palveluvasteen tuottamisessa.

Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

- A – kiireellisyysluokan tehtävä (edellyttää välitöntä ihmisen, ympäristön tai suurien omaisuusarvojen pelastamista)
- B – kiireellisyysluokan tehtävä (varmentamaton, mahdollisesti henkeä pelastava tai suuria lisävahinkoja estävä tehtävä)
- C – kiireellisyysluokan tehtävä (staattiset onnettomuudet, joista ei arvioida aiheutuvan välittömästi merkittäviä lisävahinkoja)
- D – kiireellisyysluokan tehtävä (ei edellytä välittömiä toimia, mutta se on hoidettava toiminnallisesti sopivana tai asiakkaan kanssa erikseen sovittuna ajankohtana)

Pelastustoimintaan varautumisen osalta alueen palokunnat voidaan määrätä tarvittaessa asemavalmiuteen.

Pelastustoiminnan osalta pelastuslaitos varautuu häiriötilanteissa yhteistyöhön pelastustoiminnan yhteistyöalueen ja muiden pelastuslaitosten kanssa etukäteissuunnitelmin. Häiriötilanteen koskiessa koko valtakuntaa tai useampaa pelastustoiminnan yhteistyöaluetta, johtamisen osalta toimitaan SM:n päätösten mukaisesti.

1.7 Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 2 ja 32 §:t

Valmiuslaki 12 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 4 §

Hyvinvointialueen hallintosääntö 41 ja 42 §:t

Pelastuslaitos huolehtii varautumisellaan suorituskyvyn ja palveluiden jatkuvuuden turvaamisesta valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa.

Valmiuslain 3 §:n perusteella poikkeusoloja ovat:

1. Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
2. Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
3. väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
4. erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;

5. vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä
6. sellainen
 - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
 - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
 - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
 - d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
 - e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
 - f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
 - g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapah-tuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Pelastustoimen johtamisjärjestelmä ja valmius poikkeusoloissa perustuu päivittäiseen valmiuteen, jota vahvennetaan ja laajennetaan poikkeusoloissa. Pelastuslaitos toimii poikkeusoloissa erillisten valmiuden kohottamisen parametrien mukaisesti, joista täysvalmiuden organisaatio on käytössä. Pelastustoiminnan johtamisohjeessa on määritetty toimenpiteet, henkilöt, roolit sekä järjestelmät tilannekuvan ylläpitoon häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tehtävien johtamisen tukemiseksi. Johtamisohjeessa otetaan huomioon myös tilanteet, joiden johtaminen edellyttää yhteistyötä muiden pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisien ja tahojen kanssa.

Poikkeusoloissa ja olosuhteiden niin vaatiessa pelastustoimen palveluiden tehtävät asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen siten, että pelastustoimen palvelutaso ei merkittävästi laske. Tehtävien asettamiseen kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen vaikuttaa oleellisesti se, että valmiuslain säädösten käyttöönotto voi tuoda pelastusviranomaisille merkittäviä lisätehtäviä erityisesti silloin, jos väestönsuojeluun liittyvät säädökset otetaan käyttöön. Tehtävien asettamisesta poikkeusoloissa kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen ja resurssien kohdentamisesta eri palveluihin päättää pelastusjohtaja erillisellä päätöksellä, joka on voimassa vain sen ajan, mitä poikkeusolot edellyttävät. Poikkeusoloissa päätösten vaikutusten arviointi toteutetaan poikkeusoloista laaditun raportin perusteella.

Poikkeusolojen pelastus- ja väestönsuojelutoimia koordinoidaan ja johdetaan pääasiallisesti pelastustoimen johtokeskuksesta, jos se uhkatilanne huomioiden on mahdollista.

Onnettomuuksien ehkäisytehtävien osalta noudatetaan häiriötilannehallinnan mukaisia periaatteita palveluiden kohdentamisessa parhaan turvallisuushyödyn ja vaikuttavuuden saavuttamiseksi huomioiden uhkien, riskien ja palvelukysynnän muutokset.

Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

- neuvontapalvelu
- turvallisuusviestintä
- viranomaisohjaus- ja asiantuntijapalvelut
- asuinrakennukset ja niihin rinnastettavat kohteet
- pelastuslain 42 §:n mukaiset ilmeiset onnettomuus- ja tulipaloriskit
- valvontatehtävät kohteissa, joissa henkilö- ja paloturvallisuuden vaara on tavanomaista korkeampi (kohteet A1-A6)
- palontutkinta

Poikkeusolojen tehtävissä hyödynnetään sopimuspalokuntien henkilöstöä henkilövarausten kautta. Pelastuslaitos hankkii perustamisvastuullaan olevien väestönsuojelumuodostelmien tarvitseman erityisen tärkeän materiaalin. Materiaalin hankintasuunnitelma sisältyy pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmaan.

Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

- A – kiireellisyysluokan tehtävä (edellyttää välitöntä ihmisen, ympäristön tai suurien omaisuusarvojen pelastamista)
- B – kiireellisyysluokan tehtävä (varmentamaton, mahdollisesti henkeä pelastava tai suuria lisävahinkoja estävä tehtävä)
- C – kiireellisyysluokan tehtävä (staattiset onnettomuudet, joista ei arvioida aiheutuvan välittömästi merkittäviä lisävahinkoja)
- D – kiireellisyysluokan tehtävä (ei edellytä välittömiä toimia, mutta se on hoidettava toiminnallisesti sopivana tai asiakkaan kanssa erikseen sovittuna ajankohtana)

Väestönsuojelutilanteessa pelastustoiminnassa korostuvat evakointeihin varautuminen, väestönsuojeluorganisaation johtaminen sekä tarvittaessa oman toiminnan hajauttaminen ja viestiyhteyksien varmentaminen.

Pelastustoiminnan osalta pelastuslaitos varautuu poikkeusoloissa yhteistyöhön pelastustoiminnan yhteistyöalueen ja muiden pelastuslaitosten kanssa etukäteissuunnitelmin. Poikkeusolojen koskiessa koko valtakuntaa tai useampaa pelastustoiminnan yhteistyöaluetta, toimitaan johtamisen osalta SM:n päätösten mukaisesti.

2 PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI

Pelastuslain (379/2011) 28 §:n mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Pelastuslain 29 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi. Pelastuslain 29 §:n mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta. Mainittua asetusta ei ole annettu, mutta sisäministeriö on antanut 30.9.2013 ohjeen palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (Sisäasiainministeriön julkaisu 17/2013). Pelastuslain 28 ja 29 §:t on kumottu 1.1.2023 voimaan tulleella lailla pelastustoimen järjestämisestä (613/2021). Pelastustoimen järjestämisestä annettu laki sisältää vastaavat pelastustoimen palvelutasoa (3 §) ja palvelutasopäätöstä (6 §) koskevat säännökset sekä palvelutasopäätöstä koskevan asetuksenantovaltuuden.

Etelä-Karjalan pelastuslautakunta vahvisti kokouksessaan 22.10.2020 (§ 27) Etelä-Karjalan pelastustoimen palvelutasopäätöksen vuosille 2021–2025 (voimassa 1.1.2021 – 31.12.2025). Palvelutasopäätös laadittiin SM:n palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta annetun ohjeen mukaisesti. Palvelutasopäätös toimitettiin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Aluehallintoviraston 19.10.2020 antamassaan päätöksessään ilmoitti, että aluehallintovirasto on tutustunut hyväksytyyn ja voimaan saatettuun palvelutasopäätökseen, eikä aluehallintovirastolla ole siihen huomautettavaa.

Vahvistetussa palvelutasopäätöksessä yhteiskunnalliseksi vaikuttavuuden osalta strategiseksi tavoitteeksi asetettiin, että onnettomuuksien ja vahinkojen määrä laskee ja seurausvaikutukset vähenevät.

Palvelutasopäätöskauden 2021–2025 arvio tavoitteisiin pääsemisestä perustuu palvelutasopäätökseen kirjattujen mitattavien tavoitteiden toteutumiseen vuosien 2021–2022 osalta. Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen strategisten mittareiden perusteella palveluiden toteutuma on vastannut hyväksyttyä palvelutasopäätöstä. Näiden perusteella ja vaikuttavuusperusteisesti tulkittuna Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyllä, pelastustoiminnalla ja varautumisella on ollut vaikuttavuutta palvelutasopäätöstä vastaavassa ja vahvistuneessa turvallisuuskehityksessä. Asiakkailta saatu palaute tukee tätä tulkintaa.

Tarkempi kuvaus pelastuslaitoksen toiminnasta on esitetty vuosittain vahvistettavassa toimintakertomuksessa.

Pelastustoimen järjestämislain mukaisesti hyvinvointialue on laatinut vuoden 2022 osalta selvityksen aluehallintovirastolle / sisäministeriölle pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan.

2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 42–43 ja 78–80 §:t

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 5 §

Onnettomuuksien ehkäisyn strategisena tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Strategiset tavoitteet jatkuvat yli palvelutasopäätöskauden. Palvelutasopäätöskauden lopussa ja uuden palvelutasopäätöksen valmistelussa arvioidaan strategisten tavoitteiden vaikuttavuutta ja mahdolliset tarkennukset palvelujen tuottamiseen.

Palvelutasopäätöksen mukaisesti onnettomuuksien ehkäisyn palveluita tuotetaan valvonnan, turvallisuusviestinnän, viranomaisohjauksen, asiantuntijatoiminnan ja palontutkiminnan sekä näihin sisältyvän yhteistyön kautta.

Pelastuslaitos joutui koronapandemian COVID-19 johdosta suuntaamaan voimavaroja suorituskyvyn turvaamiseen ja asettamaan sille lainsäädännön sekä palvelutasopäätöksen mukaiset tehtävät kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen. Koronaviruspandemian ja sen leviämisen estämiseksi asetetut rajoitteet vaikuttivat siihen, että pelastusviranomaisten suorittamia valvontatehtäviä ja pelastuslaitoksen antamaa turvallisuusviestintää ei voitu toteuttaa kaikilta osin vahvistettujen vuosisuunnitelmien mukaisesti ja tämän takia toiminnallisia tavoitteita valvonnan ja turvallisuusviestinnän osalta ei kaikilta osin saavutettu. Asiantuntijaohjauksessa palvelukysynnän vaihtelut ovat osin ruuhkauttaneet toimintaa ja asiakkaiden odotusajat ovat tämän seurauksena pidentyneet. Onnettomuuskehityksen seuranta ja yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä ovat toteutuneet lainsäädännön vähimmäisvaatimuksen mukaisesti. Toiminnan taso tuollaisenaan jää vajaaksi laatu- ja vaikuttavuusnäkökulmasta tarkasteltuna, kuten myös omavalvontavelvoitteen toteutumisen osalta.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden tuottamiseen käytetään tehokkaasti hyväksi koko pelastuslaitoksen henkilöstöresursseja, jotta asetetut tavoitteet valvonnan, turvallisuusviestinnän, viranomaisohjauksen ja viranomaisyhteistyön sekä palontutkiminnan osalta saavutetaan.

Kokonaisuutena onnettomuuksien ehkäisyn palvelut on toteutettu suunnitellusti ja johdetusti sekä palveluja on pyritty kehittämään tietoon perustuen. Palvelutasopäätöskaudella laadittavaksi suunniteltu onnettomuuksien ehkäisystrategian (resurssit, valvonta, turvallisuusviestintä, viranomaisohjaus- ja asiantuntijatoiminta, palontutkiminta, kehittäminen) valmistelutyö on kesken.

Valvonta

Pelastuslaitoksen valvontastrategian tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tähän tavoitteeseen pyritään pelastuslaitoksen valvontatoiminnan

osalta todentamalla pelastuslain velvoitteiden noudattamista kohteissa sekä vaikuttamalla turvallisuuskulttuurin kehittymiseen alueella. Tämän lisäksi valvontatoiminnassa kertyvän riskitietoisuuden avulla tuotetaan lisäarvoa pelastuslaitoksen onnettomuusriskienhallinnan palvelukokonaisuuteen sekä alueen muuhun turvallisuustyöhön.

Valvontastrategia perustuu alueen riskien ja ominaispiirteiden arviointiin. Valvontavelvoitteen toteuttamisen osalta keskeisessä asemassa ovat olleet pelastuslaitoksen oma toiminta ja eri tahojen kanssa tehtävä yhteistyö. Kohteiden oman toiminnan merkitystä korostetaan turvallisuuden parantamisessa.

Viranomaisvalvonta on toteutettu osana palvelutasopäätöstä vahvistetun valvontastrategian ja vuosittain vahvistetun valvontasuunnitelman mukaisesti.

Palvelutasopäätöksessä valvonnan osalta tavoitteeksi vahvistettiin, että valvontasuunnitelman mukaiset määrävälein suoritettavat valvontatehtävät toteutetaan vuosittain 100 %:sesti sekä paloturvallisuuden itsearviointin suorittaa vuosittain vähintään 75 % itsearviointivelvollisista.

Määrävälein suoritettavat valvontatehtävät toteutuivat kokonaisuudessaan:

- 2021: 81 %
- 2022: 93 %

Paloturvallisuuden itsearviointin suoritti itsearviointivelvollisista:

- 2021: 78 %
- 2022: 65 %

Vuosien 2021 ja 2022 aikana toteutunutta valvontaa on yksilöity tarkemmin taulukossa 1. Palvelutasopäätöskauden aikana valvontatyötä on kehitetty laadullisesti itsearviointin kehittämisen ja uuden valvontaprosessin myötä. Uudistunut valvontaprosessin hallinta ja omaksuminen on asettanut uusia osaamisvaatimuksia valvontatyötä tekeville henkilöille. Pelastuslaitosten yhteinen valvontasovellus pyritään ottamaan käyttöön palvelutasopäätöskauden aikana.

Taulukko 1. Vuosien 2021 ja 2022 aikana toteutunut valvonta.

	2021	2022
Yleiset palotarkastukset (kpl / -%)	1 227 (86%)	1 131 (89%)
Erityiskohteet	581 (95%)	534 (95%)
Asuin- ja vapaa-ajanrakennukset	647 (80%)	597 (85%)
Jälkipalotarkastukset (kpl)	19	23
Erityiset palotarkastukset (kpl)	44	50
Ylimääräiset palotarkastukset (kpl)	110	131
Yleisötilaisuuksien palotarkastukset (kpl)	6	9
Muut palotarkastukset (kpl)	174	210
Paloturvallisuuden itsearviointi (kpl / %)	5 145 (78%)	3 827 (65%)
Yleisötapahotumien pelastussuunnitelmat (kpl)	120	190
Kemikaalivalvonta	165	311
Poistumisturvallisuusselvitykset	36	25
Asiakirjavalvonta	650	924

Vuosittain laadittavan valvontasuunnitelman mukaisissa määrävälein suoritettavissa valvontatehtävissä ja paloturvallisuuden itsearvioinnissa ei päästy määrällisiin tavoitteisiin palvelutasopäätöskaudella. Tavoitteen asettelu pysyy samanlaisena seuraavalla palvelutasopäätöskaudella. Valvontatyötä tekevän henkilöstön osaamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota. Koulutuksia järjestettiin päätoimenaan valvontatyötä tekevien henkilöiden toimesta muulle henkilöstölle. Koulutuksen suunnittelussa huomioitiin erityisesti toimintaympäristön muutosten asettamat vaatimukset, valvontaprossin muutos, henkilöstön koulutustavoitteet sekä kansallisesti rakennettavat suorituskyskyvaatimukset. Koulutus ja osaaminen on yhtenä keskeisenä tavoitteena seuraavalla palvelutasopäätöskaudella.

Pelastuslaitosten verkostomaiseen yhteistyöhön on osallistuttu aktiivisesti ja sieltä hankitut valtakunnalliset ohjeet sekä toimintamallit on pyritty ottamaan käyttöön pelastuslaitoksen tekemässä valvontatyössä. Tulevaisuudessa on tarkoitus jatkaa tätä työtä.

Valvonnan laadun seurantaan ei ole otettu käyttöön valtakunnallisia seurantamittareita palvelutasopäätöskauden aikana, koska ne ovat vielä kehitysvaiheessa. Tästä syystä niiden täysimittainen hyödyntäminen on haastavaa.

Nuohoustyötä ja sen suorittamista on valvottu muiden valvontatehtävien yhteydessä, sekä tarvittaessa erikseen. Yhteistyötä, vuoropuhelua ja tiedonvaihtoa tullaan tehostamaan jatkossa nuohouksen osalta. Muuta viranomaisten ja muiden tahojen kanssa tehtävää valvon-

tayhteistyötä on tehty melko suunnitelmallisesti ja sitä on kohdennettu havaittujen tarpeiden mukaan. Tätä tulee tehdä nykyistä suunnitelmallisemmin ja kattavammin seuraavan palvelutasopäätöskauden aikana.

Kemikaalivalvonta on toteutunut suunnitellusti ja toimintaa jatketaan. Maanalaisten öljysäiliöiden valvontaa on tarpeen tehostaa edelleen, jotta säiliöiden rikkoontumisen seurauksia kyetään minimoimaan.

Turvallisuusviestintä

Pelastustoimen antaman turvallisuusviestinnän tavoitteena on hyvän turvallisuuskulttuurin saavuttaminen vaikuttamalla turvallisuusasenteisiin, -tietoihin ja -taitoihin yhteistyössä muiden viranomaisten, järjestöjen ja asukkaiden kanssa. Tavoitteena on myös, että ihmiset ja yhteisöt tuntevat vastuunsa omasta, läheisten ja yhteiskunnan turvallisuudesta. Toiminnan kantavia teemoja ovat vaikuttavuus, ilmiölähtöisyys ja ihmiskeskeisyys.

Pelastustoimen turvallisuusviestinnän palveluita tuotetaan riskiperusteisesti, järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti. Kohderyhmien valinnassa huomioidaan elinkaarimalli, valtakunnalliset linjaukset onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman mukaan ja haja-asutusalueet, joissa palokuntien toimintavalmiusajat ovat pitkiä. Keskeisimpänä tavoitteena on onnettomuuksien välttäminen. Haja-asutusalueella parannetaan asukkaiden omia valmiuksia ja taitoja toteuttaa pelastustoimenpiteitä ja alkusammutusta.

Turvallisuusviestintä on toteutettu osana palvelutasopäätöstä vahvistetun viestintästrategian ja vuosittain vahvistetun turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmassa on huomioitu valtakunnalliset turvallisuusviestinnän tavoitteet.

Palvelutasopäätöksessä turvallisuusviestinnän osalta tavoitteeksi vahvistettiin, että turvallisuusviestinnän tilaisuuksiin osallistuu vuosittain noin 20 % pelastustoimen alueen väestöstä. Tästä noin puolet saavutetaan konkreettisella koulutuksella.

Turvallisuusviestinnän tilaisuuksiin osallistui pelastustoimen asukasmäärästä:

- 2021: 9 %
- 2022: 18 %

Vuonna 2022 toteutunut valtakunnallinen keskiarvo oli 12 %. Määrällisesti turvallisuusviestintää toteutettiin hyvin. Turvallisuusviestintään ei ole ollut käytettävissä kaikilta osin sitä resurssia, mitä palvelutasopäätöksessä sovittujen tavoitteiden toteutuminen olisi edellyttänyt. Palvelujen tavoitetaso edellyttäisi 6,0 henkilötyövuotta, kun nykyinen henkilöstömitoitutus on 4,5 henkilötyövuotta.

Tulevaisuuden tarpeena on tunnistettu virtuaalisesti toteutettavan viestinnän huomioimisen määrällisessä tarkastelussa. Lisäksi tavoitteena on tuoda määrällisten tavoitteiden tarkastelun rinnalle muita laatu- ja vaikuttavuustavoitteita.

Alueen sopimuspalokunnilla on ollut keskeinen rooli pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän toteuttamisessa. Palokuntasopimuksissa on huomioitu sopimuspalokuntien tuottama turvallisuusviestintä. Pelastuslaitoksella on olemassa sopimuspalokuntien viestinnän ryhmä, jonka kanssa turvallisuusviestinnän toteutuksia on suunniteltu yhteistyössä. Sopimuspalokunnat ovat sekä pelastuslaitoksen kanssa yhdessä että myös omatoimisesti toteuttaneet turvallisuusviestintää neuvonnan, koulutuksen, kalustoesittelyn tai some-viestinnän kautta.

Turvallisuusviestintä toteutetaan hyväksytyn viestintästrategian mukaisesti. Viestintästrategia hyväksyttiin osana palvelutasopäätöstä. Turvallisuusviestinnän toteutukseen ja muotoihin vaikuttivat eri koronarajoitukset. Osa koulutuksista toteutettiin etänä ja osa lähikoulutuksena rajoitusten salliessa. Yleisesti voidaan todeta, että pelastuslaitos halutaan tuottamaan koulutusta ihmisten kanssa kasvokkain tapahtuvana vuorovaikutuksena. Kohderyhminä olivat turvallisuusviestintäsuunnitelmassa määritellyt kohderyhmät. Toteutuneen palvelutasopäätöskauden aikana turvallisuusviestinnän menetelmiä, kalustoa sekä osaamista päivitettiin. Turvallisuusviestinnän vaikuttavuuteen liittyviä mittareita kehitetään tulevan palvelutasopäätöskauden aikana edelleen. Pelastuslaitokselle hankittiin videomateriaaliin tuottamiseen kalustoa sekä järjestelmäkamera. Turvallisuusviestintään sekä hankeviestintään tuotettiin videomateriaalia. Turvallisuuskouluttajat ovat osallistuneet alueellisen valmiuskeskuskonseptin edelleen kehittämiseen sekä toimijoiden kouluttamiseen. Korona-aikana osaa harjoituksista siirrettiin ja kouluttamista toteutettiin etänä.

Yhteiskunnan turvallisuustilanteen kiristyttyä pelastuslaitoksen toteuttamalla turvallisuusviestinnällä oli tärkeä rooli turvallisuuden tunteen lisäämisellä sekä realistisen tiedon tuottamisessa yhteiskunnan varautumiseen sekä väestönsuojeluun liittyvissä asioissa. Koronarajoitusten voimassaoloaikana turvallisuusviestinnällä oli myös tärkeä rooli keskeisten verkostojen ylläpitämisessä. Verkostomaista yhteistyötä jatketaan ja kehitetään edelleen eri yhdyspinnoilla, jotka tukevat pelastustoimen ja hyvinvointialueen strategisia kumppanuuksia. Sopimuspalokunnilla on ollut tässä vahva rooli palveluiden toteuttajana. Pelastuslaitos on tukenut sopimuspalokuntia niitä kouluttamalla sekä luovuttamalla ja hankkimalla niille koulutusmateriaalia.

Asiantuntijapalvelut

Asiantuntijapalvelujen tavoitteena on tuottaa ennakoivaa ja ajankohtaista tietoa sisäisille ja ulkoisille asiakkaille kaikissa turvallisuustilanteissa sekä kohdentaa ohjaustoimenpiteitä henkilö-, palo-, ympäristö- ja kulttuuririskien mukaisesti. Keskeisenä päämääränä on vaikuttaa henkilö- ja paloturvallisuuteen liittyviin seikkoihin siten, että valittavissa ratkaisuissa päädytään turvallisuuden kannalta tavoitteenmukaisiin ja kestäviin lopputuloksiin. Pääasiallisina keinoina ovat suunnittelun ja toteutuksen ohjaus sekä pelastustoimeen liittyviin keskeisiin turvallisuusnäkökohtiin vaikuttaminen. Uudistuva teknologia ja tuotantomenetelmien kehittyminen erityisesti energiantuotannossa lisäävät pelastusviranomaisen toimintaan kohdistuvia vaatimuksia.

Maankäytön ja rakentamisen asiantuntijaohjauksen tavoitteena on, että pelastuslaitos seuraa maankäytön suunnittelun ja rakentamisen tilaa tavoitteena palo- ja pelastusriskien ennakointi ja ennalta estäminen. Pelastusviranomaisen viranomaisohjauksen kautta varmistetaan turvallisuuden huomioiminen kohteen suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa, jotta kohteen turvallinen käyttöönotto toteutuu.

Kemikaali- ja ympäristöturvallisuuden asiantuntijaohjauksen tavoitteena on kemikaali- ja ympäristöturvallisuuden ennakointi hallinta maakunnassa. Asiantuntijaosaamista hyödynnetään normaalioloissa sekä onnettomuuksissa ja yhteiskunnan eri turvallisuustilanteissa tavoitteena kemikaaliriskien madaltaminen ja ehkäisy. Asiantuntijaohjauksella tuotetaan tilannekuvaa kemikaaliriskeistä ja arvioidaan sekä analysoidaan niiden merkittävyyttä ja vaikutuksia. Palvelun kautta tuotetaan suosituksia ja ohjeistetaan viranomaisia ja sidosryhmiä sekä toimitaan muuten yhteistyössä riskien pienentämiseksi ja ehkäisemiseksi.

Pelastustoimen asiantuntijaohjauksella on ohjattu maankäytön suunnittelua ja rakentamista sekä toimittu kemikaali- ja ympäristöturvallisuuden tehtävissä. Palveluita on kohdennettu pelastustoimen alueen palvelukysynnän perusteella niihin tehtäviin, joihin asiantuntemusta tarvitaan (taulukko 2). Muutokset kansainvälisessä turvallisuustilanteessa aiheuttivat tiettyjä haasteita palvelukysynnän kasvuna ja asiantuntijuuden tarpeina. Ohjaustarpeet lisääntyivät mm. väestön suojaamiseen, kiinteistöjen lämmitysmuotoihin ja vaarallisten kemikaalien varastointiin liittyen.

Pelastuslaitoksen neuvontapalvelut on ollut tärkeä osa pelastuslaitoksen toimintaa. Neuvontapalvelu on matalan kynnyksen toimintaa, johon asiakkaan on helppo ja vaivaton ottaa yhteyttä pelastustoimea koskeissa asioissa. Neuvontapalvelun kautta saa ohjeita, neuvontaa ja opastusta paloturvalliseen rakentamiseen, pelastussuunnitelmien laadintaan ja muihin onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvissä kysymyksissä. Palvelumalli on rakennettu siten, että se voidaan aktivoida häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa, tarvittaessa 24/7 toimintana osana pelastuslaitoksen johtokeskustyöskentelyä. Asiakirjojen vastaanotto ja niiden valvonta on keskitetty neuvontapalvelujen tehtäviin, jotta niiden yhdenmukainen ja oikea-aikainen valvonta toteutuu. Sähköisiä asiointimahdollisuuksia asiakkaalta viranomaiselle on kehitetty.

Taulukko 2. Asiantuntijatoiminnan tehtävien toteutuminen vuosina 2021–2022.

	Maankäyttö- ja rakentaminen	Kemikaali – ja ympäristöturvallisuus	Neuvontapalvelut
2021	295	165	1 875
2022	346	311	2 272

Ohjaus ja neuvonta on tunnistettu keskeiseksi pelastustoimen palveluksi, jonka laatuun panostetaan. Ohjauksen ja neuvonnan palvelujen taso vastaa tarpeita ja toimintaa pyritään kehittämään edelleen tulevilla palvelutasopäätöskaudella.

Asiantuntijatoiminta on toteutunut keskeisiltä osin tavoitteen mukaisesti. Kausivaihtelun takia on toisinaan ollut ajoittaista ruuhkautumista palveluiden tuottamisessa. Toiminnot on suunniteltu siten, että riskien haitallinen kehityskulku saadaan katkaistua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa vahinkojen minimoimiseksi. Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen häiriö- ja poikkeusoloissa vaatii edelleen kehittämistä kansallisten mitoitusparametrien puuttuessa. Lisäksi palvelun laadun ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen on kesken ja jatkossa työpanosta tullaankin suuntaamaan tähän.

Palontutkinta

Palontutkintavelvoitteen toteuttamiseksi pelastuslaitoksella on nimetty palontutkintaryhmä, jolle on nimetty ryhmänjohtaja. Ryhmänjohtaja toimii lisäksi pelastuslaitoksen yhteyshenkilönä palontutkinnan asiantuntijaverkostossa.

Palontutkintaryhmän tutkintaosaamista ylläpidetään. Palontutkijoista suurin osa on suorittanut tuhotyörikosten tutkinta -kurssin, jonka suorittaneet pystyvät toimimaan myös tason 3 palontutkijoina. Palontutkintaryhmä suunnittelee, ohjaa, toteuttaa, kouluttaa, arvioi ja kehittää palontutkintaa pelastuslaitoksessa. Lisäksi on huomioitu palontutkintatyöhön liittyvät työturvallisuusnäkökulmat.

Palontutkinta on toteutettu asiasta annettujen säädösten ja ohjeiden mukaisesti. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus. Pelastuslaitoksen palontutkinnassa on kolme tasoa: 1, 2 ja 3. Pelastuslaitos on tutkinut kaikki tulipalot vähintään tasolla 1. Lisäksi on suoritettu palvelutasopäätöksen mukaisesti laajempi tason 2 palontutkinta tulipaloihin, joissa on menehtynyt tai vakavasti loukkaantunut ihmisiä tai tulipalon vuoksi syntynyt suuri omaisuusvahinko. Lisäksi on osallistuttu kansallisiin teematutkintoihin ja palontutkinnan asiantuntijaverkostotoimintaan.

Tulipalojen syttyisyyden arvioinnin toteutuminen on pelastustoimen onnettomuustilastointijärjestelmä Pronton mukaan hyvällä tasolla. Palontutkinnan laatuun ja vaikuttavuuteen tulee kuitenkin kiinnittää jatkosta entistä tarkempaa huomiota. Palontutkinnan tulosten hyödyntäminen edellyttäisi kehittämistä, mutta palontutkintaan tällä hetkellä osoitetut resurssit eivät siihen riitä.

Palontutkinnan kriteereitä on tarkoitus laajentaa kattamaan myös läheltä piti -tilanteita ja saada näin enemmän tietoa onnettomuuksien ehkäisyyn. Pelastuslain 41 § mukaisen ilmoitusvelvollisuuden toteutumisessa on havaittu puutteita, joita oli lähinnä ilmoitusvelvollisuuden toteutumisessa määrällisesti.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä

Pelastuslaitos on tehnyt yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisyn tehtävissä laaja-alaisesti alueen sidosryhmien ja viranomaisten, muiden pelastuslaitosten, alueen sosiaali- ja terveystoimen sekä alueen yliopiston ja korkeakoulusektorin kanssa. Yhteistyötä on toteutettu koko vastuualueen toimintaa koskevana sekä palvelutuotannon eri osa-alueilla. Tavoitteena on ollut pelastustoimen näkökulmien esilletuonti. Jatkossa yhteistyötä tulee toteuttaa nykyistä kattavammin pelastustoimen strategisten, taktisten sekä toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi kaikkien oleellisten toimijoiden kanssa. Yhteiskunnan ja toimintaympäristön turvallisuusmuutosten myötä tarve yhteistyölle on korostunut. Laadukkaan, kattavan ja säännöllisen yhteistyön kautta voidaan saavuttaa parempaa asiakaskokemusta, kun eri toimijoiden tarpeet tulevat paremmin huomioituksi.

Kokonaisuuden osalta voidaan todeta, että yhteistyö ja sen kautta saavutetut hyödyt sekä tulokset ovat olleet positiivisia. Jatkossa pelastuslaitoksen toiminnalle asetettujen laatu- ja vaikuttavuustavoitteiden sekä positiivisen asiakaskokemuksen edelleen vahvistaminen edellyttävät nykyistä kattavampaa ja systematisoidumpaa yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisyssä. Tulevina vuosina pyritään tehostamaan ja kehittämään yhteistyöstä saatavan riskitiedon sekä muun pelastuslaitoksen ennaltaehkäisevän tiedon hyödyntämistä omassa toiminnassa sekä tiedon jakamista päivittäisessä onnettomuuksien ehkäisytyössä.

Onnettomuuskehityksen seuranta

Pelastuslaitos on seurannut toimintaympäristön, onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä. Onnettomuuskehityksen seuranta toteutuu pelastuslaitoksella jatkuvana ja säännöllisenä, raportointi toteutetaan vuosittain. Seurantamuuttujina ovat mm. pelastustehtävien määrä kpl/100 000 asukasta, onnettomuuksien lukumäärä onnettomuustyypeittäin sekä aiheutuneet vahingot. Toteutuneita muutoksia verrataan aiempien vuosien tilanteeseen ja arvioidaan muutoksiin johtaneet syyt. Yksittäiset poikkeamat onnettomuuskehityksessä otetaan tarkempaan tarkasteluun. Tietolähteinä toimivat Pronto-tai lehdistöseuranta, oma henkilöstö (palvelutuotannon kautta kertyvä tieto) sekä muilta viranomaisilta saadut tiedot. Seurannan kautta tehtävien johtopäätösten perusteella ryhdytään osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdään esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

Onnettomuuskehityksen seurantaa on toteutettu osana normaalia palvelutuotantoa onnettomuus- ja tapahtumamäärien sekä aiheutuneiden vahinkojen osalta. Seurannan perusteella tehtävän analyysin ja tulosten käytäntöön johtamisen tehostamiseksi on tunnistettu lisäresursointitarve, jotta onnettomuuskehitystietoa voidaan hyödyntää nykyistä paremmin tehokkaiden, laadukkaiden ja vaikuttavien palveluiden tuottamisessa.

2.2 Pelastustoiminta

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27 ja 32 §:t

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 5 §

Palvelutasopäätöksessä pelastustoiminnan osalta tavoitteeksi vahvistettiin, että pelastustoiminnan palvelutaso mitoitetaan vastaamaan alueen riskejä ja onnettomuusuhkia siten, että kiireellisissä (A-B kiireellisyysluokan) pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusaika täyttyy vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Lisäksi keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite riskiluokista riippumatta on alle 15 minuuttia.

Toiminta on tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä sellaisissa muissa onnettomuuksissa, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä.

Pelastustoiminnan järjestelyt suunnitellaan myös sellaisten onnettomuuksien varalta, joissa alueen pelastustoimen omat voimavarat eivät riitä.

Pelastuslaitoksen toiminta poikkeusoloissa päivitetään vastaamaan nykyisiä uhkakuvia. Pelastuslaitoksen poikkeusolojen suunnitelmat, organisaatio ja henkilöstö on sijoitettu ja koulutettu tehtäviinsä palvelutasokauden aikana.

Palvelutasopäätöskaudella laaditaan pelastustoiminnan strategia (resurssit, kiireellinen pelastustoiminta, pelastustoiminnan johtaminen, väestönsuojelu, pelastustoiminnan suunnitelmat ja kehittäminen).

Kiireellinen pelastustoiminta

Riskiluokka-alueet on määritetty SM:n antaman pelastustoimen toimintavalmiuden suunniteluohjeen (21/2012) perusteiden mukaisesti.

Kiireellisen pelastustoiminnan osalta palvelutasopäätöksessä vahvistettiin, että kiireellisissä (A-B kiireellisyysluokan) pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa I – III riskiluokille asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusaika täyttyy vähintään 50 %:ssa tehtävistä. IV-riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmän ajan kuluessa kuin I - III-riskiluokissa. Kyseisillä alueilla on kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen. Keskimääräinen toimintavalmiusaika riskiluokista riippumatta on kiireellisissä (A-B kiireellisyysluokan) pelastustehtävissä enintään 15 minuuttia. Alueilla, joissa pelastustoiminnan toimintavalmius perustuu sopimuspalokuntiin, voi toimintavalmiudessa olla poikkeamia eri

vuoden- ja vuorokauden aikoina, joissa tavoitteellinen toimintavalmiusaika ei toteudu. Tällaisissa tilanteissa korvaavia yksiköitä hälytetään riskiarvion ja vastemäärittelyn perusteella laajemmalla alueella.

Kiireellisissä pelastustoimintatehtävissä ensimmäinen yksikkö sekä toimintakykyinen pelastusryhmä saavuttivat pääosin riskiluokka-alueille asetetut toimintavalmiusaikatavoitteet vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Etelä-Karjalan alueella on kolme (3) ns. ”ongelmariski-ruutua”, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikavaatimus ei täyty. Näistä Imatralla sijaitsee yksi 1 riskiruutu (Meltola) ja Lappeenrannassa kaksi (Mustola ja Rauha).

Keskimääräinen 15 minuutin toimintavalmiusaikatavoite toteutui riskiluokista riippumatta.

Pelastuslaitos tuotti ensivastepalvelua alueellaan osana ensihoitoa.

Pelastuslaitos on sopimusperusteisesti toiminut öljyvahinkojen torjuntalain mukaisena kuntien nimeämänä jälkitorjuntaviranomaisena vuoden 2022 loppuun. 1.1.2023 alkaen kunnat vastaavat jälkivahinkojen torjunnasta alueellaan.

Pelastuslaitos vastasi erillisen sopimuksen perusteella pelastustoimintatehtävistä Saimaan kanavan vuokra-alueella.

Pelastuslaitos on osallistunut kansainvälisiin pelastustehtäviin yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa nykyisillä resursseilla. Pelastuslaitoksella on valmius ottaa vastaan kansainvälistä apua.

Koronapandemian aikana palokuntien koulutus- ja harjoitustoimintaa jouduttiin rajoittamaan. Tämä aiheutti lisäkoulutus- ja harjoittelutarvetta tuleville vuosille.

Ulkona olevan väestön varoittaminen on toteutettu taajamissa ja erityisten riskikohteiden läheisyydessä kiinteästi asennetuilla väestöhälyttimillä. Tällä järjestelmällä koko alueen väestöstä tavoitetaan noin 70 %.

Pelastustoiminnan järjestelyjen suunnittelu

Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa. Pelastuslaitosten tulee yhdessä laatia pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta.

Pelastuslaitos on pelastustoiminnan järjestelyjen osalta osin varautunut myös sellaisiin onnettomuuksiin, joissa alueen pelastustoimen omat voimavarat eivät riitä. Suunnitelma on suurten pelastusmuodostelmien vastaanottokyvyn osalta keskeneräinen.

Pelastuslaitos on laatinut hälytysohjeen pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten ja Häätäkeskuslaitoksen kanssa. Hälytysohje on toteutettu kyvykkyysemäärittelyjen mukai-

sesti. Hälytysohje on laadittu siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Hätäkeskustietojärjestelmän tietoja ylläpidetään ja päivitetään jatkuvasti. Onnettomuuspaikalle hälytettyjä hälytysvasteita ja niiden tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan ja tarvittaessa tehdään muutoksia esim. yksiköiden ominaisuuksiin ja vastemalleihin.

Pelastuslaitos on huomionnut tarpeet antaa toiselle pelastuslaitokselle apua onnettomuustilanteessa suurelta osin hälytysohjeessa. Se tarkoittaa, että onnettomuustyyppikohtaiset hälytysvasteet on määritelty osittain viereisten pelastuslaitosten kanssa. Yksiköiden hälyttämisessä käytetään lähimmän yksikön periaatetta, eli toiminta-alueen reunoilla olevat yksiköt sisältyvät tarvittaessa viereisen alueen hälytysvasteisiin. Lisäksi pyydetään tarvittaessa virka- ja pelastuslaitosapua. Jokainen pelastuslaitos vastaa omista kustannuksistaan. Pelastuslaitosten keskinäistä avunantoa koskevaa suunnitelmaa ei ole vielä laadittu.

Pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelma sekä onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskeva suunnitelma ovat osittain laadittu ja ajan tasalla.

Itä-Suomen pelastuslaitokset ylläpitävät erillisen sopimuksen perusteella yhteistä tilannekeskusta (ISTIKE). Samojen pelastuslaitosten välillä on lisäksi suunnitteilla laaja yhteistyösopimus, johon tulee vaikuttamaan lisäksi päätökset pelastustoiminnan yhteistyöalueista.

Pelastuslaitoksen poikkeusolojen suunnittelu

Pelastuslaitoksen poikkeusolojen suunnittelun päätavoitteena on pyrkiä turvaamaan oma toiminta erilaissa poikkeusoloissa sekä varmistaa pelastuslaitoksen palveluiden jatkuvuus.

Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen on toteutunut vain osittain. Valmiussuunnitelman osat kuten evakuointisuunnitelma, johtamisohjeet ja hälytysohjeet ovat ajan tasalla. Yhteinen valmiussuunnitelmapohja muiden alueiden kanssa ei ole käytössä. Pelastuslaitoksen vastuulla oleviin väestönsuojelutehtäviin liittyvä toiminta ja suunnitelmat on yhteensovitettu tarvittavien tahojen kanssa vain osittain ja yhteistoimintaa on harjoiteltu epäsäännöllisesti. Yhteistoimintaan liittyvät yhteistoimintamuistiot ja sopimukset ovat vain osittain ajan tasalla.

Pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvat henkilöt, tilat, kalusto ja materiaalit on määritelty tarkoituksenmukaisesti. Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvat henkilöt, tilat, kalusto ja materiaalit on kirjattu vain osittain varautumistehtävien rekisteriin. Pelastuslaitoksen toiminnan organisoituminen ja johtaminen sodan aikana on suunniteltu vain osittain. Henkilövaraamiset ovat ajan tasalla. Rakennusten varauksissa on tehty yhteistyötä keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja myös ajoneuvovaraukset ovat ELY:n järjestelmässä. Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutus on toteutunut vain osittain.

Pelastustoiminnan strategia

Pelastustoiminnan strategiaa (resurssit, kiireellinen pelastustoiminta, pelastustoiminnan johtaminen, väestönsuojelu, pelastustoiminnan suunnitelmat ja kehittäminen) ei ole vielä laadittu.

Pelastustoiminnan johtaminen

Palvelutasopäätöksen mukaisesti pelastustoiminnan johtamisen osalta pelastustoimen alueella on varauduttu keskeisten pelastusmuodostelmien (pelastusryhmä, -joukkue, -komppania ja -yhtymä) johtamiseen eri vuorokauden ja vuoden aikoina.

Tuomioistuinten varallaoloa koskevien tuomioiden takia on varalla olleiden sopimuspalokuntien ryhmänjohtajien tehtävät jouduttu määrittämään uudestaan. Alueella on käytössä vastaava ryhmänjohtajapalvelu, joka toimii seitsemässä eri toimipisteessä. Järjestelmässä ei ole yksittäiseen henkilöön sidottua lähtö- tai toimintavalmiusaikaavaatimusta. Lähtökohta on kuitenkin se, että palokunnan vastaavan ryhmänjohtajan oletetaan osallistuvan pelastustehtäviin.

Pelastustoiminnan ja pelastusjoukkueen johtajavalmius on järjestetty siten, että alueella on välittömässä valmiudessa yksi päällystöviranhaltija (päivystävä palomestari). Pelastuskomppanian ja sitä suurempien muodostelmien johtamisvalmiuden varmistamiseksi alueella on järjestetty erillinen päällikköpäivystys.

Muodostelmien johtajat on koulutettu siten, että heillä on kyky johtaa seuraavaksi suurempaa pelastusmuodostelmaa.

Tehokkaan pelastustoiminnan johtamisen tukena toimi Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon pelastuslaitosten yhteinen Itä-Suomen tilannekeskus (ISTIKE), jonka ylläpidosta vastasi yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Pohjois-Savon pelastuslaitos. Tilannekeskus toimii myös osana omaa suuronnettomuuksien johtokeskusta ja tukee tarvittaessa pelastustoiminnan johtamista laajoissa onnettomuustilanteissa.

Pelastusajoneuvot

Palvelutasopäätöksen mukaisesti pelastustoiminnan edellyttämä ajoneuvo- ja muun pelastuskaluston laatu, määrä ja suorituskyky perustuvat arvioituihin onnettomuusuhkiin ja riskeihin sekä hyväksytyyn kalustostrategiaan, joka on vahvistettu osana palvelutasopäätöstä. Kalustoinvestoinnit on vuosina 2021–2022 toteutettu palvelutasopäätöksessä vahvistetun kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Alueen pelastustoimen sopijakunnat päättivät tehdä rahoitusleasingin puitesopimuksen pelastuslaitokselle hankittavan kaluston osalta. Lisäksi sopijakunnat päättivät myydä ja vuokrata takaisin pelastuslaitoksen olemassa olevan kaluston, jolla on tasearvoa vuoden 2022

lopussa. Osaan kohteista oli saatu avustusta Palosuojelurahastolta, jonka määrittelemää pitoaikaa vastaava osuus avustuksesta tuli palautettavaksi.

Paloasemat

Palvelutasopäätöksen mukaisesti olemassa olevat paloasemat pidetään sellaisessa kunnossa, että ne ovat terveelliset, turvalliset sekä toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset. Kehittämissuunnitelman mukaisesti Lappeenrannan keskuspaloaseman korvaava uusi Lauritsalan paloasema otettiin käyttöön vuoden 2023 alusta. Joutsenon ja Ruokolahden uusien paloasemien rakentaminen pyritään toteuttamaan vahvistetun palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Johtamistilojen käyttämisestä myös poikkeusoloissa on suunnitelmat ja laitteistot pääosin olemassa.

2.3 Pelastustoimen suunnitelmat

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 30, 33 ja 45–48 §:t

SM:n asetus pelastustoimen suunnitelmista

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 5 §

Pelastustoimintaa koskevien suunnitelmien suunnitteluperusteena on, että ne vastaavat paikallisia tarpeita ja niiden sisältö perustuu pelastustoimen alueella esiintyviin uhkiin ja niistä aiheutuvien riskien arviointiin. Palvelutasopäätöksen mukaisesti pelastustoimen alueelle on laadittu ja päivitetty pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat palvelutasopäätöskauden aikana.

Pelastuslaitoksen organisaatiossa pelastustoiminnan vastuualueella on erillinen suunnittelun vastuuyksikkö, jonka tehtävänä on vastata suunnitelmien laatimisen ja päivitystyön koordinoinnista. Suunnitelmien laatimisessa ja päivityksessä käytetään apuna koko henkilöstöä. Suunnitelmien ajantasaisuuden varmistamiseksi päivittämisprosessia ollaan uudistamassa.

Asetuksen mukaiset pelastustoimen suunnitelmat ovat pääosin laadittu. Pelastuslaitosten keskinäistä avunantoa koskeva suunnitelma puuttuu vielä. Osa suunnitelmien päivittämisestä on osin vielä kesken.

Hälytysohje

Pelastustoiminnan hälytysyhteydet ja kaikkien pelastuslaitoksen yksiköiden ominaisuudet on tallennettu hätäkeskustietojärjestelmään. Järjestelmässä ylläpidetään yhteyksien ja ominaisuuksien lisäksi myös vastemalleja. Näiden kaikkien yhteisvaikutuksena onnettomuuspaikalle saadaan lähimmät ja tarkoituksenmukaisimmat yksiköt.

Hätäkeskustietojärjestelmän tietoja ylläpidetään ja päivitetään jatkuvasti. Onnettomuuspaikalle hälytettyjä hälytysvasteita ja niiden tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan ja tarvittaessa tehdään muutoksia esim. yksiköiden ominaisuuksiin ja vastemalleihin.

Pelastuslaitoksen keskinäisen avunannon suunnittelu

Pelastuslaitoksen avunanto naapurilaitosten kanssa on sovittu ja onnettomuustilanteiden osalta hälytysvasteet toteutuvat lähimmän tarkoituksenmukaisen yksikön periaatteella myös pelastuslaitoksen rajojen yli. Toteutumista on seurattu ja tarvittaessa vastemalleja ja yksiköiden ominaisuuksia on muutettu yhteistyössä naapuripelastuslaitosten kanssa.

Yhteistyösuunnitelmat

Pelastuslaitoksen pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelmassa esitetään yhteistyömenettelyt eri viranomaistahojen sekä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyösuunnitelma on osittain laadittu ja se täydentyy mm. pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelulla palvelutasopäätöskauden aikana.

Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämiä suunnitelmia ja niiden tarvetta pelastustoiminnan osalta arvioidaan riskianalyysin ja toimintaympäristön perusteella vuosittain. Pelastustoiminnan johtamista koskevia suunnitelmia ovat kohdekohtaiset johtamisohjeet sekä yleinen pelastustoiminnan johtamisohje ja johtokeskuksen toimintaohje.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat (UPS)

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella on kuusi erityistä vaaraa aiheuttavaa kohdetta, joissa on tunnistettuja suuronnettomuusriskejä. Nämä pelastuslain 48 §:n mukaiset ns. UPS-kohteet ovat:

1. Stora Enso Kaukopään tehdas, Imatra
2. Kemira Chemicals, Lappeenranta (Joutseno)
3. Metsä Board, Lappeenranta (Joutseno)
4. UPM Kaukas, Lappeenranta
5. Vainikkalan kemikaaliratapiha, Lappeenranta
6. PV:n tuotantolaitos, Savitaipale

Erityistä vaaraa aiheuttavista kohteista on laadittu ulkoiset pelastussuunnitelmat yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Kohteissa harjoitellaan lainsäädännön mukaisesti vähintään kolmen vuoden välein suuronnettomuuden varalta. Lisäksi erityisesti vaarallisten kemikaalien kuljetuksiin ja lisääntyvään muuhun liikenteeseen liittyy suuronnettomuuden vaara.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos on laatinut ulkoisten pelastussuunnitelmien tueksi johtamissuunnitelmia, johtamisohjeen, johtokeskusohjeen sekä viestintäohjeen.

Eriyistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisia pelastussuunnitelmia päivitetään systemaattisesti. Pelastuslaitos tiedottaa yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa ulkoisesta pelastussuunnitelmasta asianosaisille.

Pelastuslaitos järjestää yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa kolmen vuoden välein suuronnettomuusharjoituksen, joissa harjoitellaan yhteistoimintaa, johtamista, viestintää sekä ulkoisen pelastussuunnitelman toimivuutta.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien yhdenmukaisten prosessien jalkauttaminen käytäntöön vaatii vielä kehittämistoimia. Lisäksi suunnitelmien yhdenmukaista rakennetta ja käytettävyyttä tullaan kehittämään.

Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)

Muiden pelastustoimen suunnitelmien osalta noudatetaan samaa toimintamallia kuin lakisääteisissäkin suunnitelmissa. Jokaiselle suunnitelmalle on nimetty vastuuviranhaltija, jonka tehtävänä on ylläpitää suunnitelma ajan tasalla. Myös pelastuslaitoksen toimintaympäristöä arvioidaan jatkuvasti ja uusia suunnitelmia laaditaan tarpeen mukaan.

2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 51–54 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 5 §

Pelastuslain perusteella pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistomivaltuuksien käyttöä taikka tarkastus- tai valvontatoimintaa.

Pelastuslain mukaan pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Pelastuslaitoksen tulee huolehtia siitä, että sen sivutoimisella henkilöstöllä sekä sopimuspalokunnan ja muun sopimuksen tehneen yhteisön henkilöstöllä on pelastuslaissa säädetty koulutus.

Palvelutasopäätöksen mukaisesti alueella on tarkoituksenmukainen sopimuspalokuntajärjestelmä, jota ylläpidetään yhteistyössä palokuntien kanssa siten, että riskien ja onnettomuusuhkien arvioinnin perusteella muodostettaviin vasteisiin saadaan toimintakykyiset ja tarvittavat pelastusmuodostelmat. Tarkoituksenmukaisen sopimuspalokuntajärjestelmän ylläpito ja kehittäminen jatkuu myös seuraavalla palvelutasopäätöskaudella huomioiden jär-

jestelmän ylläpitämiseen kohdistuvat haasteet. Vapaaehtoisen toiminnan järjestäminen vaikeutuu tulevaisuudessa etenkin väestökatoalueilla, joilla väheneminen kohdentuu suhteellisesti voimakkaimmin nuoriin henkilöihin ja siten uusia, nuoremman sukupolven toimijoita on haastavaa saada mukaan toimintaan. Haasteeseen vastaaminen edellyttää laajempaa yhteistyötä ja uusia toimintamalleja yli organisaatiorajojen. Pelastustoimen palvelutason kannalta on olennaista, että sopimuspalokuntien toimintaedellytykset säilyvät tulevaisuudessaakin. Alkaneet muutokset vaikuttavat jo nyt nopean avun saannin turvaamiseen eri vuoden- ja vuorokauden aikoina.

Alueella on 25 sopimuspalokuntaa. Palvelutasopäätöskauden aikana yksi sopimuspalokunta on lopettanut toimintansa. Sopimuspalokunnista 18:lla on toimiva nuoriso-osasto. Osalla sopimuspalokunnista on nais-, tuki- ja veteraaniosastoja. Osa sopimuspalokunnista on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen muonituksen järjestämisestä.

Etelä-Karjalan alueella toimii 2 meripelastusyhdistystä, joiden kanssa pelastuslaitoksella on sopimukset pelastustoimintaan osallistumisesta ja siihen kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Kaikki palokuntasopimukset sekä sopimukset meripelastusyhdistysten kanssa päivitettiin vuoden 2022 aikana.

Vapaaehtoiset osallistuvat pelastustoimintaan sekä onnettomuuksien ehkäisyyn, kuten turvallisuusviestinnän ja neuvonnan palvelujen tuottamiseen laadittujen sopimusten mukaisesti. Etelä-Saimaan meripelastusseuran ja pelastuslaitoksen välinen yhteistyösopimus kattaa myös poikkeusolojen tarpeet.

Pelastuslaitos on pyrkinyt edistämään vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistäminen on sisältänyt taloudellista ja koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Sopimuspalokuntajärjestelmää on pyritty kehittämään etsimällä yhteistyössä uusia vaihtoehtoja sopimuspalokuntien tuottamille palveluille tunnistuen myös niiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet. Lisäksi pelastuslaitos on pyrkinyt edistämään yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa sopimuspalokuntatoiminnan ja muun vapaaehtoisen toiminnan kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta. Pelastuslaitoksella on nimetty sopimuspalokuntien yhteistyöryhmä, jossa käsitellään alueen sopimuspalokuntajärjestelmään kuuluvat asiat. Vapaaehtoistoimintaa edistetään ja kehitetään yhdessä sekä jatkuvasti. Vapaaehtoistoiminnan sekä sopimushenkilöstön toiminnan kehittäminen ja elinvoimaisuuden ylläpito ovat alueen pelastustoimen keskeisimpiä tavoitteita.

Sopimuspalokuntien perus-, jatko- ja täydennyskoulutus on suunniteltu ja toteutetaan siten, että henkilöstöllä on tarvittava osaaminen pelastustoiminnan tehtäviin ja työturvallisuusriskien minimointiin. Henkilöstön osaamisen kehittäminen perustuu jatkuvaan ja koko työuran pituiseen osaamisen kehittämiseen. Toteutusta arvioidaan pelastuslaitoksen STORE-ohjelmiston avulla. Järjestelmästä seurataan erilaisin raportein harjoittelun määrällistä toteutumista. Sopimushenkilöstön osalta palokunnan koulutuspäällikkö yhdessä palokunnan yh-

teyshenkilön (nimetty viranhaltija) kanssa seuraa toteutumista kvartaaleittain. Lisäksi erikseen määritellyistä osa-alueista on osaamisen näyttöjä harjoitteiden yhteydessä, joilla varmistetaan laadullinen toteutuminen. Sopimuspalokuntien sisäinen koulutus on toteutettu vahvistetun palokuntakohtaisen koulutussuunnitelman mukaisesti.

Osa sopimuspalokunnista tuottaa erillisen sopimuksen perusteella ensivastepalvelutehtäviä.

2.5 Väestönsuojeluun varautuminen

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastustoimen järjestämislaki 6 §

Pelastuslaki 65 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 2 §

Sodan ajan uhkien riskianalyysohje

Palvelutasopäätöskauden aikana väestönsuojeluun liittyvä organisaatio tarkastetaan nykyisen uhkakuvan mukaisesti osana pelastuslaitoksen poikkeusolojen valmiussuunnittelua. Pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvat henkilöt, tilat, kalusto ja materiaalit on määritelty. Tavoitteena on, että pelastuslaitoksen poikkeusolojen suunnitelmat, organisaatio ja henkilöstö on sijoitettu ja koulutettu tehtäviinsä palvelutasopäätöskauden aikana.

Pelastuslaitos yhteensovittaa väestönsuojeluun liittyvää suunnittelua muiden toimijoiden kanssa. Valmiussuunnitelmat ovat pääosin ajan tasalla. Henkilöstö-, rakennus- ja kalustovauraukset ovat osin tehty ja päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana. Pelastuslaitos hankkii perustamisvastuullaan olevien väestönsuojelumuodostelmien tarvitsemien erityisen tärkeän materiaalin käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Etelä-Karjalassa alueellisen turvallisuuden koordinoitua ja varautumisen yhteensovittamista toteutettiin yhteistyössä turvallisuusviranomaisten, kuntien, järjestöjen ja yritysten kesken Etelä-Karjalan turvallisuus ja valmiustoimikunnassa (EKTURVA).

Valmiutta väestön suojaamiseen ylläpidetään ja kehitetään valtakunnallisen väestönsuojamisstrategian mukaisesti osana Suomen kokonaismaanpuolustusta. Väestön suojaaminen on suunniteltu yhteistyössä kuntien ja yhteistoimintaviranomaisten kanssa. Väestöä varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan olemassa oleviin väestönsuojoihin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin tilapäissuojoihin ja sisätiloihin tai evakuointien avulla. Etelä-Karjalan alueella suojapaikkojen määrä on yhteensä noin 102 000 kpl, suojapaikkoja on 81 % alueen asukasmäärästä.

Pelastustoimen alueella ylläpidetään väestöhälytínjärjestelmää ulkona olevan väestön varoittamiseksi.

Väestönsuojeluun varautumista on harjoiteltu yhteistyöviranomaisten kanssa valmiusharjoituksin.

Päättävälle palvelutasokaudelle asetetut väestönsuojeluun varautumisen keskeiset tavoitteet ja niiden toteutuminen:

- Pelastuslaitoksen johtokeskus varustetaan ja pidetään riittävässä toimintavalmiudessa. Johtokeskuksen perustava henkilöstö on tehtäviinsä koulutettu ja johtamistoimintaa harjoitellaan säännöllisesti. Päättävän palvelutasopäätöskauden aikana johtokeskustoimintaan liittyvää koulutusta on järjestetty vuosittain vakituiselle henkilöstölle suuronnettomuus- sekä valmiusharjoituksien yhteydessä. Vuoden 2022 valmiusharjoituksen valmistelun yhteydessä onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstölle pidettiin peruskoulutusta tilanne- ja johtokeskustoimintaan liittyen.
- Pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvat henkilöt, tilat, kalusto ja materiaalit on määritetty. Poikkeusolojen suunnitelmat, organisaatio ja henkilöstöä on sijoitettu ja koulutettu tehtäviinsä palvelutasopäätöskauden aikana. Henkilöstö-, rakennus- ja kalustovaraukset ovat osin tehty ja päivitys jatkuu myös tulevilla palvelutasopäätöskaudelle. Pelastuslaitos on hankkinut perustamisvastuullaan olevien väestönsuojelu-muodostelmien tarvitsemaa erityisen tärkeän materiaalin käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.
- Pelastuslaitos yhteensovittaa väestönsuojeluun liittyvää suunnittelua muiden toimijoiden kanssa. Etelä-Karjalassa alueellisen turvallisuuden koordinoitua ja varautumisen yhteensovittamista on toteutettu yhteistyössä turvallisuusviranomaisten, kuntien, järjestöjen ja yritysten kesken Etelä-Karjalan turvallisuus ja valmiustoimikunnassa (EKTURVA). Väestönsuojeluun varautumista on harjoitettu yhteistyöviranomaisten kanssa valmiusharjoituksien yhteydessä.
- Väestöä varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan olemassa oleviin väestönsuojaihin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin tai evakuointien avulla. Etelä-Karjalan alueella suojapaikkojen määrä on yhteensä noin 102 000 kpl, suojapaikkoja on 81 % alueen asukasmäärästä. Pelastuslaitos on vuoden 2022 aikana päivittänyt maakunnan alueen evakuointisuunnitelman sekä laatinut kuntakohtaiset väestönsuojelusuunnitelmat kuntien kanssa yhteistyössä.
- Pelastustoimen alueella ylläpidetään väestöhälytinja järjestelmää ulkona olevan väestön varoittamiseksi. Tällä järjestelmällä koko alueen väestöstä tavoitetaan noin 70 %. Päättävän palvelutasopäätöskauden aikana pelastuslaitos on hankkinut Lappeenrannan kaupungin sekä Lemminkäisen kunnan alueelle yhteensä neljä uutta väestöhälytintä. Olemassa oleviin väestöhälyttimiin on kohdistettu kunnossapitotoimenpiteitä sekä väestöhälyttimien toimivuutta on seurattu säännöllisesti.

3 RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Säädös- ja ohjeperusta:

Laki pelastustoimen järjestämisestä 6 §

Pelastuslaki 41, 43, 65 ja 79 §:t

SM asetus palvelutasopäätöksestä 2 ja 6 §:t

SM:n kansallinen riskiarvio 2023

Etelä-Karjalan alueellinen riskiarvio 2023

Pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi 2020:18

Valmiuslaki 3 ja 12 §:t

Sodan ajan uhkien riskianalyysiohje, ei julkinen (JulKL 621/1999 24.1 § 8 kohta)

Valmiuslain 12 §:ssä on säädetty, että valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuu toimintaympäristön muutosten myötä uusia epävarmuustekijöitä (kuva 4). Turvallisuusuhkien ennakkovaroitusaika on lyhentynyt, mikä myös asettaa haasteita ennakkoon tehtäville varautumistoimenpiteille, päätöksenteolle ja viranomaisten toimintavalmiudelle sekä viranomaisyhteistyön sujuvuudelle. Turvallisuusuhkien samanaikaisesti monipuolistuessa myös toimivaltaisen vastuuviranomaisen tunnistaminen on vaikeutunut etenkin tapahtuman alkuvaiheessa.

Uhkatekijöinä ja uhkamalleina käytetään valmiuslaissa, turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa esitettyjä uhkia ja malleja.

Kuva 4. Uhamallit ja häiriötilanteet 2023

Uhat ja häiriötilanteet voivat olla peräisin Suomen ulkopuolelta tai vaikuttaa Suomen alueelta sen ulkopuolelle vaihtelevasti. Tämä kansainvälinen ulottuvuus eri vaikutuksineen olisi osattava arvioida sekä uhkien ja häiriöiden ennakoinnissa että torjuntatoimien suunnittelussa.

Palvelutasopäätöksen perustana olevan riskianalyysi sisältää sellaiset toimintaympäristön arvioinnin ja pelastustoimen onnettomuuskehityksen seurannan perusteella tunnistetut keskeiset kansalliset ja alueelliset uhat ja riskit sekä niiden muutokset, joihin pelastustoimen tulee varautua.

Kansallinen ja alueellinen riskiarviokokonaisuus

Kansallisesti ja alueellisesti arvioidut riskit muodostavat yhtenäisen riskiarviokokonaisuuden perustan sille, millaisiin riskeihin hyvinvointialueella on varauduttava (kuva 5).

Kuva 5. Riskiarviokokonaisuus

Riskianalyysiin sisältyvien uhkien arviointi kattaa päivittäiset onnettomuudet, häiriötilanteet ja poikkeusolot. Näiden perusteella pelastustoimen palvelut mitoitetaan riskien ja uhkien mukaisesti. Häiriötilanneuhkien arvioinnissa on huomioitu kansallisen ja alueellisen riskiarvion tulokset. Poikkeusolojen uhkien arvioinnissa on otettu huomioon valmiuslaissa (1552/2011) määritellyt poikkeusolot.

Uhkatekijöinä ja uhkamalleina käytetään valmiuslaissa, turvallisuus ja puolustuspoliittisessa selonteossa ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa esitettyjä uhkia ja malleja. Sodan ajan uhkien arvioinnissa on käytetty Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja (Salassa pidettävä asiakirja: Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/ 999, 25 §, kohta 8).

Kansallinen riskiarvio

Kansallisen riskiarvion laatiminen perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseen unionin pelastuspalvelumekanismista (N:o 1313/2013/EU). Kansallinen riskiarvio on päivitetty vuoden 2023 aikana. Laaja-alaisessa poikkihallinnollisessa yhteistyössä laadittu riskiarvio linkittyy kansalliseen varautumiseen muodostaen perustan yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaiselle varautumiselle. Kansallinen riskiarvio osaltaan muodostaa perusteet sille, millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava.

Kansallisen riskiarvion tarkoituksena on ennakoida Suomeen mahdollisesti kohdistuvia suhteellisen äkillisiä tapahtumia, jotka vaativat viranomaisilta normaalista poikkeavia toimia tai avun pyytämistä muilta mailta. Kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. Rajauksen takia riskiarviossa ei käsitellä kattavasti esimerkiksi hitaasti kehittyviä demografisiin muutoksiin tai ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumista edellyttäviä riskejä.

Yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvat uhat voivat ilmetä itsenäisinä, samanaikaisina tai toistensa jatkumoina; uhat ja muutokset niissä voivat olla arvaamattomia, rajat ylittäviä, nopeita ja kestoaltaan vaihtelevia. Uhat voivat syntyä olosuhteiden vaikutuksesta, teknisistä syistä tai ihmisen tahattoman tai tarkoituksellisen toiminnan tuloksina. Riskiarviossa analysoiduista kansallisista uhkamalleista ja häiriötilanteista voi samanaikaisesti toteutua useampi kuin yksi esimerkiksi verkottuneen yhteiskunnan, eri toimintojen keskinäisriippuvuuk-sien tai muiden samanaikaisesti tahattomasti aiheutuvien ja tahallisten tekojen vuoksi. Laa-jojen häiriötilanteiden pitkittyminen voi osaltaan myös edistää yhteiskunnan häiriöherk-kyyttä muille samanaikaisille häiriötilanteille. Häiriötilanteiden ketjuuntumisen ja vaikutus-ten kertaantumisen myötä yksittäisellä häiriötilanteellakin voi olla laaja-alaisesti vaikutuksia eri toimintoihin keskinäisriippuvaisessa toimintaympäristössä. Riskienhallinnan tueksi kan-sallisessa riskiarviossa uhkamallien ja häiriötilanteiden arvioinnissa on pyritty tunnistamaan vaikutusten mahdolliset ketjuuntumiset ja kertaantumiset.

Kansallinen riskiarvio on tämän palvelutasopäätöksen tausta-aineistona.

Alueellinen riskiarvio

Alueellisessa riskiarviossa hyvinvointialueen eri toimijat ovat tunnistaneet yhdessä alueelli-sesti keskeiset toiminnot tai palvelut ja arvioineet niihin kohdistuvia uhkia ja häiriötilanteita, joiden hallitseminen edellyttää normaalista poikkeavaa toimintaa ja joiden vaikutukset voi-vat toteutuessaan olla alueellisesti merkittäviä. Alueellisesti on arvioitu riskiarvion koko elin-kaarta. Laadittua riskiarvioita hyödynnetään alueen varautumisessa. Alueellista riskiarviota päivitetään tarvittaessa sekä siihen vaikuttavia toimintaympäristön muutoksia seurataan.

Etelä-Karjalan alueellinen riskiarvion 2023 laadinta perustuu alueellisten riskiarvioiden me-netelmäohjeeseen. Etelä-Karjalan alueellisen riskiarvointi on toteutettu hyödyntämällä Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunnan EKTURVA-verkostoa. EKTURVA- verkos-tossa on laajasti edustettuna eri viranomaisten, kuntien ja muiden organisaatioiden turvalli-suudesta ja varautumisesta vastaavia viranhaltijoita, jonka kautta on pystytty laatimaan alu-eellinen riskiarvio laaja-alaista poikkihallinnollista asiantuntijaverkostoa hyödyntämällä.

Yhteenveto alueellisesta riskiarviosta on tämän palvelutasopäätöksen liitteenä 1.

Alueellinen riskiarvio on tämän palvelutasopäätöksen tausta-aineistona.

Sodan ajan uhkien riskianalyysi

Sotilaallisen voimankäytön tilanteiden riskiarvio on osa pelastuslaitoksen riskianalyysikoko-naisuutta. Pelastuslain 65 §:n perusteella pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteen-sovittamisesta. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa

keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista.

Sodan ajan uhkien arvioinnissa käytetään Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja.

Toimialakohtainen analysoitu riskitieto

Pelastuslaitos toimii aktiivisessa tiedonvaihtoyhteistyössä alueen keskeisten toimijoiden kanssa, jotta toimintaympäristön muutosten ja riskien kehittymisen tiedot saadaan pelastustoimen käyttöön. Keskeisiä tietoja ovat esimerkiksi henkilö-, omaisuus-, ympäristö- ja kulttuuriomaisuuteen kohdistuvat onnettomuusriskit.

Riskitiedon tehokkaan hyödyntämisen osalta oleellista on analyysin tuottaminen sellaiseen muotoon, että tietoa voidaan hyödyntää eri palvelutuotannon osa-alueilla toiminnan suunnittelussa, optimaalisessa kohdentamisessa, tehtävässä yhteistyössä sekä palveluiden laadun arvioinnissa parhaan vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Analyysin on oltava jatkuvaa.

Pelastuslain perusteella pelastusviranomaisella on oikeus ja velvollisuus saada toiminnan kannalta tarpeellista, myös salassa pidettävää riskitietoa. Keskeisiä tiedon tuottajia ovat esimerkiksi hyvinvointialueen toimijat, pelastuslaitokset, eri viranomaiset, valtion ja kuntien toimialat, elinkeinoelämä, kolmas sektori ja järjestöt, kansalaiset sekä muut toiminnan kannalta keskeiset tahot.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos on yhdessä sote-toimialan ja alueen tutkimuslaitosten kanssa tuottanut tutkittua tietoa alueen väestörakenteen ja väestön toimintakyvyn muutoksista sekä näiden seurauksena muodostuvasta palvelukysynnästä. Palvelukysynnän ennakoitietoa on suoraan hyödynnettävissä toimialakohtaisessa ja palvelutuotannon tarpeita vastaavassa riskianalyysissä.

Keskeinen havainto analyysin tuloksista on se, että ihmisten toimintakyvyllä on ratkaiseva merkitys asumisen palo- ja pelastusturvallisuuteen. Ikääntymisen seurauksena ihmisen toimintakyky luontaisesti heikkenee. Kun yhteiskunnassamme entistä suurempi osa elää pidempään omassa kodissaan, on ikääntyneiden asumisturvallisuuteen ja riskien hallintaan panostettava pelastusviranomaisen ja eri sidosryhmien välisellä yhteistyöllä. Keskeisessä roolissa ovat sote-palvelutuottajat, koska heillä on tyypillisesti säännöllinen yhteys asiakkaaseen ja heidän arkeensa. Toimintakykysidonnainen riskinmuodostus ei noudata pelastustoimen riskiluokkarajoja ja asettaa siten kehittämishaasteen ennakoivien, tiedolla johtamiseen perustuvien riskinhallintamenettelyiden tuottamiselle. Tässä riskienhallintatyössä on ratkaisevassa asemassa kyvykkyys analysoida toimintakykydataa ja johtaa siitä ennakoivia riskinhallintatoimenpiteitä.

Riskikohteet

Riskikohde on sellainen kohde, jossa harjoitettu toiminta tai olosuhteet aiheuttavat henkilö- tai paloturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran tai kohde on keskeinen yhteiskunnan kriittisten toimintojen turvaamisen kannalta.

Riskikohteiden onnettomuusuhat arvioidaan alueellisen riskiarvion sekä henkilö-, omaisuus-, ympäristö- ja kulttuurivahinkojen toteuma-arvioinnin perusteella. Yksittäisten riskikohteiden riskit ja muut erityisriskit päivitetään vähintään palvelutasopäätöskausittain. Onnettomuusriskin arvioinnin perusteella valitaan riskienhallintakeinot, joita ovat ensisijaisesti riskin poistaminen, riskin pienentäminen tai onnettomuuksien seurausvaikutusten pienentäminen. Pelastuslaitoksen toimenpiteistä onnettomuuksien ehkäisyllä pyritään poistamaan tai pienentämään onnettomuusriskejä, varautumaan ennalta haittatapahtumiin, pelastustoiminnalla hallitsemaan toteutuneita riskejä sekä palo- ja onnettomuustutkinnan avulla oppimaan tapahtuneista.

Riskikohteissa onnettomuuksien omatoiminen ehkäiseminen ja valvonta sekä vahinkojen rajoittaminen ja omatoiminen varautuminen ovat keskeisiä toimenpiteitä. Esimerkiksi omatoiminen varautuminen on huomioitava kohteen käyttötavan muutoksissa. Riskien muutosten vaikutukset otetaan huomioon pelastustoimen suunnittelussa, osaamisen kehittämisessä, resurssien kohdentamisessa sekä kalusto-, koulutus- ja muiden tarpeiden määrittelyssä. Tulevan palvelutasopäätöskauden aikana tulevat nousemaan käsittelyyn uusiutuvaan energia-tuotantoon liittyvät ratkaisut, kuten aurinkovoimapaistot ja vetyteknologian kehittyminen (ns. vihreä siirtymä).

Palveluiden mitoitusperusteena on kyvykkyys toimia normaalioloissa, yhteiskunnan häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Pelastustoimen turvallisuusympäristö ja sen muutokset

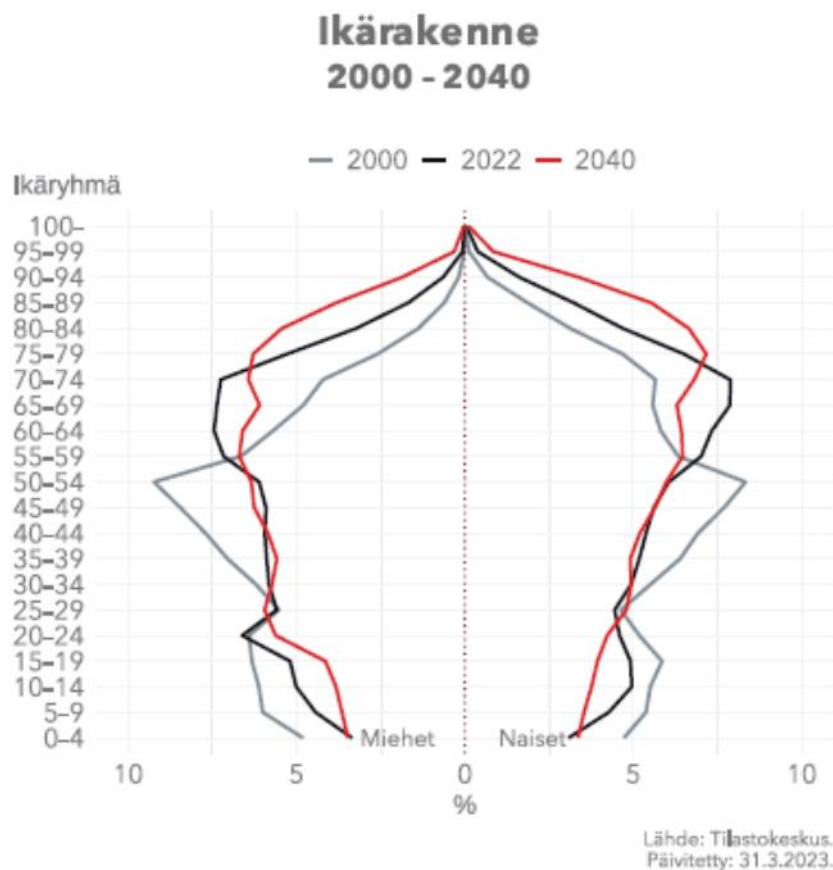
Aluerakenteessa tapahtuvat muutokset

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen muodostaa Etelä-Karjalan maakunta, joka muodostuu yhdeksästä kunnasta. Etelä-Karjalan alue rajoittuu Kymenlaakson, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntiin sekä Venäjän valtioon. Maakunnan pinta-ala 6 874 km², josta maa-aluetta on 5 326 km² ja sisävesistöä 1 546 km². Maakunnan asukasluku oli vuoden 2022 lopussa 126 107 ja asukastiheys 24 as./km².

Väestönkehityksen osalta Etelä-Karjalan väestö vähenee, ikääntyy ja keskittyy alueellisesti (taulukko 3 ja kuva 6). Poismuutto maakunnan ulkopuolisiin kasvukeskuksiin painottuu työikäisiin ja nuorempiin ikäluokkiin. Vuoteen 2040 mennessä Etelä-Karjalan väestön ennustetaan vähenevän 9,6 % ja väestöllisen huoltosuhteen kasvavan keskiarvoisesti 12 %. Osassa maakunnan kuntia heikkeneminen on tätä rajumpaa. Eteläkarjalaisista oli vuonna 2022 vieraskielisiä 7,4 %, kun koko Suomessa osuus oli 8,9 %.

Taulukko 3. Etelä-Karjalan väestöennuste kunnittain

Väestöennuste kunnittain	2010	2017	2030	Muutos 2017-2030	2040	Muutos 2030-2040
Imatra	28 540	27 269	24 265	-11,0 %	22 076	-9,0 %
Lappeenranta	71 982	72 909	72 027	-1,2 %	71 045	-1,4 %
Lemi	3 064	3 063	2 774	-9,4 %	2 540	-8,4 %
Luumäki	5 147	4 747	4 062	-14,4 %	3 718	-8,5 %
Parikkala	5 787	4 969	3 784	-23,8 %	3 093	-18,3 %
Rautjärvi	3 937	3 436	2 785	-18,9 %	2 502	-10,2 %
Ruokolahti	5 668	5 218	4 437	-15,0 %	4 131	-6,9 %
Savitaipale	3 863	3 480	2 994	-14,0 %	2 774	-7,4 %
Taipalsaari	4 911	4 774	4 410	-7,6 %	4 154	-5,8 %
YHTEENSÄ	132 899	129 865	121 538	-6,4 %	116 032	-4,5 %

Kuva 6. Etelä-Karjalan väestöennuste vuoteen 2040 asti (Lähde: Etelä-Karjalan Liitto)

Etelä-Karjalan pelastustoimen toimintaympäristössä olennaisimpia muutostekijöitä ovat väestö- ja aluerakenteessa tapahtuvat muutokset. Väestön väheneminen, ikääntyminen, yksin asuvien määrä ja väestön keskittyminen kasvukeskuksiin vaikuttavat myös pelastustoimen palvelujen tarpeeseen ja järjestämistapaan. Aluerakenteessa tapahtuvat muutokset, alueen riskikeskittymät ja uudet turvallisuuden uhat edellyttävät pelastusviranomaisia painotta-
maan tehtäviään uudella tavalla. Palvelutarpeiden ennustetaan kasvavan kasvukeskuksissa

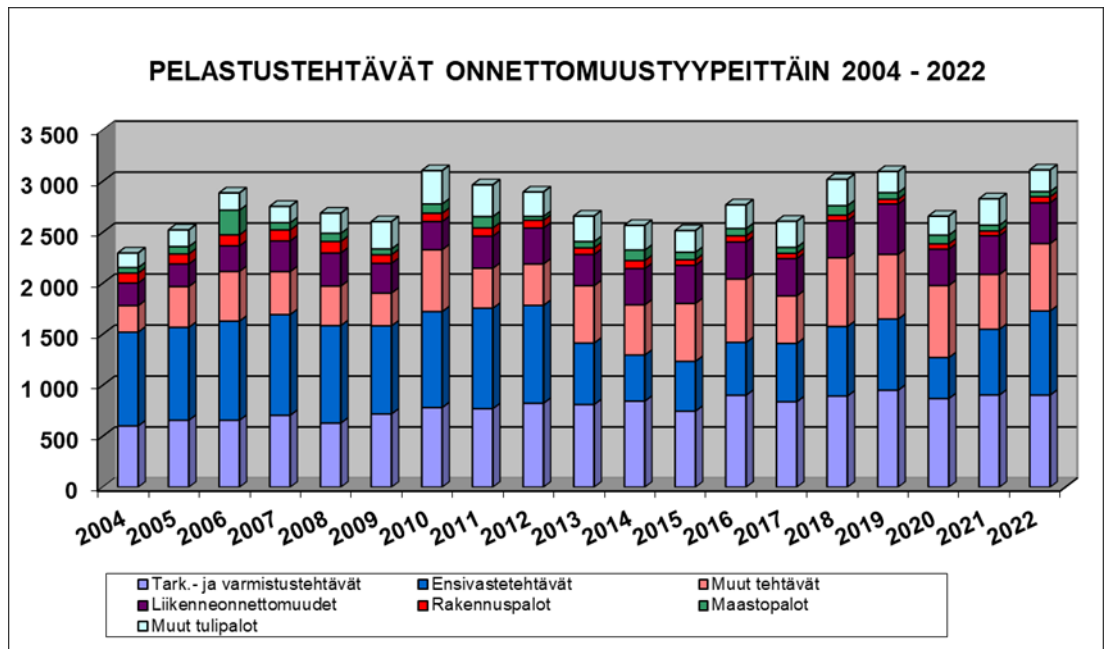
ja palvelutaso tulee kyetä ylläpitämään myös harvaanasutuilla alueilla, joiden väestörakenne painottuu ikäihmisiin. Ikääntymisen myötä myös onnettomuusriskit kasvavat.

Sopimuspalokuntien toiminnan turvaaminen on pelastustoimen hälytystehtävien hoitamisen kannalta keskeistä. Järjestelmän olennaisena osana ovat vapaaehtoiset ja sivutoimiseen henkilöstöön perustuvat sopimuspalokunnat. Väestö- ja aluerakenteen muutokset sekä ikääntyminen vaikuttavat sopimuspalokuntien ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintaan. Työssäkäyntialueiden laajeneminen, työelämän vaatimukset ja työsidonnaisuus vaikeuttavat henkilöstön saantia vapaaehtoiseen pelastustoimintaan. Vapaaehtoisen toiminnan järjestäminen vaikeutuu etenkin väestökatoalueilla, ja alkaneet muutokset vaikeuttavat jo nyt nopean avun tuottamista erityisesti harva-alueilla.

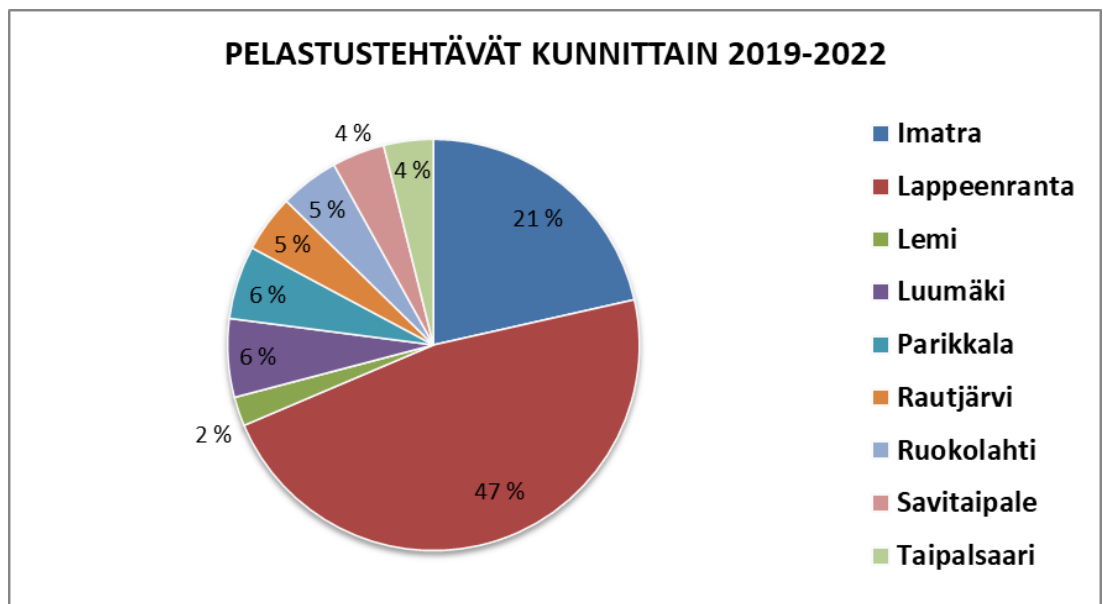
Onnettomuusuhkien kehitys

Väestörakenteen muutosten takia ikääntyneille ihmisille tyypilliset onnettomuudet todennäköisesti lisääntyvät. Asumisen turvallisuuden keskeinen haaste on varmistaa iäkkäiden turvallinen asuminen. Ikääntyneiden yksin asumiseen liittyy useita turvallisuusriskejä. Ikääntyminen aiheuttaa usein toimintakyvyn alenemista, josta seuraa ongelmia arjessa selviytymiselle. Kotona tapahtuvat tapaturmat ovat ikääntyneiden yleisin tapaturmatyyppi. Kehityksen hallinta edellyttää tehokasta ja monialaista yhteistyötä pelastustoimen ja muiden asiaan keskeisesti vaikuttavien toimijoiden kanssa. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii kotona asumisen turvallisuudessa (KAT) tehtävä toiminta ja kehittämis yhteistyö. Nykyiset reaktiivispainotteiset menetelmät eivät jatkossa ole kaikilta osin riittäviä, vaan onnettomuuksien ehkäisytyön merkitys korostuu jatkossa hyväksyttävän turvallisuustason saavuttamiseksi.

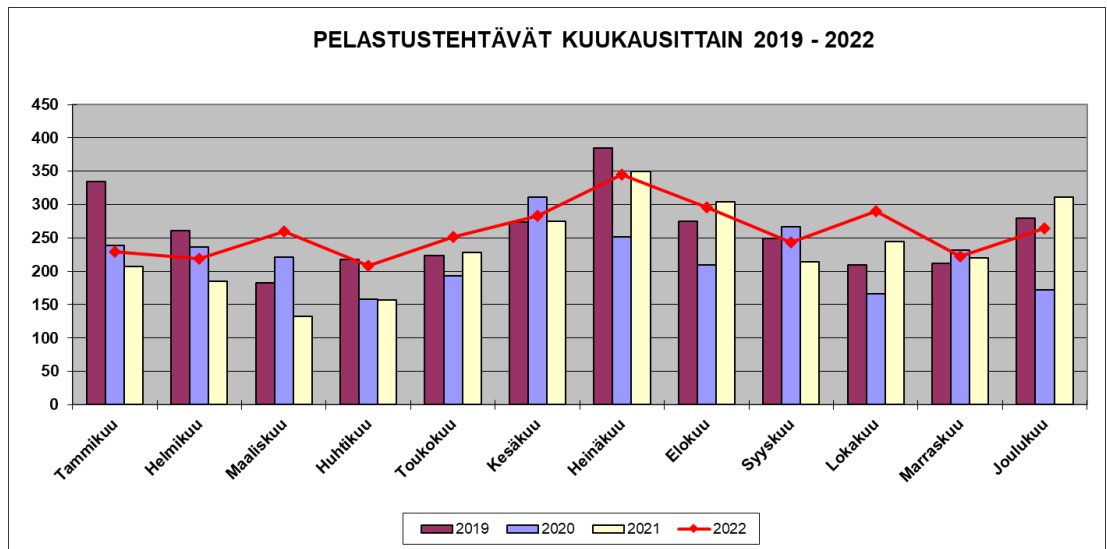
Onnettomuuksien laadussa ja määrässä ei tapahtune suuria muutoksia (kuva 7). Ihmishenkien menetyksiä ja omaisuusvahinkoja aiheuttavien suurten onnettomuuksien riskit kasvavat, kun yhteiskunnan toimintoja keskitetään yhä suurempiin rakennusyksiköihin. Ilman erityisiä toimia onnettomuudet ja niistä aiheutuvat vahingot todennäköisesti lisääntyvät jonkin verran. Pelastustoimen on kyettävä kehittämään uusia toimintatapoja ja tehostamaan yhteistyötä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa.

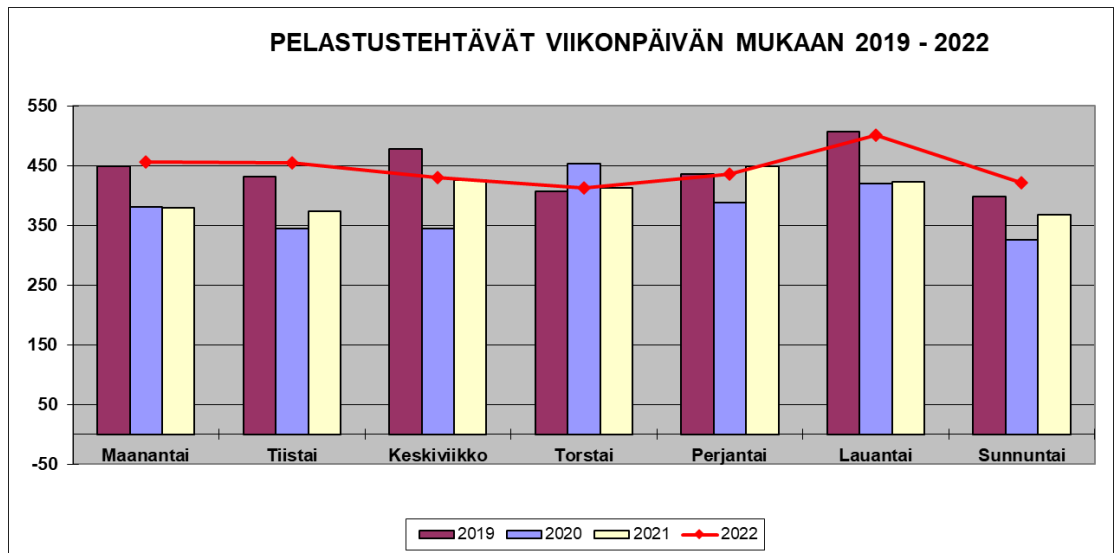
Kuva 7. Pelastustehtävät Etelä-Karjalassa onnettomuustyypeittäin 2004–2022

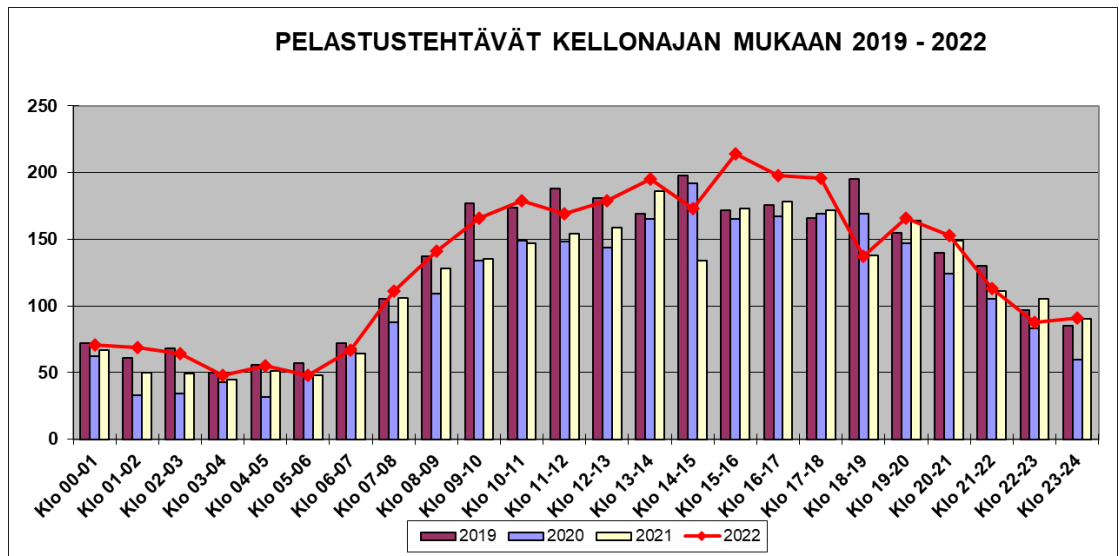
Kuva 8. Pelastustehtävät Etelä-Karjalassa kunnittain 2019–2022

Kuva 9. Pelastustehtävät kuukausittain Etelä-Karjalassa 2019–2022

Kuva 10. Pelastustehtävät viikompäivän mukaan Etelä-Karjalassa 2019–2022

Kuva 11. Pelastustehtävät kellonajan mukaan Etelä-Karjalassa 2019–2022

Suuronnettomuusriskeissä on arvioitu tapahtuvan jossain määrin muutoksia. Ne eivät todennäköisesti edellytä merkittäviä muutoksia nykyisiin valmiustarpeisiin. Ympäristöonnettomuuksien torjunta priorisoidaan nykyistä korkeammalle. Infrastruktuurien häiriötilat voivat aiheuttaa vakavia ongelmia yhteiskunnan toiminnoille ja myös turvallisuudelle. Meteorologisten arvioiden mukaan ilmastomuutoksista ja sään ääri-ilmiöistä johtuen vakavien luonnononnettomuuksien kuten myrskyjen, tulvien, rankkasateiden ja metsäpalojen riskin arvioidaan kasvavan.

Luonnon aiheuttamat onnettomuudet ja sään ääri-ilmiöt

Myrsky on vaikutuksiltaan yksi merkittävimmistä sääilmiöistä Suomessa. Myrsky yhdistettynä pitkäkestoiseen pakkasjaksoon voi aiheuttaa alueella merkittäviä häiriöitä sähkönjakeluun, tietoliikenneverkkoihin, vedenjakeluun, rakennusten lämmittämiseen sekä liikenteeseen. Myrskyn vaikutus sähkönjakeluun on erityisen suuri haja-asutusalueilla ja siitä voi kohdistua merkittävää vaaraa väestölle esimerkiksi asuntojen kylmenemisenä. Myös kaatuneet puut ja muut infrastruktuurin vauriot voivat aiheuttaa vaaraa ihmisille. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat toimintakyvyltään alentuneet ihmiset taajamien ulkopuolella. Vaikutukset voivat olla hyvin laaja-alaiset koko infrastruktuurissa. Pelastustoimen tulee varautua tarvittaessa väestön suojaväistöön sekä myrskyn aiheuttamien tuhojen raivaamiseen. Sähkönjakelu- ja tietoverkkotoiminnan häiriötilanteet kuormittavat myös pelastustoimen suoriutskykyä.

Ilmastomuutoksen myötä maastopalojen todennäköisyys kasvaa Suomessa. Ilmastomuutos aiheuttaa kesäisin kuivempia ja kuumempia kausia sekä lisää sään ääri-ilmiöitä, kuten voimakkaita ukkosmyrskyjä. Vaikka lukumäärällisesti maastopalojen määrä on ollut laskeva viime vuosina, suuria maastopaloja on ollut kolmena vuonna peräkkäin. Ilmastomuutoksen ennustetaan lisäävän sään ääri-ilmiöitä sekä kuivia ja kuumia hellejaksoja kesäisin. Suurin

osa Etelä-Karjalan pinta-alasta, noin 77,5 %, on maata. Etelä-Karjalassa oli vuonna 2020 yhteensä 15 tuotannossa olevaa turvealuetta, joiden kokonaispinta-ala oli noin 900 hehtaaria. Etelä-Karjalan alueella on pääsääntöisesti runsaasti luonnonvesilähteitä. Suomessa on myös kattava metsäautotieverkosto, joiden ansiosta usein päästään lähelle maastopaloa tai luonnonvesilähdettä, joista vedensaanti voidaan turvata mm. lentosammutuksen yhteydessä. Suomessa suoritetaan maastopalokautena metsäpalojen lentotähystystä eli lentokoneilla tapahtuvaa valvontaa maastopalojen havaitsemiseksi. Ilmatieteen laitoksen varoitusjärjestelmä on tehokas järjestelmä väestön varoittamiseen maastopaloa vaarasta. Pelastustoimen osalta laajoihin maastopaloihin on varauduttu hankkimalla suurtehopumppu sekä suuriläpimittaista letkukalustoa veden siirtämiseen. Pelastuslaitos on lisäksi varautunut tähän erillisellä maastopalomuodostelmalla (GFFF-V) Maastopalomuodostelma toteutetaan yhteistyössä viiden Itä-Suomen pelastuslaitoksen kanssa yhteistyössä.

Äkkitulva on nopeasti syntyvä tulva. Se syntyy tyypillisesti, kun sataa rankasti pienellä alueella. Asfaltoidut ja rakennetut alueet tulvivat helpommin kuin rakentamattomat alueet. Vesi kerääntyy alaville paikoille. Pato-onnettomuus voi ensisijaisesti syntyä terroristisen toiminnan tai poikkeukselliseen juoksutustilanteeseen liittyvä toiminnallinen häiriö padolla. Rankkasateen aiheuttama tulvaskenaario asutuskeskuksessa on melko todennäköinen. Rankkasateen aiheutuman hulevesitulvan vahingot rajoittuvat pääsääntöisesti yksittäisiin kiinteistöihin ja tiestölle. Mikäli hulevesien valuma-alueet ovat suuria voivat hulevedet aiheuttaa ongelmia jätevesiverkostossa, josta voi syntyä merkittäviä ympäristöterveydellisiä haittoja ja ympäristön pilaantumista. Tulvavesi voi vaurioittaa kriittisen infrastruktuurin kohteita esim. sähköjakeluun ja tietoliikenneyhteyksiin liittyen. Pato-onnettomuudesta voi syntyä vahingonvaara-alueella henkilövahinkoja ja merkittäviä omaisuusvahinkoja. Vahingonvaara-alueet eivät kuitenkaan ole kovin laajoja. Mikäli patorakenne liittyy voimalaitokseen voi sen sähköntuotanto pysähtyä. Äkkitulvien takia pelastustoimelle tulee tehtäviä liisävahinkojen torjumiseksi mm. vedenpumppaustehtävien muodossa.

Ukkosmyrskyyn liittyvät vaaraa aiheuttavat sääilmiöt ovat salamointi, voimakkaat tuulet ja rankkasade. Voimakkaaseen ukkosmyrskyyn voi liittyä syöksyvirtauksia, suuria rakeita ja trombeja. Syöksyvirtauksissa hetkelliset tuulennopeudet (puuskat) voivat olla paikallisesti yli 40 m/s. Trombin leveys voi olla 100–200 metriä. Rankkasade voi aiheuttaa paikallisia ongelmia, kun sademäärä tunnissa on 20 mm. Ukkosen yhteydessä voi sataa jättirakeita, joiden halkaisija voi olla yli 5 cm. Ukkosmyrskyjen osalta pelastustoimen omaisuuden pelastamis- ja jälkivahinkojen torjuntatehtävät lisääntyvät.

Vaarallisiin aineisiin (CBRNE) liittyvä onnettomuus

Etelä-Karjalassa on kuusi erityistä vaaraa aiheuttavaa kohdetta. Teollisuuslaitoksessa suur-onnettomuusriskin aiheuttaa tilanne, jossa vapautuu vaarallista kemikaalia, joka leviää tehdasalueelta asutustaajamaan. Kemikaalipäästö, joka kulkeutuu asutuskeskukseen, aiheuttaa vähintään sisätiloihin suojautumistarpeen tai mahdollisen suojaväistötarpeen kemikaalin leviämisaueella, laskettuna leviämisen nusteiden perusteella. Muita vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavia ja varastoivia laitoksia on Etelä-Karjalan maakunnan alueella kymme-

niä. Lisäksi kemikaaleja ja räjähteitä liikkuu maantieliikenteessä. Kemikaalivuoto voi aiheuttaa teollisuuslaitoksessa henkilökunnan altistumisen. Pelastuslaitos on laatinut tarkan, seikkaperäisen ulkoisen pelastussuunnitelman kuhunkin erityistä vaaraa aiheuttavaan kohteeseen.

Liikenneonnettomuus

Etelä-Karjalan maakunnan alueella on kaksi lentokenttää. Imatralla on Immolan pienkonekenttä. Lappeenrannassa sijaitsee lentokenttä, mistä operoi epäsäännöllisesti kansallisia ja kansainvälisiä lentoja vähäisiä määriä vuositasolla. Merkittävän lentoliikenneonnettomuuden voi aiheuttaa joko laskussa tai nousussa olevan matkustajalentokoneen pakkolasku lentokentälle tai sen välittömään läheisyyteen. Pelastustoimella tämänkaltaisen onnettomuus on tehtävän hoitamisen kannalta tehtäväluokassa suuri. Suuri tehtäväluokka sitoo alueen kaikki pelastusyksiköt kiinni tilanteeseen alkuvaiheessa. Mikäli loukkaantuneita on useita kymmeniä tai satoja, aiheuttaa tämä koko erikoissairaanhoidon suuronnettomuustilanteen suuren potilasmäärän takia. Ensihoidon potilaskuljetus ruuhkautuu. Tilanteen edetessä pelastuslaitoksen henkilöstöä ja kuljetuskalustoa on suunniteltu käytettävän onnettomuuden potilaskuljetuksiin tarpeen mukaan. Onnettomuus tapahtuessaan vaikuttaa paikallisesti. Kyseinen onnettomuustyyppi ei aiheuta ketjuuntumista. Onnettomuus ei aiheuta pitkäkestoisia suoria vaikutuksia alueen asukkaisiin. Henkinen kriisinkestävyys todennäköisesti kärsii paikallisella tasolla, mutta suuressa onnettomuudessa myös valtakunnallisesti.

Etelä-Karjalan halki kulkee Karjalan rata, mikä kulkee Kouvolasta Joensuuhun. Karjalan rata on 326 kilometrin pituinen, sähköistetty koko matkaltaan ja kaksiraiteinen osuuksilla Kouvola–Luumäki sekä Joutseno–Imatra. Etelä-Karjalassa on yksi kemikaaliratapiha Vainikkalassa. Vainikkala ei sijaitse keskellä suurta ihmisten keskittymää, ja siellä käsiteltävien kemikaalien määrä on toistaiseksi vähäinen. Raideliikenneonnettomuuden syynä voi olla useita tai useamman syyn summa. Vika tai häiriö laitteissa, ilkivalta tai tahallinen teko, luonnonilmiön seuraus tai ihmisen toiminta. Ihmisen toiminta voi tarkoittaa esimerkiksi väärää toimintatapaa, epähuomiota, tahallisuutta, ohjeiden ja määräysten laiminlyöntiä tai jotain muuta syytä. Todennäköisyys onnettomuudelle on melko suuri, verraten sattuneisiin onnettomuuksiin ja asiantuntijoiden arvioihin. VAK-junan ja henkilöjunan onnettomuus on pelastustoimen tehtävän hoitamisen kannalta tehtäväluokassa suuri. Suuri tehtäväluokka sitoo alueen kaikki pelastusyksiköt kiinni tilanteeseen alkuvaiheessa. Onnettomuuden seurauksena terveydenhuolto ylikuormittuu pahimmillaan useamman sadan henkilön tarvitessa apua samanaikaisesti. Ympäristövahinko tuo haasteen sekä kunnan- että muiden viranomaisten henkilöstölle. Laaja ympäristövahinko on pitkäkestoinen ja vaatii usean viranomaisen yhteistyötä.

Tieliikenteen suuronnettomuuden riskin osalta painottuvat Luumäen länsipuolelle VT6, VT26 sekä Imatralla Parikkalaan VT6. Näillä kaikilla tieosuuksilla on kaksikaistainen valtatie, jossa ei ole keskikaidetta. Lisäksi Luumäeltä lähes Kouvolaan saakka on leveäkaistatie. Vakavan tieliikenteen onnettomuuden taustalla ovat hyvin tavanomaiset tieliikenteen syyt, kuten huono ajokeli, liukas tai sohjoinen tie sekä ajoneuvon kuljettajan ajovirhe, vireystila tai

päihtymys. Myös tahallinen törmäminen sekä tekninen vika ovat mahdollisia syitä. Vaarallisen aineen kuljetusajoneuvon ollessa osallisena, myös pohjaveden pilaantumisen sekä ympäristövahingon todennäköisyys on kohtalainen. Onnettomuudella on myös hetkellisiä vaikutuksia henkiseen kriisinsietokykyyn. Onnettomuus vaikuttaa hetkellisesti tieliikenteen sujuvuuteen. Myös hetkellisiä vaikutuksia vaarallisen aineen päästön yhteydessä voi olla myös ympäristössä. Pelastustoimella tämänkaltaisen onnettomuus voi olla tehtävän hoitamisen kannalta tehtäväluokassa suuri. Suuri tehtäväluokka sitoo runsaasti pelastusyksiköitä kiinni tilanteeseen alkuvaiheessa. Mikäli loukkaantuneita on useita kymmeniä, aiheuttaa tämä koko erikoissairaanhoidon suuronnettomuustilanteen suuren potilasmäärän takia. Ensihoidon potilaskuljetus ruuhkautuu. Tilanteen edetessä pelastuslaitoksen henkilöstöä ja kuljetuskalustoa on suunniteltu käytettävän onnettomuuden potilaskuljetuksiin tarpeen mukaan. Onnettomuus tapahtuessaan vaikuttaa paikallisesti. Kyseinen onnettomuustyyppi voi aiheuttaa ketjuuntumista. Ympäristövahingon torjunta voi sitoa pelastustoimen resursseja pitkäksi aikaa.

Etelä-Karjalan alueelle kuuluu Saimaan syväväylää noin 155 kilometriä. Suurin osa Saimaalla liikuvista aluksista on kuivarahtialuksia. Öljytuotteiden aluskuljetuksia ei ole ollut Saimaalla vuoden 1992 jälkeen. Onnettomuusrikin todennäköisyyden voi aiheuttaa matkustaja-aluksen ja muun aluksen yhteentörmäys tai karilleajo, suurten huvialusten yhteentörmäys tai karilleajo, tulipalo suuressa huvialuksessa, matkustaja-aluksessa tai rahtialuksessa tai rahtialuksen karilleajo tai pohjakosketus. Onnettomuus voi aiheuttaa tarpeen evakuoinnille, monipotilastilanteen tai merkittävän ympäristöonnettomuuden. Pelastuslaitos on varautunut yhteistyössä muiden pelastuslaitosten ja viranomaisten kanssa myös vesisukellusvalmiuteen vesistöalueilla. Suuri sisävesionnettomuus voi aiheuttaa paikallisella tasolla suurta kuormitusta pelastustoimen ja ensihoidon resursseille.

Laaja ympäristövahinko

Laaja ympäristövahinko voi aiheutua onnettomuuden seurauksena maaperään tai vesistöön pääsee ainetta, joka ei sinne normaalisti kuulu. Näin voi tapahtua ihmisen toiminnan seurauksena, säiliö- tai putkivuodon vuoksi tai esimerkiksi maantie- tai raideliikenneonnettomuuden tai teollisuudessa tapahtuvan vuodon takia. Etelä-Karjalalle on tyypillistä normaalioloissa vilkas rajaliikenne, liikennevirrat ovat muuttuneet ja rekkaliikennettä on runsaasti. Maantie- ja raideliikenneväylät kulkevat pitkälti I-luokan pohjavesialueella. Kuutostien pohjavesisuojaus on tien vanhemmilta osin puutteellinen. Rajan läheisyys tuo omia riskejä, sillä Venäjällä sijaitsevien riskikohteiden vaikutukset Suomen alueelle on vaikeaa arvioida. Etelä-Karjalassa on suurteollisuutta. Myös kaivostoiminnasta aiheutuu omat riskinsä. Useimmiten kyseessä on pistemäinen päästölähde, josta haitta-ainetta pääsee ympäristöön (ilmaan, veteen, maaperään). Tapahtunutta ei useinkaan huomata välittömästi, jolloin haitta-aine pääsee leviämään laajalti ennen kuin tapahtunut havaitaan. Tapahtuma on tavallisesti pitkäkestoinen, puhdistustyö on hidasta ja voi kestää jopa vuosia. Suurella öljyvudolla voi olla pitkäkestoisempia vaikutuksia ympäristön tilaan ja se voi vaikuttaa suhteellisen laajallakin alueella esimerkiksi vesistöalueen eläimistöön ja virkistyskäyttöön.

Infrastruktuurin häiriöt

Etelä-Karjalassa kaukolämmön toimitushäiriötilanne voi muodostua eri tavoin. Yleisin syy keskeytymiselle ovat kaukolämpöverkon rikkoutumiset, joita esiintyy vuosittain ja jotka vaikuttavat yleensä muutamia tunteja vain pieneen osaan asiakaskuntaan. Tämän lisäksi yleisiä syitä ovat myös lämpökeskusten tekniset vikaantumiset ja ohjelmistojen virhetilanteet, joilla on vain kuitenkin harvoin vaikutusta lämmön siirtoon asiakkaille. Muiden alueella tunnistettavien riskien seurannaisvaikutukset voivat vaikuttaa merkittävästikin kaukolämmön toimitushäiriöihin, kuten sähkön saannin suurhäiriötilanne, jonka arvioidaan olevan vakavin yksittäinen riski. Tämä johtuu siitä, että sähköttömäksi joutuneet asiakkaat, joilla on käytössä lämmitysmuotona kaukolämpö, eivät saa kaukolämpöä kiinteistöönsä, ellei heillä ole kiertopumppuun soveltuvaa varavoimaa. Maakaasun toimitushäiriötilanteen eteneminen voi alkaa usealla eri tapaa ja siten toteutua maakunnan alueella. Häiriötilanne toteutuessaan vaikeuttaisi maakaasua hyödyntävien kotitalouksien tai teollisuuden asiakkaiden tilannetta lähinnä lämmityksen toteuttamisen osalta.

Sähkönsaannin suurhäiriötilanne voi aiheutua lukuisista eri tekijöistä, ja syntymekanismi häiriötilanteella on vaikeasti arvioitavissa. Erityisesti ulkopuoliset uhkat, kuten sään eri ilmiöt ja yleinen taloustilanne, joka voi vaikuttaa esimerkiksi komponenttien saatavuuteen, työvoiman käytettävyyteen tai hintojen nopeaan kasvuun, ovat omiaan vaikuttamaan sähkönsaannin suurhäiriötilanteeseen. Lisäksi mahdolliseen sähköpulaan vaikuttavat tekijät, joiden vuoksi voidaan joutua turvautumaan kiertäviin sähkökatkoihin kantaverkon suojaamiseksi, voivat aiheuttaa sähkönsiirron suurhäiriötilanteen Etelä-Karjalassa. Inhimillisillä virhetekijöillä saattaa myös olla välittömiä vaikutuksia riskin toteutumiselle. Esimerkiksi maanrakennustöiden yhteydessä kaapeloinnin vaurioittaminen tai mahdollinen muu vahingollinen teko (ilkivalta tai sabotaasi) jakeluverkkoinfrastruktuuriin voi aiheuttaa sähkönjakelun katkeamisen laajaltakin alueelta. Etelä-Karjalan alueella toimii viisi jakeluverkkoyhtiötä. Osa jakeluverkkoyhtiöistä ulottaa toimintaansa myös muihin maakuntiin. Sähkönjakelun suurhäiriötilanteen pitkittyessä useimmat yhteiskunnan kannalta elintärkeät toiminnot voivat häiriintyä tai lakata jopa kokonaan toimimasta. Pelastustoimen kriittisen toiminnan osalta sähkönsaannin turvaaminen on pyritty turvaamaan varavoimajärjestelmillä.

Yhteiskunnan lisääntyvä riippuvuus laajoista ja monimutkaisista tieto- ja muista teknisistä järjestelmistä lisää yhteiskunnan haavoittuvuutta. Alueelliset ICT-häiriöt pitävät sisällään tietoliikenteen tai tietojärjestelmien käytettävyyden häiriintymisen ja digitaalisten toimintojen ja palveluiden estymisen alueella koskien sekä organisaatioita että kansalaisia. Yhteiskuntamme on pitkälle kehittyneenä tietoyhteiskuntana erittäin riippuvainen tietoverkkojen ja järjestelmien toiminnasta. Valtaosa elintärkeistä toiminnoista perustuu tiedonsiirtoon ja sähköisten tietovarantojen käyttöön ja tietojärjestelmien toimivuuteen. Eri sähköisten järjestelmien ja palveluiden keskinäisriippuvuuksien vuoksi vikojen ja häiriöiden ketjuuntuminen ja kertautuminen ovat merkittävä uhka. Sähkötuotantoon vaikuttava viestintäverkkojen tai -palveluiden toimivuushäiriö vaikuttaisi laajamittaisesti yhteiskuntaan. Myös häiriöt yksittäisissä verkkopalveluissa voivat olla riski palvelujen saatavuudelle, jos huomattava joukko muita palveluita on riippuvaisia yhden palvelun toimivuudesta, kuten esimerkiksi tunnistuspalveluista. Järjestelmien keskinäisriippuvuutta kasvattaa myös esineiden internet eli yhä

useampien laitteiden kytkeytyminen internetiin. Etelä-Karjalan osalta riskit ovat hyvin samanlaisia kuin muuallakin Suomessa ja maailmalla. Etelä-Karjalan fyysisen ICT-ympäristön riskien erityispiirteenä voidaan pitää vieraan maan rajan läheisyyttä sekä pinta-alaltaan laajan maakunnan tietoliikenneverkkojen kahdennuksen kattavuuden haasteet. Viestintäverkon häiriö vaikuttaa merkittävästi niin puhelinliikenteen toimivuuteen kuten tietoliikenneyhteyksien toimivuuteen, koska iso osa tietoliikenteestä käyttää tiedonsiirtoon samaa 4G LTE tai 5G verkkoa. Viestintäverkon häiriöt vaikuttavat laajasti palveluiden toimivuuteen ja saatavuuteen. Lisäksi viestintäverkon toimivuus vaikuttaa avun saantiin, koska esimerkiksi hätänumeroon soittaminen ei ole välttämättä mahdollista. Viranomaisradioverkko VIRVE:n häiriöt vaikuttavat viranomaisten viestintään ja viranomaisyhteistyön toimivuuteen.

Kyberhyökkäyksellä voi olla merkittäviä taloudellisia tai inhimillisiä vaikutuksia. Pitkittyessään ICT-häiriö aiheuttaa ketjuuntumista, se voi hidastaa tai estää toimintoja, joihin ICT-palveluita normaalisti käytetään. Viestintä on tärkeää, jotta varautumisen mukaisia keinoja otetaan oikeassa laajuudessa käyttöön. Viestinnällä on myös merkittävä vaikutus henkiseen kriisinkestävyyteen. Avunsaanti hätätapauksissa saattaa viivästyä tai estyä kokonaan, jos myös viranomaisten tietoliikenneyhteydet häiriintyvät tai ovat poikki. Matkapuhelinverkko, hätäpuhelut, tietoliikenneyhteys (mm. etätyö). Johtaminen ja hallinto, väestön varoittaminen häiriötilanteissa, tiedottaminen ja viestintä, vaikuttaa merkittävästi eri organisaatioiden päivittäistoimintaan. Näihin riskeihin varaudutaan julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnalla.

Polttoainehuolto on alueen toimintaedellytysten ja huoltovarmuuden kannalta kriittinen toiminto ja edellytys muiden kriittisten toimintojen häiriöttömälle toiminnalle. Polttoainehuollon varmistaminen edellyttää sopimuksellista varautumista ja etukäteisvalmistelua. Polttoainejakelu on riippuvaista sähkön saatavuudesta. Polttoainejakelun ongelmakohta sähkökatkotilanteessa ovat liikenne- ja huoltoasemat, jotka toimivat täysin sähkön varassa. Polttonestejakelun keskeytyminen Kaakkois-Suomen alueella hidastaa merkittävästi logistiikkaa, vaikuttaa muun muassa joukkoliikenteeseen, alkutuotannon toimintaedellytyksiin ja viranomaistoimintaan. Polttonestejakelussa esiintyvien pientenkin katkosten tai uhan katkoksista aiheuttavat välittömän hamstrauksen, joka voi johtaa tilapäiseen ja alueelliseen saatavuuden heikentymiseen. Pelastustoimelta edellytetään oman polttoainehuollon turvaamista, joka omalla jakeluasemaverkostolla sekä tukeutumista huoltovarmuuskriittisten jakeluasemien toimintaan.

Laaja ja pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö voi aiheutua raakavesilähteen tai talousveden saastumisesta / pilaantumisesta. Pilaantuminen voi johtua luonnonilmiöstä, ympäristöönnettomuudesta tai teknisestä virheestä. Myös pitkäkestoinen kuivuus voi aiheuttaa häiriöitä talousveden saantiin erityisesti maaseudulla omien pohjavesilähteiden varassa oleviin kohteisiin (kotitaloudet, elinkeinot). Pitkäkestoiset sähkökatkot voivat vaikuttaa vedenjakeluun. Vesihuoltojärjestelmä voi olla altis myös tahalliseksi häirinnälle. Myös laite- tai putkirikko, raakaveden laatu (kaivon rakenteellinen kunto), pintavesilähteen äkillinen saastuminen, tulva, rankkasade, tietoliikennehäiriö, kyberuhka tai ilkivalta. Riskiä voivat aiheutua myös mm. vesihuoltojärjestelmien korjausvelan, vedenkäsittelykemikaalien saatavuushäiriöiden sekä jätevedenkäsittelyn ongelmien myötä. Säteilöyönnettomuus lähialueella voi aiheuttaa

uhan pintavettä käyttäville vesilaitoksille. Laajamittainen vedenjakeluhäiriö voi vaikuttaa myös sammutusvesijärjestelmillä suojattujen kohteiden toimintavarmuuteen. Lisäksi sillä voi olla vaikutuksia sammutusveden saantiin palovesiverkoston kautta.

Yhteiskunnan järjestystä vaarantava toiminta

Vaikka terrorismin uhka Suomessa on vähäinen (Supon arvion mukaan se on kuitenkin kohonnut), niin maailman poliittinen tilanne ja Suomen rooli erilaisissa maailman poliittisissa asioissa saattavat aiheuttaa terrorismin ja terroristisen teon todennäköisyyttä Suomessa. Mikäli terroristinen teko kohdistuu kriittiseen infrastruktuuriin, sen vaikutus yhteiskuntaan voi olla todella suuri (sähköverkon vaurioittaminen, vedenjakelun häiritseminen) ja se voi kohdistua suuren joukkoon kansalaisia. Terroristisen teon kohdistuessa väkivaltaisesti yksittäisiin ihmisiin tai väkijoukkoihin joko aseita, räjähteitä, myrkkyjä tai ajoneuvoja käyttäen, eivät vaikutukset jää tällöinkään vähäisiksi.

Motiivi henkilöjoukkoon kohdistuvalle väkivallanteolle voi olla mikä tahansa, mikä vaikeuttaa niiden ennalta estämistä. Motiivi voi olla terroristinen, julkisuuden hakeminen, poliittinen tai esimerkiksi rasistinen. Väkivaltaisen teon voivat laukaista esimerkiksi maailmalla tapahtuvat joukkosurmat tai poliittiset päätökset. Myös Suomessa voi syntyä laajamittaisia ja väkivaltaisia levottomuuksia, joissa viranomaisten voimavarat joutuvat koetukselle ja voi jopa syntyä tilanteita, joissa pelkästään poliisin voimavarat eivät riitä tilanteen hallitsemiseksi. Suurten väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä ja levottomuudet vaikuttavat suoraan yhteiskunnan toimintoihin ja heikentävät konkreettisesti ja vakavasti kansalaisten turvallisuutta. Mikäli väkivallanteko kohdistuisi suureen väkijoukkoon, tulisi se akuutissa vaiheessa työllistämään huomattavasti eri viranomaisia ja kolmatta sektoria. Ensivaiheessa teko paineistaisi etenkin turvallisuusviranomaisia ja terveydenhuoltoa. Akuutin vaiheen jälkeen alkaisivat jälkitoimenpiteet, jotka työllistäisivät viranomaisten lisäksi kolmatta sektoria. Kansalaisten turvallisuuden tunteen takaisin saamiseksi jouduttaisiin tekemään töitä hyvin pitkään.

Laajamittaisia muuttoliikkeitä aiheuttavat sodat ja konfliktit, mutta myös ympäristön- ja ilmastomuutos, varallisuuden, ruuan ja muiden resurssien epätasainen jakautuminen sekä naapurivaltioiden yhteiskuntarakenteen vakava horjumisen ja turvallisuusympäristön muutokset. Vieraan valtion organisoimaa maahantulijoiden tarkoituksellista ohjaamista Suomeen voidaan käyttää poliittisen painostuksen välineenä. Etelä-Karjalassa on kaksi kansainvälistä rajanylityspaikkaa Imatralla ja Nuijamaalla, tilapäinen rajanylityspaikka Parikkalassa sekä rautatierajanylityspaikka Vainikkalassa. Laajamittainen maahantulo on häiriötilanne, jossa Suomesta kansainvälistä suojelua hakevia henkilöitä ei normaalein rajavalvonnan järjestelyin kyetä ohjaamaan viranomaistoimenpiteiden piiriin, tai kun maahantulon edellytysten selvittäminen ja maahantulijoiden rekisteröinti ei ole normaalijärjestelyin mahdollista. Laajamittaisen maahantulon tilanteessa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset lisämajoituspaikkoinaan ovat täyttymässä ja vastaanottokapasiteettia on edelleen laajennettava, koska maahantulijoiden virta on jatkuvaa. Suuri kansainvälistä suojelua hakevien määrä ruuhkauttaa eri viranomaisten toimintaa alueella, kuten sosiaali- ja terveyspalveluita, poliisia, pelastuslaitosta, lastensuojelua, koulutuspalveluita ja TE-palveluita. Yhteiskunnan

palveluiden ruuhkautuessa, niiden saatavuus heikkenee kaikilta alueella asuvilta. Alueelle voi muodostua konflikteja kantaväestön ja turvapaikanhakijoiden välille. Odotusajat vastaanottokeskuksissa pidentyvät turvapaikkayksikön ruuhkautuessa. Tämä voi heikentää hakijoiden hyvinvointia sekä aiheuttaa erilaisia häiriötilanteita.

Sotilaallinen painostus tai voimankäyttö

Sodan ajan uhkien arvioinnissa on käytetty Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja (Salassa pidettävä asiakirja: Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/999, 25 §, kohta 8).

Julkinen talous

Julkisen talouden kestävyysvajeen seurauksena myös hyvinvointialueet ja sen pelastustoimi on joutunut ja joutuu sopeuttamaan toimintaansa. Tämä edellyttää käytössä olevien resurssien tarveperusteisempaan uudelleen organisointia siten, että ne ovat oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Pelastustoimen on kyettävä huolehtimaan toimintavalmiudesta ja tarvittavasta toimintakyvystä 24/7 vuoden jokaisena päivänä. Onnettomuuksiin joutuneiden ihmisten välitön avunsaanti tulee turvata mahdollisimman hyvänä ja tasokkaana kaikissa olosuhteissa. Hyväksytyn palvelutason turvaamiseksi siihen kohdennettujen resurssien tulee olla riittävät. Järkyttävät suuronnettomuudet ja muut häiriöt voivat johtaa lisäresursointiin vastaavien tilanteiden varalta. Mahdolliset muutokset tehtäväjaoissa voivat johtaa myös muutoksiin voimavarojen jaossa hyvinvointialueen eri toimialojen kesken. Resursseista päätettäessä tulee ottaa huomioon, että määritellyt palvelut tulee olla tasapuolisesti kaikkien hyvinvointialueen asukkaiden saatavissa samanlaisissa olosuhteissa.

Tarkempi kuvaus Etelä-Karjalan hyvinvointialueen riskeistä ja onnettomuusuhista on esitetty alueellisessa riskiarviossa, joka on tämän palvelutasopäätöksen tausta-aineistona. Yhteenveto alueellisesta riskiarviosta on tämän palvelutasopäätöksen liitteenä (Liite 1).

Pelastustoimen suorituskyky

Viranomaisten on kyettävä nopeaan ja tehokkaaseen toimintaan monenlaisissa yhteiskunnan toimivuutta ja väestön turvallisuutta vaarantavissa häiriötilanteissa. Pelastustoimella on oltava jatkuvat ympärivuorokautiset johtamis- ja toimintavalmiudet. Näitä valmiuksia on taroituksenmukaista hyödyntää myös tilanteissa, joissa päävastuu on muilla viranomaisilla.

Pelastustoimen päätoimisen henkilöstön keski-ikä kohoaa eläkeiän noustessa, ja ikääntyvän henkilöstön sijoittaminen heidän kuntoaan vastaaviin tehtäviin on haaste pelastuslaitokselle. Pelastustoimen henkilöstön eläkeikä on aivan sama kuin muilla hyvinvointialueen työntekijöillä. Tavoitteena on, että pelastustoimen omaa järjestelmää hyödyntäen sekä tehtäväkokonaisuuksia järjestellen pystyttäisiin nykyistä tarkoituksenmukaisemmin vastaamaan ajan haasteisiin ja luomaan henkilöstölle mahdollisuus työskennellä pelastustoimen

eri tehtävissä vaihtoehtoisia urapolkuja kehittämällä. Henkilöstön vaihtoehtoisten urapolkujen kehittämiseksi on välttämätöntä laajentaa pelastustoimen sisältöä mm. ottamalla suurempaa vastuuta yleisestä onnettomuuksien ehkäisystä, hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta sekä eritasoisista turvallisuustilanteista – päivittäisistä onnettomuuksista normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Yhteiskunnan teknologinen kehitys asettaa uusia vaatimuksia pelastustoimen palvelutuo-
tannolle ja siinä tarvittavalle osaamiselle. Muutoksessa korostuu teknologian tarveperusteinen hyödyntäminen suorituskyvyn tehostamisessa. Hyvä fyysinen toimintakyky on tärkeää sekä päätoimiselle henkilöstölle että pelastustoimen tehtäväkentässä toimiville vapaaehtoisille. Toimintatapoja tulee kehittää siten, että pelastustehtävät voidaan hoitaa tekijäänsä vähemmän kuormittavilla ja nykyistä turvallisemmilla ja tehokkaammilla menetelmillä. Kehittämisellä on tuettava, että pelastustoimen välttämätön toimintavalmius savu- ja kemikaalisukelluskykyineen säilyy.

Vapaaehtoisen toiminnan järjestäminen vaikeutuu tulevaisuudessa etenkin väestökatoalueilla, joilla väheneminen kohdentuu suhteellisesti voimakkaimmin nuoriin väestönosiin ja siten uusia, nuoremman sukupolven toimijoita on haastavaa saada mukaan toimintaan. Haasteeseen vastaaminen edellyttää laajempaa yhteistyötä ja uusia toimintamalleja yli organisaatiorajojen. Pelastustoimen palvelutason kannalta on olennaista, että sopimuspalokuntien toimintaedellytykset säilyvät tulevaisuudessakin. Alkaneet muutokset vaikuttavat jo nyt nopean avun saannin turvaamiseen eri vuoden ja vuorokauden aikoina.

Riskienhallintakeinojen määrittely

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen toiminnan palvelutaso mitoitetaan päivittäisten onnettomuuksien osalta vastaamaan alueen sellaisia riskejä ja onnettomuus- ja tehtävätyyppejä, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä ja jotka ovat palvelutason suunnittelun kannalta mitoittavia.

Vaativampien tilanteiden, suuronnettomuuksien ja häiriötilanteiden osalta pelastustoimen varautuminen ja palvelutason suunnittelu perustuu kansallisessa ja Etelä-Karjalan alueellisessa riskiarviossa esitettyihin onnettomuusuhkiin.

Poikkeusolojen ja sotilaallisen voimankäytön tilanteen riskien arviointi ja palvelutason suunnittelu perustuvat kansallisessa ja Etelä-Karjalan alueellisessa riskiarviossa esitettyihin uhakuviin.

Onnettomuuksien ehkäisy

Keskeisiä keinoja Etelä-Karjalan alueen riskien hallitsemiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi ovat pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisypalvelut, alueen muiden toimijoiden turvallisuustyön tukeminen sekä viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa tehtävä tuloksellinen ja jatkuvasti kehittyvä yhteistyö.

Onnettomuuksien ehkäisytöinnillä vaikutetaan turvallisuuskulttuurin kehittymiseen ja riskitason madaltumiseen Etelä-Karjalassa pelastuslain ja kansallisen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluita tuotetaan valvonnan, turvallisuusviestinnän, viranomaisohjauksen, asiantuntijatoiminnan ja palontutkinnan sekä näihin sisältyvän yhteistyön kautta.

Etelä-Karjalassa kiinnitetään erityisesti huomiota ikääntyvän väestön turvallisuuteen, jotta luontainen toimintakunnon heikkeneminen ei johda onnettomuuksien ja palokuolemien määrän lisääntymiseen. Etelä-Karjalan pelastuslaitos toteuttaa aktiivisesti kotona asumisen turvallisuus- eli KAT-toimintamallia, jossa ikääntyneiden kotona asumisen turvallisuutta kehitetään monitoimijayhteistyössä.

Erityisasumisen asukkaat sekä eri kulttuuritaustoista tulevat henkilöt muodostavat keskeisiä asiakasryhmiä, joiden turvallisuustarpeisiin on kiinnitettävä ennakoivasti huomiota. Toimivaksi osoittautunutta KAT-verkostomallia tullaan soveltamaan näiden asiakasryhmien onnettomuuksien ehkäisypalveluiden tuottamiseksi.

Tahallaan sytytettyjen tulipalojen tuottamaan kielteiseen kehitykseen pyritään vaikuttamaan varhaisen puuttumisen mallin mukaisesti viranomaisyhteistyötä lisäämällä. Pelastuslaitoksen ennalta ehkäisevien palveluiden tuottamisen periaatteena on riski- ja vaikuttavuusperusteisuus.

Toiminta priorisoidaan seuraavan mallin mukaisesti:

- ensisijaiset riskitekijät, joihin voidaan vaikuttaa eniten omin toimenpitein
- toissijaiset riskitekijät, joihin voidaan vaikuttaa rajallisesti omin toimenpitein
- riskitekijät, joihin ei juurikaan voida vaikuttaa omin toimenpitein.

Riskianalytiikan automatisointi, tarkennettu tilannekuvatieto sekä suorituskyvyn tehostaminen ja laadun varmistaminen toimintaympäristön riskeistä älykkään analytiikan ja modernin teknologian avulla tuotettua tietoa hyödyntäen on myös keskeisessä asemassa.

Tuotettavien palveluiden suunnittelussa, mitoituksessa ja toteutuksessa on huomioitava niiden skaalautuminen yhteiskunnan eri turvallisuustilanteisiin normaali-, häiriö- ja poikkeustilanteissa. Palvelut suhteutetaan vallitsevan riskitilanteen vaatimusten mukaisesti.

Toimintaympäristön muutos edellyttää asiakkailta entistä vahvempaa omatoimisen varautumisen kykyä. Etelä-Karjalassa maakunnan turvallisuuskulttuuria pyritään kehittämään yhteistyössä elinkeinoelämän sekä muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa siten, että turvallisuus otetaan huomioon luonnollisena osana jokapäiväistä elämää korostamalla myös yksilön omaa vastuuta turvallisuudesta. Hyvä turvallisuus syntyy monen eri teki-

jän yhteisvaikutuksesta. Turvallisuutta edistävät turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, hyvin suunniteltu liikenneympäristö ja nopean avun saanti silloin, kun sitä tarvitaan.

Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittaamista voidaan tällä hetkellä toteuttaa vahinkojen määrissä ja laadussa, vahinkokustannusten kehittämisessä ja riskitasojen muutoksissa, asiakkaiden ja kansalaisten turvallisuuskokemuksen kehittämisessä sekä yhteistyön toteutumisessa.

Palvelutasopäätöskaudella pelastuslaitos laatii erillisen onnettomuuksien ehkäisystrategian (resurssit, valvonta, turvallisuusviestintä, viranomaisohjaus- ja asiantuntijatoiminta, palontutkinta, kehittäminen).

Pelastusviranomaisen viranomaisohjauksella pyritään varmistamaan turvallisuuden huomiointi kohteen suunnittelu-, rakentamisvaiheessa, jotta turvallinen käyttöönotto toteutuu. Viranomaisohjausta kohdennetaan asiakkailta muodostuvan palvelukysynnän mukaisesti, jotta pelastus- ja kemikaaliturvallisuuslain mukaiset turvallisuusvelvoitteet tulevat mahdollisimman etupainotteisesti huomioiduksi ja toiminta voi jatkua keskeytyksettä. Tavoitteena on, että turvallisuuden kannalta päädytään tarkoituksenmukaisiin, kestäviin ja laadukkaisiin valintoihin.

Pelastustoimen antaman turvallisuusviestinnän tavoitteena on hyvän turvallisuuskulttuurin saavuttaminen vaikuttamalla turvallisuusasenteisiin, -tietoihin ja -taitoihin yhteistyössä muiden viranomaisten, järjestöjen ja asukkaiden kanssa. Tavoitteena on myös, että ihmiset ja yhteisöt tuntevat vastuunsa omasta, läheisten ja yhteiskunnan turvallisuudesta. Toiminnan kantavia teemoja ovat vaikuttavuus, ilmiölähtöisyys ja ihmiskeskeisyys.

Valvonnalla pyritään parantamaan ihmisten turvallisuutta, vähentämään onnettomuuksia ja lisätä ihmisten kykyä toimia onnettomuustilanteissa. Pelastusviranomaisen suorittaman valvonnan painopisteenä on pelastuslain mukaisesti tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen sekä rakennusten käytönaikaisesta poistumisturvallisuudesta ja pelastustoiminnan edellytysten turvaamisesta huolehtiminen. Pelastuslain mukaisesti valvonnan tulee kohdistua velvoitteiden noudattamiseen ja toiminnoista aiheutuviin riskeihin.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa pelastuslaitos päättää erikseen onnettomuuksien ehkäisyn palvelutuotannosta ja sen asettamisesta tärkeysjärjestykseen. Nämä periaatteet ovat tämän asiakirjan kohdassa 2.6 tuottamisen järjestelyt häiriötilanteessa ja kohdassa 2.7. tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa sekä pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmassa.

Onnettomuuksien ehkäisytyöhön osallistuu koko pelastuslaitoksen henkilöstö. Henkilöstön osaaminen varmistetaan ja sitä kehitetään.

Pelastustoiminta

Pelastustoimen palvelut suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden mitoittamiseksi ja päivittäisten onnettomuusuhkien arvioimiseksi hyvinvointialue jaetaan riskiruuduiksi. Jokaiselle riskiruudulle määritellään valtakunnallisen tietoaineiston pohjalta yhtenäisin perustein riskiluokka. Riskiluokkien määrittäisperusteena käytetään SM:n toimintavalmiuden suunnitteluohjeen regressiomallilla määritettyä riskitasoa. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Mallin avulla ennustetaan riskitaso kullekin 1 km x 1 km ruudulle. Regressio-mallilla määritellyn riskitason lisäksi pelastuslaitos arvioi ne riskiruudut, joissa on tapahtunut riskiluokan määrittäviä onnettomuuksia viiden vuoden seurantajaksolla keskimäärin vähintään kaksi vuosittain. Riskiluokan määrittävillä onnettomuuksilla tarkoitetaan rakennuspaloja ja -vaaroja, liikennevälinepaloja, muita tulipaloja, liikenneonnettomuuksia, sortumia/sortuma-vaaroja, räjähdyksiä/räjähdysvaaroja, vaarallisten aineiden onnettomuuksia ja kiireelliseksi luokiteltuja ihmisen pelastamistehtäviä.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä mitoitetaan siten, että, onnettomuuksiin voidaan eri vuorokauden aikoina vastata viivytyksettä ja tehokkaasti pelastusjoukkueen vahvuisella kokoonpanolla asetettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti. Pelastustoiminta on tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä sellaisissa muissa onnettomuuksissa, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä.

Alueella on maantieteellisesti kattava sopimuspalokuntajärjestelmä. Sitä ylläpidetään ja kehitetään yhteistyössä palokuntien kanssa siten, että riskien ja onnettomuusuhkien arvioinnin perusteella muodostettaviin vasteisiin saadaan toimintakykyiset ja tarvittavat pelastusmuodostelmat.

Tavoitteena on, että pelastushenkilöstön mitoitus, suorituskky ja työ- ja päivystysajat ovat sellaiset, että mitoitetuilla henkilöstöresursseilla onnettomuusuhkiin voidaan varautua eri vuoden ja vuorokauden aikoina mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Tavoitteena on, että vastemäärittelyssä lähin tarkoituksen mukainen pelastusryhmä on sellainen, että se selviytyy vähintään seuraavista suuruusluokan tehtävistä tai niihin verrattavista onnettomuuksista:

- Tulipalot, jotka koskevat korkeintaan yhtä asuinhuoneistoa tai sitä vastaavaa kohdetta ja jotka eivät välittömästi uhkaa laajeta toiseen palo-osastoon
- Onnettomuudet, joissa on korkeintaan kaksi loukkaantunutta henkilöä. Liikenneonnettomuuksissa on varauduttava kiinni juuttuneiden henkilöiden irrottamiseen
- Rajalliset kemikaalionnettomuudet ja öljyvahingot, jotka eivät välittömästi uhkaa levitä ja joissa kemikaali- tai öljyvuoto voidaan tukkia tai rajata yksinkertaisilla toimenpiteillä

Päätoimiset palokunnat, sekä erikseen määritellyt sopimuspalokunnat kykenevät sisäministeriön pelastussukellusohjeen 48/2007) mukaiseen pintapelastustoimintaan.

Pelastusryhmän on kyettävä antamaan onnettomuuden uhreille peruselintoimintoja ylläpitävää hätäensiapua.

Välittömässä valmiudessa oleva henkilöstö osallistuu kaikkiin pelastuslaitoksen vastuulla oleviin tehtäviin. Koko pelastustoimen henkilöstö osallistuu tarvittaessa pelastustoiminta-tehtäviin. Tämä korostuu erityisesti laajoissa ja pitkäkestoisissa tehtävissä.

Pelastustoimen alueella pidetään yllä riskinarvion perusteella pelastustoiminnassa tarvittavina vahvennuksina seuraavia resursseja:

- lisäveden ja muiden sammutusaineiden kuljettamiseen soveltuvaa kalustoa (säiliöautot, vaahtoauto sekä siirrettävä pumppukalusto) tulipalojen sammuttamiseen, joissa mitoitusterusteena käytetty alueen riskikohteiden palokuormamääriä
- korkealta ja maan alta pelastamiseen soveltuvaa kalustoa (nostolava- ja raivausauto), joissa mitoitusterusteena alueen korkeat rakennukset ja laitteet sekä maanalaiset tilat
- kemikaalitorjuntakalustoa, perusteena vaarallisten aineiden kuljetukset, varastoinnit ja käyttö
- vesipelastuskalustoa vesisukellukseen, pintapelastukseen, sammutus- ja pelastustoimintaan vesialueella sekä ympäristövahinkojen torjuntaan
- jälkivahinkojen torjuntakalustoa tulipalojen, muiden onnettomuuksien ja ympäristövahinkojen torjuntaan tehtävissä, joista pelastusviranomaiset vastaavat
- ilmailukalustoa (dronet) pelastustoiminnan johtamisen tukena sekä mm. palotutkin-nassa
- raivausauto liikennepelastamiseen

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella on tavoitteena ylläpitää riskianalyysiin perustuvaa vesipelastusvalmiutta ihmishenkien pelastamiseksi sukeltajia, pintapelastajia ja venekalustoa hyväksi käyttäen.

Pelastusmuodostelmat kootaan eri paloasemilta siten, että onnettomuusuhkiin voidaan varautua mahdollisimman tehokkaasti kaikkina vuoden ja vuorokauden aikoina. Pelastusmuodostelmien toimintavalmius järjestetään eri vuoden ja vuorokauden aikoina pelastuslaitoksen riskiarvion perusteella. Kiireellisissä pelastustehtävissä ensitoimenpiteistä vastaavat pelastusryhmät täyttävät säädöksissä ja ohjeissa asetetut vaatimukset.

Pelastuslaitos vahvistaa pelastustoimintavalmiuden ylläpitämisen erillisessä pelastustoimintaohjeessa.

Pelastustoiminnan edellyttämä ajoneuvo- ja muun pelastuskaluston laatu, määrä ja suorituskyky perustuvat arvioituihin onnettomuusuhkiin ja riskeihin sekä vahvistettuun kalustostrategiaan.

Väestönsuojelu

Pelastustoimen viranomaisen tulee pelastuslain mukaan varautua riittävin suunnitelmin ja valmisteluin toimialaan kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen. Näitä tehtäviä ovat mm.

- väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu
- pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen
- hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen
- väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen
- väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön kouluttaminen
- pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen
- kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojelun (henkilöt, tilat, kalusto ja materiaali) mitoitusperusteena on riittävän suorituskyvyn rakentaminen pelastustoimen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi kaikissa turvallisuustilanteissa (normaaliolot, normaaliolojen laajat häiriötilanteet sekä poikkeusolot). Mitoitusperusteena on pelastustoimen suorituskky ja pelastustoimen organisoituminen normaalioloissa. Suorituskkyä laajennetaan tarveperusteisesti turvallisuustilanteen muuttuessa. Tarvittaessa eri turvallisuustilanteissa tehtävät asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen.

Sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnissa ja suorituskyvyn määrittelyssä käytetään Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja. Pelastustoimen poikkeusolojen muodostelmien suorituskky määritellään valtakunnallisten suorituskkyvaatimusten mukaan.

Pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvat henkilöt, tilat, kalusto ja materiaalit määritellään poikkeusolojen uhkien ja suorituskkyvaatimusten mukaisesti. Henkilöstö- rakennus- ja kalustovaraukset pidetään ajan tasalla. Henkilöstö on sijoitettu ja koulutettu tehtäviinsä Poikkeusolojen tehtävissä hyödynnetään sopimuspalokuntien henkilöstöä ja henkilövaraukset ovat ajan tasalla. Perustamisvastuullaan olevien väestönsuojelumuodostelmien tarvitsemien erityisen tärkeän materiaalin hankinnat toteutetaan käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa. Poikkeusoloja varten pelastustoimen tarvitsema materiaali hankitaan erillisen huoltovarmuussuunnitelman mukaisesti.

Väestönsuojelun edellyttämät johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmät pidetään riittävässä toimintavalmiudessa. Johtokeskuksen perustava henkilöstö on varattu ja tehtäviinsä koulutettu ja johtamistoimintaa harjoitellaan säännöllisesti.

Väestön suojaamiseen ylläpidetään ja kehitetään valtakunnallisen väestönsuojaamisstrategian mukaisesti osana Suomen kokonaisuun puolustusta. Poikkeusoloissa väestö varaudu-

taan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan olemassa oleviin väestönsuojiiin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin tai evakuointien avulla. Väestön suojaaminen suunnitellaan yhteistyössä kuntien ja yhteistoimintaviranomaisten kanssa.

Pelastustoimen alueella ylläpidetään väestöhälytínjärjestelmää ulkona olevan väestön varoittamiseksi.

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista.

4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN

4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Säädös- tai ohjeperusta

PTP-asetus 8 §

Pelastuslaki 27 ja 42 §:t

Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö

Asetus rakennusten paloturvallisuudesta 848/2017

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 3. tavoite

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 3.2.–3.4. ja 3.9.

Pelastuslaissa säädetty pelastuslaitoksen keskeinen tehtävä on ohjauksen, valistuksen, neuvonnan ja valvonnan keinoin tukea eri tahoja laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisessa. Erityisesti tulee tukea kykyä huolehtia onnettomuuksien ehkäisystä ja vahinkojen rajoittamisesta jokaisen yleisiä velvollisuuksia sekä rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuutta koskevien säännösten mukaisesti. Yleisempänä tavoitteena on edistää yleisiä kansalaistietoja ja -taitoja koskien paitsi onnettomuuksien ehkäisyä niin myös toimimista onnettomuustilanteissa.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Asiantuntijaohjaus

Maankäytön ja rakentamisen asiantuntijaohjaus

Pelastusviranomainen antaa rakenteelliseen paloturvallisuuteen liittyvää neuvontaa kuntalaisille sekä toimii pelastustoimen asiantuntijana ja lausunnonantajana maankäytön suunnittelussa sekä rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Viranomaisyhteistyön, lausunnonantamisen ja rakennushankkeiden suunnittelun ohjauksen lisäksi pelastusviranomainen antaa rakenteelliseen paloturvallisuuteen liittyvää neuvontaa kuntalaisille.

Pelastuslaitos seuraa maankäytön suunnittelun ja rakentamisen tilaa ja tekee onnettomuuskehityksen seurantaan maakunnan alueella. Pelastuslaitos osallistuu myös valtakunnalliseen rakentamisen verkostoyhteistyöhön ja rakenteellisen paloturvallisuuden kehittämiseen. Maakuntakohtaisen seurannan lisäksi pelastuslaitos seuraa kansallisia ja kansainvälisiä kehityssuuntia sekä uusia ilmiöitä ja pyrkii ennakoivasti huomioimaan niitä ohjauksessa.

Keskeisenä päämääränä on vaikuttaa henkilö- ja paloturvallisuuteen siten, että valittavissa ratkaisuissa päädytään turvallisuuden kannalta tavoitteenmukaisiin ja kestäviin lopputuloksiin sekä varmistaa, että ratkaisut ovat lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisia.

Kemikaali- ja ympäristöturvallisuuden asiantuntijaohjaus

Kemikaaliasiantuntijaohjauksessa toimivat ovat kemikaalialan asiantuntijoita, joiden kautta pelastuslaitos arvioi maakunnan kemikaaliturvallisuuden tilaa ja siinä ilmeneviä muutoksia riski- ja vaikuttavuusperusteisesti. Toiminnan tavoitteena on kemikaaliturvallisuuden ennakkoiva hallinta maakunnassa. Asiantuntijaosaamista hyödynnetään normaalioloissa sekä onnettomuuksissa ja yhteiskunnan eri turvallisuustilanteissa tavoitteena kemikaaliriskien mataltaminen ja ehkäisy.

Etelä-Karjalassa toimii kansallisesti sekä kansainvälisesti tarkasteltuna ja väestöpohjaan suhteutettuna kemikaaliasiantuntemusalan suuria keskittymiä erityisesti metsäteollisuuden osalta. Muita merkittäviä maakuntatason kemikaaliriskikohteita ovat kemianteollisuuden kohteet, itärajan ylittävä maakaasuverkosto ja liikennemääriltään lisääntyvä maantie- ja rauteliikenne sekä jakeluverkostoon liittyvät terminaalit. Merkittäviä asiakasryhmiä ovat myös maakunnan pk-yritykset, eri kaupalliset toimijat sekä yksittäiset kuluttajat, kun lisääntyvä verkko-ostaminen edellyttää ajantasaista riskikuvaa alueelle ostettavien tuotteiden kemikaaliturvallisuudesta.

Asumisturvallisuuden edistäminen

Pelastusviranomaiset toimivat asumisturvallisuuden asiantuntijoina palo- ja pelastusturvallisuuden osalta. Pelastuslaitos arvioi maakunnan asumisturvallisuuden tilaa ja siinä ilmeneviä muutoksia riski- ja vaikuttavuusperusteisesti. Toiminnan tavoitteena on asumisen palo- ja poistumisturvallisuuden ennakkoiva hallinta maakunnassa. Asiantuntijaosaamista hyödynnetään normaalioloissa sekä onnettomuuksissa ja yhteiskunnan eri turvallisuustilanteissa tavoitteena asumisen palo- ja poistumisturvallisuuden riskienhallinta ja ehkäisy.

Neuvontapalvelut

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella on kansalaisille suunnattu neuvontapalvelu toiminnassa pääasiassa virka-aikana joka arkipäivä. Palvelu on muutettavissa tarvittaessa 24/7 palveluksi normaaliaikojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jotta asiakaskysyntään kyetään vastaamaan muutosten mukaisesti. Neuvontapalveluvuorossa oleva henkilö vastaanottaa tulevat puhelut, sähköpostit ja muut yhteydenotot sekä tekee niiden pohjalta lakisääteistä ohjausta ja valvontatyötä. Kaikista toimenpiteistä pidetään kirjaa toiminnanohjausjärjestelmään, jonka kautta tehtävät ja niiden edellyttämät toimenpiteet voidaan tarvittaessa ohjata toiselle työntekijälle käsittelyyn.

Turvallisuusviestintä

Sisäministeriön vahvistaman pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategisena suunnitelmana toimii onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelma. Ohjelman mukaisesti rakennetaan hyvää turvallisuuskulttuuria vaikuttamalla turvallisuusasenteisiin, -tietoihin ja -taitoihin yhteistyössä muiden viranomaisten, järjestöjen, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa.

Tavoitteena on:

- kehittää keskeisiä toimintatapoja ja työprosesseja
- huomioida pelastustoimen asiantuntijaverkostojen kansallisesti koetut tärkeät teemat turvallisuusviestinnän toteuttamisessa
- pyrkiä kohdistamaan palveluja riskiperusteisesti ja asiakaslähtöisesti
- tuottaa palvelut varautumisvelvollisille
- toimia aktiivisena turvallisuusviestijänä eri kanavissa
- kehittää eri asiakaspalautekanavia sekä hyödyntää palautteista saatava tieto laadukkaampien ja vaikuttavampien turvallisuusviestinnän palveluiden toteuttamiseksi
- kehittää henkilöstöresursseja ja verkostoitumista

Palvelutason nykytila

Asiantuntijaohjaus

Asiantuntijapalvelu tuottaa ennakoivaa ja ajankohtaista tietoa sisäisille ja ulkoisille asiakkaille kaikissa turvallisuustilanteissa sekä kohdentaa ohjaustoimenpiteitä henkilö-, palo-, ympäristö- kemikaali- ja kulttuuririskien mukaisesti. Pääasiallisina keinoina ovat suunnittelun ja toteutuksen asiakasohjaus sekä pelastustoimeen liittyviin keskeisiin turvallisuusnäkökohtiin vaikuttaminen. Palvelun kautta tuotetaan suosituksia ja ohjeistetaan viranomaisia ja sidosryhmiä sekä toimitaan muuten yhteistyössä riskien pienentämiseksi ja ehkäisemiseksi. Vuosittain asiantuntijapalvelu tuottaa keskimäärin 500 erilaista lausuntoa ja muuta asiantuntijatehtävää.

Uudistuva teknologia, tuotantomenetelmien kehittyminen ja uudet innovaatiot sekä mm. maailman poliittisessa tilanteessa tapahtuneet muutokset ovat näkyneet toimintaympäristössämme tuoden uusia haasteita, osaamistarpeita ja muuttuvaa palvelukysyntää asiantuntijatoimintaan.

Pelastuslaitos on määritellyt asiantuntijaohjaukseen vastuuryhmät (maankäyttö ja rakentaminen, kemikaali- ja ympäristöturvallisuus sekä asumisturvallisuus), jotka vastaavat asiantuntijatoiminnan palvelutuotannosta. Vastuuryhmät osallistuvat hankkeiden suunnittelun ohjaukseen ja tukemiseen käyttöön ottamiseen saakka sekä arjen palvelukysynnän vastaimiseen. Vastuuryhmien riittävästä resursoinnista ja osaamisesta huolehditaan.

Toiminnan painopiste on henkilö-, omaisuus-, ympäristö-, kemikaali- ja kulttuuriomaisuuden riskeissä.

Asiantuntijaohjauksen kohdentamisen periaatteet:

- kohteet, joissa pelastustoimen toimintavalmiusaika on tavanomaista pidempi ja joissa vahinkoriskien hallinnan osalta edellytetään tavanomaista korkeampaa omatoimisen varautumisen tasoa

- kohteet, joissa riskitekijät ovat tavanomaista suuremmat, mahdollinen onnettomuus voi muodostua suuronnettomuudeksi taikka aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäröivälle alueelle
- kohteet, jotka asettavat erityisiä vaatimuksia tehokkaan pelastustoiminnan tuottamiseen
- kohteet, jotka ovat turvallisuuden kannalta merkityksellisiä ja tärkeitä, joilla voi olla tulevaisuuden kehityksen kannalta tärkeä asema, kuten uudistuvan teknologian, järjestettävien palveluiden taikka kehittyvän tuotannon kannalta. Tällä tavoin varmistetaan ennaktoivasti toimintaympäristön muutostietojen päivittyminen pelastustoimen käyttöön
- kohteet, jotka on tunnistettu pelastustoimen riskianalyyssissä

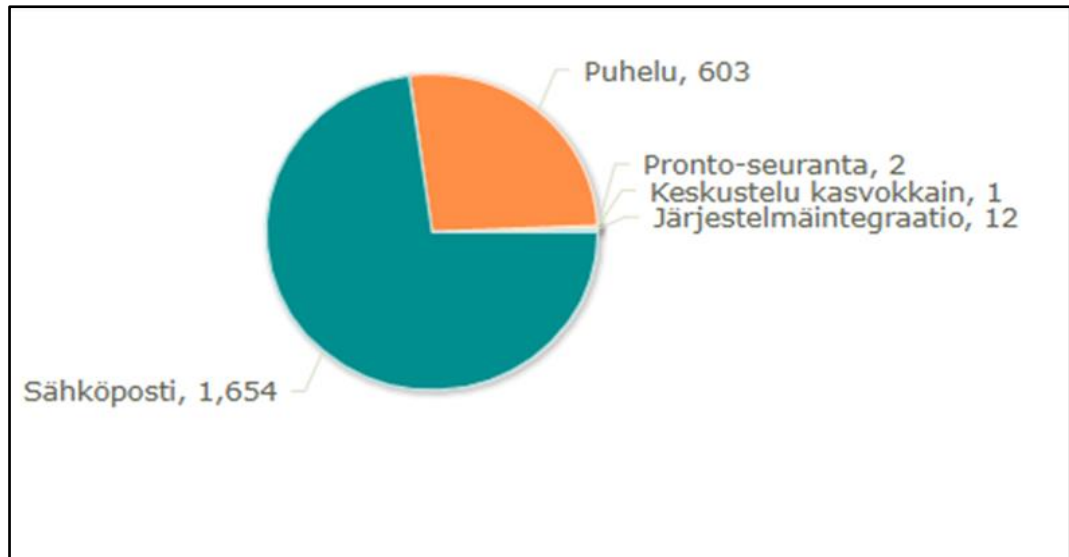
Häiriö- ja poikkeusoloissa asiantuntijaohjaus tukee muuta Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen palvelutuotantoa tehokkaan kokonaisvasteen tuottamiseksi. Yhteiskunnallisena tavoitteena on vallitsevassa yhteiskuntatilanteessa riskien tehokas madaltaminen ja onnettomuuksien ehkäisy yhteistyössä muiden maakunnallisten toimijoiden kesken.

Neuvontapalvelu

Neuvontapalvelujen olemassaolo on tärkeä osa pelastuslaitoksen toimintaa, koska suuri määrä koko pelastuslaitoksen asiointia ja asiakasyhteydenotoista tapahtuvat juuri neuvontapalvelun kautta. Neuvontapalvelun kautta voi saada ohjeita, neuvontaa ja opastusta paloturvalliseen rakentamiseen, pelastussuunnitelmien laadintaan, tulenkäytön turvallisuuskysymyksiin ja muihin onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin kysymyksiin. Neuvontapalvelussa otetaan vastaan pelastuslain mukaiset paloriski-ilmoitukset.

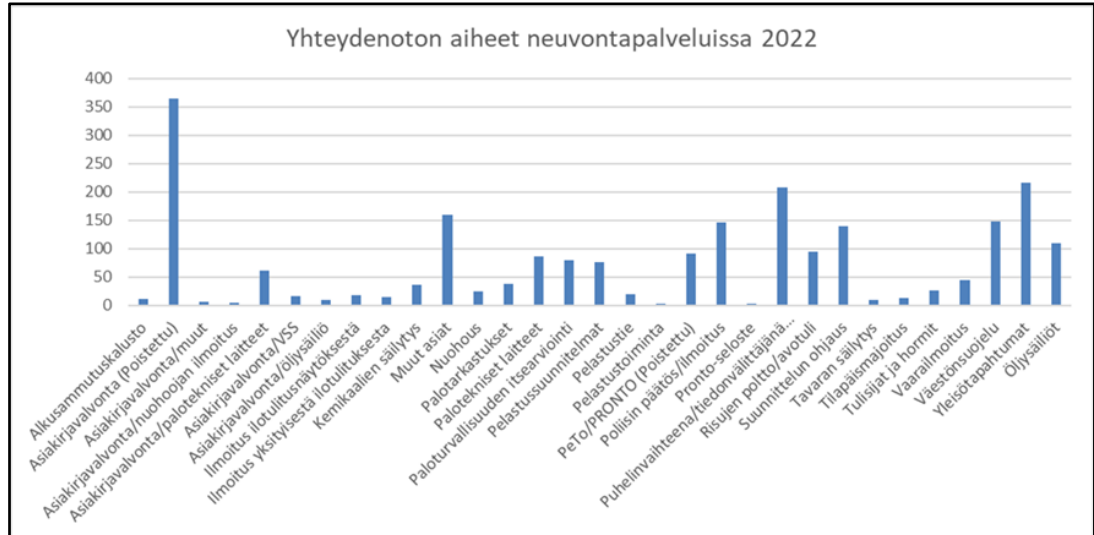
Asiakirjojen vastaanotto ja niiden valvonta on keskitetty viime vuosina neuvontapalvelujen tehtäviin, jotta niiden yhdenmukainen, oikea-aikainen arviointi ja ohjaus sekä valvonta toteutuu. Sähköinen asiointi asiakkaalta viranomaiselle on tullut luontaiseksi toimintatavaksi. Neuvontapalveluun toimitetaan sähköisiä asiakirjoja niin kansalaisilta kuin yhteistyöviranomaisiltakin.

Vuonna 2022 neuvontapalveluun tuli yhteydenottoja 2 272 kappaletta, suurin osa yhteydenotoista tuli sähköpostilla. Vuonna 2021 yhteydenottoja oli 1 857 kappaletta. Nousua yhteydenottomäärässä oli vuoden aikana 415 kappaletta (kuva 12).

Kuva 12. Neuvontapalvelun vuoden 2022 yhteydenotot määrällisesti

Kuvan 13 mukaan neuvontapalvelun yhteydenotoista asiakirjavalvontaa koskevat kysymykset ja tarpeet ovat suurin yksittäinen yhteydenoton aihe. Seuraavina toimenpiteinä ovat puhelinvaihteena toimiminen, suunnittelun ohjaus ja yleisötahtumat. Muut asiat kategoriaan on tilastoitunut kaikki ne yhteydenotot, jotka eivät sovi kuviossa esitettyihin aihealueisiin.

Kuva 13. Yhteydenoton aiheet neuvontapalveluissa 2022

Turvallisuusviestintä

Pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaisella turvallisuuskoulutuksella, valistuksella ja neuvonnalla on tavoitettu vuosittain perinteisin menetelmin noin 20 % Etelä-Karjalan väes-

tö pohjasta. Kuvassa 14 näkyy, miten koronarajoitukset vaikuttivat turvallisuusviestinnän toteutumiseen vuosina 2020 ja 2021. Vielä 2022 keväällä korona vaikutti turvallisuusviestinnän toteuttamisessa.

Kuva 14. Turvallisuusviestinnän toteutuminen 2016–2022

Turvallisuusviestinnän toteutumisessa on tarkasteltu myös turvallisuusviestintätapahtumien kokonaismäärää. Tapahtumien kokonaismäärää voidaan hyödyntää resurssien suunnittelussa. Kuvassa 15 nähdään, miten eri vuosina tapahtumien lukumäärät ovat vaihdelleet ja miten koronarajoitukset, erityisesti henkilömäärien osalta, ovat vaikuttaneet tavoitetason toteutumiseen.

Kuva 15. Turvallisuusviestintätapahtumien lukumäärän vaihtelu vuosina 2015–2022

Tapahtumien kokonaismäärässä sekä kävijämäärissä on havaittu vähentymistä. Nykyisen palvelutasopäätöskauden aikana valtakunnallisesti on tunnistettu onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmassa muitakin onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuuteen soveltuvia mittareita. Näitä mittareita on tarkoitus tuoda hyödyntää vaikuttavamman onnettomuuksien ehkäisytöön toteuttamisessa.

Eri sosiaalisen kanavien kautta on pyritty vaikuttamaan aktiivisesti nopeisiin yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin ja ajan ilmiöihin riskiperusteisesti. Turvallisuusviestintää on toteutettu suunnitelman mukaisesti ottaen huomioon valtakunnallisesti määritellyt painopistealueet (taulukko 4). Lisäksi viestintää kehitetään viranomaisten sekä eri toimijoiden kanssa eri verkostoissa paikallisesti sekä valtakunnallisesti.

Taulukko 4. Toteutunut turvallisuusviestintä 2022 kohderyhmittäin

Kohderyhmä	Tilaisuuksien lukumäärä	Osallistujien lukumäärä	%/osallistujamäärä
Alle kouluikäiset	6	454	2,0
Peruskoulun 1–6 –luokat	16	2 454	10,9
Peruskoulun 7–9-luokat	22	2 686	11,9
Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijat	17	2 406	10,6
Korkea-asteen oppilaitosten opiskelijat	6	182	0,8
Oppilaitosten henkilökunta	4	1 393	6,2
Ikäihmiset	6	318	1,4
Asuinrakennusten asukkaat	17	2 261	10,0
Varusmiehet	2	60	0,3
Yhteisöjen, järjestöjen ym. jäsenet	16	354	1,6
Maahanmuuttajat	7	364	1,6
Virkamiehet ja luottamusmiehet	3	171	0,8
Yritysten, liike- ja teollisuuslaitosten henkilökunta	13	283	1,3
Hoitolaitosten henkilökunta	32	658	2,8
Pelastussuunnitelman laatijat (hoitolaitokset)	1	20	0,1
Suuri yleisö	40	8 514	37,7
Yhteensä	208	22 578	100,0

Suunnitelmallista koulutusyhteistyötä on toteutettu ja erityisenä painopistealueena on ollut kotiin vietävien palveluiden, hoitolaitos- ja erityisryhmien asumisturvallisuus. Turvallisuus-

ja varautumiskoulutusta on toteutettu Kaakkois-Suomen Pelastusalanliiton kanssa. Erityispiirteinä onnettomuuksien ehkäisypalveluiden osallistuminen hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen sekä HYTE-johtoryhmätyöskentelyyn. Vanhus- ja vammaisneuvostojen kautta turvallisuusviestinnällä pystytään toteuttamaan vaikuttavampaa sekä ilmiöläh- töistä sekä kokemusasiantuntijuutta hyödyntävää turvallisuusviestintää, jonka sisältö on suunniteltu asiakaslähtöisesti. HYTE-yhteistyössä on mahdollisuus säilyttää osaltaan luon- teva ja toimiva vuorovaikutteinen yhdyspinta kuntasektoriin. Oppilaitos- ja varhaiskasvatuk- sen kanssa tehtävällä yhteistyöllä on vahva ja myös valtakunnallisesti tunnustettuja yhteis- työmuotoja. Esimerkkinä tästä on Lainvastaisten tekojen työryhmä, joka perustettiin kiusaa- misen vastaisen työn tukemiseen. Työryhmässä käsitellään laajemmin esiopetukseen sekä peruskouluun liittyviä ajankohtaisia asioita sekä ilmiötä.

Turvallisuuskoulutusten eri muotoja ovat esimerkiksi turvallisuusluennot, alkusammutus- koulutukset, turvallisuuskävelyt, poistumisharjoitukset sekä kampanjat.

Turvallisuusviestinnän toteuttamiseen on osallistunut koko Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen henkilöstö, vakinainen henkilöstö sekä sopimuspalokunnat, vuosittain päivitetyn turvalli- suusviestintäsuunnitelman mukaisesti. Myös muilla kolmannen sektorin toimijoilla on ollut tärkeä merkitys kohderyhmien etsimisessä sekä pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy- palveluiden toteuttamisessa. Turvallisuusviestintää on toteutettu laaja-alaisesti. Painotus on ollut alueellisen riskiprofiilinkin perusteella erityisryhmissä, heidän kanssaan työskentele- vissä sekä hoiva-alaa opiskelevissa opisto- ja korkea-asteen opiskelijoissa. Yleisötilaisuuksia, kuten messuja on prosentuaalisesti ollut noin puolet ja kohdennettuja koulutuksia ja neu- vontaa noin puolet. Tällä toteutuneella konseptilla on päästy kouluttamaan pienempiä ryh- miä, jolloin vuorovaikutus sekä koulutuksen vaikuttavuuskin on parempi.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Asiantuntijaohjaus

Pelastuslaitos seuraa maankäytön suunnittelun ja rakentamisen tilaa tavoitteena palo- ja pelastusriskien ennakoiva havainnointi ja ennalta estäminen.

Pelastusviranomaisen viranomaisohjauksen kautta varmistetaan turvallisuuden huomioimi- nen kohteen suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa, jotta kohteen turvallinen käyttöönotto to- teutuu.

Kohteiden riskeistä ja turvallisuudesta kertyvä tieto hyödynnetään maakunnan alueen tur- vallisuu- den suunnittelussa ja toiminnan aikaisessa onnettomuusriskienhallinnassa.

Yhteistyötä vastuuviranomaisten ja muiden vastuutahojen kanssa kehitetään siten, että pe- lastustoimen riskianalyysi ja toimintavalmius otetaan huomioon suunnittelussa ja toteutuk- sessa.

Työskentelymenetelmiä kehitetään edelleen siten, että jo rakennetun ympäristön sekä uudisrakentamisen aiheuttamia riskejä voidaan tarkastella yhtäaikaaisesti silloin kun muutokset ovat vielä suunnitteluvaiheessa.

Pelastustoimen alueella kaavoitetaan ja rakennetaan turvallisesti.

Sammutusvesitarve pelastustoimen tarpeisiin on otettu huomioon kuntien kaavoituksessa.

Asiantuntijaohjauksen, asiantuntijaopastuksen ja lausuntojen priorisointi turvallisuuden kehittämiseksi riski- ja vaikuttavuusperusteisesti:

- pelastusviranomaisen asiantuntemusta kohdennetaan tehtäviin, joissa siitä on eniten turvallisuushyötyä yhteiskunnalle ja asiakkaille
- pelastusviranomainen saa ajantasaista riskitietoa toimintaympäristön muutoksista ja kykenee tällä tavoin mukauttamaan omaa palvelutuotantoaan riski- ja vaikuttavuusperusteisesti
- pelastusviranomainen kykenee tietoperusteisesti ohjaamaan muiden viranomaisten ja sidosryhmien toimintaa.

Asumisturvallisuuden edistäminen toimintaympäristön muutosten, alueen väestön ikärakenteen kehittymisen sekä palvelukysynnän kautta muodostuvien riskien näkökulmasta edellyttää jatkossa nykyistä enemmän työpanoksen kohdentamista, jotta toiminnan tuloksellisuudelle asetetut tavoitteet kyetään saavuttamaan.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos liitetään Ekokompassi -ympäristöohjelmaan ja EcoOnline kemikaalitietojärjestelmään Etelä-Karjalan hyvinvointialueen alle.

Asiantuntijatyön tehokas ja vaikuttava toteuttaminen edellyttää riittävien resurssien varmistamista palvelun tuottamiseen. Palvelutasopäätöksen mukaisen asiantuntijatyön tuottamisen tarve on 4,0 henkilötyövuotta. Asiantuntijaohjauksen nykyinen henkilöstömitoitus on 3 htv. Henkilöstömitoituksen lisäystä selittää toimintaympäristöstä ja asiakkaista muodostuvan palvelukysynnän muutos sekä asumisturvallisuuden varmistamiseen tehtävät pelastustoimen toimenpiteet sekä tähän liittyvä yhteistyö keskeisten tahojen kanssa.

Asiantuntijatoiminnan seurantamittarit:

- palvelukysynnän tilan seuranta
- palvelukysyntää ja riskejä vastaavat tehokkaat ja laadukkaat toimintamallit
- asiakaspalautteiden hyödyntäminen
- henkilöstön osaamisen ja resurssien riittävyyden seuranta
- palvelu- ja prosessipoikkeamien seuranta
- sidosryhmäyhteistyön toteutuminen suunnitellusti

Neuvonta

Palvelutasokaudella ylläpidetään ja kehitetään olemassa olevaa neuvontapalvelua ottamalla käyttöön asiakastytyväisyyteen liittyviä mittareita. Toiminnantasa tarkkaillaan ja sitä parannetaan koulutuksen ja ohjauksen avulla. Henkilöstöä käytetään monipuolisesti neuvontapalvelutehtäviin. Neuvontapalvelu toimii asiakkailta ns. matalan kynnyksen yhteydenotto-kanavana pelastuslaitoksen suuntaan.

Neuvontapalvelu on toiminnassa pääasiassa virka-aikana joka arkipäivä. Palvelu on muutettavissa tarvittaessa 24/7 palveluksi normaaliaikojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jotta asiakaskysyntään ja riskeihin kyetään vastaamaan palvelukysynnän muutosten mukaisesti.

Neuvontapalvelun seurantamittarit:

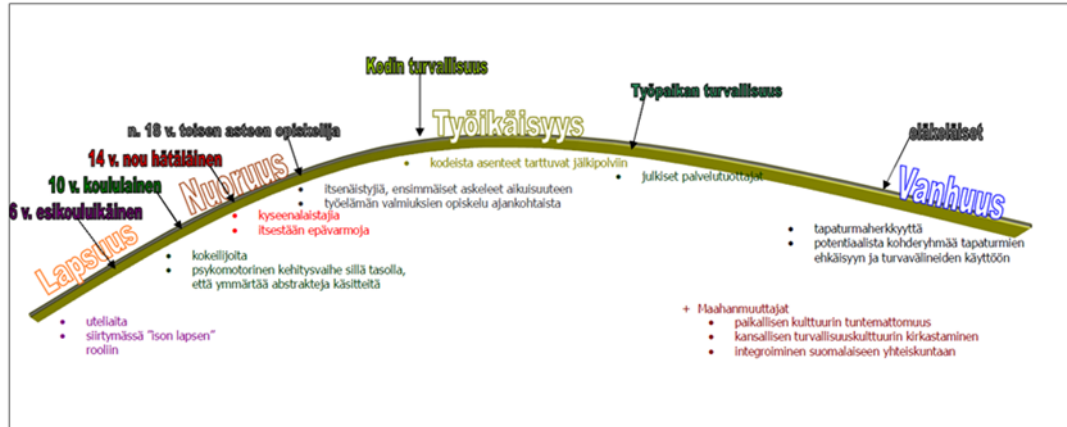
- Palvelukysynnän määrien seuranta
- Palvelukysynnän resursointi suhteessa palvelukysyntään (normaaliaikoina, normaaliaikojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa)
- Palvelu- ja prosessipoikkeamien seuranta
- Asiakaspalautteen keruu
- Ammattilaisten arviot palvelun laadusta ja palvelukyvykkyydestä

Turvallisuusviestintä

Palvelutasopäätöskaudella päivitetään ja yhteensovitetään turvallisuusviestintäpalveluita sekä yhteensovitetään pelastustoimen viestintästrategia tulevan palvelutasopäätöskauden aikana. Strategia täydentää hyvinvointialueen strategisia tavoitteita. Viestintästrategia (liite 3) hyväksytään osana palvelutasopäätöstä.

Pelastustoimen antaman turvallisuusviestinnän tavoitteena on hyvän turvallisuuskulttuurin saavuttaminen vaikuttamalla turvallisuusasenteisiin, -tietoihin ja -taitoihin yhteistyössä muiden viranomaisten, järjestöjen ja asukkaiden kanssa. Tavoitteena on myös, että ihmiset ja yhteisöt tuntevat vastuunsa omasta, läheisten ja yhteiskunnan turvallisuudesta. Toiminnan kantavia teemoja ovat vaikuttavuus, ilmiölähtöisyys ja ihmiskeskeisyys.

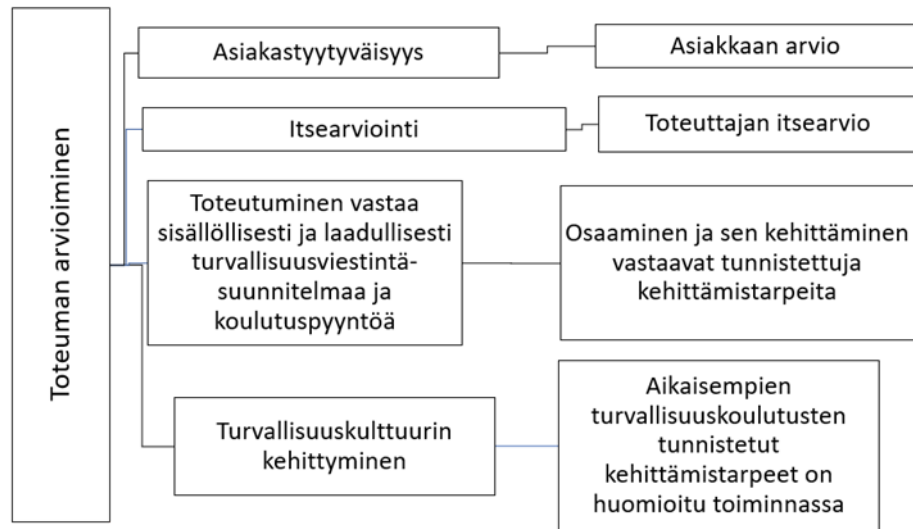
Pelastustoimen turvallisuusviestinnän palveluita tuotetaan riskiperusteisesti, järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti. Kohderyhmien valinnassa huomioidaan elinkaarimalli (kuva 16), valtakunnalliset linjaukset onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman mukaan ja haja-asutusalueet, jossa palokuntien toimintavalmiusajat ovat pitkiä. Etelä-Karjalan pelastuslaitos osallistuu turvallisuusviestinnän asiantuntijaverkoston kautta kansallisen tason kehittämiseen ja sieltä nousevien turvallisuusviestinnän painopistealueiden toteuttamiseen. Keskeisimpänä tavoitteena on onnettomuuksien välttäminen. Haja-asutusalueella parannetaan asukkaiden omia valmiuksia ja taitoja toteuttaa pelastustoimenpiteitä ja alkusammutusta. Uutena valtakunnallisena kohderyhmänä tulevan palvelutasopäätöskauden aikana ovat nuoret ja nuoret aikuiset. Kansallisesti pahoinvointi näkyy valtakunnallisesti psyykkisinä ongelmina, pahoinpitelyinä, kiusaamisena ja sytyttelyinä.

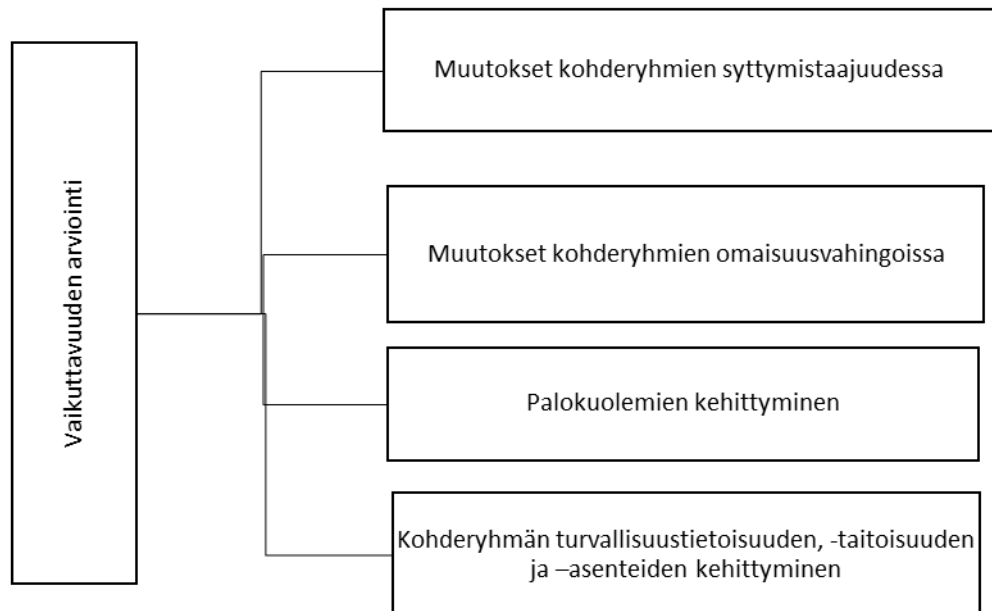
Kuva 16. Turvallisuusviestinnällä vaikutetaan ihmisen toimintaan koko elinkaaren ajan

Turvallisuusviestinnän peruslähtökohtana on toteuttaa turvallisuusviestintää monipuolisesti, kohderyhmien tarpeita vastaavasti ja vaikuttavasti. Perusteena käytetään elinkaari-mallin mukaisia kohderyhmiä. Tämän lisäksi huomioidaan maakunnan riskikehityksestä nousevat asiat. Turvallisuusviestintää suunnitellaan myös valtakunnallisesti vuosittain määriteltujen teemojen mukaan. Näitä käytetään vuosittain päivitettävän turvallisuusviestintäsuunnitelman vuosikellon pohjana. Toteuttamalla näille suunnitelluille kohderyhmille sekä teemoille turvallisuusviestintää päästään määrällisesti noin 20 % väestöpohjasta.

Turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta lähdetään palvelutasopäätöskauden kehittämään alueen riskikehityksen, toiminnan suunnittelun ja toteutuksen arvioinnin kautta (kuvat 17 ja 18). Pelastuslaitokselle kehitetään asiakkaalle sähköisesti lähetettävä asiakastytytyväisyys-kysely. Koulutuksista toteutetaan lisäksi toteuttajan itsearviointi. Asiakaskyselyssä kysytään kohderyhmältä, miten koulutus vastasi koulutuspyyntöä sekä tarpeita. Mikäli samassa organisaatiossa turvallisuuskoulutusta on järjestetty useamman kerran, voidaan arvioida, miten turvallisuuskulttuuri on kehittynyt.

Kuva 17. Turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden arvioiminen toteuman kautta

Kuva 18. Turvallisuusviestinnän vaikuttavuuteen liittyviä seurantamuuttujia

Turvallisuusviestinnän toteutuksessa käytetään ajantasaista tilastotietoa eri tietolähteistä. Pelastustoimen käyttämästä Pronto-onnettomuustietojärjestelmästä saadaan tietoa esimerkiksi henkilön omatoimisesta kyvystä toteuttaa alkusammutusta tai hälyttää apua. Nouseviin tunnistettuihin riskeihin pyritään vaikuttamaan proaktiivisesti. Turvallisuusviestinnässä hyödynnetään eri kohderyhmille suunnattua viestintää, erityisesti sosiaalisen median kanavia. Asiakaspalautekanavia ja itsearviointia sekä näistä saatavan tiedon hyödyntämistä kehitetään tulevan palvelutasopäätöskauden aikana.

Turvallisuusviestintätöön tehokas ja vaikuttava toteutuminen edellyttää riittävien resurssien varmistamista palvelun tuottamiseen. Hyvinvointialueelle siirryttäessä yhä useampi henkilö

toimii osana jotain asiantuntijaryhmää. Turvallisuusviestinnän materiaalien tuottamiseen esimerkiksi saavutettava videomateriaalituotanto sitoo resursseja. Palautejärjestelmän kehittämiselle, toteuttamiselle sekä seurannalle on varattava resursseja. Palvelutasopäätöksen mukaisen turvallisuuskoulutuksen tuottamisen tarve on 6,0 henkilötyövuotta. Nykyinen henkilöstömitoitus on 4,5 henkilötyövuotta.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Aluevaltuusto päättää ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tavoitteista ja palveluihin käytettävistä voimavaroista sekä painopisteiden ja kohderyhmien perusteista. Palvelutasopäätöksessä voidaan päättää myös neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tuottamistavan valinnan perusteista.

Palvelutaso muodostuu palvelun saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta.

Asiantuntijaohjaus

Viranomaisohjaus ja asiantuntijatoiminta vastaavat toimintaympäristön turvallisuustarpeeseen. Palvelun kautta tunnistetaan riskit ja niistä aiheutuvia onnettomuuksia ehkäistään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tehokkailla ja vaikuttavilla toimilla.

Asiantuntijaohjaus huomioidaan osana palvelutasopäätöskauden aikana laadittavaa onnettomuuksien ehkäisyn strategiaa siten, että toiminta toteutuu kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastuslaitos laatii asiantuntijaohjauksen vuosittaisen toimintasuunnitelman.

Toiminnot mitoitetaan riskialueittain ja riskien kasvuun suhteuttaen ja huomioiden oman palvelutuotannon jatkuvuuden tarpeet eri turvallisuustilanteissa.

Pelastustoimen riskianalyysi ja pelastustoimintavalmius otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Asiantuntija toimintaan osoitetaan kokonaisuudessaan 3 henkilötyövuotta.

Neuvontapalvelu

Neuvontapalvelua toteutetaan asiakastarpeiden, toimintaympäristön ja riskien muodostuksen myötä syntyvä palvelukysyntä huomioiden kaikissa turvallisuustilanteissa.

Neuvontapalvelun toiminnan jatkuvuus varmistetaan kaikissa turvallisuustilanteissa.

Neuvontapalvelu huomioidaan osana palvelutasopäätöskauden aikana laadittavaa onnettomuuksien ehkäisyn strategiaa.

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestintä toteutetaan hyväksytyn viestintästrategian mukaisesti. Viestintästrategia hyväksytään osana palvelutasopäätöstä (Liite 2). Palvelutasopäätöskauden aikana laaditaan onnettomuuksien ehkäisyn strategia, johon sisällytetään viestintästrategian sisältämä turvallisuusviestinnän osuus.

Pelastuslaitos päivittää toimintaa ohjaavan vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman. Suunnitelmassa huomioidaan toimintaympäristön, riskien ja asiakkaista muodostuvan palvelukysynnän tarpeet sekä valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset turvallisuusviestinnän tavoitteet.

Turvallisuusviestinnän toteutukseen osallistuu vuosittain 20 % pelastustoimen alueen väestöstä. Tästä 5 % katetaan sosiaalisen median toteutuksella eri kanavissa. Loppu 15 % saavutetaan konkreettisella koulutuksella ja noin puolet erilaisten kampanjoiden ja yleisötapahtumien yhteydessä. Palvelutasopäätöskauden aikana kehitetään laadullisia mittareita, joiden avulla saadaan toteutettua entistä vaikuttavampaa turvallisuusviestintää (kuvien 13 ja 14 mukaisesti)

Pelastuslaitos osallistuu valtakunnalliseen turvallisuusviestinnän kehittämiseen.

Koko henkilöstö osallistuu turvallisuusviestinnän toteutukseen ja henkilöstön osaamisesta huolehditaan.

Sopimuspalokunnat osallistuvat turvallisuusviestinnän toteutukseen, joka huomioidaan palokuntasopimuksissa osana sopimuspalokunnan palveluita.

Etelä-Karjalan alueella toimivien yhteistoimintaviranomaisten ja yhteisöjen kanssa jatketaan tehtyjen sopimusten mukaista yhteistyötä ja edelleen kehitetään toimintatapoja sekä kumppanuuksia.

Pelastussuunnitelman ohjausta tehostetaan ja valvontatehtävän yhteydessä annetaan onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvää valistusta ja neuvontaa.

Turvallisuusviestinnän suorituskyvyn suunnittelussa huomioidaan häiriö- ja poikkeusolojen tilanteiden mukaiset resursointi- ja osaamistarpeet.

Turvallisuusviestintään osoitetaan kokonaisuudessaan 6,0 henkilötyövuotta. Henkilötyövuositarve tulee saavuttaa päätoimisen henkilöstön sisäistä työnjakoa muuttamalla sekä sopimushenkilöstön avulla.

Palvelutason kehittämistarve

Asiantuntijaohjaukseen on tunnistettu tarve mittareiden ja ohjeistuksen kehittämiseksi koskien erityisesti maankäytön ja rakentamisen ohjausta, asumisturvallisuutta sekä kemikaali- ja ympäristöturvallisuutta. Mittareita ovat esimerkiksi kemikaali-, asumisturvallisuuden sekä maankäytön- ja rakentamisen riskienkehityksen muutokset ja siitä johtuvat onnettomuudet ja läheltä piti -tilanteet (määrä ja syy) maakunnassa ja suhteutus valtakunnalliseen tasoon sekä sidosryhmien palaute yhteistyön sujuvuudesta ja palvelun asiantuntevuudesta.

Asiantuntijaohjauksen kehittämistarve painottuu seuraaviin osa-alueisiin:

- Asiantuntijaohjauksen mittareiden luonti (2024)
- Sisäisten toimintaohjeiden laadinta (2024–2025)
- Maankäytön ja rakentamisen ohjaus
- Asumisturvallisuus
- Kemikaali- ja ympäristöturvallisuus

Huolehditaan henkilöstöressurssien riittävydestä ja osaamisesta.

Turvallisuussuunnittelijan/turvallisuuskouluttajan virka 1kpl (2024). Turvallisuussuunnittelijan/turvallisuuskouluttajan tehtävänä mm. toimia asiantuntijana ja koordinoida sekä yhteensovittaa asumisturvallisuuden edistämistyötä (ohjaus, neuvonta, sidosryhmäyhteistyö) pelastuslaitoksella.

Kehitetään edelleen tehokkaita ja vaikuttavia toimintamalleja.

Kehitetään turvallisuuskoulutuksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittareita.

4.1.2 Palontutkinta

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 41 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 3. tavoite

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen lakisääteisenä tehtävänä (PeL 41 §) on tehdä palontutkintaa. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Pelastuslaitoksella on tutkittu lisäksi usean vuoden ajan maakunnan alueella hoitolaitoksessa tai tukiasunnoissa tapahtuneet vaaratilanteet tai yli 65-vuotiaiden asunnossa sattuneet läheltä piti -tilanteet. Yli 65-vuotiaiden asunnoissa tapahtuneiden rakennuspalovaarojen tutkiminen on osa KAT-toimintamallia (kotona asumisen turvallisuus). Lisäksi osallistutaan kansallisiin teematutkintoihin ja palontutkinnan asiantuntijaverkostotoimintaan.

Laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) 99 §:ssä on lisäksi todettu, että pelastusviranomaisen voi tutkia valvontaansa kuuluvassa tuotantolaitoksessa sattuneen onnettomuuden.

Pelastuslaitoksella on palontutkintaan koulutetuista henkilöistä muodostettu tutkintaryhmä, jota johtaa nimetty palontutkintaryhmänjohtaja. Tutkintaryhmän käyttämä työpanos palontutkintaan on ollut noin 0,5 HTV. Tutkinnan käynnistämisestä on laadittu erillinen ohje.

Tiedot palontutkinnasta tallennetaan pelastuslain 91 §:ssä tarkoitettuun toimenpiderekisteriin. Usein myös tutkituista kohteista muodostettu erillinen kuvilla täydennetty taustaseloste, jota voidaan hyödyntää esimerkiksi koulutuksissa. Valtakunnallisista teematutkinnoista muodostetaan oma tutkintaraportti.

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Pelastuslaitos on tehnyt kirjallisen sopimuksen Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen kanssa tahallisesti tai tuottamuksellisesti sytytettyjen tulipalojen kirjallisesta ilmoitusmenettelystä. Samaa ilmoitusmenettelyä hyödynnetään pelastuslaitoksen muissa työtehtävissä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista (pelastusrikkomukset).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Koko pelastuslaitoksen alueella on riittävän osaava ja resursoitu palontutkintaryhmä, joka toimii kaikissa turvallisuustilanteissa, myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Palontutkintaryhmän kokoonpano on palvelutasopäätöskauden lopussa 1+7. Palontutkinnan suorittamiseen varataan työaikaa ja osaamisen ylläpitoon ja syventämiseen hankitaan jatkuvaa koulutusta. Laadukkaan ja vaikuttavan palontutkinnan suorittaminen vaatii noin 1,2 HTV.

Kaikki ryhmän jäsenet ylläpitävät tarvittavaa osaamista palontutkintaan kansallisten osaamissuosituksen mukaisesti ja ovat suorittaneet tuhotyörikosten tutkintakurssin. Palontutkinnalla on käytössään kalustollinen ja materiaallinen valmius, joka vastaa Etelä-Karjalan hyvinvointialueen onnettomuusuhkia ja -riskejä.

Pelastuslaitoksen palontutkinnassa on kolme tasoa: taso 1, taso 2 ja taso 3. Taso 1 on palontutkinnan perustaso, joka suoritetaan jokaisesta tulipalosta, mistä vastaa pelastustoiminnan

johtaja palontutkintaryhmän tukemana. Ensimmäisen tason palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyy ja sen leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot, vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät, kuten asukkaiden ja henkilökunnan toiminta palotilanteessa sekä pelastustoiminta.

Taso 2 on pelastuslaitosten palontutkinnan laajempi taso. Tason 2 tutkinnassa selvitetään tulipalon syy ja perehdytään tarkemmin onnettomuuden laajuuteen vaikuttaneisiin tekijöihin, pelastustoiminta mukaan lukien. Tämän tason palontutkinnan suorittaa pelastuslaitoksen tehtävään koulutettu palontutkija. Tason 2 tutkinta suoritetaan, kun palosta aiheutuu suuria omaisuusvahinkoja, tapahtuu vakava loukkaantuminen tai palokuolema. Tasolla 2 tutkitaan myös muita merkittäviä tulipaloja ja onnettomuuksia, jotka vahvistetaan palontutkintaohjeessa. Näitä ovat esimerkiksi kansalliset teematutkinnat sekä maakunnan alueella hoitolaitoksessa, tukiasunnoissa tai yli 65-vuotiaiden asunnoissa tapahtuneet tulipalot.

Taso 3 on palontutkinnan laajin taso, joka suoritetaan tarpeen vaatiessa erityisen merkittävistä tapauksista tai osana muuta tutkintaa. Päätöksen tutkinnan aloittamisesta voi tehdä Onnettomuustutkinta-keskus, sisäministeriö, valtioneuvosto tai pelastuslaitos.

Palontutkinnan käynnistämisen kriteerit ovat yhtenäiset koko alueelle ja laajempi palontutkinta tulee saada viivytystä käyntiin, yleensä viimeistään seuraavan arkipäivän kuluessa. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen.

Tulipalon syttymissyy arvon ja tarvittaessa tehtävän laajemman selvityksen avulla pelastustoimen käyttöön saadaan tietoja, joilla on merkitystä onnettomuuksien ehkäisytyössä, kuten pelastuslaitoksen asiantuntijaohjauksessa, jatkuvassa riskienarvioinnissa, valvonta-tehtävissä ja turvallisuusviestinnässä. Kerättyjä tietoja pystytään hyödyntämään myös pelastustoiminnan taktisten ja teknisten menetelmien kehittämisessä. Koottua tilastoaineistoa voidaan hyödyntää laajasti sekä pelastuslaitoksen oman toiminnan suunnittelussa, että koko pelastustoimea koskevassa suunnittelutyössä ja onnettomuuskehityksen seurannassa.

Palontutkinnan työturvallisuudesta huolehditaan ja huomioidaan viimeisimmät tutkimukset esimerkiksi tulipalojen aiheuttamista kemiallisista altistumisista (mm. ASA-rekisteri, Asbesti) ja puhtaan paloaseman periaatteet tutkintapaikalta paloasemalle asti. Tutkintapaikoilla toimitaan lähtökohtaisesti työparina työntekijöiden työturvallisuuden ja oikeusturvan toteutumisen varmistamiseksi.

Palontutkinnassa tarvittavat tutkintavälineet mukaan lukien palontutkinta-auto pidetään ajantasaisina ja tehtävän asettamat vaatimukset täyttävinä (mm. työturvallisuus, kemikaali-onnettomuuden tutkinta, pitkät välimatkat, vaikeat sääolosuhteet ja puhdas paloasema -periaatteet). Työvälineitä voidaan hyödyntää myös ilmeisten onnettomuus- ja paloriskitilanteiden hallinnan yhteydessä kaikissa turvallisuustilanteissa (normaaliaikoina, häiriötilanteissa ja valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa).

Laadittuja tutkintaohjeita tarkistetaan suunnitelmakauden aikana. Tutkintakriteereihin on tarpeen sisällyttää entistä tarkemmin läheltä piti -tilanteet, erityisesti asumisen turvallisuuteen liittyvät tulipalot.

Pelastuslain ja kansallisten ohjeiden perusteella pelastuslaitos tutkii tulipalot ja onnettomuudet:

- jos tulipalossa on menehtynyt tai loukkaantunut vakavasti ihminen
- tulipalon vuoksi syntyy suuri omaisuusvahinko
- tutkinnalla arvioidaan olevan merkitystä palovahinkojen vähentämiseksi ja ehkäisemiseksi
- tutkinnasta on päätetty valtakunnallisessa tai alueellisessa tutkimushankkeessa tai -teemassa
- paikallisen tarveharkinnan arvioinnin kannalta tutkintatieto voi olla hyödyllistä paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Aluevaltuusto päättää palontutkinnan laajuuden määrittämisen perusteista, painopisteistä ja palontutkintaan käytettävistä voimavaroista. Palvelutaso muodostuu palvelun saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta.

Etelä-Karjalassa ylläpidetään palotutkintaa tasoilla 1–3. Kaikista tulipaloista suoritetaan aina pelastuslain 41 §:n mukainen palontutkinta vähintään tasolla 1, sekä edellä mainittujen kriteerien täyttyessä myös tasoilla 2 tai 3. Palontutkinta suoritetaan tehokkaasti ja viivytyksettä kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastusviranomainen tutkii kemikaalilainsäädännön perusteella vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden tuotantolaitoksien osalta valvontaansa kuuluvassa tuotantolaitoksessa sattuneet onnettomuudet.

Palontutkinnassa tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten ja hyvinvointialueiden pelastusviranomaisten kanssa.

Palontutkinnasta ja vuosittaisista tutkintateemoista vahvistetaan pelastuslaitoksen palontutkintaohjeessa.

Palontutkinta huomioidaan osana palvelutasopäätöskauden aikana laadittavaa onnettomuuksien ehkäisyn strategiaa.

Palontutkinnan kokonaisuuteen käytettävä henkilöstövoimavara on vähintään 1,2 HTV ja tutkintaryhmän vahvuus 1+7 palontutkijaa.

Palvelutason kehittämistarve

Palontutkintaryhmän osaamista kehitetään täydennyskoulutuksilla esimerkiksi kemikaali- ja räjähdönnettomuuksien tutkintaan liittyvällä koulutuksella sekä tuhotyörikosten tutkintakurssilla.

Palontutkintaryhmän kokoonpanoa vahvistetaan vahvuuteen 1+7, ja työaika varataan ryhmälle yhteensä 1,2 HTV palvelutasopäätöskauden loppuun mennessä.

Laaditaan yhteistyösopimus vuoden 2024 loppuun mennessä pelastuslaitoksen väliseen palontutkintayhteistyöhön erityisesti, mikäli pelastuslaitoksen oma toiminta on tutkinnan kohteena tai tapaus on muuten kansallisesti erityisen merkittävä.

Tutkinnassa saatavan tiedon hyödyntämistä kehitetään palvelutasopäätöskauden loppuun mennessä muun muassa parantamalla tiedon analysointia ja tutkinnasta tehtävien johtopäätelmien viestintää.

4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 42 ja 46 §:t

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 3. tavoite

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 3.1.–3.9.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Onnettomuuksien ehkäisyssä tehtävä yhteistyö eri sidosryhmien kanssa on merkittävässä asemassa osana laadukasta, tehokasta ja vaikuttavaa palvelutuotantoa. Yhteistyön muotoja ovat turvallisuuden tuottaminen ja tiedonvaihto. Pelastusviranomainen ei useinkaan ainoastaan omilla toimillaan voi ennaltaehkäistä onnettomuuksia, vaan toiminnan tuloksellisuus, tehokkuus ja vaikuttavuus paranevat systemaattisella yhteistyöllä. Yhteistyötä toteutetaan keskeisten sidosryhmien kanssa, tiedonvaihto koskee toimintaympäristön kehitystä sekä palvelukysynnän ja riskien muodostusta.

Yksi merkittävä yhteistyömuoto on lakisääteinen riskitiedon vaihto liittyen palovaaraan tai onnettomuusriskiin. Paloriski-ilmoitusten perusteella pelastusviranomainen on selvittänyt kohteen taustoja, suorittanut tietojen vaihtoa toisen viranomaisen kanssa, arvioinut tarvittavia toimenpiteitä sekä suorittanut niiden perusteella esimerkiksi valvontakäyntejä, jotta riskit saataisiin pelastuslain mukaiselle tasolle.

Paloriskikohteiden valvonta vaatii monin kerroin enemmän aikaa ja edellyttää useasti kyvykkyyttä kohdata haastavat asiakkaat sekä muiden viranomaisten vastuiden sekä velvollisuuksien tunnistamista laadukkaan, tehokkaan ja vaikuttavan valvontatyön toteuttamiseksi.

Pelastuslaitos jatkaa paloriski-ilmoitusvelvollisuuden kouluttamista tunnistetuille viranomaistoimijoille, jotta ilmoitusvelvollisuus tulisi tutummaksi. Ilmoitusvelvollisuuden tietoisuuden lisääntyminen voi vaikuttaa paloriski-ilmoitusmääriin tulevaisuudessa niitä lisäävästi. Viime vuosina paloriski-ilmoituksia on tullut pelastuslaitokselle noin 90 kappaletta vuodessa.

Pelastusviranomainen toimii mm. pelastustoimen asiantuntijana ja lausunnonantajana maankäytön suunnittelussa sekä rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa. Pelastusviranomainen osallistuu kaavoitukseen, rakennushankkeiden suunnittelun ohjaukseen ja toimii lausunnonantajana vastuuviranomaisille pyydettyä. Sen lisäksi pelastusviranomainen suorittaa valmistuvien rakennushankkeiden (uudis- ja muutostyökohteiden) ennakkokatselmuksia ja erityisiä palotarkastuksia ennen rakennusten tai tilojen käyttöönottoa. Varsinaisia maankäytön ja rakentamisen valvontaviranomaisia ovat kuntien kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaiset.

Asiantuntijaroolissa pelastusviranomainen toimii lausunnonantajana myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES:n valvonnassa olevien kohteiden osalta sekä yritysten ympäristölupahakemusten ja isojen YVA-menettelyjä vaativien hankkeiden osalta. Pelastusviranomaisen osallistuu säännöllisesti TUKES:n määräaikaistarkastuksille.

Pelastusviranomainen osallistuu aktiivisesti paikallisen rakennusvalvontaviranomaisen kanssa yhteistyöpalaveriin. Alueellisten ympäristöviranomaisten kanssa järjestetään vähintäänkin kerran vuodessa yhteistyöpalaveri sekä pyritään suorittamaan kemikaalikohteiden valvonnassa yhteistarkastuksia ympäristöviranomaisen kanssa.

Pelastuslaitosten välisellä yhteistyöllä yhdenmukaistetaan toimintatapoja. Pelastusviranomaisilla on lisäksi muiden viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli.

Yhteistyön rajapintoja onnettomuuksien ehkäisyyn kuuluvassa valvontatoiminnassa on kuvattu taulukossa 5.

Taulukko 5. Yhteistyön rajapinnat valvontatoiminnassa

Yhteistoiminta- viranomaiset	Yhteistyön rajapinnat												Pelastustoiminnan edellytykset	Ilmoitusvelvollisuudet muille viranomaisille
	Yhteisvalvontakäynnit	Yleisötapalutamat	Asumisturvallisuus	Palontutkinta	Patoturvallisuus	Paloilmoitinlaitteet	Sammutuslaitteistot	Nuohoojien vikailmoitukset	Kemikaaliturvallisuus	Öljysäiliön turvallisuus	Eläinten hyvinvointi	Sähköturvallisuus		
Ensihoidosta vastaava	x	x	x											x
Kaavoittaja			x						x				x	
Kunnan eläinlääkäri	x		x								x			x
Muut pelastuslaitokset		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x
Rakennusvalvonta	x	x	x	x		x	x		x	x		x	x	x
Sosiaaliviranomainen	x		x											x
Ympäristöterveysvalvonta	x	x	x						x		x			x
Ympäristönsuojelu	x	x	x						x	x				x
AVI	x	x							x					x
ELY	x				x				x	x			x	x
Hätäkeskuslaitos						x	x							
OTKES				x										
Poliisi	x	x	x	x					x				x	x
Puolustusvoimat	x												x	
Trafi	x								x				x	
Tukes	x	x				x	x		x			x	x	x
Tulli	x													
Nuohoojat	x		x					x						
Tarkastuslaitokset	x					x	x		x	x		x	x	

Tarkemmat yhteistyökuvaukset on määritelty valvontaa koskien liitteenä olevassa valvontastrategiassa (liite 3). Muita onnettomuuksien ehkäisyn osa-alueita koskevan yhteistyön rajapinnat kuvataan ja tarkennetaan laadittavassa yhteistyösuunnitelmassa.

Turvallisuusviestinnän kontekstissa pelastusviranomainen osallistuu paikalliseen, maakunnalliseen sekä kansallisen tason verkostomaiseen yhteistyöhön. KAT-toimijaverkostossa pelastuslaitos tekee yhteistyötä toimintarajoitteisten sekä ikäihmisten asumisturvallisuuden parantamisessa. Pelastusviranomainen tehnyt yhteistyötä kansallisella tasolla Turvallisesti kaiken ikää – Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman toimeenpanosuunnitelman jalkauttamisessa. Maakunnallisesti yhteistyötä on tehty HYTE-, vanhus- ja vammaisneuvostoissa. Eri maakunnallisten oppilaitosten kanssa yhteistyö on ollut suunnitelmallista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Hyvä ja laadukas sidosryhmäyhteistyö on erittäin tärkeää pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisytoiminnan tehostamiseksi. Sidosryhmäyhteistyössä on huomioitava kaikki toiminnan

kannalta tärkeät sidosryhmät, kuten paikalliset yhteisöt, yritykset, järjestöt, media, muut pelastustoimen organisaatiot ja hallintoviranomaiset.

Yksi tärkeimmistä tavoista toteuttaa hyvää sidosryhmäyhteistyötä on kommunikointi. Pelastuslaitoksen tulee kyetä tarjoamaan tehokkaasti ja laadukkaasti tietoa sidosryhmilleen onnettomuuksien ehkäisytoiminnasta, alueen riskeistä ja niiden kehityksestä sekä uhkaku-
vista. Tiedotusvälineille, yhteisöille ja yrityksille tulisi järjestää tilaisuuksia, joissa kerrotaan onnettomuuksien ehkäisytoiminnasta ja keskustellaan siitä, miten yhteistyö voisi olla enemmän turvallisuushyötyä tuottavaa alueen onnettomuusuhka- ja riskikehitys huomioiden.

Sidosryhmäyhteistyön toteuttamisessa huomioidaan yhteistyö paikallisten asukkaiden kanssa. Sidosryhmäyhteistyössä huomioidaan alueen toimintaympäristön erityispiirteet, alueen riskit ja uhkat. Yhteistyötä tehdään systemaattisesti paikallisten yhteisöjen ja asukkaiden kanssa, jotta voidaan kehittää ja toteuttaa tehokkaita ennaltaehkäisytoimia. Tässä yhteydessä on tärkeää huomioida, että pelastuslaitos ei toimi yksin, vaan tarvitsee tehokasta yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa strategisten päämäärien saavuttamiseksi.

Sidosryhmäyhteistyöhön tulee sisällyttää myös häiriötilannetoiminnan ja poikkeusolojen näkökulmat ja tarpeet, jotta eri toimijoiden kyvykkyyttä ja vastuuta pienentää riskejä ja parantaa turvallisuutta häiriö- ja poikkeusoloissa tehostetaan.

Tuloksellinen yhteistyö edellyttää keskinäistä luottamusta ja tilannekuvatiedon vaihtamista ja tulkintaa paikallisten yhteisöjen ja viranomaisten välillä. Yhteistyötä tehdään palvelutuo-
tannon eri osa-alueilla ja tasoilla, jolloin tavoitteet, toimenpiteet, käytettävät menetelmät ja asiasisällön muodot vaihtelevat asetetun turvallisuustavoitteen mukaisesti. Yhteistyön keskeisenä päämääränä on turvallisuuden tuottaminen vähentämällä onnettomuusuhkia ja -riskejä sekä näiden haitallisia seurausvaikutuksia.

Laadukkaan ja vaikuttavan yhteistyön osalta voidaan tunnistaa seuraavia ominaispiirteitä:

- Toiminta on suunnitelmallista, riskiperusteista ja tehokasta
- Toiminnan tavoitteet ja painopisteet on määritetty
- Yhteistyön periaatteista ja menettelyistä on sovittu
- Yhteistyön tuloksia arvioidaan säännöllisesti ja toiminnan sisältöä kehitetään.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä seurantamittarit:

- Yhteistyö ja sen kehittäminen vastaa suunniteltua
- Asiakas- ja sidosryhmäpalautteiden huomioiminen

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Etelä-Karjalan pelastuslaitos toteuttaa yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisyssä vuosittain vahvistettavan suunnitelman perusteella.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä huomioidaan osana palvelutasopäätöskauden aikana laadittavaa onnettomuuksien ehkäisyn strategiaa.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä edellyttämä henkilötyöpanos huomioidaan resurssoinnissa.

Palvelutason kehittämistarve

Laaditaan suunnitelma yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisyssä ja sisällytetään se palvelutasopäätöskauden aikana tuotettavaan onnettomuuksien ehkäisyn strategiaan.

Huolehditaan toiminnan laadukkaasta ja vaikuttavasta toteutuksesta sekä henkilöstöresursien riittävydestä ja osaamisesta. Resurssitarve on 0,5 henkilötyövuotta, joka tulee saavuttaa päätoimisen henkilöstön määrän lisäämisellä ja henkilöstön sisäistä työnjakoa muuttamalla.

4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 43 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 3. tavoite

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 3.1.–3.9.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 43 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Onnettomuuskehityksen seuranta toteutuu pelastuslaitoksella jatkuvana ja säännöllisenä, mistä raportoidaan vuosittain. Seurantamuuttujina ovat mm. pelastustehtävien määrää kpl/100 000 asukasta, onnettomuuksien lukumäärät onnettomuustyypeittäin, vakavat henkilövahingot, merkittävät omaisuus- ja ympäristövahingot sekä kulttuuriomaisuuden vahingot. Toteutuneita muutoksia verrataan aiempien vuosien tilanteeseen ja arvioidaan muutoksiin johtaneet syyt. Merkittävät poikkeamat onnettomuuskehityksessä otetaan tarkempaan tarkasteluun. Tietolähteinä toimivat Pronto- tai lehdistöseuranta, oma henkilöstö (palvelutuotannon kautta kertyvä tieto) sekä muilta viranomaisilta saadut tiedot.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Onnettomuuskehityksen seuranta toteutetaan pelastuslaitoksen alueella jatkuvana ja säännöllisenä toimintana.

Onnettomuuskehityksen seurantaan varten varmistetaan riittävät henkilöresurssit.

Palvelutason kehittämistarve

Onnettomuuskehityksen seurantaan tulee resursoida nykyistä enemmän voimavaroja.

4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen

Säädös- tai ohjeperusta

Hyvinvointialuelaki 7 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 3. tavoite

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitosten on mahdollista tuottaa yhdessä onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvia tehtäviä. Tällä hetkellä palveluiden tuottaminen on hoidettu omana toimintana. Toisten pelastuslaitosten kanssa tehtävä yhteistyö on keskittynyt tähän mennessä tiedonvaihtoon ja toimintamallien sekä työtapojen kehittämiseen. Tavoitteena on ollut mahdollisimman yhdenmukainen palvelutuotanto asiakkaille alueesta ja maantieteestä riippumatta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitosten on mahdollista tuottaa yhdessä onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvia tehtäviä. Tällä hetkellä palveluiden tuottaminen on hoidettu omana toimintana. Toisten pelastuslaitosten kanssa tehtävä yhteistyö on keskittynyt tähän mennessä tiedonvaihtoon ja toimintamallien ja työtapojen kehittämiseen. Tavoitteena on ollut mahdollisimman yhdenmukainen palvelutuotanto asiakkaille alueesta ja maantieteestä riippumatta. Jatkossa on mielekästä arvioida luontevat ja hyötyä tuottavat palvelut ja näitä koskeva yhteistyö.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitosten yhdessä järjestämää ja tuottamaa palvelutuotantoa pyritään edistämään palvelutasopäätöskauden aikana, jotta toiminnan kautta saatava lisäarvo sekä hyöty asiakkaille olisi mahdollisimman suuri ja vaikuttavuus paranee.

Palvelutason kehittämistarve

Edistetään pelastuslaitosten yhteistyössä tuottamia palveluita toiminnan laadukkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

4.1.6 Valvontatehtävät

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki §:t 27, 78 ja 79

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 3. tavoite

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 3.1.–3.9.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella on yleinen velvoite valvoa alueellaan pelastuslain mukaisia jokaiselle asetettujen velvollisuuksien sekä toiminnanharjoittajalle ja rakennuksen omistajalle ja haltijalle asetettujen velvoitteiden toteutumista ja noudattamista.

Valvonnalla pyritään parantamaan ihmisten turvallisuutta, vähentämään onnettomuuksia ja lisätä ihmisten kykyä toimia onnettomuustilanteissa. Pelastusviranomaisen suorittaman valvonnan painopisteenä on pelastuslain mukaisesti tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen sekä rakennusten käytönaikaisesta poistumisturvallisuudesta ja pelastustoiminnan edellytysten turvaamisesta huolehtiminen. Pelastuslain mukaisesti valvonnan tulee kohdistua velvoitteiden noudattamiseen ja toiminnoista aiheutuviin riskeihin.

Riskianalyysin mukaan ihmishenkien menetyksiä ja omaisuusvahinkoja aiheuttavien suurten onnettomuuksien riskit kasvavat, kun yhteiskunnan toiminnot keskittyvät yhä suurempiin yksiköihin, kuten kauppakeskuksiin, kuljetusvälineisiin ja urheilu- sekä muihin kokoontumistiloihin. Valvontasuunnitelmassa ja kohteiden valvontaväleissä otetaan huomioon esitetyt seikat. Riskianalyysissä on nostettu myös esille ikääntyvät ihmiset ja heidän paloturvallisuutensa kotona. Pelastuslaitoksen tekemillä valvonta toimenpiteillä pyritään vaikuttamaan edellä kuvattuihin riskeihin. Pelastuslaitoksen on kyettävä kehittämään uusia toimintatapoja ja tehostamaan yhteistyötä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa.

Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Valvontatehtävän toteuttaminen yksittäisessä kohteessa voi sisältää useita eri toimenpiteitä esim. valvontakäyntejä, asiakirjavalvontaa, poistumisturvallisuusselvitysten arviointia sekä neuvontaa ja muuta turvallisuusviestintää.

Pelastuslain lisäksi pelastusviranomainen on säädetty yhdeksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) valvontaviranomaiseksi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ohella. Kemikaaliturvallisuuslain mukaisesta valvonnasta kerrotaan jäljempänä tarkemmin.

Pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvonnan tulee perustua alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen ja riskien arviointiin. Myös kemikaaliturvallisuuslain mukainen valvonta ja säännölliset tarkastukset sisällytetään pelastuslain 79 §:n mukaiseen valvontasuunnitelmaan. Valvonnan tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

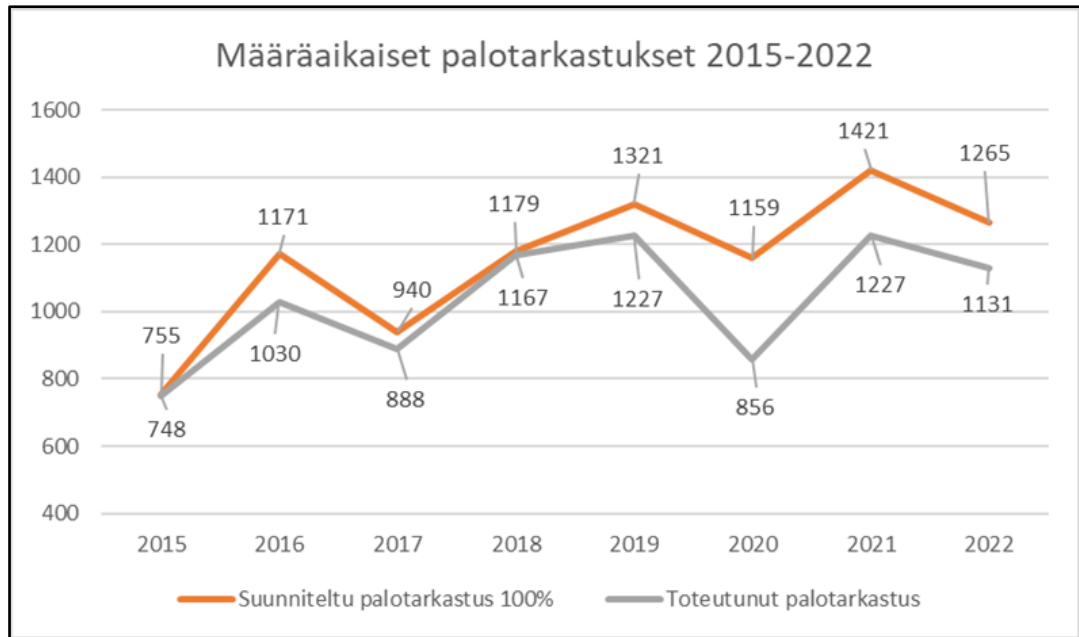
Valvontasuunnitelma on tarkistettava vuosittain ja muutoinkin, jos tarkistamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma on toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle.

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

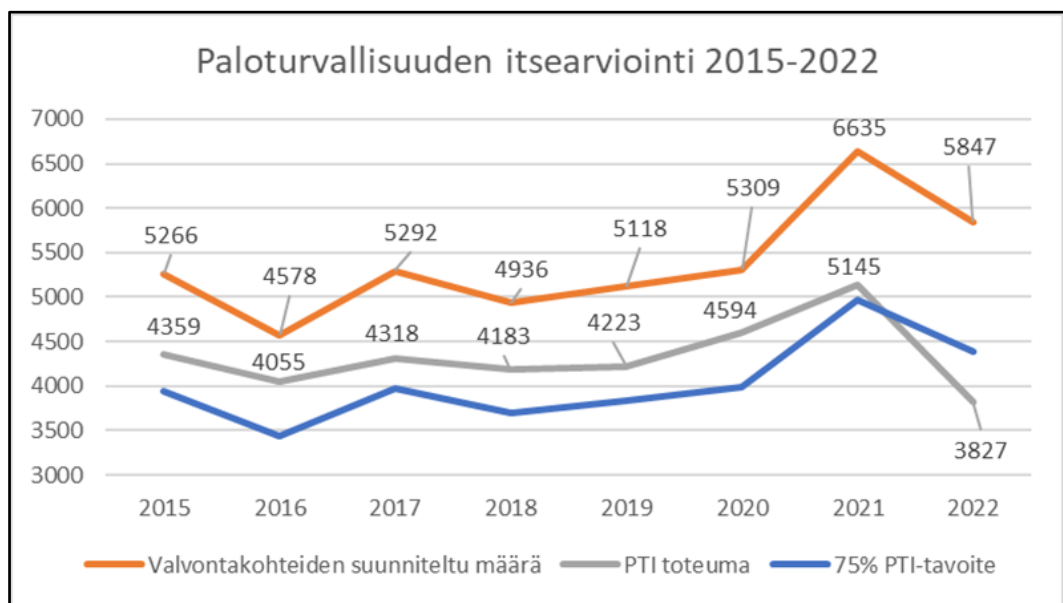
Valvontatoiminnassa viranomaisten välisellä yhteistyöllä pyritään ensisijaisesti turvallisuuden tuottamiseen mm. vaihtamalla riskitietoa ja toteuttamalla tarvittavia toimenpiteitä, kuten yhteisiä valvontakäyntejä. Yhteistyövelvoite koskee myös pelastuslaitosten välistä yhteistyötä, mitä tehdään pääasiassa asiantuntijaverkostotyönä. Valtakunnallisilla pelastuslaitoksien asiantuntijaverkostoilla pyritään esimerkiksi yhdenmukaistamaan valvontatoimintaa valtakunnallisesti.

Toiminnan toteuma vuosien 2015–2022 aikana:

Suunniteltujen ja toteutuneiden määräaikaisten valvontatehtävien kokonaismäärä on vaihdellut kuluneiden vuosien aikana (kuva 19 ja kuva 20). Määrävälein suoritettu valvonta pysyy erityiskohteiden osalta melko vakiona. Asuinrakennuksien palotarkastuksien määrässä on ollut kasvua, sillä paloturvallisuuden itsearviointin rinnalle tarvitaan myös fyysisiä palotarkastuksia, jotta asumisen riskeihin voidaan puuttua tehokkaasti. Asuin- ja vapaa-ajanrakennuksiin kohdennettava paloturvallisuuden itsearviointi ja sen pohjalta toteutettavan valvonnan vuosittainen määrän vaihtelu on melko suurta ja riippuu maantieteellisistä tekijöistä sekä valvontasuunnitelman mukaisista valvontaväleistä. Esimerkiksi vuosien 2021 ja 2022 paloturvallisuuden itsearviointialueella on ollut suuri määrä vapaa-ajanrakennuksia, joiden omistajien tavoittamisessa on ollut haasteita. Tämä selittää tavoitteen ja toteuman eroa (kuva 20). Paloturvallisuuden itsearviointin minimitalvoitteena on ollut 75 % palautusmäärä.

Kuva 19. Määräaikaisten palotarkastusten toteutuminen ja suunnittelun tehtävämäärän kehitys aikavälillä 2015–2022

Kuva 20. Paloturvallisuuden itsearvioinnin toteutuminen ja suunnittelun tehtävämäärän kehitys aikavälillä 2015–2022

Toteumaan on eniten vaikuttanut paloturvallisuuden itsearvioinnin ja asuinrakennusten palotarkastuksien toteutumisen lisäksi COVID-19 pandemia vuosien 2020 ja 2021 aikana. Tällöin jouduttiin suunnittelemaan valvontatehtävien toteuttaminen uusiksi vallitsevien olosuhteiden vuoksi.

Vuosittaista tehtävämäärän kasvua on aiheuttanut myös asiakirjavalvonnan ja muun epä-säännöllisen valvonnan lisääntyminen vuosien aikana. Yksittäisenä merkityksellisenä ilmiönä

valvontatoiminnassa on paloriski-ilmoitusten voimakas kasvu vuosien 2018–2019 välillä, jonka jälkeen ilmoitusten määrä on vakiintunut noin 90 kappaleeseen vuodesta (kuva 21). Tässä on huomioitava, etteivät kaikki ilmoitusvelvolliset toimijat tiedosta ilmoitusvelvollisuutta havaituista riskeistä. Tehdyt ilmoitukset ovat suurelta osin paloriskin tulkinnan osalta oikeita. Näiden paloriskien hallinta ei yksin onnistu aina pelastusviranomaisen toimesta, vaan tarvitaan moniviranomaisyhteistyötä.

Kuva 21. Paloriski-ilmoitukset 2018–2022

Valvontatoiminnassa on viimeisten vuosien aikana kiinnitetty erityistä huomiota hyvän hallinnon toteutumiseen valvontaprosessissa sekä annettujen korjausmääräyksien jälkivalvontaan. Edellä mainitut asiat ovat lisänneet käytettävää työaikaa yhtä valvontatehtävää kohden.

Kaikki pelastuslaitoksen pelastusviranomaisiksi määrätty henkilöt ovat lähtökohtaisesti omalta osaltaan osallistuneet valvontatehtävien toteutukseen, mutta suunnittelu-, suoritus-, seuranta-, analysointi- ja kehittämisvastuut ovat onnettomuuksien ehkäisyn vastuualueella valvonnan vastuuyksikössä. Vuonna 2012 palvelutasopäätöksessä oli resursoitu valvontapalvelujen tuottamiseen 8 henkilötyövuotta koko henkilöstön osalta. Resurssit ovat osoittautuneet tarvetta pienemmiksi, joten sisäisillä järjestelyillä ja toimintaa tehostamalla henkilötyövuosimäärää on kasvatettu. Vuonna 2023 valvontaan kohdennettiin arviolta yhteensä noin 13 henkilötyövuoden suuruinen työpanos.

Onnettomuuksien ehkäisytyö ja valvontatoiminta on vaativaa ja monipuolista asiantuntijatyötä, joka edellyttää laajaa ja syvällistä osaamista. Työnantajan on tarjottava riittävä koulutus ja muu tuki tehtävissä menestymiseksi, sekä henkilöillä tulee olla valmiudet kehittää ammattitaitoaan myös oma-aloitteisesti. Koulutusta on lisätty valvonnan vastuuyksikön toimesta sisäisenä koulutuksena henkilöstölle, jotta perustehtävissä onnistutaan. Ulkopuolista

koulutusta on hyödynnetty tarveperusteisesti osaamisen syvempään ja laajempaan hallintaan.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Valvonta toteutetaan Valvontastrategian mukaisesti, joka hyväksytetään osana palvelutasopäätöstä (liite 4).

Riskitiedon ajantasaisuus ja valvonnan vaikuttavuus

Valvontatoiminnan vaikuttavuutta pyritään parantamaan kohdentamalla valvontatoimintaa edelleen aiempaa riskiperusteisemmin sekä kehittämällä toimintamalleja yhteistyössä muiden pelastuslaitosten ja valvontakohteiden kanssa. Tässä tehtävässä valvonnan suunnittelun rooli korostuu.

Seurantamittarit:

- Riskitiedon ajantasaisuus (valvontasuunnitelma)
- Asiakaspalautteiden hyödyntäminen
- Riskejä vastaavat tehokkaat toimintamallit ja hallintolain (434/2003) mukainen valvontaprosessin toteutuminen, jonka avulla pyritään varmistamaan hyvän hallinnon periaatteet sekä annettujen korjausmääräysten jälkivalvonnan toteutuminen
- Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja sen seuranta kansallisesti laadittavien suorituskykyvaatimukset huomioiden

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyötä tehdään jatkossa suunnitellusti ja kattavasti oleellisten toimijoiden kanssa. Toimintaympäristön ja asiakkaiden kautta muodostuvaan palvelukysyntään vastaminen edellyttää useasti tehokasta ja oikeinkohdennettua viranomaisyhteistyötä.

Seurantamittarit:

- Viranomaisyhteistyön toteutuminen suunnitellusti

Valvontaan käytettävät resurssit

Nykyisessä toimintaympäristössä valvontaan kohdistuu kasvavaa resursointitarvetta riskien muuttumisen sekä valvonnan määrällisten kuin laadullisten syiden takia. Valvontatoiminnan vaatimustasoa nostaa asiakasvaatimustason nousu ja valvontamenetelmien kehittäminen sekä valvontaprosessin hyvän hallinnon vaatimuksien noudattaminen. Eniten tehtävää on kasvattanut epäsäännöllisen valvonnan lisääntyminen, jälkivalvonnan systemaattinen toteuttaminen sekä asuinrakennusten valvontatarpeen muuttuminen. Valvonnan näkökulmasta keskeisimmät resurssitarpeet kohdistuvat tällä hetkellä valvontatyön lisäksi valvonnan riskiperusteiseen suunnitteluun (asumisen turvallisuus), laadullisen seurannan edelleen kehittämiseen, asiakaspalautteen keräämiseen, toimintaympäristön muutoksien seurantaan ja niihin reagointiin sekä valvonnan vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen.

Pelastuslain asettaman valvontavelvoitteen asianmukainen toteuttaminen edellyttää tämän hetken tilanteen ja tiedon perusteella viidentoista ja puolen (15,5) henkilötyövuoden työpanosta. Puuttuva henkilötyövuositarve tulee saavuttaa edelleen henkilöstön sisäistä työnjakoja muuttamalla sekä päätoimisen valvontahenkilöstön määrän lisäämisellä. Osaamistarpeen perusteella henkilötyövuoden kasvu painottuu asiantuntijatasen henkilöstöön.

Pelastusopisto on käynnistänyt pelastuslaitosten aloitteesta Palosuojelurahaston kanssa Onnettomuuksien ehkäisyn osaamisen kehittämisen hankeen ajalle 10/2022–10/2024, jonka tavoitteena on saada aikaan OE-osaamisen kokonaisjärjestelmä. Tavoitteena on kehittää onnettomuuksien ehkäisyn osaamista ja osaamisen hallinnan järjestelmää pelastustoimessa sekä yhtenäistää palveluja ja niiden laatua pelastustoimessa valtakunnallisesti. Osaamisella vaikutetaan myös onnettomuuksien ehkäisytöitä tekevän henkilöstön motivaatioon, työviihtyvyyteen, rekrytointimahdollisuuksiin ja pysyvyyteen alalla.

Seurantamittarit:

- Osaavan henkilöstön riittävyys ja henkilön tarvittava osaaminen.

Valvonnan henkilötyövuositarpeita on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Valvonnan henkilötyövuositarpeet

Tehtävä	Arvio HTV-tarpeesta
Määräaikainen valvonta	
Yritysten ja laitosten määräaikainen valvonta (A1-A6)	4,5
Asuinrakennukset ja vapaa-ajan asuinrakennukset	3,5
Epäsäännöllinen valvonta yhteensä	2,5
Kemikaalivalvonta	1
Valvontatyön johto, suunnittelu, arviointi ja kehittäminen sekä yhteistyö	1,5
Palotarkastusohjelman ylläpito ja kehitystyö, uuteen OE-sovelukseen siirtyminen	0,5
Osaamisen kehittäminen ja ylläpito henkilöstöllä	1,0
Neuvontapalvelu (sisältää asiantuntija- ja valvontapalveluita)	1
Yhteensä	15,5
Lisähenkilötyövuositarve	2,5

Henkilötyövuosien käyttöä ja valvontatoimintaa on kuvattu liitteenä 4 olevassa valvontastrategiassa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Valvontatoimintaa ohjaava erillinen Valvontastrategia palvelutasopäätöskaudelle hyväksytään osana palvelutasopäätöstä (liite 4). Valvontastrategia päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana osaksi onnettomuuksien ehkäisyn strategiaa.

Valvontastrategian perusteella pelastuslaitos laatii erillisen valvontasuunnitelman, joka pitää myös sisällään pelastusviranomaiselle kuuluvan kemikaalivalvonnan.

Pelastustoimen riskianalyysi ja pelastustoimintavalmius otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Valvontasuunnitelman mukaiset määrävälein suoritettavat valvontatehtävät toteutetaan vuosittain 100 %:sti.

Paloturvallisuuden itsearvioinnin suorittaa vuosittain vähintään 75 % itsearviointivelvollisista.

Viranomaisten ja muiden tahojen kanssa tehtävää valvontayhteistyötä vahvistetaan.

Osallistutaan valvontatoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen.

Valvontatyötä tekevän henkilöstön osaamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Koulutuksen suunnittelussa huomioidaan erityisesti toimintaympäristön muutosten, uuden valvontaprosessin asettamat vaatimukset sekä kansallisesti rakennettavat suorituskyykyvaatimukset.

Valvonnan laadun ja vaikuttavuuden seurantaan otetaan käyttöön valtakunnalliset seuranta-mittarit palvelutasopäätöskauden aikana ja asiakaspalautteen keräämistä kehitetään.

Kemikaalivalvonta

Kemikaalivalvonta toteutetaan valvontastrategian mukaisesti.

Kemikaalivalvonnan vaatima erityisosaaminen huomioidaan palvelua tuottaessa. Pelastuslaitoksen sisäisillä koulutuksilla lisätään valvontatyötä tekevien viranomaisten osaamista kemikaaliturvallisuuteen.

Yhteistyötä viranomaisen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa tiivistetään valvonnan tehostamiseksi sekä tiedon jakamiseksi. Lisäksi yhteistyötä tehostetaan osallistumalla kemikaalivalvontatoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen.

Maanalaisten öljysäiliöiden valvontaa tehostetaan.

Kemikaalivalvonnan kautta kertyvää tietoa tuotetaan ja hyödynnetään pelastuslaitoksen palvelutuotannossa ja maakunnan riskitilannekuvan tuottamiseen.

Kemikaalivalvonnan palveluita tuotetaan ja hyödynnetään kaikissa turvallisuustilanteissa riskien pienentämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi.

Valvontatoimintaan osoitetaan kokonaisuudessaan 15,5 henkilötyövuotta. Henkilötyövuositarve tulee saavuttaa päätoimisen henkilöstön määrän lisäämisellä ja henkilöstön sisäistä työnjakoa muuttamalla.

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutason kehittämistarve painottuu valvontatoiminnan osalta seuraaviin osa-alueisiin:

- henkilöstön resurssin saattaminen vaadittavalle esitetylle tasolle (15,5 henkilötyövuotta) valvonnan tuottamisen ja toiminnan laatuun sekä vaikuttavuuteen kohdistuvien kehitystarpeiden toteuttamiseksi. Tarvittava henkilöstön lisäresurssitarve on 2,5 htv. Palvelutasopäätöskauden aikana henkilöstölisäystarve saavutetaan päätoimisen henkilöstön määrän lisäämisellä ja henkilöstön sisäistä työnjakoa muuttamalla.
- 2025 paloinsinööri
- 2026 paloinsinööri
- OE-tietojärjestelmän käyttöönotto (2024-)
- asiakaspalautteen keräämisen systematisointi (2024–2025)
- valvonnan laadullisen seurannan jatkokehittäminen (2025-)
- valvonnan vaikuttavuuden arvioinnin jatkokehittäminen (2025-)
- toimintaympäristön muutoksien seuranta ja niihin reagointi (2025–2026)
- valvontatoiminta häiriö- ja poikkeusolotilanteissa (2026-)

Tämän hetken henkilöstömitoituksella (13 HTV) voidaan tuottaa tämän hetken palvelutason mukaista palvelua. Periaatteessa yhdenkin päätoimisen työntekijän vajoaus aiheuttaa tällä hetkellä ongelmia lakisääteisten tehtävien suorittamisessa. Uusien toimintamallien ja -tarpeiden tekeminen vaatii lisäpanosta henkilöstön osalta. Esimerkiksi laadun seuranta sekä sen kehittäminen (omavalvonta) ja vaikuttavuuden arviointi ovat haastavia tehtäviä, jonka hallitsemiseen on hankittava osaavaa henkilöstöä. Valvontatyön osaamisvaatimuksiin on kiinnitetty huomiota (Palosuojelurahaston ja Pelastusopiston hanke) ja sen perusteella voidaan todeta valvontatyön olevan asiantuntijatasoa työtä, jonka hallitseminen vaatii syvää perehtyneisyyttä laaja-alaisesti lainsäädäntöön ja ohjeisiin, asiakaspalveluhenkisyttä, kykyä soveltaa oppimaansa sekä itsenäistä työtettä.

4.1.7 Valmiuden tarkastaminen

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 84 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 84 §:n mukaan pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi. Tarkastuksen toimittajalla on oikeus päästä tarkastettaviin tiloihin ja saada selvityksiä tässä laissa vaadituista varautumista koskevista suunnitelmista ja muista järjestelyistä. Tarkastusta ei kuitenkaan saa toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa eikä 83 §:ssä tarkoitetuissa kohteissa, mikä koskee tiettyjä puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita.

Nykytilassa Etelä-Karjalan pelastuslaitos ei ole tehnyt kyseisen lainkohdan mukaisia valmiuden tarkastuksia, mutta tilanne voi muuttua riski- ja onnettomuuskehityksen mukaan. Tois- taiseksi suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumista on valvottu tavanomaisten valvontatehtävien, kuten palotarkastuskäyntien yhteydessä valvontasuunnitelman mukai- sesti.

Huomioitavaa on, että kyseisen lainkohdan mukaan valmiuden tarkastuksia voi suorittaa hy- vinvointialueen pelastusviranomaisten lisäksi myös valtion pelastusviranomaiset.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen on varauduttava suorittamaan tarvittaessa erillisiä valmiuden tarkastuksia suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi. Erilliset val- miuden tarkastukset voisivat liittyä esimerkiksi yksityisten tai julkisten palveluiden konserni- tasoon. Valmiuden tarkastusten määrän vuositason arvioidaan olevan 0–10 tarkastuksen välillä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastusviranomaiset suorittavat tarvittaessa pelastuslain 84 §:n mukaisia valmiuden tarkas- tuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjes- telyjen valvomiseksi.

Pääasiassa suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumista valvotaan tavanomaisten valvontatehtävien, kuten palotarkastuskäyntien yhteydessä valvontasuunnitelman mukai- sesti.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos varmistaa valmiuden tarkastamisen nykyisen suorituskyvyn.

4.1.8 Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)

Vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien tuotantolaitosten toimintatapojen ja teknisen toteutuksen vaatimustenmukaisuuden valvonta kuuluu pelastusviranomaisen valvontavelvollisuuksiin lain vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 27 §:n mukaan. Myöhemmin annetuilla valtioneuvoston asetuksilla lakia on täsmennetty sekä säädetty räjähteitä koskevat omat asetukset.

Pelastusviranomaisen valvontavelvollisuus koskee kaikkea kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia, joka voi olla yli ilmoitusrajan tai alle ilmoitusrajan olevaa. Lisäksi pelastusviranomainen valvoo vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden tilapäistä käyttöä ja varastointia sekä vaarallisten kemikaalien säilyttämistä.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen vaarallisten kemikaalien valvonta on sisällytetty muun valvontatoiminnan yhteyteen siten, että viranhaltijat ottavat vaaralliset kemikaalit huomioon muiden valvontatehtävien yhteydessä. Tarkemmin kemikaalivalvontatyö on kuvattu valvontasuunnitelmassa. Pelastuslaitoksen vastuulla olevat kemikaalivalvonnan tehtävät on hoidettu ja lisäksi on osallistuttu muiden viranomaisten kanssa yhteistarkastuksille.

Pelastuslaitos on hoitanut yksityiseen kulutukseen hyväksytyjen ilotulitteiden ja vaarallisuudeltaan vastaavien muiden pyroteknisten välineiden varastoinnin lupahakemukset ja siihen liittyvät tarkastukset. Lisäksi pelastuslaitos on varautunut tekemään väliaikaisten räjähdetarastojen käyttöönottotarkastukset Tukesin sitä erikseen pyytäessä.

Kemikaalilainsäädännön mukaisen valvonnan tasosta päätetään valvontatoiminnan päätöskohdassa 4.1.6.

4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27 §

Laki vaaratiedotteesta 2–3 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Ulkona olevan väestön varoittaminen on toteutettu taajamissa ja erityisten riskikohteiden läheisyydessä kiinteiden väestöhälyttimien kautta. Tällä järjestelmällä koko alueen väestöstä tavoitetaan noin 70 %. Väestöhälyttimet on sijoitettu alueella väestökeskittymiin (taajama-alueet) sekä erityisesti sellaisten kemikaalien käsittelypaikkojen ja kuljetusreittien yhteyteen, missä tapahtunut päästö voi aiheuttaa sisäsuojautumistarpeen.

Väestöhälyttimet voidaan käynnistää viivytyksettä hätäkeskuksesta tai alueellisesti johto- ja tilannekeskuksesta. Väestöhälyttimien kautta voidaan antaa myös puhetiedote. Lisäksi pelastuslaitos varoittaa väestöä vaaratiedotteen avulla eri tiedotusvälineitä hyödyntäen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Hyvinvointialueella on ulkona olevan väestön varoittamiseen tarvittava ja tarkoituksenmukainen väestön varoittamiseen hälytysjärjestelmä, jonka kautta ulkona olevaa väestöä voidaan varoittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Nykyinen väestöhälytinkattavuus arvioidaan riittäväksi, huomioiden myös turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset. Järjestelmän ylläpito vaatii säännöllisiä uusintainvestointeja, huomioiden myös tietoliikennemuutokset.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Hyvinvointialueella ylläpidetään kiinteää väestöhälytinsä järjestelmää ulkona olevan väestön varoittamiseksi siten, että järjestelmällä tavoitetaan noin 70 % alueen asukasmäärästä kaikissa turvallisuustilanteissa viivytyksettä ja tehokkaasti. Väestöhälyttimet sijoitetaan alueella väestökeskittymiin (taajama-alueet) sekä erityisesti sellaisten kemikaalien käsittelypaikkojen ja kuljetusreittien yhteyteen, missä tapahtunut päästö voi aiheuttaa sisäsuojautumistarpeen.

Väestöhälyttimien kautta voidaan antaa myös puhetiedote.

Pelastuslaitos huolehtii osaltaan, että väestöä voidaan varoittaa yleisellä vaaramerkillä ja tilanteen edellyttämällä viranomais- ja vaaratiedotteella eri tiedotusvälineitä ja 112-mobiilisolusta hyödyntäen.

Lisäksi väestön varoittamiseen käytetään hyväksi kaikkia muita tiedotuskanavia.

Palvelutason kehittämistarve

Hälytínjärjestelmän päivittämistä jatketaan palvelutasopäätöskauden aikana, huomioiden myös tietoliikenneyhteyksimuutokset. Painopiste on vaarallisten aineiden käsittelylaitosten ja kuljetusreittien vaikutusalueella sekä väestötaajamissa olevien hälyttimien päivittäminen. Suunnitelma hälyttimien päivittämisestä palvelutasokauden aikana sisältyy palvelutasopäätöksen kehittämissuunnitelmaan.

4.2.2 Pelastustoiminta

Säädös- ja ohjausperusta:

Pelastuslaki 27 ja 32 §:t

Pelastustoimen järjestämislaki 3 §

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Pelastuslain 32 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimintaan kuuluu:

1. hälytysten vastaanottaminen;
2. väestön varoittaminen;
3. uhkaavan onnettomuuden torjuminen;
4. onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
5. tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen;
6. 1–5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

4.2.2.1 Toimintavalmiusaikatavoitteet

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 43 §

SM:n toimintavalmiuden suunnitteluohje, luku 7 ja liite 1

SM:n pelastustoimen palvelutasopäätösmuistio

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 1 ja 4

Määritelmä

A – kiireellisyysluokan tehtävä edellyttää välitöntä ihmisen, ympäristön tai suurien omaisuusarvojen pelastamista. Siirtyminen onnettomuuspaikalle tapahtuu hälytysajona.

B – kiireellisyysluokan tehtävä on varmentamaton, mahdollisesti henkeä pelastava tai suuria lisävahinkoja estävä tehtävä. Tällaisia tehtäviä voivat olla esimerkiksi:

- tavanomaiset onnettomuudet ja tulipalot
- tuntemattoman riskin tehtävät
- hätäkeskukseen kytkettyjen automaattisten paloilmoittimien paloilmoitukset kohteesta ja olosuhteista riippuen
- kiireellinen virka-apu toiselle viranomaiselle
- Siirtyminen onnettomuuspaikalle tapahtuu hälytysajona.

C – kiireellisyysluokan tehtäviä ovat staattiset onnettomuudet, joista ei arvioida aiheutuvan välittömästi merkittäviä lisävahinkoja. Tällaisia tehtäviä voivat olla esimerkiksi:

- ilmoitinlaiteilmoitukset kohteesta ja olosuhteista riippuen
- kiireetön virka-apu toiselle viranomaiselle

Siirtyminen onnettomuuspaikalle ei tapahdu hälytysajona, ellei pelastustoiminnan johtaja katso sitä saamiensa tietojen perusteella tarpeelliseksi.

D – kiireellisyysluokan tehtävä ei edellytä välittömiä toimia, mutta se on hoidettava toiminnallisesti sopivana tai asiakkaan kanssa erikseen sovittuna ajankohtana.

Siirtyminen onnettomuuspaikalle ei tapahdu hälytysajona.

Yksikkö, pelastusryhmä, pelastusjoukkue, pelastuskomppania ja pelastusyhtymä ovat tehtäviin hälytettäviä pelastustoiminnan muodostelmia.

Yksikkö on henkilön tai henkilöstön, kulkuneuvon ja kaluston muodostama toimintakokous, joka kykenee itsenäiseen toimintaan. Yksiköitä ovat esim. pelastusyksikkö, sammutusyksikkö, raivausyksikkö, säiliöyksikkö, tikasyksikkö.

Pelastusryhmä koostuu johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta.

Pelastusjoukkue koostuu johtajasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä.

Pelastuskomppania koostuu johtajasta, pelastustoiminnan johtajaa avustavasta esikunnasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusjoukkueesta.

Pelastusyhtymä koostuu johtajasta, johtokeskuksesta ja vähintään kahdesta pelastuskompaniasta tukimuodostelmineen.

Pelastustoiminnan toimintavalmius muodostuu viidestä osatekijästä: henkilöstön määrästä ja laadusta, kaluston määrästä ja laadusta, ennakoon laadituista toiminnallisista suunnitelmista, johtamisen organisoinnista sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusajasta.

Avunsaantiaika alkaa siitä, kun hätäkeskuksessa vastataan hätäpuheluun ja loppuu siihen, kun tehokas pelastustoiminta alkaa. Avunsaantiaikaa mitataan A- ja B kiireellisyysluokan tehtävistä.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajalla tarkoitetaan aikaa, joka alkaa siitä, kun ensimmäinen yksikkö vastaanottaa hälytyksen ja päättyy siihen, kun pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan (kuva 10).

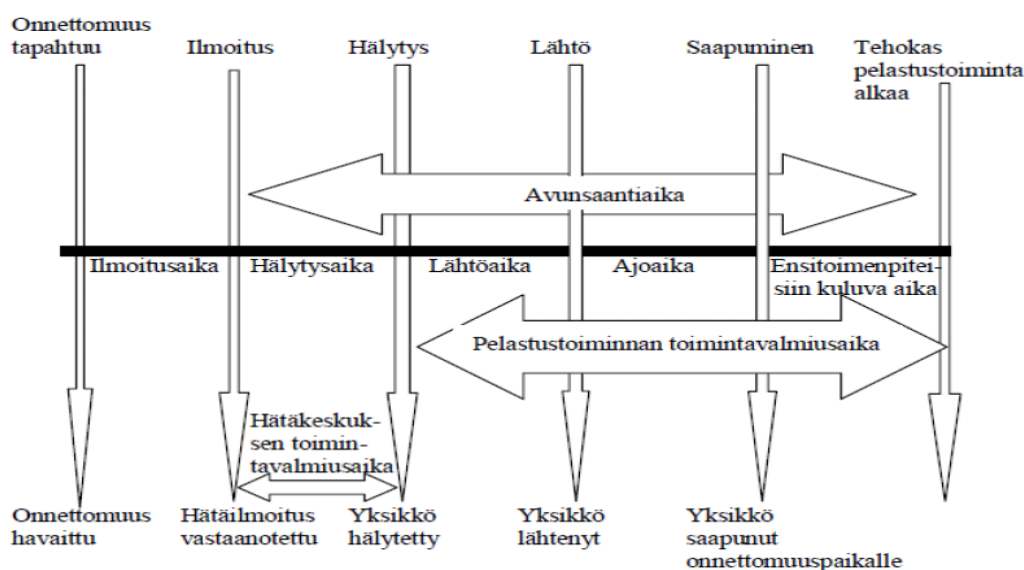
Ensitoimenpiteisiin kuluvalle ajalle tarkoitetaan aikaa, joka kuluu tiedusteluun ja sellaiseen ensimmäiseen kalustoselvitykseen, joka mahdollistaa tehokkaan pelastustoiminnan aloittamisen. Jos ei luotettavaa tietoa toteutuneista ajoista ole saatavilla, käytetään viiden minuutin laskennallista aikaa I riskialueella, neljän minuutin laskennallista aikaa II riskialueella ja kahden minuutin laskennallista aikaa III riskialueella.

Tehokas pelastustoiminta katsotaan alkavaksi, kun:

- tulipaloissa vesi on työparin suihkuputkella ja sammutustoiminta on mahdollista aloittaa tai savusukellustehtävässä sitä, milloin savusukellusvalvojalle ilmoitetaan savusukelluksen aloittamisesta
- liikenneonnettomuuksissa sitä, että syttymisen estämiseksi tarvittavat toimenpiteet ja kiinnijuuttuneen potilaan ollessa kysymyksessä pelastusvälinesarja on selvitetty ja irrottaminen on mahdollista aloittaa
- kemikaalionnettomuudessa sitä, että kemikaalisukellus, joka edellyttää roisketiivistä suojauspukea, on mahdollista aloittaa
- pintapelastustehtävässä tai ihmisen pelastamistehtävässä sitä, että pelastamisen mahdollistava kalusto on selvitetty ja tarvittava toiminta voidaan aloittaa

Suuronnettomuusvalmius tarkoittaa vähintään pelastusyhtymän muodostamaa kokonaisuutta, joka kykenee keskeytyksettömään toimintaan. Alueen pelastustoimi päättää palvelutasopäätöksessään, mikä on riskien perusteella tarvittava suuronnettomuusvalmius

Toimintavalmiusaikakäsitteet

Kuva 22. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikakäsitteet

Toimintavalmiusaika on mitoitettu tulipalojen perusteella. Tulipalo on dynaaminen onnettomuustyyppi, joka leviää suhteellisen nopeasti, jos tehokasta pelastustoimintaa ei tehdä. Toimintavalmiusaika on mitoitettu siten, että I riskiluokassa on tavallisesti yli 3-kerroksisia kohteita, II riskiluokassa on ainakin 3-kerroksista kerrostaloasutusta tai rivitaloasutusta, III riskiluokassa ei enää ole tavallisesti kerrostaloasutusta ja IV riskiluokassa on vain yksittäisiä taloja harvakseltaan. I ja II riskiluokat ovat sellaisia, joissa palojen leviäminen palo-osastosta toiseen on todennäköistä, jos tehokasta pelastustoimintaa ei voida nopeasti aloittaa. III ja IV riskiluokat taas ovat sellaisia, joissa palot tavanomaisesti eivät leviä rakennuksesta toiseen. Avunsaantiajan koostumista on kuvattu taulukossa 7.

Peruseriaatteena on se, että jos pelastustoimi kykenee vastaamaan rakennuspaloihin, kykenee se vastaamaan riittävän nopeasti myös muihin onnettomuustyyppeihin edellyttäen, että eri onnettomuustyyppien vaatimat kalustotarpeet on otettu huomioon.

I riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia (taulukko 5). Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

II riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia. Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 30 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

III riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia. Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 30 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

IV riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I - III-riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Taulukko 7. Avunsaantiajan koostuminen

Riskiluokka	Hätäkeskus	Lähtöaika	Ajoaika	Yksikkökohteessa	Ensitoimenpiteet	Tehokas pelastustoiminta alkaa	Avunsaantiaika	Joukkue
Riskiluokka I	2	1	5	6	5	11	13	20
Riskiluokka II	2	1-5	5-9	10	4	14	16	30
Riskiluokka III	2	1-5	15-19	20	2	22	24	30
Riskiluokka IV	2	1-5					< 40	

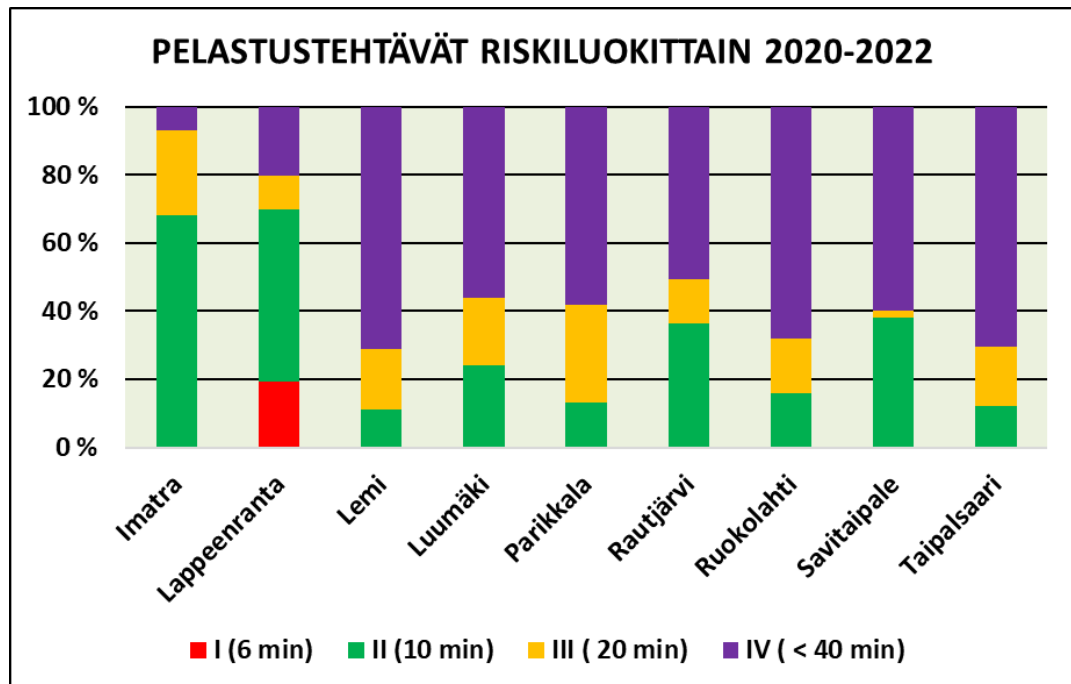
SM:n antamassa pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on asetettu vähimmäistavoitteeksi, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusajan tulee täytyä vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Palvelutasopäätöksessä päätetään tarkemmin ensimmäisen yksikön - ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteista.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä on toimintavalmiusaikatavoitteiden osalta vahvistettu seuraavat tavoitteet:

- Kiireellisissä (A-B kiireellisyysluokan) pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävistä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusaika täytyy vähintään 50 %:ssa tehtävistä.
- Keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite kiireellisissä pelastustehtävissä riskiluokista riippumatta on 15 minuuttia.

- IV-riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I - III-riskiluokissa. Kyseisillä alueilla on kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.
- Alueilla, joissa pelastustoiminnan toimintavalmius perustuu sopimuspalokuntiin, voi toimintavalmiudessa olla poikkeamia eri vuoden ja vuorokauden aikoina, joissa tavoitteellinen toimintavalmiusaika ei toteudu. Tällaisissa tilanteissa korvaavia yksiköitä hälytetään riskiarvion ja vastemäärittelyn perusteella laajemmalla alueella.

Kuva 23. Pelastustehtävät riskiluokittain vuosina 2020–2022

Toimintavalmiusaikojen toteutuminen

Taulukoissa 8 ja 9 on kuvattu toimintavalmiusajan toteutumista riskiluokittain.

Taulukko 8. Riskiruudut ja toimintavalmiusaikojen toteutuminen

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Riskiruutujen kokonaismäärä riskiluokittain</i> edellisen kalenterivuoden lopussa	4 kpl	98 kpl	115 kpl	6785 kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana.	1 kpl	16 kpl	4 kpl	
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuo- tena.	0 kpl	2 kpl	1 kpl	
Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>pelastustoiminnan toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	1 kpl	16 kpl	3 kpl	
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>pelastustoiminnan toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuo- tena. (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	0 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl

Taulukko 9. Toimintavalmiusaikojen mediaanit

Toimintavalmiusaikojen mediaanit			
	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusajan mediaani	7:46	7:57	8:11
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusajan mediaani	14:00	13:31	14:12
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusajan mediaani	15:30	14:29	15:53

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että kiireellisten (A-B kiireellisyysluokan) pelastustehtävien osalta pelastusmuodostelmat ja niiden toimintavalmiudet suunnitellaan riskiarvionperusteisesti eri vuoden

ja vuorokauden aikoina siten, että ne saavuttavat onnettomuuskohteen riskiluokka-alueittain vahvistettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Taulukko 10. Toimintavalmiusaikatavoitteet kiireellisissä pelastustehtävissä:

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	6 min	10 min	20 min	-
<i>Ensimmäisen yksikön</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	-
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta	9:00			
<i>Pelastustoiminnan</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	11 min	14 min	22 min	-
<i>Pelastustoiminnan</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	-
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	15:00			
<i>Pelastusjoukkueen</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	20 min	30 min	30 min	-
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	19:00			

IV-riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemminkin ajan kuluessa kuin I - III-riskiluokissa. Kyseisillä alueilla kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Päätoimisten paloasemien yksiköiden lähtöaika on 1 minuutti.

Alueilla, joissa pelastustoiminnan toimintavalmius perustuu sopimuspalokuntiin, voi toimintavalmiudessa olla poikkeamia eri vuoden ja vuorokauden aikoina, joissa tavoitteellinen toimintavalmiusaika ei toteudu. Tällaisissa tilanteissa korvaavia yksiköitä hälytetään riskiarvion ja vastemäärittelyn perusteella laajemmalta alueelta. Sopimuspalokuntien yksiköiden lähtöaika määritellään palokuntasopimuksissa.

Palvelutason kehittämistarve

Etelä-Karjalan alueella on kolme (3) ns. ”ongelmariskiruutua”, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikavaatimus ei täyty. Näistä Imatralla sijaitsee yksi 1 riskiruutu (Meltola) ja Lappeenrannassa kaksi (Mustola ja Rauha). Mustolan alueen osalta, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan uudelta Lauritsalan paloasemalta. Meltolan ja Rauhan alueen riskiruutujen saavuttaminen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti ensimmäisen yksikön osalta edellyttää asemavalmiusmuutoksia. Selvitys toteutetaan vuoden 2024 aikana. Tavoitteena on, että puute on korjattu palvelutasopäätöskauden aikana.

Alueilla, joissa pelastustoiminnan toimintavalmius perustuu sopimuspalokuntiin, pyritään pelastustoimintavalmiutta kehittämään hyvinvointialueella yhteistyössä sopimuspalokuntien kanssa siten, että riskiluokka-alueet saavutetaan eri vuoden ja vuorokauden aikoina asetettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti.

Hyvinvointialueella pyritään lisäämään resurssituottavuutta moniammatillisen yksikön toimintamallilla, joilla voidaan parhaiten turvata harva-alueiden turvallisuuspalvelut.

4.2.2.2 Valmiuden säätelyn toimintamallit

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastustoimen järjestämislaki 3 §

Pelastuslaki 32 §

Valmiuslaki 12 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 2.

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 2.1,2.5

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimintapalveluiden valmiuden säätelyllä on saatettu toimintavalmius ja suorituskyky vastaamaan vallitsevaa onnettomuusuhkaa tai turvallisuustilannetta. Säätelyllä on voitu muuttaa valmiutta tarveperusteisesti erilaisissa häiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa. Valmiustasoiksi on määritelty perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius, joilla kuvataan tavoiteltavaa pelastustoiminnan valmiutta ja suorituskykyä suhteessa vallitsevaan uhkatason.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimintapalvelut on suunniteltu ja toteutettu siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen.

Pelastuslaitoksella on käytössä vahvistetut valmiustasot ja parametrit, joiden avulla pelastustoimintavalmiutta voidaan muuttaa tarveperusteisesti erilaisissa häiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa. Valmiustasoiksi määritellään perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius.

Eri valmiustasoilla pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen käytetään koko pelastuslaitoksen päätoimista sekä sopimushenkilöstöä mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Valmiuden perustasona on päivittäinen perusvalmius, jota muutetaan tarpeen mukaan. Valmiuden säätelyyn liittyvät toimenpiteet vahvistetaan pelastuslaitoksen johtamisohjeessa. Valmiutta voidaan muuttaa esimerkiksi:

- määräämällä asemapaikalle lisävalmiutta tai muuttamalla aseman perusvalmiutta
- siirtämällä pelastuslaitoksen koko henkilöstöä eri valmiuden ylläpitotehtäviin
- hälyttämällä paloasemille lisähenkilöstöä suunnitellun perusvalmiuden lisäksi
- hälyttämällä sopimuspalokuntia asemavalmiuteen
- kohottamalla tilanne- ja johtokeskusten valmiutta

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoimintapalvelut suunnitellaan ja toteutetaan siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen.

Pelastuslaitoksella on käytössä vahvistetut valmiustasot, joiden avulla pelastustoiminta-valmiutta voidaan muuttaa tarveperusteisesti erilaisissa häiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa. Valmiustasoiksi määritellään perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius.

Eri valmiustasoilla pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen käytetään koko pelastuslaitoksen päätoimista sekä sopimushenkilöstöä mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Valmiuden säätelyyn liittyvät tehtävät ja toimivalta vahvistetaan pelastuslaitoksen johtamisohjeessa. Valmiuden säätelymekanismien kehityksessä otetaan huomioon tuleva pelastustoiminnan yhteistyöaluerakenne.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoimelle säädetään kansalliset valmiuden säätelytasot ja parametrit häiriötilanteita, suuronnettomuuksia ja poikkeusoloja varten.

4.2.2.3 Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastustoimen järjestämislaki 3 §

Pelastuslaki 32 ja 57 §:t

Pelastusasetus 6 ja 7 §:t

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 2.

valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 2.1,2.5

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan pelastustoiminnan palvelutaso on mitoitettu vastaamaan alueen riskejä ja onnettomuusuhkia siten, että toiminta on tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä sellaisissa muissa onnettomuuksissa, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä.

Pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön määrä oli vuoden 2022 lopussa 116 (90 / 100 000 asukasta).

Etelä-Karjalan alueella on maantieteellisesti kattava sopimuspalokuntajärjestelmä. Sitä on ylläpidetty ja kehitetty yhteistyössä palokuntien kanssa siten, että riskien ja onnettomuusuhkien arvioinnin perusteella muodostettaviin vasteisiin saadaan toimintakykyiset ja tarvittavat pelastusmuodostelmat eri vuoden ja vuorokauden aikoina. Alueella toimii 25 sopimuspalokuntaa. Hälytysosastojen henkilöstömäärä oli vuoden 2022 lopussa yhteensä 527(417/ 100 000 asukasta). Sopimuspalokunnista 20:llä on toimiva nuoriso-osasto, joissa jäseniä on yhteensä 254. Osalla sopimuspalokunnista on nais-, tuki- ja veteraaniosastoja. Osa sopimuspalokunnista on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen muonituksen järjestämisestä. Sopimuspalokuntien palokuntasopimukset uusittiin vuonna 2022.

Pelastuslaitos on tehnyt yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden ja yhteisöjen kanssa tehostaakseen pelastustoiminnan suorituskykyä. Pelastuslaitos on tehnyt sopimukset kahden alueella toimivan Suomen Meripelastusseuran jäsenyhdistyksen kanssa osallistumisesta pelastustoimintatehtäviin.

Etelä-Karjalan alueen päätoimisella henkilöstöllä miehitettyjen paloasemien työvuorojen taivotevahvuudet on esitetty taulukossa 11. Taulukko 12 kuvaa pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrää v. 2022.

Taulukko 11. Paloasemakohtaiset työvuorojen tavoitevahvuudet

Paloasema	Tavoitevahvuus
Lavolan paloasema	2+6
Lauritsalan paloasema	
Joutsenon paloasema	1+3
Imatran paloasema	1+3
Kokonaisvahvuus	16

Taulukko 12. Pelastustoimintaan osallistuvien päätoimisen sekä sopimushenkilöstön määrä 2022

	Henkilöstön määrä	Savu-sukeltajia	Kemikaali-sukeltajia	Pinta-pelastajia
Päätoimisella henkilöstöllä miehitetyt paloasemat				
Imatra	29	24	24	25
Joutseno	24	22	22	22
Lauritsala	25	20	20	20
Lavola	21	18	18	19
Päällystö	17	4	4	4
Yhteensä	116	88	88	90
Sopimuspalokunnat				
Imatran alue	217	42	18	37
Lappeenrannan alue	198	23	3	15
Länsi-Saimaan alue	112	21	4	16
Yhteensä	527	86	25	68

Pelastustoimen aluetta ei ole normaalioloissa jaettu erillisiin vastuualueisiin. Poikkeusoloissa alue jaetaan tarvittaessa tarkoituksenmukaisiin vastuualueisiin pelastustoiminnan johtamisohjeen mukaisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen ja sopimushenkilöstön määrä ja valmius mitoitetaan tarkoituksenmukaisesti ja kustannustehokkaasti siten, että riskeihin ja onnettomuuksiin voidaan vastata eri vuoden ja vuorokauden aikoina viivytystä ja tehokkaasti pelastusjoukkueen vahvuisella kokoonpanolla asetettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti. Päätoimisen ja sopimushenkilöstön määrä ja valmius eri asemilla voi vaihdella eri vuoden ja vuorokauden aikoina. Silloin, kun arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien

onnettomuustilastojen perusteella hälytystehtäviä on eniten ja sopimuspalokuntalaisten käyttö rajallisempaa, käytettävissä on enemmän päätoimista henkilöstöä.

Alueella on maantieteellisesti kattava sopimuspalokuntajärjestelmä. Sitä ylläpidetään ja kehitetään yhteistyössä palokuntien kanssa siten, että riskien ja onnettomuusuhkien arvioinnin perusteella muodostettaviin vasteisiin saadaan toimintakykyiset ja tarvittavat pelastusmuodostelmat eri vuoden ja vuorokauden aikoina. Pelastuslaitos tekee yhteistyötä myös muiden vapaaehtoisten organisaatioiden ja yhteisöjen kanssa tehostaakseen pelastustoiminnan suorituskykyä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen ja sopimushenkilöstön määrä ja valmius mitoitetaan tarkoituksenmukaisesti ja kustannustehokkaasti siten, että riskeihin ja onnettomuusuhkiin voidaan eri vuoden ja vuorokauden aikoina vastata viivytystä ja tehokkaasti pelastusjoukkueen vahvuisella kokoonpanolla asetettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti.

Taulukko 13. Päätoimisella henkilöstöllä miehitettyjen paloasemien työvuorojen tavoite- ja suunnitteluvahvuudet

Paloasema	Tavoitevahvuus	Suunnitteluvahvuus
Lavolan paloasema	1+3	1+3
Lauritsalan paloasema	1+3	1+4
Joutsenon paloasema	1+3	1+3
Imatran paloasema	1+3	1+4
Kokonaisvahvuus	16	18

Päätoimisella henkilöstöllä miehitettyjen paloasemien työvuorojen kokonaistavoitevahvuus on 16, suunnitteluvahvuus 18. Paloasemakohtainen vahvuus voi vaihdella eri vuoden ja vuorokauden aikoina.

Silloin, kun arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella hälytystehtäviä on eniten ja sopimuspalokuntalaisten käyttö rajallisempaa, käytettävissä on enemmän päätoimista henkilöstöä. Päätoimisella henkilöstöllä miehitettyjä yksiköitä hyödynnetään koko alueen hälytystehtävissä.

Pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen käytetään koko pelastuslaitoksen päätoimista henkilöstöresurssia mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Koko henkilökunnan hyödyntäminen korostuu laajoissa ja pitkäkestoisissa tilanteissa, erityisesti johto- ja tukitoimintojen osalta.

Alueella ylläpidetään maantieteellisesti kattava sopimuspalokuntajärjestelmä. Sitä ylläpidetään ja kehitetään yhteistyössä palokuntien kanssa. Sopimuspalokuntien paloasemien valmius voi vaihdella eri vuoden ja vuorokauden aikoina. Sopimuspalokuntien henkilöstömäärä ja suorituskky pyritään pitämään nykytasolla palvelutasopäätöskaudella.

Hyvinvointialue muodostaa pelastustoiminnan osalta yhden toiminnallisen alueen. Alueen jakamisesta tarvittaessa tarkoituksenmukaisiin toiminnallisiin tai alueellisiin vastuualueisiin päätetään pelastuslaitoksen johtamisohjeessa.

Palvelutason kehittämistarve

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen maantieteellinen muoto ja arvioidut riskit ja onnettomuusuhat edellyttävät riittäviä henkilöstöresursseja, jotta niihin voidaan eri vuoden ja vuorokauden aikoina vastata viivytyksettä ja tehokkaasti palvelutasopäätöksessä vahvistettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti. Pelastushenkilöstön nykyinen määrä ei mahdollista sitä, että tehokas pelastustoiminta voidaan aloittaa asetetuissa toimintavalmiusaikatavoitteissa kaikilta osin riskikeskittymässä välillä Lappeenranta-Imatra. Pelastushenkilöstömäärän ollessa nyt minimissä, edellytetään kaikilta päätoimisilta pelastajilta valmiuksia suoriutua pääsääntöisesti kaikista tehtävistä. Nykyiset taloudelliset resurssit eivät mahdollista henkilöiden, jotka eivät selviydy perustehtävistään toimintakyvyn perusteella, siirtämistä muihin pelastustoimen tehtäviin ilman uuden henkilön palkkaamista tilalle. Vaikka tois- taiseksi pelastustoiminnan suorituskvyyllä on kyetty selviytymään pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä, pelastustoiminnan suorituskky ei vastaa alueen onnettomuusuhkien ja -riskien edellyttämiä vaatimuksia. Tämä edellyttää, että vahvistetut paloasemien vahvuudet turvataan riittävällä päätoimisella pelastustoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä, jolla on kyky suoriutua kaikista pelastustoiminnan tehtävistä. Lisärahoitustarve on 4 htv.

Etelä-Karjalan väestön ikääntyminen ja väheneminen vaikuttavat myös sopimuspalokuntien ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintaan. Työelämän vaatimukset ja työsidonnaisuus, työssäkäyntialueiden laajeneminen vaikeuttavat myös henkilöstön saantia vapaaehtoiseen pelastustoimintaan. Etelä-Karjalassa on jo nyt haasteena saada osissa aluetta arkipäivisin riittävästi sopimuspalokuntalaisia hälytystehtäviin. Alkaneet muutokset vaikuttavat jo nyt nopean avun saannin turvaamiseen eri vuoden- ja vuorokauden aikoina. Arkipäivisin, jolloin hälytystehtäviä on tilastollisesti eniten ja sopimuspalokuntalaisten käyttö rajallisempaa, tulee käytettävissä olla enemmän päätoimista henkilöstöä.

Etelä-Karjalan pelastustoiminnan palvelutaso on mitoitettu vastaamaan alueen riskejä ja onnettomuusuhkia siten, että toiminta on tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä sellaisissa muissa onnettomuuksissa, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä.

4.2.2.4 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32, 39 ja 55–58 §:t

Pelastusasetus 6-7 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 2.

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 2.1,2.5 ja 2.6

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Hyvinvointialuelain 9 § perusteella hyvinvointialue voi tuottaa palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelun tuottajilta. Pelastustoimen tehtävien asianmukaista hoitamista varten hyvinvointialue ja alueen palokuntayhdistykset tekevät sopimuksen pelastuslaitoksen palveluiden tuottamisesta, jolloin palokuntasopimuksen myötä yhdistyksistä tulee pelastuslaitoksen sopimuspalokuntia.

Pelastuslain 51 § mukaisesti pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna vapaaehtoista organisaatiota ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaisvaltuuksien käyttöä taikka tarkastus- tai valvontatoimintaa.

Alueen pelastustoimi käyttää 32 §:n mukaisessa pelastustoiminnassa sekä muissa pelastuslaitoksen vastuulle kuuluvissa tehtävissä apunaan vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa, sotilaspalokuntaa (sopimuspalokunnat) tai muuta pelastusalalla toimivaa yhteisöä sen mukaan kuin niiden kanssa sovitaan.

Pelastuslain 52 §:n perusteella pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Pelastuslaitoksen strategian 2030 mukaisesti yhtenä tavoitteena on henkilöstön osaaminen ja suorituskkyky siten, että se vastaa tehtävien vaatimuksia. Pelastustoiminnan osalta osaamisen kehittämisen ja ylläpitämisen toiminnot ovat kattavia sekä laadukkaita.

Osaamisen ylläpitämisessä ja kehittämisessä on otettu huomioon kaikki pelastustoiminnan osa-alueet sekä sopimuspalokuntien osalta palokuntasopimusten mukaiset tehtävät. Lisäksi pelastustoimintaan osallistuvien suorituskkyky sekä osaaminen on suunniteltu niin, että se on tehokasta ja toimii kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön sekä sopimushenkilöstön peruskoulutus on varmistettu ammattitutkinnoilla sekä toimivalla sopimushenkilöstön kurssikoulutusjärjestelmällä. Pelastustoimintaan osallistuva päätoiminen miehistö ja alipääallystö sekä sopimushenkilöstön miehistö ja ryhmänjohtajataso noudattavat neljäportaista osaamisen ylläpidon ja kehittämisen toimintamallia:

- pitkän aikavälin (3–5 vuotta) suunnitelma ja painopisteet
- osaamisen vuosikello
- kvartaaliohjelmat
- yksittäisten harjoitusten suunnitelmat

Pelastustoiminnan päällystön ja johtamisvalmiuksien osalta päätoiminen pelastustoimintaan osallistuva päällystö noudattaa pelastustoiminnan johtamiseen kohdennettua osaamisen kehittämisen suunnitelmaa.

Pelastuslaitoksella on voimassa oleva henkilöstö- ja koulutussuunnitelma, joka päivitetään vuorittain. Suunnitelmassa määritetään pitkän aikavälin (3–5 vuotta) toiminnan periaatteet sekä yksityiskohtaiset osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet vuositasolla. Vuosittaiset painopisteet määritetään myös tässä suunnitelmassa. Pelastustoiminnan osaamisen ylläpito ja kehittäminen toteutuu yksilö- ja ryhmätasolla päätoimisen henkilöstön työvuoroharjoittelussa sekä sopimushenkilöstön viikkoharjoittelussa. Isompien muodostelmien (pelastusjoukkue ja pelastuskomppania) harjoittelu toteutuu suunnitelmallisesti eri palokuntien yhteistoimintaharjoituksina sekä erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden suuronnettomuusharjoituksissa vuosittain.

Osaamisen ylläpito ja kehittäminen toteutetaan siten, että henkilöstö suorittaa vaaditut harjoitteet pätevyyksien ylläpitämiseksi. Myös lisäkoulutusta järjestetään ja osaamista laajennetaan. Osaamisen ylläpidon ja kehittämisen seuranta toteutetaan seurantaohjelmiston avulla, jonne kirjataan kaikki osaamiseen liittyvät suoritteet.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan toimintaympäristö elää jatkuvasti ja henkilöstön osaamisen ylläpidon ja kehittämisen tarpeeseen tulee reagoida nopeasti. Osaamisen ylläpidon ja kehittämisen järjestelmän tulee olla joustava, jotta voidaan vastata työn asettamiin vaatimuksiin ja osaamistarpeisiin.

Osaamisen ylläpidon ja kehittämisen tavoite on selkeä: olemassa oleva osaaminen ylläpidetään määrävälein suoritettavalla kertaavalla harjoittelulla ja kehittäminen nousujohteisena niin, että uusi osaamisalue hallitaan vaiheittain. Osaamisen kehittämisen suunnittelu, yhteensovittaminen ja käytännön toimeenpano vaatii henkilöstöresurssia 1,5 HTV. Pääosin tämä resurssi muodostuu osaamisen yksikön palomestarista, joka toimii päätoimisen henkilöstön koulutuspäällikkönä ja ohjaa alueen sopimuspalokuntien toimintaa. Lisäksi henkilötötarpeeseen on laskettu osaamisen yksikön palopäällikkö sekä sopimuspalokuntien yhteyshenkilöt.

Vuonna 2022 uusituilla palokuntasopimuksilla turvataan sopimuspalokuntien toiminnan edellytykset. Lisäksi palokuntasopimuksilla pyritään ohjaamaan sopimuspalokuntia erikoistumaan sekä kehittämään osaamista enemmän suhteessa toiminta-alueensa riskeihin, lisäämään yhteistyötä palokuntien välillä sekä mitoittamaan maksettavat korvaukset todellisen valmiuden ja suorituskyvyn mukaan.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Huolehditaan pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen ja sopimushenkilöstön osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen laaditaan pitkän ja lyhyen aikavälin suunnitelmat, joita toteutetaan suunnitelmallisesti. Osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä täydennetään pelastuslaitoksen henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa. Suunnitelma päivitetään vuosittain.

Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön koulutus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että henkilöstöllä on tarvittava osaaminen kaikkiin pelastustoiminnan tehtäviin ja työturvallisuusriskien minimointiin. Henkilöstön osaaminen ja kehittäminen perustuu jatkuvaan ja koko työuran pituiseen osaamisen kehittämiseen.

Kokonaisvaltaisen työurasuunnittelun avulla pyritään mahdollistamaan henkilöstön työskentely pelastustoimen eri tehtävissä vanhuuseläkeikään asti. Toimintatapoja pyritään kehittämään siten, että tehtävät voidaan hoitaa tekijäänsä vähemmän kuormittavilla ja nykyistä turvallisemmilla ja tehokkaammilla menetelmillä.

Sopimuspalokuntien perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksesta suunnitellaan ja toteutetaan siten, että henkilöstöllä on tarvittava osaaminen pelastustoiminnan tehtäviin ja työturvallisuusriskien minimointiin. Henkilöstön osaaminen ja kehittäminen perustuu jatkuvaan ja koko työuran pituiseen osaamisen kehittämiseen.

Huolehditaan siitä, että alueella on toimiva ja kattava sopimuspalokuntien peruskoulutusjärjestelmä.

Sopimuspalokuntien sisäinen koulutus toteutetaan vahvistettavien palokuntakohtaisten koulutussuunnitelmien mukaisesti. Pelastuslaitos tukee tätä toimintaa.

Osaamisen ylläpidon ja kehittämisen seuranta tapahtuu jatkuvana prosessina erillisen henkilöstöhallintaseurantatyökalun avulla.

Palvelutason kehittämistarve

Osaamisen ylläpito ja kehittäminen on jatkuva prosessi, jota tulee jatkaa systemaattisesti. Turvallisuusympäristön muutos aiheuttaa jatkuvia muutostarpeita osaamisen kehittämiseen. Myös hyvinvointialueen pelastustoimen vastuulla oleva kokonaisturvallisuuden koordinointi on tehtävä, joka vaatii jatkossa työpanoksen osoittamista aiempaa enemmän osaamisen kehittämiseen.

Osaamisen ylläpitämiseksi yksi keskeinen kehittämiskohde ja haaste on muuttuva toimintaympäristö ja sen asettamat vaatimukset yksilön ja organisaation osaamiseen. Pelastustoimi toimialana on varsin laaja-alainen, jolloin tehtäväkenttä ja sen edellyttämä osaaminen

vaativat jatkuvia muutostarpeita hyvin lyhyellä aikavälillä. Pelastustoimen lakisääteiset tehtävät yhdistettynä osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen aiheuttavat vähintäänkin suurta priorisointitarvetta ja henkilöstöltä paljon uuden oppimista nykyisen osaamisen lisäksi.

Kehittämistarpeena on myös henkilöstöresurssin kasvattaminen. Suunnittelu, yhteensovittaminen sekä käytännön toimeenpano vie paljon työaikaa ja vaatii lisäresursseja, jotta kaikki vaaditut osaamisen ylläpidon ja kehittämisen toimenpiteet voidaan hoitaa tehokkaasti ja vaikuttavasti. Työn vaatimukset ja erityisesti kaikkien osaamisen kehittämisen osa-alueiden yhteensovittamisen työmäärä on lisääntynyt. Lisäresurssitarve osaamisen ylläpidon ja kehittämisen suunnitteluun ja käytännön toimeenpanoon on 1 HTV.

Yhteiskunnan teknologinen kehitys asettaa uusia vaatimuksia pelastustoimen palvelutautannolle ja siinä tarvittavalle osaamiselle. Muutoksessa korostuu teknologian tarveperusteinen hyödyntäminen suorituskvyn tehostamisessa. Hyvä toimintakyky on tärkeää sekä päätoimiselle henkilöstölle että pelastustoimen tehtäväkentässä toimiville vapaaehtoisille. Toimintatapoja tulee kehittää siten, että pelastustehtävät voidaan hoitaa tekijäänsä vähemmän kuormittavilla ja nykyistä turvallisemmilla ja tehokkaammilla menetelmillä. Pelastustoimen välttämätön toimintavalmius savusukelluskvyn on kuitenkin säilytettävissä.

4.2.2.5 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistaso

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32 ja 39 §:t

Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvystä

pelastussukellusohje luku 4.2

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 2.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 39 §:n perusteella pelastuslaitoksen ja sopimuspalokunnan henkilöstöön kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan henkilön tulee ylläpitää tehtäviensä edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa. Pelastustoimintaan kuuluvien eri tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnan tasosta sekä kuntotestien järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäasiainministeriön asetuksella.

Nykytila

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella työnantajana on käytössään aktiivisen tuen toimintamalli henkilöstön työkvyn hallinnaksi. Toimintamallin tarkoituksena on tukea henkilöstön työkvynä sekä auttaa henkilöstöä jaksamaan ja jatkamaan nykyisissä taikka uusissa tehtävissään.

Aktiivisen tuen malli jakaantuu neljään osioon:

- työkvynä ja toimintamallin perusajatuks
- varhainen tuki
- tehostettu tuki
- työhön paluun tuki

Fyysisen toimintakyvyn ylläpito

Tarvelähtöisellä työhyvinvoinnilla tuetaan ja kehitetään laaja-alaisesti henkilöstön työhyvintointia koko työuran ajan. Aktiivisen tuen mallilla pyritään tukemaan henkilöstön työkykyä sekä auttaa henkilöstöä jaksamaan ja jatkamaan nykyisissä taikka uusissa tehtävissään. Jokainen ottaa omaa vastuuta oman työhyvinvoinnin ja tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnon ylläpitämisestä.

Työvuoroissa tapahtuvan liikuntakoulutuksen lisäksi koko päätoimisella sekä sopimushenkilöstöllä on mahdollisuus ohjattuun liikuntaan ja tuettuihin liikuntapaikkoihin käyttöön.

Pelastustoiminnan riskien arviointi on tehty.

Pelastuslaitoksella työskentelee päätoiminen työhyvinvointisuunnittelija, jonka tehtävänä on vastata pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen ja sopimushenkilöstön fyysisen toimintakyvyn testaamisesta, ohjatun liikuntakoulutuksen järjestämisestä, koko pelastuslaitoksen henkilökunnan työhyvinvoinnin kehittämisestä ja koordinoinnista. Työhyvinvointisuunnittelija pyrkii toiminnallaan myös ehkäisemään ja kuntouttamaan mahdollisia tuki- ja liikuntaelinten vammoja henkilöstöllä.

Fyysisen toimintakyvyn testausjärjestelmä ja toimintakykyvaatimuksille asetetut rajat

Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen ja sopimushenkilöstön fyysisen toimintakyvyn testaamisessa on käytössä FireFit- testausjärjestelmä. Jokainen testattava saa henkilökohtaisen palautteen tuloksista ja tulokset analysoidaan yhdessä työterveyshuollon kanssa. Testatun suostumuksella tulokset menevät myös suoraan työterveyteen.

Fyysistä toimintakykyä arvioidaan ns. FireFit-menetelmän kuntoarvion eli FireFit-indeksin avulla. Kuntoarvio muodostuu polkupyöräergometrillä tehdyllä hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintaa mittaavasta osiosta sekä lihasvoimaa ja -kestävyyttä mittaavasta osiosta. Hengitys- ja verenkiertoelimistön indeksi ja lihasvoimaa ja -kestävyyttä mittaava indeksi otetaan huomioon samalla painoarvolla eli kummankin osion painotus on 50 % FireFit-indeksin arvosta.

Pelastustoimen tehtävät voidaan jakaa neljään tasoon:

1. Vaativiin tehtäviin (FireFit-indeksi vähintään 3)
2. Savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin (FireFit-indeksi vähintään 2,7)
3. Perustehtäviin (FireFit-indeksi vähintään 2)
4. Muihin pelastustoimen tehtäviin (johtaminen, valistus, neuvonta, palotarkastus ja näihin rinnastettavat tehtävät)

Vaativia tehtäviä suorittavien tulee saavuttaa vähintään FireFit-indeksin arvo 3, jossa aerobisen kestävyysindeksi on oltava vähintään 3.

Vaativilla tehtävillä tarkoitetaan sellaisia tehtäviä, joissa toiminta-aika on todennäköisesti pidentynyt vaikean etenemisen tai tilan laajuuden ja monimutkaisuuden takia. Vaativalle tehtävälle on ominaista, että esitietojen ja tiedustelun perusteella toimintaympäristön hahmottaminen on vaikeaa tai mahdotonta ja tehtävän tauottaminen ei ole mahdollista. Vaativia tehtäviä ovat mm. edellä mainitut ehdot täyttävät savusukellus-, kemikaalisukellus tai vesipelastustehtävät sekä paineilmahengityslaitetta edellyttävä sammutustoiminta katolla.

Savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin osallistuvan tulee saavuttaa FireFit-indeksin arvo 2,7, jossa aerobisen kestävyysindeksin arvo on oltava vähintään 2,5. Savusukellusta edellyttävissä perustehtävissä toiminta-aika ei todennäköisesti ole pidentynyt ja savusukellusta edellyttävä tila on hahmotettavissa esitietojen ja tiedustelun perusteella. Tällaisia tilanteita ovat mm. huoneistopalot, joissa palo on yhdessä asuinhuoneistossa sekä raivaustehtävät. Näissä tehtävissä toiminnan tauottaminen tai keskeyttäminen on mahdollista nopeasti.

Perustehtävissä henkilöltä edellytetään vähintään FireFit-indeksiä 2. Perustehtävissä paineilmahengityslaitteen käyttö on mahdollista, mutta käyttäjä ei joudu välittömään hengenvaaraan, vaikka joutuisi lopettamaan paineilmahengityslaitteen käytön. Tällaisia tehtäviä ovat mm. sammutustehtävät, joissa ei edellytetä savusukellusta kuten liikenneonnettomuustilanteet, ihmisen pelastamistehtävät, ympäristöonnettomuustehtävät ja myrskyonnettomuustehtävät.

Muut pelastustoimen tehtävät

Muilla pelastustoimen tehtävillä tarkoitetaan sellaisia tehtäviä, joissa paineilmahengityslaitetta ei tarvitse käyttää lainkaan. Tällaisia tehtäviä ovat mm. erikoisajoneuvojen kuljettaminen, neuvonta- ja valistustehtävät, palotarkastustehtävät, johtamistehtävät sekä johtamisen tuki-tehtävät.

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn tasot 2022

(päätoiminen ja sopimushenkilöstö, taulukko 14)

Taulukko 14. Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn tasot 2022

FireFit 3	FireFit 2,7	FireFit 2	Muut	Yhteensä
174	12	5	435	626

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on aktivoida jokaista pelastuslaitoksen työntekijää, esihenkilöä ja muuta toimijaa huolehtimaan itsestään, työkavereistaan ja työyhteisönsä toimivuudesta sekä puuttumaan työhyvinvoinnin riskitekijöihin mahdollisimman varhain. Tavoitteena myös on, että jokainen ottaa vastuuta oman työhyvinvoinnin ja tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnon ylläpitämisestä.

Tarvelähtöisellä työhyvinvoinnilla tuetaan ja kehitetään laaja-alaisesti henkilöstön työhyvinvointia koko työuran ajan.

Aktiivisen tuen mallilla pyritään tukemaan henkilöstön työkykyä sekä auttaa henkilöstöä jaksamaan ja jatkamaan nykyisissä taikka uusissa tehtävissään.

Osallistuvan henkilöstön fyysinen suorituskkyky täyttää pelastuslaitoksen erillisessä ohjeessa vahvistamat fyysiset suorituskkykyvaatimukset.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Tarvelähtöisellä työhyvinvoinnilla ja aktiivisen tuen mallilla pyritään tukemaan päätoimisen ja sopimushenkilöstön työkykyä sekä auttaa henkilöstöä jaksamaan ja jatkamaan nykyisissä taikka uusissa tehtävissään.

Työhyvinvoinnin kehittämisessä huomioidaan pelastustoimen valtakunnallisen työhyvinvointihankkeen suositukset.

Henkilöstön työkykyä ja -hyvinvointia seurataan määräaikaissä tarkastuksin ja työkyvyn muuttuessa aina tarvittaessa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Fyysisen toimintakyvyn arviointimenetelmänä käytetään valtakunnallisesti yhtenäistä arviointijärjestelmää (FireFit).

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön fyysinen suorituskkyky arvioidaan SM:n ohjeen fyysisen toimintakyvyn arvioinnista mukaisesti sekä pelastuslaitoksen erillisen testausohjeen mukaisesti. Testausvälit ovat ohjeiden mukaiset. Kaikki pelastustoimintaan osallistuvat täyttävät ohjeiden fyysiset kuntovaatimukset.

Jokaisen pelastustoimintaan osallistuvan henkilön tulee ylläpitää tehtäviensä edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa.

Tuetaan ja kannustetaan tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnon ylläpitämisessä.

Kannustavaa ja vuorovaikutteista johtamistapaa kehitetään edelleen.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksella työskentelee päätoiminen työhyvinvointisuunnittelija, jonka tehtävänä on vastata pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen ja sopimushenkilöstön fyysisen toimintakyvyn testaamisesta, ohjatun liikuntakoulutuksen järjestämisestä, koko pelastuslaitoksen henkilökunnan työhyvinvoinnin kehittämisestä ja koordinoinnista. Työhyvinvointisuunnittelija pyrkii toiminnallaan myös ehkäisemään ja kuntouttamaan mahdollisia tuki- ja liikuntaelinten vammoja henkilöstöllä. Tavoitteena on tehtävän organisointi niin että alueella on

riittävä määrä hyvinvointisuunnittelijan alaisuudessa fyysisen testien vastaanottamiseen koulutettua henkilöstöä, jolloin testaamiset voidaan suorittaa mahdollisimman lähellä testattavan palokuntaa.

4.2.2.6 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32 ja 39 §:t

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 8. tavoite

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toimintasuunnitelma 8.1 ja 8.2

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan edellyttämä ajoneuvo- ja muun pelastuskaluston laatu, määrä ja suori-tuskyky perustuvat arvioituihin onnettomuusuhkiin ja riskeihin sekä hyväksyttiin kalus-tostrategiaan, joka on vahvistettu osana palvelutasopäätöstä. Kalustoinvestoinnit on toteu-tettu palvelutasopäätöksessä vahvistetun kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Pelastuslaitos on pystynyt hankkimaan uutta raskasta ajoneuvokalustoa yhden auton verran vuodessa. Kalustoa on lukumääräisesti riittävästi, mutta ajoneuvokaluston korkea tekninen käyttöikä nostaa huolto- ja korjauskustannuksia. Kaluston hankintavaiheen suunnittelussa on huomioitu käyttö eri toimintaympäristöissä (monikäyttöisyysvaatimus) ja kierto eri palo-kuntien käytössä koko teknisen elinkaaren aikana.

Joissakin sopimuspalokunnissa raskaiden pelastusajoneuvojen ajoluvan (C-kortti) omaavia henkilöistä alkaa olla liian vähän. Pelastuslaitos on yhdessä sopimuspalokuntien kanssa pyr-kinyt varmistamaan raskaiden ajoneuvojen kuljettamiseen kykenevien sopimuspalokunta-laisten riittävyyden osallistumalla hankkeeseen, jonka tavoitteena on kuljettajan B-ajokort-tiluokan korottaminen C-ajokorttiluokkaan. Pelastuslaitos on hankkinut monikäyttöisiä säi-liösammutusautoja, jolloin myös C-kortillisia kuljettajia tarvitaan vähemmän.

Pelastuslaitoksella on ylläpidetty kaluston omaa teknistä huolto- ja kunnossapitovalmiutta huoltovarmuuden turvaamiseksi kaikissa turvallisuustilanteissa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan edellyttämä ajoneuvo- ja muun pelastuskaluston laatu, määrä ja suori-tuskyky perustuvat riskianalyysiin, sekä arvioituihin kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tar-peisiin sekä onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiin.

Pelastustoimen kalustostrategia vahvistetaan osana palvelutasopäätöstä.

Kalustovoimavarat sijoitetaan alueellisesti eri paloasemille eri vuoden ja vuorokauden ai-koina siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa riskiluokka-alueet saavutetaan asetetuissa toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti ja tarvittavat toimenpiteet voidaan toteuttaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Kalustoinvestoinneissa huomioidaan niiden koko elinkaari siten, että investoinnit tukevat osaltaan pelastustoimen ympäristövaikutusten vähentämistä sekä ilmastoriskeihin sopeutumisesta ja niiden hallintaa.

Vara-autona pidetään vähintään kaksi sammutus- tai säiliösammutusautoa alueelle tarkoituksenmukaisesti sijoitettuna. Vara-autolla turvataan yksittäisen palokunnan toimintavalmius ajoneuvon huolto- ja kunnossapitotehtävien aikana. Vara-autoa käytetään myös palokuntien kurssi- ja koulutustoiminnassa.

Pelastuslaitoksen tehtävänä on huolehtia sille kuuluvista tehtävistä kaikissa olosuhteissa – myös poikkeusoloissa. Tämän takia pelastuslaitoksella tulee olla oma valmius koko hyvinvointialueella pelastuskaluston huoltoon ja kunnossapitoon kaikissa olosuhteissa ja eri vuorokauden aikoina.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoiminen edellyttämä ajoneuvo- ja muun pelastuskaluston laatu, määrä ja suorituskyky perustuvat riskianalyysiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuusuhkiin.

Kalustovoimavarat sijoitetaan alueellisesti eri paloasemille eri vuoden ja vuorokauden aikoina siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa riskiluokka-alueet saavutetaan asetetuissa toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti ja tarvittavat toimenpiteet voidaan toteuttaa viivytystä ja tehokkaasti. Erikoiskalusto palvelee koko alueen tarpeita, ja se sijoitetaan alueelle siten, että toimintavalmius koko alueelle on mahdollisimman hyvä.

Pelastustoimen kalustostrategia vahvistetaan osana palvelutasopäätöstä (liite 5).

Pelastuslaitos pitää yllä hyvinvointialueella kaluston teknistä huolto- ja kunnossapitovalmiutta sekä huoltovarmuutta kaikissa turvallisuustilanteissa ja vuorokauden aikoina.

Palvelutason kehittämistarve

Kalustoinvestointien riittävällä investointimäärärahalla varmistetaan pelastuslaitoksen kaluston riittävä suorituskyky kalustostrategian mukaisesti. Tämä edellyttää vähintään kahden raskaan ajoneuvon investointia vuodessa myös seuraavilla palvelutasopäätöskausilla.

Kalustoinvestointien osalta huomioidaan hyvinvointialueiden keskinäisen yhteistyön tuomat kustannushyödyt ja jotka parantavat palvelujen saatavuutta ja laatua, ja edistävät hyvinvointialueen välistä yhteistyötä.

Hankinnat toteutetaan mahdollisuuksien mukaan kansallisesti keskitetysti ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti

Kalustoinvestoinneilla pyritään lisäämään kaluston monikäyttöisyyttä ja uusia teknisiä ratkaisuja siten, että tehtävät voidaan toteuttaa vähemmän kuormittavalla tavalla ja turvallisesti.

Varmistetaan yhteistyössä sopimuspalokuntien kanssa, että sopimuspalokunnista löytyy riittävä määrä hälytysajoneuvojen ajo-oikeuden omaavia kuljettajia.

4.2.2.7 Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 32 §

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Alueen toimivilla palokunnilla on käytössään 27 paloasemaa. Osan paloasemakiinteistöistä omistavat kunnat, osan sopimuspalokunta itse. Osa paloasemista on vuokrattu ulkopuolisilta.

Helsingin yliopisto laati vuonna 2013 selvityksen Itä-Suomen pelastuslaitosten palvelujen saavutettavuudesta pelastustoimen alueilla nyt ja tulevaisuudessa. Tutkimuksen aikaperspektiivi ulottui vuoteen 2030. Selvityksessä arvioitiin paloasemien sijaintiin ja määrään liittyviä tarpeita väestö- ja aluerakenteessa tapahtuvien muutosten sekä SM:n pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen perusteella.

Voimassa olevan palvelutasopäätöksen mukaisesti Lappeenrantaan valmistui uusi Lauritsalan paloasema, joka otettiin käyttöön vuoden 2022 lopussa. Lauritsalan paloasema korvasi Armilankadun paloaseman. Paloasemien suunnittelussa on huomioitu tilojen yhteiskäyttö ensihoidon kanssa.

Joutsenon paloaseman teknisen kunnan seurauksena henkilöstö on joutunut siirtymään paloasemalta tilapäisiin väistötiloihin. Joutsenon nykyinen paloaseman osalta päätöksenä on sen korvaaminen uudella paloasemalla, joka sijoitetaan toiminnallisesti tarkoituksenmukaiseen paikkaan. Voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä Joutsenon uuden paloaseman rakentaminen on suunniteltu vuosille 2023–2025.

Ruokolahden paloaseman sijainti, toiminnallisuus sekä tekninen kunto heikentävät pelastustoimintavalmiuden ylläpitämistä ja sopimuspalokunnan toiminnan kehittämistä. Rakennus sijaitsee pienteollisuusalueella ja sitä ei lähtökohtaisesti ole suunniteltu paloasemaksi. Syrjäinen sijainti vaikuttaa palokunnan lähtöaikaan, koska suurin osa palokuntalaisista asuu keskustassa. Tilat ovat epätarkoituksenmukaiset huomioiden paloasemien nykyiset toiminnalliset vaatimukset. Voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä Ruokolahden uuden paloaseman rakentaminen on suunniteltu vuosille 2023–2025.

Imatran paloasemalla on todettu henkilöstöllä sisäilman aiheuttamia oireita. Henkilöstöä on ohjattu työterveyshuollon tutkittavaksi. Paloaseman sisäilman selvittämistoimenpiteet on

käynnistetty vuonna 2023. Lisäksi Imatran paloaseman sijainti asettaa haasteita Imatralla Meltolan alueella sekä Imatra-Lappeenranta-rajalla Rauhan riskiruutujen saavuttamisessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimella on käytössään hyvinvointialueella kattava paloasemaverkosto, joka perustuu riskianalyysiin, sekä kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiin. Paloasemaverkon tarkoituksena on täyttää pelastusmuodostelmien toimintavalmiusaikavaatimukset siten, että riskianalyysin mukaisiin onnettomuusuhkiin voidaan vastata ja tarvittavat toimenpiteet voidaan toteuttaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Hyvinvointialueen pelastustoimen paloasemaverkosto parantaa pelastustoimen palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua ja kustannusvaikuttavuutta.

Olemassa olevat paloasemat pidetään sellaisessa kunnossa, että ne ovat terveelliset, turvaliset sekä toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset.

Paloasemat suunnitellaan, rakennetaan ja ylläpidetään siten, että ne ovat turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset. Paloasemien suunnittelussa huomioidaan niiden mahdollinen yhteiskäyttö hyvinvointialueen muun palvelutuotannon kanssa. Paloasemien toiminnallinen suunnittelu ja käyttö tukevat osaltaan pelastustoimen ilmastoriskeihin sopeutumista ja niiden hallintaan.

Joutsenon ja Ruokolahden uusien paloasemien rakentamiset tarkoituksenmukaisiin paikkoihin toteutetaan palvelutasopäätöskauden aikana.

Pelastuslaitoksella on käytettävissään tarkoituksenmukaiset tilanne- ja johtokeskustilat kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastuslaitoksella on paloasemien lisäksi käytössään tarvittava määrä varastointikiinteistöjä, esimerkiksi öljyntorjuntavalmiuteen liittyen.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoimella on käytössään hyvinvointialueella kattava paloasemaverkosto, joka perustuu riskianalyysiin, sekä kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiin. Paloasemaverkoston mitoituserusteena on, että onnettomuusuhkiin voidaan vastata asetettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti ja tarvittavat toimenpiteet voidaan toteuttaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Hyvinvointialueen pelastustoimen paloasemaverkosto parantaa pelastustoimen palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua ja kustannusvaikuttavuutta.

Paloasemat suunnitellaan, rakennetaan ja ylläpidetään siten, että ne ovat turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset. Paloasemien suunnittelussa huomioidaan niiden mahdollinen yhteiskäyttö hyvinvointialueen muun palvelutuotannon ja sopimuspalokuntien

kanssa. Paloasemien toiminnallinen suunnittelu ja käyttö tukevat osaltaan pelastustoimen ilmatoriskeihin sopeutumista ja niiden hallintaa.

Olemassa olevat paloasemat pidetään sellaisessa kunnossa, että ne ovat terveelliset, turvaliset sekä toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset. Paloasemien kuntotarkastukset toteutetaan niiden omistajien kanssa vuoden 2024 aikana.

Joutsenon ja Ruokolahden uusien paloasemien rakentamiset tarkoituksenmukaisiin paikkoihin toteutetaan palvelutasopäätöskauden aikana.

Imatran paloaseman uudisrakentamishanke aloitetaan palvelutasopäätöskauden aikana.

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöskauden aikana nykyisten paloasemien tilaturvallisuus päivitetään tilaturvallisuusohjeitten mukaisiksi. Kriittisten paloasemien osalta varavoimajärjestelyt turvataan alueellinen kattavuus huomioiden.

SM on valmistelemassa nykyisen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen päivittämistä. Sen valmistuttua hyvinvointialueelle laaditaan selvitys paloasemaverkoston päivittämisestä vuoteen 2040.

4.2.2.8 Savusukellusvalmiudet alueen eri osissa

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32 ja 39 §:t

Pelastussukellusohje

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 1.,2.,4. ja 8. tavoite

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen savusukellusvalmius on alueella riittävä. Suorituskykyä ylläpidetään tekemällä perus- ja sovellettuja harjoituksia. Harjoitukset ovat etukäteen suunniteltuja ja toteutetaan yhdenmukaisesti koko alueella. Fyysistä toimintakykyä seurataan säännöllisillä testauksilla ja työterveyshuollon tarkastuksilla. Harjoitusten, testin ja terveystarkastusten toteutumista seurataan pelastustoimen resurssien hallintaohjelmisto Storen avulla.

Altistumista seurataan altistumispäiväkirjojen ja Store-ohjelman avulla. Kun Työterveyslaitoksen määrittelemät raja-arvot ylittyvät, henkilö ilmoitetaan ASA- rekisteriin (syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelo ja rekisteri).

Myös terveystarkastuksessa arvioidaan altistumisen määrää.

Savusukelluskelpoisten kokonaismäärä päätoimisten pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden osalta on 84 henkilöä. Savusukelluskelpoisten kokonaismäärä sopimuspalokuntien hälytysosastoissa on yhteensä 134 henkilöä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos varmistaa säännöllisellä harjoittelulla sekä fyysisen toimintakyvyn testaamiseen sekä terveystarkastuksiin perustuvalla seurannalla, että alueen tarvetta vastaava savusukellussuorituskyky säilyy riskianalyysin perusteella riittävänä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos varmistaa säännöllisellä harjoittelulla sekä fyysisen toimintakyvyn testaamiseen sekä terveystarkastuksiin perustuvalla seurannalla, että alueen tarvetta vastaava savusukellussuorituskyky säilyy riskianalyysin perusteella riittävänä.

Savusukellussuorituskyvyn edellyttämä kalusto, harjoittelu ja osaaminen täyttävät savusukeltamisen ajantasaiset vaatimukset.

Savusukellussuorituskyky suunnitellaan ja toteutetaan SM:n antaman pelastussukellusohjeen mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Savusukeltamiseen liittyvää henkilöstöaltistusta hallitaan entistä tehokkaammin kehittämällä nykyaikaisia savusukeltamisen harjoitusmenettelyitä ja välineitä. Uudet harjoitusmenettelyt, kuten savusukellussimulointi, monipuolistavat harjoittelua sekä vähentävät harjoitteluun liittyvää henkilöstön altistusta haitta-aineille sekä ympäristökuormitusta.

Uusilla teknologisilla ratkaisuilla pyritään varmistamaan, että savusukellus voidaan toteuttaa savusukeltajaa vähemmän kuormittavalla ja altistumista ehkäisevällä tavalla.

4.2.2.9 CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32 ja 39 §:t

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 1.,2.,4. ja 8. tavoite

TOKEVA 2020 kalustosuositukset

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

CBRNE-toiminnalla tarkoitetaan kemiallisia (C), biologisia (B), radioaktiivisia (R), ydin (N) ja räjähdettäviä (E). Pelastuslaitoksella on suorituskykyvalmius osaan näistä. Uhkiin varautumisessa tehdään yhteistyötä muiden pelastuslaitosten ja viranomaisten kanssa, joilla on suorituskykyvalmius edellä mainittuihin uhkiin.

Maakunnassa kemikaalionnettomuusriski voidaan katsoa merkittäväksi, koska alueella on laajamittaisen vaarallisten kemikaalien tuotantoon ja varastointiin liittyvää toimintaa sekä vilkas maantie- ja rautatieliikenne, joita pitkin kuljetetaan vaarallisia kemikaaleja.

Pelastuslaitos on laatinut maakunnallisia CBRNE-uhkia varten vuoden 2019 aikana kemikaalionnettomuuksien torjuntasuunnitelman sekä CBRNE-suunnitelman. Maakunnan alue on uhka-arvioon perustuen jaettu torjuntatasoihin sekä paloasemat eri kalustotasoihin. Lauritsalan paloasemalle hankittiin vuonna 2022 kemikaalitorjuntakontti. Torjuntavalmiuden sekä kalustotasojen määrittelyssä on hyödynnetty kansallisia TOKEVA- ja CBRNE-ohjeistuksia. Etelä-Karjalan pelastuslaitos on tehnyt yhteisiä kalustohankintoja CBRNE-uhkiin liittyen Itä- ja Kaakkois-Suomen alueen pelastuslaitoksen kanssa. Yhteistyössä on hankittu yhteiskäyttöön esimerkiksi mittausvälineistöä kemikaalien tunnistamista varten.

Kemikaalisukellukseen kykenevien pelastusryhmien kokonaismäärä on 17.

Kemikaalisukelluskelpoisten kokonaismäärä päätoimisten pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden osalta on 84 henkilöä. Kemikaalisukelluskelpoisten kokonaismäärä sopimuspaikuntien hälytysosastoissa on 86 henkilöä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos täydentää tarpeen mukaan koulutuksellista ja kalustollista valmiutta kansallisten ja alueellisten uhka-arvioiden sekä vaarallisten kemikaalien torjuntaan liittyvien ohjeistuksien perusteella. Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön ylläpitokoulutuksessa huolehditaan siten, että jokaisella paloasemalla on riittävä määrä toimintaan tarvittavaa ja koulutettua henkilöstöä. Kemikaalisukelluskelpoiset nimetään tehtävään paloasemittain.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Hyvinvointialueella ylläpidetään ja kehitetään pelastuslaitoksen CBRNE-suorituskykyvalmiutta erillisen suunnitelman mukaisesti vastaamaan riskianalyysejä ja alueellisia onnettomuusuhkia ja -riskejä. CBRNE-suunnitelma päivitetään vuoden 2024 aikana.

Pelastustoimintaan osallistuva henkilöstö on riittävästi koulutettu ja nimetty paloasemittain huomioiden paloasemakohtaiset kalustotasot. Kalustollinen suorituskyky vastaa alueen onnettomuusuhkia ja -riskejä.

Yhteistyötä muiden viranomaisten ja asiantuntijoiden kanssa kehitetään palvelutasopäätöskauden aikana.

Kalustohankinnoissa ja asiantuntijatehtävissä tehdään yhteistyötä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos täydentää tarpeen mukaan koulutuksellista ja kalustollista valmiutta kansallisten ja alueellisten uhka-arvioiden sekä vaarallisten kemikaalien torjuntaan liittyvien ohjeistuksien perusteella. Painopiste CBRNE-suorituskykyvalmiuden kehittämisessä perustuu kansalliseen ja alueelliseen riskinarvioon. Valmius ja suorituskyky tulee turvata kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön koulutuksessa huolehditaan, että alueella on riittävä määrä CBRNE-koulutettua henkilöstöä.

4.2.2.10 Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32 ja 39 §:t

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 1.,2.,4. ja 8. tavoite

Vesipelastusvalmius jaetaan kolmeen valmiustasoon:

I Välitön vesisukellusvalmius

II Muu vesisukellusvalmius

III Pintapelastusvalmius

Vesipelastustoimintaan kuuluvalla pintapelastuksella tarkoitetaan veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista tai vahingon torjuntaa. Vesisukelluksella tarkoitetaan tehtäviä, jotka edellyttävät vesisukelluslaitteiden ja – varusteiden käyttöä pelastustoimintatehtävissä. Vesisukellusta ovat myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi tapahtuvat harjoitukset.

Jos pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta, välittömässä lähtövalmiudessa tulee olla yksikön esimies, kaksi I-tason vesisukeltajaa ja sukellusavustaja. Jos pelastuslaitos ylläpitää vesisukellusvalmiutta, tulee pelastusyksikössä olla yksikön esimies, kaksi vähintään II-tason vesisukeltajaa ja sukellusavustaja. Turvasukeltajana toimii parin toinen II-tason vesisukeltaja. Muulle vesisukellusvalmiudelle ei ole määritetty lähtövalmiusaikaa.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella on tavoitteena ylläpitää riskianalyysiin perustuvaa vesipelastusvalmiutta ihmishenkien pelastamiseksi sukeltajia, pintapelastajia ja venekalustoa hyväksi käyttäen.

Alueella on ylläpidetty vesisukellusvalmiutta (II-taso). Kesäkuukausien aikana tavoitteena on ollut ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta (I-taso).

Erikseen määritellyt sopimuspalokunnat kykenevät sisäministeriön pelastussukellusohjeen (48/2007) mukaiseen pintapelastustoimintaan. Tämänhetkinen pintapelastuksen valmius koko alueella on hyvä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Etelä-Karjalan alueella ylläpidetään onnettomuusuhkiin perustuvaa vesipelastusvalmiutta ihmishenkien pelastamiseksi sukeltajia, pintapelastajia ja venekalustoa hyväksi käyttäen. Pelastuslaitos suorittaa vesipelastustehtäviä huomattavien omaisuusarvojen pelastamiseksi ja lisävahinkojen estämiseksi, ympäristövahinkojen estämiseksi ja muita vesipelastustehtäviä viranomaisten pyynnöstä.

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella ylläpidetään vesisukellusvalmiutta (II-taso). Tavoitteena on ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta (I-taso) etenkin kesäkuukausien aikana.

Pelastuslaitoksella on riittävä määrä koulutettuja vesisukeltajia. Alueellisia vesisukelluskursseja toteutetaan tarvittaessa yhdessä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Päätoimisilla paloasemilla (Imatra, Joutseno, Lauritsala ja Lavola) on pintapelastusvalmius. Tämän lisäksi erikseen määritellyt sopimuspalokunnat pitävät yllä pintapelastusvalmiutta.

Vesipelastustoiminnassa tehdään yhteistyötä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Etelä-Karjalan alueella ylläpidetään vesisukellusvalmiutta (II-taso). Tavoitteena on ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta (I-taso) etenkin kesäkuukausien aikana. Imatran ja Lappeenrannan alueelta löytyy vähintään 1 välittömässä lähtövalmiudessa oleva vesisukeltaja, muu sukellusryhmä voidaan koota eri asemilta.

Päätoimisilla paloasemilla (Imatra, Joutseno, Lauritsala ja Lavola) on pintapelastusvalmius. Lisäksi riskianalyysin perusteella erikseen määritellyt sopimuspalokunnat ylläpitävät pintapelastusvalmiutta.

Vesipelastustoiminnassa tehdään yhteistyötä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Palvelutason kehittämistarve

Tarvittaessa alueellisia vesisukelluskursseja toteuttamalla muiden pelastuslaitosten kanssa turvataan riittävä vesisukeltajien määrä.

Vesipelastustoimintaan liittyvän vedenalaisen etsinnän osalta kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa uusia teknisiä ratkaisuja.

4.2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32 ja 39 §:t

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 1.,2.,4. ja 8. tavoite

Ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia 2035

AVI:n YVT-valvontaohje

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntavalmius perustuu operatiivisiin suunnitelmiin, joista keskeisimmät ovat CBRNE-ohje, vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelma ja öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma. Pelastuslaitoksen johtamisohjeella varmistetaan yhteinen tilannekuva, toiminnan yhteensovittaminen ja tiivis yhteistyö eri viranomaisien ja torjuntaan osallistuvien muiden toimijoiden välillä siten, että ympäristövahinkotilanteissa kaikki toiminta palvelee yhteisen tavoitteen saavuttamista eli vahinkojen minimointia.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelma, joka sisältää pelastuslaitoksen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman sekä muiden ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvän suunnittelun ja varautumisen on valmisteilla. Suunnitelmassa huomioidaan ympäristövahinkojen ennaltaehkäisyn osalta tärkeiden pohjavesialueiden muutokset.

Maakunnan alueella olevat riskikohteet ja riskit liittyen ympäristövahinkoihin on tunnistettu ja riskien kehittymistä seurataan mm. onnettomuuskehityksen, valvonnan ja alueellisen riskiarvioinnin kautta. Merkittävimpien riskikohteiden (Kemira Chemicals, Metsä Group, Stora Enso ja UPM) kemikaalimäärät ovat tiedossa ja kohteissa harjoitellaan säännöllisesti ulkoisten pelastussuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti.

Ympäristövahinkojen torjunnan suorituskyky on öljyntorjunnan kaluston ja materiaalivalmiuden osalta suunniteltu Suomen Ympäristökeskuksen öljyvahinkojentorjuntakalusto-ohjeistuksen mukaisesti huomioiden paikalliset olosuhteet. Kalustoa ei kuitenkaan ole pystytty hankkimaan suunnitelman mukaisesti. Hankinnan esteenä on ollut öljysuojarahaston rahoitusosuuden poistaminen uushankintojen osalta, ja korvaukset on saatu pelkästään toimintavalmiuden kannalta välttämättömiin ylläpitokorvauksiin. Vaarallisten aineiden torjunnan osalta kalustollisena kehittämishankkeena ollut kemikaalivahinkojentorjuntakontti on toteutettu.

Ympäristövahinkojen torjuntaan osallistuvien palokuntien suorituskyvyssä on osaamisen osalta puutteellisuutta mm. peruskoulutuksen osalta.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti Itä-Suomen ympäristövahinkojen yhteistyöryhmän toimintaan. Yhteistyöryhmän tarkoituksena on edistää ympäristövahinkojen torjuntaa, torjuntaan osallistuvien tahojen yhteistyötä, kehittää ja yhtenäistää ympäristövahinkojen toimintatapoja ja kalustoa. Yhteistyöryhmä on järjestänyt koulutusta mm. jälkitorjun-

taviranomaisille, öljyntorjunta-aluksella toimimisesta ja vuosittain harjoituksen jossain Saimaan syväväylän riskikohteessa. Yhteistyöryhmällä on valmistelussa Saimaan syväväyläalueen ympäristövahinkojen yhteistoimintasuunnitelma.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden perustana on pelastuslaitoksen pelastustoiminnan organisaatio. Torjuntatoimissa hyödynnetään tarvittaessa muita toimintaan veloitettuja organisaatioita sekä kolmatta sektoria. Pelastuslaitos pystyy aloittamaan ympäristövahingon torjunnan sijainnista riippuen torjuntaohjeistuksen määrittelemien menettelytapojen mukaisesti 10–30 minuutissa, lähes kaikkialla maakunnan alueella vuodenajasta riippumatta. Vesialueen onnettomuustilanteissa vasteajat ovat tyypillisesti em. mainittua pidempiä. Pelastuslaitoksella on jatkuva toimintavalmius ympäristövahinkojen torjuntaan ja vahinkojen minimointiin sekä valmius tukea tarvittaessa naapuripelastuslaitoksia tai antaa pyydettyä kaukoapua.

Pelastuslaitos seuraa muutoksia toimintaympäristössään ja kehittää toimintansa suorituskykyä, osaamistarpeita, työmenetelmiä ja kalustoa analysoimansa tiedon ja valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti.

Ympäristövahinkojentorjunnassa käytettävä kalusto vastaa maakunnan alueen riskejä. Kaluston määrää, valikoimaa ja kuntoa on ylläpidettävä jatkuvalla huollolla ja suunnitelmallisilla korvaushankinnoilla.

Ympäristövahinkojentorjunnan varautumisen kokonaisuus täyttää aluehallintoviraston määrittelemän tason B eli päivittäisiä pelastustoiminnan tehtäviä vaativammat vahingot -vaatimukset.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos pystyy aloittamaan ympäristövahingontorjunnan sijainnista riippuen torjuntaohjeistuksessa määrittelyjen menettelytapojen mukaisesti 10–30 minuutissa lähes kaikkialla maakunnan alueella vuodenajasta riippumatta.

Ympäristövahinkojen torjunnassa käytettävä kalusto vastaa maakunnan alueen riskejä. Kaluston määrää, valikoimaa ja kuntoa ylläpidetään jatkuvalla huollolla ja suunnitelmallisilla korvaushankinnoilla.

Ympäristövahinkojentorjunnan varautumisen kokonaisuus täyttää aluehallintoviraston määrittelemän tason B päivittäisiä pelastustoiminnan tehtäviä vaativammat vahingot vaatimukset.

Sopimuspalokuntien valmiutta ympäristövahinkojen torjuntaan kehitetään lisäämällä peruskurssitarjontaa. Lisäksi koulutus huomioidaan palokuntien viikkoharjoituksissa niiden palokuntien osalta, joiden palokuntasopimukseen sisältyy ympäristövahinkojen torjunta.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti Itä-Suomen ympäristövahinkojen yhteistyöryhmän toimintaan. Kalustohankinnoissa ja asiantuntijatehtävissä tehdään yhteistyötä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Palvelutason kehittämistarve

Ympäristövahinkojen torjunnan varautumista kehitetään suunnitelmallisesti sisäministeriön ympäristövahinkojen torjunnan kansallisen strategian 2035, pelastuslaitoksen hyväksytyn ympäristövahinkojen varautumisen kehittämissuunnitelman ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueen asettamien taloudellisten reunaehtojen puitteissa.

4.2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 27, 32 ja 39 §:t

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 1.,2.,4. ja 8. tavoite

SM:n julkaisuja 2021:6 Putoamisvaarallisella alueella työskentely pelastustöissä

Putoamisvaarallisella alueella työskentely (PVAT) (aiemmin korkealla työskentely ja korkean paikan työskentely)

Työskentelyllä putoamisvaarallisella alueella tarkoitetaan työskentelyä alueella, jossa on riski pudota yli kaksi metriä. Myös alle kahden metrin korkeudessa tulisi käyttää putoamissuojausta, jos olosuhde aiheuttaa pudotessa esim. iskeytymis-, viiltymis- tai lävistysvaaran. Putoamisvaarallinen alue jakaantuu vaara-alueeseen ja välittömän vaaran alueeseen.

PVAT on toimintaa, joka tapahtuu erilaisissa rakenteissa, nostokoreista, niiden työtasoilta käsin tai johon muutoin liittyy putoamisvaara. Siihen kuuluu muun muassa työ, jossa suoritetaan laskeutumisia köydellä, henkilön nostoja ja laskuja erikoisvarustein sekä kattotyöskentelyä tulipalo- tai muissa onnettomuustilanteissa.

PVAT osaamisen tasot jaetaan kolmeen tasoon: perusosaaminen, PVAT-taso 1 ja PVAT-taso 2. Henkilöstön fyysiset ja osaamisen vaatimukset sekä tarvittava kalusto määritellään tarkemmin sisäministeriön ohjeessa.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan maakuntaan on keskittynyt suuri osa Kaakkois-Suomen metsäteollisuudesta, jossa on paljon korkeita teollisuusrakennuksia. Louhinta- ja kaivosteollisuudessa on suuria maanalaisia tiloja käytössä. Kahdessa suuressa vesivoimalaitoksessa on syviä kuiluja. Korkeat rakennukset, joihin on sijoitettu hoito- ja huoltolaitoksia, majoitustiloja sekä asuntoja, edellyttävät erityisvalmiuksia korkealta pelastamiseen.

Korkealta pelastamista varten on käytössä kaksi nostolava-autoa, jotka ovat sijoitettu Lappeenrantaan ja Imatralle. Pelastuslaitos on varautunut myös tilanteisiin, jossa nostolava-autoa ei voida käyttää. Henkilöstö on koulutettu korkeanpaikan työskentelyyn.

Maanalaisista tiloista / kaivoksista pelastamista harjoitellaan yhteistoimintaharjoituksissa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen korkealta pelastamisen valmiudet sisältäen putoamisvaarallisella alueella työskentelyn sekä ajoneuvokalusto ja muu kalusto vastaa alueen tarpeita ja riskejä.

Ajoneuvokaluston osalta palvelutasopäätöskauden aikana uusitaan Lappeenrannan nostolava-ajoneuvo vuonna 2026, jolloin nykyinen nostolava-ajoneuvo on 20 vuotta vanha.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitoksen toiminnallinen ja materiaallinen suorituskyky mahdollistaa nopean ja tehokkaan avun erilaisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa korkeissa rakennuksissa ja maanalaisissa tiloissa.

Lappeenrantaan sijoitettu nostolava-auto uusitaan vuonna 2026.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos seuraa muutoksia toimintaympäristössään ja kehittää toimintansa suorituskykyä, osaamistarpeita, työmenetelmiä ja kalustoa analysoimansa tiedon ja valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti.

Korkealta pelastamisessa käytettävä kalusto vastaa maakunnan alueen riskejä. Kaluston määrää, valikoimaa ja kuntoa on ylläpidettävä jatkuvalla huollolla ja suunnitelmallisilla korvaushankinnoilla. Lappeenrannan nostolava-auto uusitaan vuonna 2026.

4.2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 30 §

Pelastustoimen järjestämislaki 3 §

Pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (sammutusvesisuunnitelma) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesisuunni-

telma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetussa palvelutasopäätöksessä määritellyjä onnettomuusuhkia. Sammutusvesisuunnitelman hyväksyy aluevaltuusto. Sammutusvesisuunnitelma tulee hyväksyä viimeistään vuoden 2024 aikana.

Pelastuslain 30 §:n perusteella kunnan tulee huolehtia alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Kunnan tulee ottaa sammutusveden hankinta huomioon vesihuollon kehittämisen suunnittelussa sekä hyväksyessään vesihuoltolaitokselle vesihuoltolaissa tarkoitetun toiminta-alueen. Kunnan vastuulla olevaan sammutusveden hankintaan kuuluu lisäksi velvollisuus huolehtia sammutusvesisuunnitelmassa määriteltävistä sammutusveden ottopaikoista luonnonvesilähteisiin.

Vesihuoltolaissa tarkoitettu vesihuoltolaitos ja tälle vettä toimittava vesilaitos toimittavat sammutusvettä vesijohtoverkostosta sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla pelastuslaitoksen tarpeisiin. Sammutusveden toimittamiseen kuuluu vedenhankinta ja johtaminen vesihuoltolaitoksen verkostoon kuuluviin paloposteihin ja sammutusvesiasemille. Lisäksi sammutusveden toimittamiseen kuuluu palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapito ja huolto. Sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteista sovitaan sammutusvesisuunnitelmassa sammutusveden hankinnasta vastaavan kunnan ja sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kesken.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen sammutusvesijärjestelyt perustuvat pelastuslain edellyttämään sammutusvesisuunnitelmaan. Sammutusvesisuunnitelma on laadittu yhteistyössä maakunnan alueen kuntien sekä vesihuoltolaitoksien kanssa ja siinä on kuvattu koko maakunnan alueen sammutusvesijärjestelyt sekä pelastuslaitoksen sammutuskäyttöön tarkoitettu kalusto ja materiaali.

Pelastustoimen tehtävien edellyttämät sammutusvesijärjestelyt perustuvat ensisijaisesti pelastusyksiköillä ja säiliöautoilla mukana kuljetettavaan sammutusveteen. Lisäksi pelastuslaitos hankkii sammutusvettä taajama-alueilla kuntien ja vesihuoltolaitoksien ylläpitämistä paloposteista ja sammutusvesiasemista sekä ennalta valmistetuista luonnonveden ottopaikoista. Harva-asutusalueella sammutusveden saanti perustuu osin myös luonnon vedenottopaikkoihin.

Pelastuslaitoksella on olemassa sammutusveden kuljettamiseen ja pumpaamiseen soveltuvaa kalustoa. Pelastuslaitos on hankkinut yhteistyössä alueen suurteollisuuden kanssa suurtehopumpun riskikohteiden sammutusvesivalmiuden tehokkaaseen ylläpitoon. Lisäksi pelastuslaitokselle on letkukalustoa, joiden avulla on mahdollista kuljettaa sammutusvettä tehokkaasti pitkäkin matkoja. Letkukalustoa on sijoitettu ajoneuvoihin tai erillisiin kalustokontteihin tai lavoille.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on käytettävissään alueen onnettomuusuhkiin ja riskeihin perustuva sammutusvesijärjestelmä sekä ajoneuvo- ja sammutusvesikalusto. Pelastuslaitoksella on riittävä sammutusveden kuljettamisen suorituskky, jonka suorituskky vastaa alueen riskejä ja tarpeita.

Tarvetta arvioitaessa on huomioitava, että pelastuslaitoksen käytössä olevista säiliöautoista osa on ylittänyt teknisen ja toiminnallisen käyttöikänsä, joka lisää tiedostettuja riskitekijöitä sammutusveden kuljettamiseen liittyen. Keskeinen tarve koskee uuden ja suuremman vesikapasiteetin omaavan säiliöauton hankintaa maakunnan alueelle.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen tulee laatia alueelleen sammutusvesisuunnitelma. Pelastuslaitos päivittää sammutusvesisuunnitelman yhdessä kuntien ja vesihuoltolaitoksien kanssa vuoden 2024 loppuun mennessä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitoksella on käytettävissään alueen onnettomuusuhkiin ja riskeihin perustuva sammutusvesijärjestelmä sekä ajoneuvo- ja sammutusvesikalusto.

Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelman mukainen sammutusveden kuljetuksen suorituskky on varmistettu vastaamaan alueen riskejä ja tarpeita.

Pelastustoimen tehtävien edellyttämät sammutusvesijärjestelyt perustuvat ensisijaisesti pelastusajoneuvoilla kuljetettavaan sammutusveteen. Lisäksi pelastuslaitos hankkii sammutusvettä taajama-alueilla kuntien ja vesihuoltolaitoksien ylläpitämistä paloposteista ja sammutusvesiasemista sekä ennalta valmistetuista luonnonveden ottopaikoista. Harva-asutusalueella sammutusveden saanti perustuu osin myös luonnonvedenottopaikkoihin. Sammutusveden kuljetukseen käytettävä ajoneuvokalusto on sijoitettu niin, että se turvaa koko alueella sammutusveden saannin tulipalojen sammuttamisen.

Pelastuslaitos jatkaa ja kehittää yhteistyötä alueen kuntien ja suurteollisuuden kanssa.

Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma päivitetään vuoden 2024 loppuun mennessä, jonka vahvistaa aluevaltuusto.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen sammutusveden kuljetuksen suorituskkyä kehitetään säiliösammutusautoilla ja uudella, säiliötilavuudeltaan nykyisiä säiliöautoja suuremmalla säiliöauton hankinnalla palvelutasopäätöskauden aikana. Se sijoitetaan pelastuslaitoksen toiminnan ja alueen riskien kannalta tarkoituksenmukaiselle paikalle. Sammutusvesiverkostoa kehitetään yhteistyössä kuntien ja suurteollisuuden kanssa.

4.2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet, esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastustoimen järjestämislaki 3 §

Pelastuslaki 32-33 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 4. tavoite

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Maastopalot:

Pelastusajoneuvojen peruskalusto soveltuu yleisesti hyvin myös maastopalojen sammuttamiseen. Ajoneuvoissa on eri määrä letkuja, maastopaloihin soveltuvia liittimiä ja luonnonvettä kestäviä suihkuputkia. Yleensä ajoneuvoista löytyy ajoneuvopumpun lisäksi siirrettäviä moottoriruiskuja. Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella on 26 sammutusautoa ja 14 säiliöautoa. Maastopalojen torjuntaa varten kalustettuja peräkärryjä on Vainikkalan, Hytin, Rutolan, Armilan-Kourulanmäen, Ylämaan, Lemin ja Kuivasensaaren sopimuspalokunnissa sekä Savitai-paleen palokunnassa, yhteensä 8 kappaletta. Pelastuslaitoksella on myös neljä erilaista konttia, jotka ovat hyödynnettävissä maastopaloissa. Hankaliin maastoihin ja kaukana teistä olevat maastopalot ovat saavutettavissa kymmenellä mönkijällä. Veneitä pelastuslaitoksella on yhteensä 22, joilla saarissa tapahtuvat maastopalot pystytään saavuttamaan.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen johdolla kehitetään parhaillaan ajoneuvoja käyttävän maastopalomuodostelman, FI GFFF-V (ground forest fire fighting using vehicles), toimintaa yhdessä Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten johdolla niin kotimaan kuin kansainvälisiin tehtäviin. Toiminnasta on käynnissä erillinen noin 1,5 milj. € hanke. Muodostelman toimintaa varten on tehty erilliset toimintamallit ja hälyttämistoimet niin kotimaan tilanteita kuin myös ulkomaan tilanteita varten. FI GFFF-V-muodostelman hälyttämiseen on hälytys- ja valintaprosessi sekä kansallisia, että kansainvälisiä tehtäviä varten. FI GFFF-V hankkeen avulla Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen kalustollista suorituskykyä laajojen maastopalojen torjuntaan on kehitetty merkittävästi. Hankkeen myötä Etelä-Karjalan pelastuslaitos sitoutuu ylläpitämään maastopalomuodostelmaa yllä hyväksytyn kansainvälisen luokitteluharjoituksen jälkeen seuraavien seitsemän (7) vuoden ajan. Luokitteluharjoitus on suunniteltu toteutettavaksi vuonna 2024.

Maanalainen pelastaminen:

Alueen maanalainen kaivostoiminta sekä maanalainen rakentaminen tulee lisäämään vaatimuksia pelastuslaitoksen kyvylle toimia maanalaisissa tiloissa. Pelastuslaitos on harjoitellut yhteistoimintaa säännöllisesti suurien teollisuuslaitosten kanssa, joissa on maanalaisia ja vaativia tiloja. Osaamisen ylläpitämisen ja kehittämisen yksi keskeinen osa-alue on ollut pelastustoiminta maanalaisissa tiloissa.

Tieliikenneonnettomuudet:

Tieliikenneonnettomuudet muodostavat onnettomuusmääriltään ja -vahingoiltaan erään merkittävimmistä alueen onnettomuusriskeistä. Tieliikennepelastaminen on yksi pelastuslaitoksen pelastustoimintaan varautumisen painopisteistä. Alueen palokunnilla on pääosin suorituskyky selviytyä päivittäisistä tieliikenneonnettomuuksista. Päätoimisten paloasemien yksiköillä on kyky suoriutua myös vaativasta tieliikennepelastamisesta, esim. raskaan kaluston onnettomuustilanteissa. Alueella ylläpidetään kykyä raskaaseen tieliikennepelastamiseen, muun muassa raivausautoa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Maastopalot:

Rakennetun maastopalomuodostelman tehokas hyödyntäminen edellyttää yhteistyötä pelastuslaitosten kesken. Tavoitteena on maastopalomuodostelman koulutusmateriaalin myötä luoda kattava ja strukturoitu koulutusmateriaaliympäristö pelastuslaitoksen henkilöstön käyttöön. Koulutusmateriaali tulee sisältämään materiaalia itseopiskeluun, harjoitussuunnitelmia paloasematasen harjoitteluun sekä runkoja laajempiin, yhteistyössä toteutettaviin harjoituksiin.

Maanalainen pelastaminen:

Toiminta maanalaisella kaivotoiminta-alueella sekä maanalaisissa haastavissa tiloissa lisää vaatimuksia pelastuslaitoksen kyvylle toimia maanalaisissa tiloissa. Pelastuslaitos harjoittelee säännöllisesti alueen riskikohteissa yhteistyössä toimijoiden kanssa. Henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen ovat keskeisiä painopistealueita. Tehokas pelastustoiminta maanalaisissa tiloissa edellyttää rakennusteknisiä ratkaisuja, riittävän suorituskyvyn omaavaa henkilöstöä ja erityiskalustoa maanalaiseen pelastamiseen.

Tieliikennepelastaminen:

Tieliikennepelastamisen suorituskykyä on tarve ylläpitää nykyisellä tasollaan. Sopimuspolkuntien kyky päivittäisonnettomuuksien tieliikennepelastamiseen tulee ylläpitää, ja päätoimisten yksiköiden kyky myös raskasliikennepelastamiseen kehittää.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Etelä-Karjalan pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää viiden Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten yhteistä maastopalomuodostelmaa (FI GFFF-V) paikallisiin, alueellisiin, kansallisia maastopalotilanteita varten.

Maastopalohankkeen myötä Etelä-Karjalan pelastuslaitos on sitoutunut tuottamaan seuraavien seitsemän (7) vuoden ajan yllä FI-GFFF-V muodostelmaa osana EU:n pelastuspalvelumekanismin rakenteita.

Maanalaiseen pelastustoimintaan varaudutaan riittävällä harjoittelulla sekä kalustollisella suorituskyvillä.

Pelastuslaitoksen toiminnallinen ja materiaallinen suorituskky mahdollistaa nopean ja tehokkaan avun erilaisissa liikenneonnettomuuksissa.

Palvelutason kehittämistarve

Maastopalomuodostelman tehokasta hyödyntämistä kehitetään kouluttamalla henkilöstä. Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten toimintamalleja harmonisoidaan yhteisillä harjoituksilla.

Maanalaisten pelastustoimintatehtävien osalta kohdetutustumisia sekä harjoittelua kehitetään. Kalustollisen suorituskyn parantaminen on keskeinen kehittämiskohde, jotta pelastushenkilöstö voidaan varustaa suorituskyn edellyttämällä tavalla huomioiden maanalaisten pelastamisen erityisvaatimukset ja onnettomuustilanteen hoitamisen jatkuvuuden hallinta erityisesti pitkäkestoissa pelastustehtävissä.

4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 2, 32, 34 ja 77 §:t

pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje, luku 6

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet, 4. tavoite

Pelastustoiminnan johtamista koskevat määritelmät:

Pelastustoiminnan johtaja: Pelastustoimintaa johtava pelastusviranomainen.

Yleisjohtaja: Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Eri toimialojen yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuudessaan edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa. Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita avukseen.

Pelastusmuodostelmien johtajat

Pelastusryhmän johtaja: Pelastusryhmän johtaja johtaa yhtä pelastusryhmää, joka koostuu johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta.

Päivystävä palomestari: Pelastuslaitoksen palveluksessa oleva päällystöviranhaltija, joka on valmiudessa pelastustoimen pelastusjoukkueen- ja komppanian hälytystehtävien johtamista varten. Päivystävän palomestarin tehtäviin kuuluu hälytysvalmiuden valvonta, muut tilannetietoisuuden ylläpitämiseen liittyvät tehtävät, tarvittaessa pelastusryhmän hälytystehtävien johtamistoimintojen tukeminen ja tarvittaessa pelastusryhmän johtaminen, jos pelastusryhmänjohtajana ei ole pelastusviranomainen.

Päivystävä päällikkö: Pelastuslaitoksen palveluksessa oleva päällystöviranhaltija, joka on valmiudessa pelastustoimen pelastuskomppanian tai -yhtymän hälytystehtävien johtamista varten. Päivystävä päällikkö tukee tarvittaessa pelastuskomppanian tai -joukkueen johtamistoimintaa sekä toimii tarvittaessa tilanteen yleisjohtajana.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan johtamisessa johtamistasot määräytyvät muodostelmien mukaisesti. Ryhmänjohtaja toimii teknisellä johtamistasolla, joukkueenjohtaja taktisella johtamistasolla, komppanian johtaja strategisella johtamistasolla ja yhtymänjohtaja normatiivisella johtamistasolla. Johtamisjärjestelyiden merkitys korostuu, mitä suuremmasta onnettomuustilanteesta on kysymys.

Pelastustoiminnan johtaminen on varmistettu kaikilla tasoilla päivystys- tai varallaolojärjestelyin. Pelastuskomppanian ja pelastusyhtymän sekä vaativien tilanteiden johtamisvalmiuden turvaamiseksi pelastustoimen alueella on järjestetty päällikköpäivystys. Virka-ajan jälkeen päällikköpäivystys on vapaamuotoisessa varallaolossa.

Pelastustoimen alueella on yksi päivystävä palomestari välittömässä valmiudessa. Päivystävä palomestari vastaa pelastuslaitoksen tilannekuvan ylläpitämisestä, päivittäisen toimintavalmiuden säätelystä sekä pelastusjoukkueen johtamisesta.

Pelastusryhmää johtaa vuoromestari (tai tämän sijainen), tai sopimuspalokunnan ryhmänjohtaja.

Muodostelmien johtajilla on kyky johtaa seuraavaksi suurempaa pelastusmuodostelmaa.

Pelastustoiminnan johtajana toimii korkein tehtävään hälytetty pelastusviranomainen. Päivystävä palomestari toimii pelastustoiminnan johtajana niissä tehtävissä, joihin ei ole hälytetty muuta pelastusviranomaista.

Tehokkaan pelastustoiminnan johtamisen tukena on käytössä Itä-Suomen tilannekeskus. Tilannekeskustoiminta on järjestetty yhteistyössä Itä-Suomen pelastuslaitosten (Pohjois-Savo, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala ja Etelä-Karjala) kesken. Tilannekeskuksen ylläpitovastuu on Pohjois-Savon pelastuslaitoksella. Tilannekeskus ylläpitää tilannekuvaa pelastustoiminnan tehtävistä ja valmiudesta sekä alueen olosuhteista. Tilannekeskus toimii tarvittaessa osana johdokeskusta. Ympäri vuorokautisena palveluna tilannekeskuksella on mahdollisuus palvella

monipuolisesti myös alueen kuntia ja muita yhteistyötahoja erilaisissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa välittäen vastuuhenkilöille ilmoituksia varautumisesta ja onnettomuuksista.

Alueen pelastustoiminnan johtokeskuksen miehitys ja pelastuskomppaniaa suurempien muodostelmien johtaminen perustuu vapaalta hälytettävään henkilöstöön.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä on, että pelastustoiminnan yleisjohtamisvalmius, sekä pelastusjoukkueen ja pelastuskomppanian johtamisvalmius on välitön ja saatavissa kaikkina vuorokauden aikoina kaikissa turvallisuustilanteissa.

Lisäksi päällekkäisten, vaativien ja suuronnettomuustilanteiden yleisjohtamistehtävien varalle tulee alueella olla myös päivystävä päällikkö vapaamuotoisessa varallaolossa. Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden koordinointi ja toiminnan yhteensovittaminen akuutissa turvallisuuspoikkeamatilanteessa on yksi päivystävän päällikön keskeisistä tehtävistä.

Tehokkaan pelastustoiminnan johtamisen tukeminen kaikissa onnettomuus- ja turvallisuustilanteissa varmistetaan tilanne- ja johtokeskustoiminnalla. Tilanne- ja johtokeskustoiminta järjestetään yhteistyössä pelastustoimen yhteistyöalueille SM:n päätöksen mukaisesti. Tilanne- ja johtokeskus ylläpitää tilannekuvaa pelastustoiminnan tehtävistä ja valmiudesta sekä alueen olosuhteista. Tilannekeskus toimii tarvittaessa osana yhteistoiminta-alueen alueellista johtokeskusta.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän ja pelastusviranomaisen toimivaltuuksien määrittelyssä ja kehittämisessä otetaan huomioon pelastustoiminnan yhteistyöaluerakenne, ja yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen toimivaltuudet koko yhteistyöalueella.

Pelastuslaitoksella on käytössä alueellaan suojatut johtokeskustilat, joista pelastustoiminnan johtaminen on varmistettu kaikissa turvallisuustilanteissa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoiminnan johtamisen osalta pelastustoimen alueella varaudutaan keskeisten pelastusmuodostelmien (pelastusryhmä, -joukkue, -komppania ja -yhtymä) johtamiseen siten, että johtamistoiminta on mahdollista kaikissa turvallisuustilanteissa kaikkina vuorokauden aikoina.

Muodostelmien johtajilla on kyky johtaa seuraavaksi suurempaa pelastusmuodostelmaa.

Pelastusryhmää johtaa vuoromestari (tai tämän sijainen), tai sopimuspalokunnan ryhmänjohtaja. Pelastusryhmän johtamisessa hyödynnetään tarvittaessa palokuntien vastaavia ryhmänjohtajia.

Pelastuslaitoksella on välittömässä johtamisvalmiudessa päivystävä palomestari, joka vastaa pelastuslaitoksen tilannekuvan ylläpitämisestä, päivittäisen toimintavalmiuden säätelystä sekä pelastusjoukkueen johtamisesta.

Pelastuskomppanian ja sitä suurempien muodostelmien johtamisvalmiuden sekä yleisjohtamisen varmistamiseksi sekä järjestetään tarkoituksenmukainen päivystävän päällikön johtamisvalmius.

Päivystävän päällikön johtamisvalmius voidaan järjestää yhteistyössä yhteistyöalueen tai muiden pelastuslaitosten kanssa.

Pelastuslaitoksella on käytössä pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksella on valmius perustaa päivystävän päällikön päätöksellä hyvinvointialueelle pelastustoimen johtokeskus ja johtokeskuksen esikunta johtamistoiminnan tukemiseen kahden tunnin kuluessa ensimmäisen yksikön hälytyksestä.

Pelastusmuodostelmien johtajat täyttävät SM:n pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa määritellyt kelpoisuusvaatimukset.

Tehokkaan pelastustoiminnan tukena on tilannekeskus. Tilannekeskus voidaan järjestää yhteistyössä useamman pelastuslaitoksen kanssa tai valtioneuvoston / SM:n määräämällä tavalla. Tilannekeskus ylläpitää tilannekuvaa pelastustoiminnan tehtävistä ja valmiudesta. Tilannekeskus tukee tarvittaessa pelastustoiminnan johtamista. Ympäri vuorokautisena palveluna tilannekeskuksella on mahdollisuus palvella monipuolisesti hyvinvointialuetta, hyvinvointialueen kuntia ja muita yhteistyötahoja erilaisissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa.

Pelastuslaitoksen johtamisvalmiutta voidaan korottaa päivystävän päällikön, pelastuspäällikön tai pelastusjohtajan päätöksellä.

Pelastustoimen johtamisjärjestelmät perustuvat viranomaisten yhteisiin korkean turvallisuustason johtamisjärjestelmiin.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän ja pelastusviranomaisen toimivaltuuksien määrittelyssä ja kehittämisessä otetaan huomioon pelastustoiminnan yhteistyöaluerakenne, ja yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen toimivaltuudet koko yhteistyöalueella.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen entistä tehokkaammaksi vaatii jatkuvaa harjoittelua, osaamisen kehittämistä sekä uusimpien käytänteiden ja tietojärjestelmien omaksumista ja hyödyntämistä. Pelastustoiminnan johtamisen harjoittelun tulee olla jatkossakin

systemaattista siten, että siihen osallistuvat kaikki pelastustoiminnan johtamistyötä tekevät johtamistasosta riippumatta.

Pelastustoiminnassa siirrytään käyttämään viranomaisten yhteistä korotetun turvallisuustason kenttäjohtamisjärjestelmää (KEJO). Tämä edellyttää uusien korotetun turvallisuustason päätelaitteiden käyttöön siirtymistä.

Palvelutasopäätöskauden aikana varmistetaan etukäteissuunnitelmin tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen pelastustoiminnan johtamisen ja sitä tukevien toimintojen järjestäminen pelastustoiminnan yhteistyöalueella.

4.2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Säädös- tai ohjeperusta:

Hyvinvointialuelaki 7 §

SM:n palvelutasopäätösasetusmuistio

Hyvinvointialueesta annetun lain mukaan hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueiden vapaaehtoisessa yhteistoiminnassa hyvinvointialueet voisivat sopia, miten järjestämisvastuu jaetaan. Vaikka tehtävä järjestettäisiin yhteistoiminnassa, järjestämisvastuun siirtävällä hyvinvointialueella on aina kuitenkin tehtävän rahoitusvastuu sekä viimesijainen vastuu valvoa, että tehtävä tulee asianmukaisesti järjestetyksi.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ei ole hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoidettavia pelastustoimintaan kuuluvia tehtäviä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on lisätä ja kehittää hyvinvointialueiden pelastuslaitosten välistä vapaaehtoista yhteistyötä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien osalta, jos se on kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien kustannusten perusteella. Yhteistoiminnassa tuotettavien pelastustoimintaan liittyvien tehtävien järjestämisen valvonnasta sovitaan erikseen tehtävissä sopimuksissa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Hyvinvointialueiden pelastuslaitosten välistä yhteistyötä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien osalta kehitetään ja lisätään, jos se on kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien kustannusten perusteella.

Yhteistoiminnassa tuotettavien pelastustoimintaan liittyvien tehtävien järjestämisen valvonnasta sovitaan erikseen tehtävissä sopimuksissa pelastuslaitoksen omavalvontaohjeistuksen mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Luodaan valtakunnallinen järjestelmä osana pelastuslaitosten omavalvontaa yhteisesti tuotettavien, pelastustoimintaan liittyvien tehtävien järjestämisen valvonnan osalta.

4.2.5 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 50 §

Pelastuslain perusteella pelastusviranomainen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan pelastuslaitos on antanut pyynnöstä muille viranomaisille ja tahoille virka-apua nykyisillä resursseilla. Virka-avun muodot ja yhteistyömallit on sovittu Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelmassa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos pitää yllä valmiutta antaa tarvittaessa tarkoituksenmukaista pelastusviranomaisen virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi käytettävissä olevilla resursseilla. Virka-avun antamisen osalta huolehditaan, että pelastusviranomaiselle ja pelastuslaitokselle lainsäädännössä säädettyjen tehtävien hoitaminen ei vaarannu.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos pitää yllä valmiutta antaa tarvittaessa tarkoituksenmukaista pelastusviranomaisen virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi käytettävissä olevilla resursseilla. Virka-avun antamisen osalta huolehditaan, että pelastusviranomaiselle ja pelastuslaitokselle lainsäädännössä säädettyjen tehtävien hoitaminen ei vaarannu.

Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää yhteistyössä tarvittavat virka-avun pyytämiseen ja antamiseen liittyvät suunnitelmat.

Palvelutason kehittämistarve

Kehittämistarpeena on valtakunnallisesti vahvistettavat yhtenäiset ohjeet korvausperusteiden muille viranomaisille annettavasta virka-avusta.

4.2.6 Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 27 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet 6.tavoite

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Kansainvälinen pelastustoiminta on valtiosopimuksiin ja lainsäädäntöön perustuvaa avun antamista ulkomaille ja sen vastaanottamista Suomeen luonnon tai ihmisen aiheuttamien katastrofien tai onnettomuuksien jälkeen, jolloin maan omat pelastusvalmiudet eivät riitä. Suomessa sisäministeriö vastaa avunantokapasiteetin koordinaatiosta ja ylläpidosta. Muodostelman lähettäminen perustuu aina viralliseen avunpyyntöön esimerkiksi Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismin kautta. Muodostelman vahvuuksiin kuuluu nopea reagointikyky. Operaatioihin osallistumisesta päättää pelastusylijohtaja, poliittisesta päätöksenteosta vastaa sisäministeriö.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen henkilöstöä on koulutautunut kansainvälisiin asiantuntijatehtäviin. Pelastusopisto vastaa asiantuntijoiden kouluttamisesta, rekrytoinnista ja muodostelmien logistiikasta.

Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson pelastuslaitokset ovat yhteistoimintasopimuksella sopineet Kaakkois-Suomen alueella sijaitsevien pelastuslaitosten kansainvälisen pelastustoiminnan koordinoinnista, resursoinnista, ohjeistamisesta sekä yhteistyöstä. Pelastuslaitosten kansainvälisen toiminnan koordinaatiota ja yhteistoimintaa kehitetään yhteisessä työryhmässä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Kansainvälisen pelastustoiminnan yhteistyötä kehitetään sisäministeriön koordinoimana yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Lähialueyhteistyötä kehitetään ja toteutetaan maiden välisten yhteistoimintasopimusten perusteella.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos huolehtii Saimaan kanavan vuokra-alueella pelastustoimintatehtävistä erillisen sopimuksen mukaisesti.

Pelastuslaitos varautuu kansainvälisiin pelastustehtäviin osallistumisesta yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa nykyisellä kalustolla ja henkilöstöllä. Maastopalojen pelastustoiminnan osalta pelastuslaitos toimii yhdessä Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten

kanssa Euroopan Unionin ajoneuvoja käyttävän maastopalomuodostelman, GFFF-V (ground forest fire fighting using vehicles), toiminnassa, jolla vastataan maastopalojen pelastustoiminnan kansallisiin ja kansainvälisiin tehtäviin.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos huolehtii Saimaan kanavan vuokra-alueella pelastustoimintatehtävistä erillisen sopimuksen mukaisesti.

Pelastuslaitos varautuu osallistumaan kansainvälisiin pelastustehtäviin yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa nykyisillä resursseilla. Pelastuslaitos toimii yhdessä Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten kanssa Euroopan Unionin ajoneuvoja käyttävän maastopalomuodostelman, GFFF-V (ground forest fire fighting using vehicles), toiminnassa, jolla vastataan maastopalojen pelastustoiminnan kansallisiin ja kansainvälisiin tehtäviin.

Pelastuslaitoksella on valmius ottaa vastaan kansainvälistä apua.

Palvelutason kehittämistarve

Saimaan kanavan vuokra-alueen pelastustoimintatehtävien hoitaminen tulee ratkaista ministeriöiden välisellä erillisellä sopimuksella sekä erillisrahoituksella.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos kehittää yhdessä Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten kanssa ajoneuvoja käyttävän maastopalomuodostelman, GFFF-V (ground forest fire fighting using vehicles), toimintaa kansallisiin ja kansainvälisiin tehtäviin.

4.3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

4.3.1 Hälytysohje

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 33, 45 ja 47 §:t

Hyvinvointialuelaki 52 ja 57 §:t

Asetus pelastustoimen suunnitelmista 4 §

Toimintavalmiuden suunnitteluohje 5. luku

Pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä.

Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Pelastuslaitosten on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten kesken että Hätäkeskuslaitoksen kanssa.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos on yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa tallentanut hätäkeskustietojärjestelmään hälytysyhteydet ja kaikkien pelastusyksiköiden suorituskykyominaisuudet siten, että hälytysvasteisiin voidaan hälyttää lähimmät ja tarkoituksenmukaisimmat yksiköt.

Hälytysvastesuunnittelun yleisiä periaatteita ei ole kuvattu dokumentoidusti. Tehtäviin hälytetään lähimmät tarkoituksenmukaisimmat yksiköt ja pelastustoiminnan muodostelmat kootaan aluerajoista riippumatta. Muodostelmat kootaan hyödyntäen päätoimisia ja sopimuspalokuntien yksiköitä sekä tarvittavia johtamis- ja erikoisyksiköitä.

Pelastuslaitoksella ei ole mahdollisuutta kaikilta osin vaikuttaa pelastustoimintaan osallistuvien tai virka-apua antavien muiden viranomaisten hälytysvastesuunnitteluun hätäkeskustietojärjestelmässä. Pelastuslaitoksen näkökulmasta muiden pelastustoimintaan osallistuvien tahojen omat hälytysohjeet ovat olleet kuitenkin tarkoituksenmukaisia.

Hätäkeskustietojärjestelmän lisäksi pelastustoimintaan osallistuvien tahojen hälyttämistä on kuvattu muun muassa ulkoisissa pelastussuunnitelmissa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos laatii yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa hälytysohjeen pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Päätoimisten yksiköiden hyödyntämistä koko alueen hälytystehtäviin kehitetään.

Pelastuslaitoksen oma hälytysvastesuunnittelu dokumentoidaan. Pelastuslaitos pyrkii osallistumaan muiden pelastustoimintaan osallistuvien ja virka-apua antavien tahojen hälytysvastesuunnitteluun.

Hätäkeskustietojärjestelmän tietoja ylläpidetään ja päivitetään jatkuvasti. Onnettomuuspaikalle hälytettyjä hälytysvasteita ja niiden tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan ja tarvittaessa tehdään muutoksia esim. yksiköiden ominaisuuksiin ja vastemalleihin.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos ylläpitää yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa laadittua hälytysohjetta pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Hälytysohjedokumentaatiota sekä hätäkeskustietojärjestelmän tietoja ylläpidetään ja päivitetään jatkuvasti. Pääkäyttötoimintaan resursoidaan 0,5 htv.

Pelastustoiminnan johtamisen ja suorituskyvyn turvaamiseksi pelastuslaitoksella on valmius ruuhkatilanteissa ja häiriö- ja poikkeusoloissa käyttää hätäkeskustietojärjestelmää omasta tilanne- ja johtokeskuksesta.

Palvelutason kehittämistarve

Kehittämistarpeena on tilanne- ja johtokeskushenkilöstön kouluttaminen hätäkeskustietojärjestelmän käyttöön johtokeskuksessa. Tällä parannetaan palvelua onnettomuustilanteissa sekä varmistetaan pelastuslaitoksen toiminta häiriö- ja poikkeusoloissa, mikäli hätäkeskuksen toiminta on häiriintynyt tai estynyt. Hätäkeskustietojärjestelmän käyttöpaikka otetaan käyttöön palvelutasopäätöskauden aikana.

4.3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 45, 47 ja 98 §:t

pelastustoimen järjestämislaki 5 §

Asetus pelastustoimen suunnitelmista 4 §

Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain mukaan, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella, laissa tarkemmin säädettyjä pelastustoimeen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain tarkoittamalla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi. Hyvinvointialue, jonka järjestettäväksi tehtävä on osoitettu, vastaa tehtävään kuuluvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Muilla hyvinvointialueilla ei ole päätösvaltaa tarkoitetuista palveluista, eivätkä ne saa järjestää, tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja. Kukin hyvinvointialue vastaa kuitenkin tehtäviensä rahoituksesta ja ne ovat velvollisia korvaamaan kootusta tehtävästä ja siihen kuuluvista palveluista ja muista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Vuoden 2024 alusta Etelä-Karjalan pelastuslaitos kuuluu Etelä-Suomen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen (Etelä-Karjala, Helsinki, Itä-Uusimaa, Keski-Uusimaa / Vantaa-Kerava, Kymenlaakso, Länsi-Uusimaa ja Päijät-Häme). Pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan

avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen (Helsinki) johdolla. Pelastustoimen valtakunnallista johtamista ja yhteistoimintaa koskevat suunnitelmat tulee laatia sisäministeriön johdolla ja yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa.

Valtioneuvoston asetusluonnoksen (valtakunnallisen ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden sekä muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta) mukaisesti pelastustoimen alueellinen tilanne- ja johtokeskustoiminta sekä muu pelastustoiminnan alueellisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius tul-taisiin kokoamaan niiden viiden hyvinvointialueen järjestettäväksi, joiden alueella sijaitsee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa tarkoitettu yliopistollinen sairaala. Valtioneuvoston asetusta ehdotetaan astumaan voimaan 1.1.2024.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen avunanto muiden pelastuslaitosten kanssa on sovittu ja onnettomuustilanteiden osalta hälytysvasteet toteutuvat lähimmän tarkoituksenmukaisen yksikön periaatteella. Pelastustoiminnan johtamisvastuut toteutuvat lainsäädännön mukaisesti eli pelastustoiminnan johtaja on siltä hyvinvointialueelta, mistä onnettomuustilanne on saanut alkunsa, ellei muuta ole sovittu.

Tehokkaan pelastustoiminnan johtamisen tukena toimi Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon pelastuslaitosten yhteinen Itä-Suomen tilannekeskus (ISTIKE), jonka ylläpidosta vastaa yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Pohjois-Savon pelastuslaitos. Tilannekeskus toimii myös osana omaa suuronnettomuuksien johtokeskusta ja tukee tarvittaessa pelastustoiminnan johtamista laajoissa onnettomuustilanteissa. ISTIKE:n osalta järjestämisen valvonta on toteutettu ISTIKE:n ohjausryhmän toimesta.

Pelastuslaitoksen toiselle pelastuslaitokselle antamasta kalusto- ja miehistöavusta sekä muusta avusta on apua saanut laitos velvollinen suorittamaan täyden korvauksen, jollei toisin sovita. Tämä koskee myös tilannetta, jossa avun pyytäminen perustuu yhteistyösuunnitelmaan tai pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen määräykseen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos varautuu pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen ja vastaanottamiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueensa pelastuslaitosten ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen kuuluvien pelastuslaitosten kanssa.

Pelastustoiminnan yhteistyöalueen pelastuslaitokset laativat yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen johdolla. Pelastustoimen valtakunnallista johtamista ja yhteistoimintaa

koskevat suunnitelmat laaditaan sisäministeriön johdolla ja yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa.

Yhteistyöalueella yhteistoiminnassa laadittavien suunnitelmien suunnitteluperusteena on SM:n asetus pelastustoiminnan suunnitelmista. Näitä yhteistyöalueen yhteistyössä tarvittavia suunnitelmia ovat muun muassa yhteistyöalueen pelastustoiminnassa tarvittavat ja käytössä olevat voimavarat ja niiden hälyttäminen, valmiuden säätelyä koskevat toimintamallit, viestiliikennejärjestelyt, pelastustoiminnan johtaminen, yhteistyöalueen tilannekeskuksen ja johtokeskuksen toimintaa koskevat järjestelyt, johtaminen suuronnettomuuksissa ja muissa pelastustoiminnan vaativissa tilanteissa, pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintojen järjestelyt, kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvät järjestelyt, varautuminen poikkeusoloihin sekä väestönsuojeluun varautuminen.

Yhteistyöalueen suunnitelmien laatiminen aloitetaan vuoden 2024 alusta. Suunnitelmat tarkistetaan vuosittain ja suunnitelma päivitetään palvelutasokauden aikana tai toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten perusteella, yhteistyössä muiden yhteistyöalueen pelastuslaitosten kanssa. Suunnitelmat päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana myös pelastustoiminnan yhteistyöalueen ulkopuolisten pelastuslaitosten kanssa.

Tarvittavat johto- ja tilannekeskuspalvelut tuottaa Etelä-Suomen pelastustoiminnan yhteistyöalueen johto- ja tilannekeskus. Siirtymäkauden aikana johto- ja tilannekeskuspalvelut tuottaa ISTIKE.

Lainsäädännön perusteella hyvinvointialueen tehtävistä, jotka kootaan suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, aiheutuvat lisäkustannukset huomioidaan pelastustoimen rahoitusperusteissa.

Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon toteutumista seurataan samoin kuin hälytysvasteiden toteutumista omalla alueella. Tarpeen mukaan vastemalleja ja yksiköiden ominaisuuksia muutetaan palvelun parantamiseksi yhdessä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos varautuu pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen ja vastaanottamiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueensa pelastuslaitosten ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen kuuluvien pelastuslaitosten kanssa.

Pelastustoiminnan yhteistyöalueen pelastuslaitokset laativat yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen johdolla. Yhteistyöalueella yhteistoiminnassa laadittavien suunnitelmien suunnitteluperusteena on SM:n asetus pelastustoiminnan suunnitelmista. Suunnitelmat tarkistetaan vuosittain ja suunnitelma päivitetään palvelutasokauden aikana tai toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten perusteella, yhteistyössä muiden yhteistyöalueen pelastuslaitosten kanssa.

Pelastustoimen valtakunnallista johtamista ja yhteistoimintaa koskevat suunnitelmat laaditaan sisäministeriön johdolla ja yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa.

Yhteistyöalueen suunnitelmien laatiminen aloitetaan vuoden 2024 aikana. Suunnitelmat tarkistetaan vuosittain ja suunnitelma päivitetään palvelutasokauden aikana tai toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten perusteella, yhteistyössä muiden yhteistyöalueen pelastuslaitosten kanssa. Suunnitelmat päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana myös pelastustoiminnan yhteistyöalueen ulkopuolisten naapuripelastuslaitosten kanssa. Suunnittelu toteutetaan osana pelastustoiminnan suunnittelun kokonaisuutta, johon resursoidaan palvelutasopäätöskaudella 3 htv.

Muun kuin hälytysohjeeseen perustuvan pelastuslaitosavun antamisesta ja pyytämisestä päättää päivystävä palomestari. Pitkäkestoisissa tehtävissä avun antamisesta ja pyytämisestä päättää päivystävä päällikkö.

Tarvittavat johto- ja tilannekeskuspalvelut tuottaa Etelä-Suomen pelastustoiminnan yhteistyöalueen johto- ja tilannekeskus. Siirtymäkauden aikana johto- ja tilannekeskuspalvelut tuottaa ISTIKE erillisen yhteistyösopimuksen perusteella.

Lainsäädännön perusteella hyvinvointialueen tehtävistä, jotka kootaan suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, aiheutuvat lisäkustannukset huomioidaan pelastustoimen rahoitusperusteissa.

Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon toteutumista seurataan ja tarvittaessa kehitetään yhdessä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Pelastuslaitoksen toiselle pelastuslaitokselle antamasta kalusto- ja miehistöavusta sekä muusta avusta on apua saanut pelastuslaitos velvollinen suorittamaan täyden korvauksen, jollei pelastuslaitokset toisin sovi. Tämä koskee myös tilannetta, jossa avun pyytäminen perustuu yhteistyösuunnitelmaan tai pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen määräykseen.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu keskitetään pelastustoiminnan yhteistyöalueella erilliselle pelastuslaitosten yhteiselle suunnitteluryhmälle, jossa on yksi edustaja jokaisesta pelastuslaitoksesta. Ryhmän puheenjohtajana toimii yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen edustaja. Tämä mahdollistaa yhteneväiset suunnitteluperusteet ja suunnitelmat.

4.3.3 Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 46–47 §

Pelastusasetus 6 §

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan pelastuslaitos on tehnyt useiden viranomaisten, laitoksien, liikelaitoksien sekä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa sopimuksia, joiden avulla turvataan pelastustoiminta pelastustoimen alueella. Sopimukset ovat yleensä toistaiseksi voimassa olevia.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen johdolla valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset osallistuvat pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Pelastuslaitos laatii hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat yhteistyösuunnitelmat onnettomuustyypeittäin ja tarvittavassa laajuudessa. Pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelma sisältää:

- pelastustoimintaan osallistuvan ja siihen virka- tai asiantuntija-apua antavan tahon osallistumisen tavoite sekä tehtävät ja rooli pelastustoiminnassa
- pelastustoimintaan osallistuvan ja siihen virka- tai asiantuntija-apua viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen yhteystiedot
- pelastustoimintaan käytettävät suorituskyvyt
- hälyttämistä ja virka-avun pyytämistä ja antamista koskevat sopimukset, ohjeet ja muut järjestelyt
- yhteistyötä koskevat sopimukset

Pelastustoiminnan yhteistyösuunnittelun keskeiset painopisteet ovat alueen kuntien osallistuminen pelastustoimintaan, poliisin ja ensihoitopalvelun kanssa tehtävä pelastustoiminnan suunnittelu, sekä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen suorituskykyjen käytön periaatteet pelastustoiminnassa.

Palvelutasopäätöskaudella päivitetään pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelmat em. keskeisten yhteistyötahojen kanssa huomioiden pelastustoiminnan yhteistyöaluerakenne. Päivitystyön keskeinen yhteistoimintafoorumi on maakunnan turvallisuus- ja valmiustoimikunta EKTURVA. Suunnittelu toteutetaan osana pelastustoiminnan suunnittelun kokonaisuutta, johon resursoidaan palvelutasopäätöskaudella 3 htv.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitoksen johdolla valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset osallistuvat pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Pelastuslaitos laatii hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat yhteistyösuunnitelmat onnettomuustyypeittäin ja tarvittavassa laajuudessa.

Yhteistyösuunnitelman sisältö (mm. yhteystiedot) tarkistetaan vuosittain ja suunnitelma päivitetään palvelutasokauden aikana tai toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten perusteella, yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa. Keskeiset yhteistyötahot ovat alueen kunnat, poliisi, ensihoitopalvelu, Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos. Suunnittelussa huomioidaan pelastustoiminnan yhteistyöaluerakenne.

Pelastustoiminnan yhteistyön suunnittelu toteutetaan osana pelastustoiminnan suunnittelun kokonaisuutta, johon resursoidaan palvelutasopäätöskaudella 3 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Usealla hyvinvointialueella toimivat viranomaiset, joilla on velvollisuus osallistua pelastustoimintaan, laativat yhteistyösuunnitelman keskitetysti.

Pelastustoiminnan yhteistyöaluerakennetta ei ole huomioitu nykyisessä suunnittelussa. Suunnitelmat tulee päivittää vastaamaan uutta rakennetta.

4.3.4 Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 30 ja 47 §:t

Asetus pelastustoimen suunnitelmista 3–5 §

Pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen pelastustoiminnan suunnitelmavalmius on hyvällä tasolla. Pelastuslaitos on laatinut suunnitelmat mm. pelastustoiminnassa tarvittavat voimavaroista ja niiden hälyttämisestä (hälytysohje), valmiuden sääntelyä koskevat toimintamallit, pelastustoiminnan johtaminen, viestiliikennejärjestelyt, sammutusvesisuunnitelma, erityistä vaaraa aiheutta-

vien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat, eri onnettomuustyyppiä koskevat suunnitelmat (metsäpalotorjunta, öljyntorjuntasuunnitelma, CBRNE -suunnitelma, väestön evakuointisuunnitelma sekä suunnitelmat pelastustoiminnasta poikkeusoloissa)

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimelle on laadittu asetuksen mukaiset pelastustoimen suunnitelmat.

Pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat kattavat vähintään seuraavat osa-alueet:

- pelastustoiminnassa tarvittavat voimavarat ja niiden hälyttäminen (hälytysohje)
- valmiuden säätelyä koskevat toimintamallit
- pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat
- viestiliikennejärjestelyt
- väestön varoittaminen ja onnettomuuden takia tarvittava tiedotustoiminta
- sammutusvesisuunnitelma
- erityistä varaa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat
- väestön suojaväistö- ja evakuointisuunnitelma
- pelastustoiminta vaativissa tilanteissa ja poikkeusoloissa
- tarvittavat onnettomuustyyppikohtaiset suunnitelmat
- pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelma
- yhteistyösuunnitelmat
- kansainvälisen avun vastaanottaminen
- muut tarvittavat pelastustoimintaa koskevat suunnitelmat

Suunnitelmat laaditaan ja päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana. Päivitystyössä huomioidaan pelastustoiminnan yhteistyöaluerakenteen vaikutukset suunnitelmien päivitysprosessiin sekä suunnitelma-arkkitehtuuriin.

Sammutusvesisuunnitelma päivitetään vuoden 2024 loppuun mennessä.

Suunnittelu toteutetaan osana pelastustoiminnan suunnittelun kokonaisuutta, johon resursoidaan palvelutasopäätöskaudella 3 htv.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoimen alueelle on päivitetty pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat palvelutasopäätöskauden aikana. Päivitystyössä huomioidaan pelastustoiminnan yhteistyöaluerakenteen vaikutukset suunnitelmien päivitysprosessiin sekä suunnitelma-arkkitehtuuriin. Suunnitelmakokonaisuus täyttää sisäministeriön asetuksen 1363/2018 vaatimukset.

Sammutusvesisuunnitelma päivitetään vuoden 2024 loppuun mennessä, jonka hyväksyy aluevaltuusto.

Pelastustoiminnan suunnitteluun kohdistetaan 3 htv työpanos.

Palvelutason kehittämistarve

Riittävien resurssien turvaaminen pelastustoiminnan suunnitelmien laadintaan. Lisäystarve on asetuksen mukaisten, pelastuslaitoksen vastuulla olevien suunnitelmien laadintaan ja päivittämiseen 1 htv. Puuttuva työpanos täydennetään kohdistamalla pelastuslaitoksen henkilöstön työpanosta nykyistä enemmän pelastustoiminnan suunnitteluun.

4.3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 48 §

Asetus pelastustoimen suunnitelmista 5 §

SM:n asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista

Ohje ulkoisten pelastussuunnitelmien laatimisesta

Ohje ulkoisten pelastussuunnitelmien harjoitusohje

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain (379/2011) 48 §:n mukaiset erityistä vaaraa aiheuttavat kohteet Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ovat:

1. Stora Enso Kaukopään tehdas, Imatra
2. Kemira Chemicals, Lappeenranta (Joutseno)
3. Metsä Board, Lappeenranta (Joutseno)
4. UPM Kaukas, Lappeenranta
5. Vainikkalan kemikaaliratapiha, Lappeenranta
6. PV:n tuotantolaitos, Savitaipale

Erityistä vaaraa aiheuttavista kohteista on laadittu ulkoiset pelastussuunnitelmat yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Kohteissa harjoitellaan lainsäädännön mukaisesti vähintään kolmen vuoden välein suuronnettomuuden varalta. Lisäksi erityisesti vaarallisten kemikaalien kuljetuksiin ja lisääntyvään muuhun liikenteeseen liittyy suuronnettomuuden vaara.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos on laatinut ulkoisten pelastussuunnitelmien tueksi tarvittavat muut sisäiset suunnitelmat ja ohjeet.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisia pelastussuunnitelmia päivitetään systemaattisesti. Pelastuslaitos tiedottaa yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa ulkoisesta pelastussuunnitelmasta asianosaisille lainsäädännön mukaisesti vähintään viiden vuoden välein tai useammin, jos suunnitelmiin tehdään oleellisia muutoksia.

Pelastuslaitos järjestää yhteistyössä toiminnanharjoittajien, muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa suuronnettomuusharjoituksia, joissa harjoitellaan yhteistoimintaa, johtamista, viestintää sekä ulkoisen pelastussuunnitelman toimivuutta.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Etelä-Karjalan pelastuslaitos laatii ulkoiset pelastussuunnitelmat yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa sekä järjestää suuronnettomuusharjoitukset voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Pelastuslaitos järjestää yhteistyössä toiminnanharjoittajien, muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa suuronnettomuusharjoituksia, joissa harjoitellaan yhteistoimintaa, johtamista, viestintää sekä ulkoisen pelastussuunnitelman toimivuutta. Harjoitusten suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen sekä arviointi- ja kehittämisvaiheisiin tarvitaan vuosittain 1 htv.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat päivitetään tarvittaessa pidetyn suuronnettomuusharjoituksen jälkeen tai toimintaympäristössä tapahtuvien muutoksien takia.

Pelastuslaitos tiedottaa yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa ulkoisesta pelastussuunnitelmasta alueen väestöä ja muita asianosaisia vähintään viiden vuoden välein tai useammin, jos suunnitelmiin tehdään oleellisia muutoksia.

Palvelutason kehittämistarve

Ulkoisten pelastussuunnitelmien yhdenmukaisten prosessien jalkauttaminen käytäntöön. Suunnitelmien yhdenmukaisen rakenteen ja käytettävyyden kehittäminen.

Harjoitusten yhdenmukaistaminen tehdään vuoden 2025 loppuun mennessä. Tällöin on ehditty pitämään kaikkien UPS-kohteiden kanssa harjoitukset ja pelastussuunnitelmien päivitykset uusien ohjeiden mukaisesti.

Yhteistyöalueen pelastuslaitosten yhteistyön kehittäminen suuronnettomuusharjoitusprosesseissa.

4.3.6 Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)

Muiden pelastustoimen suunnitelmien osalta noudatetaan samaa toimintamallia kuin lakisääteisissäkin suunnitelmissa. Jokaiselle suunnitelmalle on nimetty vastuuviranhaltija, jonka tehtävänä on ylläpitää suunnitelma ajan tasalla. Myös pelastuslaitoksen toimintaympäristöä arvioidaan jatkuvasti ja uusia suunnitelmia laaditaan tarpeen mukaan.

4.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

4.4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 2 ja 27 §:t

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet, 2. tavoite

Ohje vapaaehtoisten hyödyntämiseksi pelastustoiminnassa

Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistoimivaltuuksien käyttöä.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimuspalokunnalla tarkoitetaan pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt hyvintointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Sopimushenkilöstöllä tarkoitetaan pelastustoimen tehtäviin palokuntasopimuksen tai työ-sopimuksen perusteella osallistuvaa henkilöstöä.

Etelä-Karjalan alueella toimii 25 sopimuspalokuntaa. Hälytysosastojen henkilöstömäärä on yhteensä 527 (418 / 100 000 asukasta). Sopimuspalokunnista 20:lla on toimiva nuoriso-osasto, joissa jäseniä on yhteensä 484 (384 / 100 000 asukasta). Osalla sopimuspalokunnista on nais-, tuki- ja veteraaniosastoja. Osa sopimuspalokunnista on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen muonituksen järjestämisestä.

Pelastuslaitos on laatinut ja päivittänyt uudet palokuntasopimukset alueen sopimuspalokuntien kanssa vuonna 2022. Palokuntasopimuksilla pyritään turvaamaan sopimuspalokuntien toiminnan edellytykset huomioiden järjestelmän ylläpitämiseen kohdistuvat haasteet. Lisäksi palokuntasopimuksilla pyritään ohjaamaan sopimuspalokuntia erikoistumaan enemmän suhteessa toiminta-alueensa riskeihin, lisäämään yhteistyötä palokuntien välillä sekä mitoittamaan maksettavat korvaukset todellisen valmiuden ja suorituskyvyn mukaan.

Alueen sopimuspalokunnilla on ollut keskeinen rooli pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän toteuttamisessa. Palokuntasopimuksissa on huomioitu sopimuspalokuntien tuottama turvallisuusviestinnän toteutus. Pelastuslaitoksella on olemassa sopimuspalokuntien viestinnän ryhmä, jonka kanssa toteutuksia on suunniteltu yhteistyössä. Sopimuspalokunnat ovat pelastuslaitoksen kanssa yhdessä sekä paljon myös omatoimisesti toteuttaneet turvallisuusviestintää neuvonnan, koulutuksen, kalustoesittelyn tai some-viestinnän kautta.

Tuomioistuinten varallaoloa koskevien tuomioiden takia on varalla olleiden sopimuspalokuntien ryhmänjohtajien tehtävät jouduttu määrittämään uudestaan. Alueella on käytössä vastaava ryhmänjohtajapalvelu, joka toimii seitsemässä eri toimipisteessä. Järjestelmässä ei

ole yksittäiseen henkilöön sidottua lähtö- tai toimintavalmiusaikavaatimusta. Lähtökohta on kuitenkin se, että palokunnan vastaavan ryhmänjohtajan oletetaan osallistuvan pelastustehtäviin.

Pelastuslaitos on tehnyt sopimukset kahden alueella (Imatra ja Lappeenranta) toimivan meripelastusyhdistyksen kanssa osallistumisesta pelastustoimien tehtävien hoitamiseen Vuoksen vesistöalueella sekä Saimaan kanavan vuokra-alueella. Sopimukset päivitettiin vuoden 2022 aikana.

Lisäksi pelastustoimen tehtävissä on käytetty apuna tarveperusteisesti muita vapaaehtoisia organisaatioita (mm. SPR, radioamatöörit, Martat jne.)

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Hyvinvointialueella käytetään pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistoimivaltuuksien käyttöä.

Hyvinvointialueella on tarkoituksenmukainen sopimuspalokuntajärjestelmä, jota ylläpidetään yhteistyössä palokuntien kanssa siten, että riskien ja onnettomuusuhkien arvioinnin perusteella muodostettaviin vasteisiin saadaan toimintakykyiset ja tarvittavat pelastusmuodostelmat. Lisäksi pelastustoiminnassa käytetään apuna muita pelastustoimialalla toimivia vapaaehtoisia yhteisöjä.

Vapaaehtoisorganisaatiot osallistuvat tarveperusteisesti pelastuslaitoksen järjestämisvastuulla olevan turvallisuusviestinnän toteuttamiseen erikseen vahvistetun turvallisuusviestintästrategian mukaisesti.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Hyvinvointialueella käytetään pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistoimivaltuuksien käyttöä.

Hyvinvointialueella on maantieteellisesti kattava sopimuspalokuntajärjestelmä. Sitä ylläpidetään ja kehitetään yhteistyössä palokuntien kanssa siten, että riskien ja onnettomuusuhkien arvioinnin perusteella muodostettaviin vasteisiin saadaan toimintakykyiset ja tarvittavat pelastusmuodostelmat. Tavoitteena on säilyttää nykyinen taso sopimuspalokuntien sekä sopimushenkilöstön määrän osalta koko palvelutasopäätöskauden ajan.

Saimaan ja Vuoksen vesistöalueilla pelastustoimen tehtävissä käytetään apuna alueella toimivia meripelastusseuran yhdistyksiä tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Lisäksi pelastustoimen tehtävissä käytetään apuna tarveperusteisesti muita vapaaehtoisia organisaatioita.

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöksen mukaisesti alueella on tarkoituksenmukainen sopimuspalokuntajärjestelmä, jota ylläpidetään yhteistyössä palokuntien kanssa siten, että riskien ja onnettomuuksien arvioinnin perusteella muodostettaviin vasteisiin saadaan toimintakykyiset ja tarvittavat pelastusmuodostelmat.

Tarkoituksenmukaisen sopimuspalokuntajärjestelmän ylläpito ja kehittäminen jatkuu myös seuraavalla palvelutasopäätöskaudella huomioiden järjestelmän ylläpitämiseen kohdistuvat haasteet. Vapaaehtoisen toiminnan järjestäminen vaikeutuu tulevaisuudessa etenkin väestökatoalueilla, joilla väheneminen kohdentuu suhteellisesti voimakkaimmin nuoriin väestöosiin ja siten uusia, nuoremman sukupolven toimijoita on haastavaa saada mukaan toimintaan. Haasteeseen vastaaminen edellyttää laajempaa yhteistyötä ja uusia toimintamalleja yli organisaatiorajojen. Pelastustoimen palvelutason kannalta on olennaista, että sopimuspalokuntien toimintaedellytykset säilyvät tulevaisuudessakin. Alkaneet muutokset vaikuttavat jo nyt nopean avun saannin turvaamiseen eri vuoden ja vuorokauden aikoina.

Sopimushenkilöstön määrän lisääminen tai turvaaminen nykyisellä tasolla on erityisen merkityksellistä pelastustoiminnan suorituskyvyn turvaamisen osalta erityisesti alueilla, joista pelastustoiminnan ensitoimenpiteistä vastaa sopimuspalokunta. Rekrytointia ja henkilöstön veto- ja pitovoimaa sopimuspalokuntatoimintaan pyritään lisäämään. Erityisesti nuoriso-osastojen toiminnan tukemiseen ja uusien nuorisojäsenten saamiseen panostetaan.

Palvelutasopäätöskauden aikana pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan kehittämisen painopistealueet ovat:

- sopimuspalokuntien jäsenmäärä kasvattaminen nuoriso-osastosta lähtien
- tarveperusteisesti sopimuspalokuntien koulutusjärjestelmän mukaisten kurssien riittävä tarjoaminen ja toteutus
- sopimuspalokuntalaisten käytön tehostaminen onnettomuuksien ehkäisytehtävissä sekä osaamisen ja laadun varmistaminen.

4.4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 52 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen viranomaiset ovat mahdollisuuksien mukaan pyrkineet edistämään pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten toimintaorganisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Pelastuslaitos on pyrkinyt edistämään vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistäminen on sisältänyt taloudellista ja koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Sopimuspalokuntajärjestelmää on pyritty kehittämään etsimällä yhteistyössä uusia vaihtoehtoja sopimuspalokuntien tuottamille palveluille tunnistuen myös niiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet. Lisäksi pelastuslaitos on pyrkinyt edistämään yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa sopimuspalokuntatoiminnan ja muun vapaaehtoisen toiminnan kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta. Pelastuslaitoksella on nimetty sopimuspalokuntien yhteistyöryhmä, jossa käsitellään alueen sopimuspalokuntajärjestelmään kuuluvat asiat. Vapaaehtoistoimintaa edistetään ja kehitetään yhdessä toiminnan ollessa jatkuvaa. Vapaaehtoistoiminnan sekä sopimushenkilöstön toiminnan kehittäminen ja elinvoimaisuuden ylläpito ovat pelastustoimen keskeisimpänä tavoitteena.

Päivitetyllä palokuntasopimuksilla pyritään turvaamaan sopimuspalokuntien toimintaedellytykset huomioiden järjestelmän ylläpitämiseen kohdistuvat haasteet. Palokuntasopimuksilla pyritään ohjaamaan sopimuspalokuntia erikoistumaan enemmän suhteessa toiminta-alueensa riskeihin, lisäämään yhteistyötä palokuntien välillä sekä mitoittamaan maksettavat korvaukset todellisen valmiuden ja suorituskyvyn mukaan. Sopimuspalokuntajärjestelmää pyritään kehittämään etsimällä yhteistyössä uusia vaihtoehtoja sopimuspalokuntien tuottamille palveluille.

Kaikille sopimuspalokunnille on nimetty viranhaltija, joka toimii palokuntien yhteyshenkilönä. Yhteyshenkilö pitää neljännesvuosittain kvartaalikeskustelut palokuntiansa kanssa, jossa arvioidaan toiminnan laatua ja kehittämistarpeita. Lisäksi yhteyshenkilö osallistuu mahdollisuuksien mukaan palokunnan viikkoharjoituksiin 2–4 kertaa vuodessa.

Palokuntien henkilörekrytointia tuetaan päätoimisen turvallisuusviestinnän henkilöstön osallistumisella erilaisiin yleisötapahelmiin, kuten 112-päivään, Päivä paloasemalla-tapahelmiin ja erilaisiin messu- ja urheilutilaisuuksiin. Tilaisuuksissa kerrotaan palokuntatoiminnasta ja jaetaan siihen liittyviä esitteitä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen viranomaiset pyrkivät mahdollisuuksien mukaan edistämään pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten toimintaorganisaatioiden toimintaedellytyksiä. Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Palokuntasopimuksilla pyritään turvaamaan sopimuspalokuntien toiminnan edellytykset huomioiden järjestelmän ylläpitämiseen kohdistuvat haasteet. Lisäksi palokuntasopimuksilla pyritään ohjaamaan sopimuspalokuntia erikoistumaan enemmän suhteessa toiminta-alueensa riskeihin, lisäämään yhteistyötä palokuntien välillä sekä mitoittamaan maksettavat korvaukset todellisen valmiuden ja suorituskyvyn mukaan.

Pelastuslaitos pyrkii edistämään mahdollisuuksien mukaan myös muita vapaaehtoistoimijoita ja -organisaatioita, jotka eivät ole sopimuspalokuntia tai muita alueen pelastustoimen kanssa sopimuksen tehneitä yhteisöjä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden ja yhteisöjen kanssa tehostaakseen pelastustoimen suorituskyyä.

Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistäminen voi sisältää taloudellista, materiaalista tai koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa.

Sopimuspalokuntatoiminnan ja muun vapaaehtoisen toiminnan kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta pyritään edistämään yhteistyössä sopimuspalokuntien kanssa aktiivisella viestinnällä sekä järjestämällä palvelutasopäätöskauden aikana erillisiä rekrytointikampanjoita.

Vapaaehtoistoimintaa edistetään ja kehitetään yhdessä toiminnan ollessa jatkuvaa. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja elinvoimaisuuden ylläpito ovat pelastustoimen keskeisimpänä tavoitteena. Yhteisyyttä ja sen kehittämistä käsitellään vapaaehtoisorganisaatioiden kanssa vähintään kerran vuodessa. Pelastuslaitoksella vapaaehtoistoiminnan yhteistyön koordinointi on vastuutettu pelastuslaitoksen sopimuspalokuntien yhteistyöryhmälle.

Palvelutasopäätöskauden aikana pyritään lisäämään harva-alueilla kyläyhteisöjen lähiturvallisuuksi alueella toimivien kyläyhteisöjen avustuksella.

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöskauden aikana hyvinvointialueen, pelastuslaitoksen sekä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa tulee yhdessä sopimuspalokuntien kanssa etsiä menetelmiä ja toimintamalleja jäsenhankinnan tehostamiseen ja sopimuspalokuntien toiminnan turvaamiseen.

4.4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 53 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Pelastussukellusohje

Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimuspalokuntien pelastustoimintaan osallistuvien terveystarkastusten sisältö noudattaa päätoimisen henkilöstön tarkastussisältöä ja terveydelliset vaatimukset ovat samat silloin, kun työn katsotaan olevan samankaltainen päätoimisen henkilöstön työn kanssa.

Sopimushenkilöstön terveydentilan sopivuus arvioidaan alkutarkastuksessa ennen pelastustoiminnan peruskurssia (ent. sammutustyönkurssi), kun sopimuspalokuntalainen on siirtymässä hälytysosastoon. Savusukelluskurssia varten tarvitaan uusi terveystarkastus.

Määräaikaistarkastukset tehdään samoilla tarkastusväleillä ja – sisällöillä kuin päätoimisen pelastushenkilöstön.

Tarkastusvälit:

- alle 40-vuotiaille 3 vuoden välein
- 40-vuotiaana ja sen jälkeen 2 vuoden välein
- 50-vuotiaana ja sen jälkeen 1 vuoden välein

Terveystarkastus tehdään myös tarvittaessa alentuneen tai hylätyn työkykytestin jälkeen, jolloin sisältö on yksilöllinen sekä tarvittaessa ennen työkykytestiä ja työnantajan niin edellyttäessä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ylläpidetään edelleen pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten työterveystarkastuksia työterveyshuollon toimintasuunnitelman mukaisesti.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten työterveystarkastukset toteutetaan työterveyshuollon toimintasuunnitelman mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Ylläpidetään edelleen pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten työterveystarkastuksia työterveyshuollon toimintasuunnitelman mukaisesti.

4.4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Säädös- tai ohjeperusta:

Pelastuslaki 56 ja 57 §:t

Asetus pelastustoimesta 7 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma (PeO)

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella sivutoimisen ja sopimushenkilöstön koulutus perustuu pelastuslain 379/2011 57§ sekä VNa 407/2011 7§. Sivutoimisen ja sopimushenkilöstön koulutus Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella jaetaan kahteen linjaan: muodollisen pätevyyden tuottama peruskurssikoulutus sekä sisäisen koulutusjärjestelmän mukainen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen täydennyskoulutus.

Peruskurssikoulutus toteutetaan yhteistyössä Kaakkois-Suomen Pelastusalanliiton kanssa. Peruskurssikoulutus toimii alueella hyvin. Koulutus toteutetaan joustavalla tavalla siten, että kurseja järjestetään tarveperusteisesti alueen eri osissa.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen tuottama sivutoimisen ja sopimushenkilöstön koulutus toteutetaan pelastuslaitoksen osaamisen yksikön suunnitelmien ja ohjeiden mukaisesti. Koulutussuunnitelmat on jaettu koulutustavoitteiden ja sisällön mukaan neljään osaan: pitkän aikavälin (3–5 vuotta) suunnitelmat, vuositasoinen osaamisen ylläpidon ja harjoittelun suunnitelma, vuoden kvartaalitasoinen suunnitelma sekä yksittäisiin harjoituksiin liittyvät suunnitelmat.

Sivutoimisten ja sopimuspalokuntalaisten koulutus toteutetaan pääsääntöisesti palokunnan päällikön ja koulutuspäällikön johdolla. Pelastuslaitoksen viranhaltijat sekä eri osa-alueiden kouluttajat järjestävät koulutusta tarvittaessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sivutoimisen ja sopimushenkilöstön koulutuksen tavoitteena on ylläpitää ja kehittää pelastustoiminnassa vaadittavia tietoja sekä taitoja, jotta alueen pelastustoiminnan yhdenmukainen valmius on varmistettu ajasta ja paikasta riippumatta.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Sivutoimisen ja sopimushenkilöstön perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksella huolehditaan siitä, että henkilöstöllä on tarvittava osaaminen pelastustoiminnan tehtäviin ja työturvallisuusriskien minimointiin.

Sivutoimisen ja sopimushenkilöstön kurssikoulutusta järjestetään joustavasti ja tarveperusteisesti.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen tuottama sivutoimisten ja sopimuspalokuntalaisten koulutus perustuu pelastuslaitoksen henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan.

Sivutoimisen ja sopimushenkilöstön osaamis- ja koulutustasoa seurataan säännöllisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Sivutoimisen ja sopimushenkilöstön osaamista tulee kehittää palvelutasopäätöskaudella niin että Korona-pandemian aiheuttamaa koulutusvajetta saadaan korjatuksi. Lisäksi jatkuva toimintaympäristön muutos vaikuttaa osaamisvaatimuksiin, joista esimerkkinä kokonaisturvallisuuteen liittyvät tehtävät sekä yhteiskunnan normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen pelastustoiminta.

4.5 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen

4.5.1 Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 64 ja 76 §:t

Valmiuslaki 12 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

SM:n asetus pelastustoimen suunnitelmista 5 §

Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja, kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja) 61 artikla

Evakuointisuunnitteluohje 2003

Valmiussuunnittelu pelastuslaitoksissa

Alueellinen riskiarvio 2023

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Väestönsuojelulla tarkoitetaan aseellisen hyökkäyksen johdosta tapahtuvaa toimintaa, jonka tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen sotilaallisen hyökkäyksen vaaroilta ja auttaminen selviytymään hyökkäyksen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Hyvinvointialueen pelastustoimen tulee varautua hoitamaan väestönsuojelutehtäviä, jotka on esitetty Geneven yleissopimuksen lisäpöytäkirjassa. Väestönsuojeluun varautuminen tapahtuu suurelta osin normaaleja varautumisen toimenpiteitä hyödyntäen. Hyvinvointialueen pelastustoimi varautuu erilaisiin uhkiin ja häiriötilanteisiin ennakoon tehdyin etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaen tehtävien mahdollisimman häiriöttömän hoitamisen kaikissa turvallisuustilanteissa.

Yleisesti hyvinvointialueella on käytössä kokonaisturvallisuuden toimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeitä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Kokonaisturvallisuuden toimintamalli antaa perusteet myös väestönsuojelutoiminnalle ja sen suunnittelulle. Suurin osa väestönsuojaamisesta toteutetaan

kansalaisten omatoimisen varautumisen toimintojen ylläpitämisenä ja kehittämisenä. Omatoiminen varautuminen on kansalaisten, yritysten, organisaatioiden ja taloyhtiöiden valmistautumista erilaisia onnettomuuksia, erityistilanteita ja poikkeusoloja varten. Omatoimisen varautumisen organisaatiot toimivat viranomaisten ohjeiden mukaisesti pyrkien kuitenkin säilyttämään itsenäisen toimintakyvyn mahdollisimman pitkään. Omatoimisen varautumisen henkilöstö asuinkiinteistöissä, yrityksissä ja laitoksissa toteuttavat varautumista jo normaaliaikana. Kohteisiin laadittava pelastussuunnitelma on osa omatoimista varautumista. Omatoimisessa varautumisessa opitaan ehkäisemään onnettomuuksia ja valmentaudutaan myös toimimaan poikkeavissa tilanteissa. Omatoiminen varautuminen ja sen järjestelyt luovat näin myös väestönsuojelun perustan. Pelastuslaitoksen toimesta omatoiminen varautuminen tuetaan käytännössä turvallisuusviestinnän keinoin, eli neuvonnan ja ohjauksen kautta. Lisäksi pelastuslaitos osallistuu olemassa olevien väestönsuojien kunnossa- ja ylläpidon valvontaan valvontatoimenpiteiden aikana sekä uudisrakentamisen tapahtuvan ohjauksen yhteydessä.

Pelastuslaitoksen päätavoitteena on pyrkiä turvaamaan oma toiminta erilaisissa poikkeusoloissa sekä varmistaa pelastuslaitoksen palveluiden jatkuvuus. Pelastustoimen väestönsuojeluun liittyvistä tärkeimmistä tehtävistä on suojella maakunnan väestöä niin hyvin kuin mahdollista hyödyntäen sisätiloihin suojautumista, suojautumalla väestönsuojiiin ja tilapäisiin väestönsuojiiin sekä tarvittaessa evakuoimalla maakunnan väestöä.

Pelastuslaitoksen väestönsuojeluun liittyvä suunnittelu on hyvin laaja-alaista sekä pitkäkestoisista. Nykytilaan pääseminen on kestänyt vuosikymmeniä. Väestönsuojeluun liittyvät laajoja kokonaisuuksia on otettu huomioon esimerkiksi paloasemien rakentamisen yhteydessä erityisesti väestönsuojatilojen osalta, maakunnan alueen väestöhälytinjaikojen rakentamisessa sekä erityisesti sammutus- ja pelastustoimintaan käytettävien ajoneuvojen hankinnoissa. Laaja-alaisiin kokonaisuuksiin on olemassa omia strategioitaan, joiden mukaan toimintoja kehitetään pitkällä aikavälillä. Lisäksi pelastuslaitos on varautunut väestönsuojeluun hankkimalla käyttöön erilaisia materiaaleja, jotka ovat joko päivittäisessä käytössä tai varastoituna häiriötilanteita tai poikkeusoloja varten.

Väestönsuojelutehtäviä varten on tehty erilaisia suunnitelmia sekä riskianalyyskejä, jotka tukevat ja nopeuttavat johtamista sekä päätöksen tekoa tai niiden avulla on arvioitu sotilaallisen voiman käytön vaikutuksia maakunnan alueelle. Väestönsuojeluun liittyvät suunnitelmat on päivitetty säännöllisesti yleensä kahden kolmen vuoden välein. Väestönsuojelussa on tärkeää tehdä laaja-alaista yhteistyötä eri viranomaisten, kuntien sekä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Suunnittelun yhteydessä pelastuslaitos tehnyt henkilö-, tila-, ajoneuvo- ja materiaalivarauksia, joiden avulla riittävien resurssien olemassaolo myös väestönsuojelutehtävissä on varmistettu.

Väestönsuojelussa henkilöstön koulutus ja osaaminen on tärkeässä roolissa. Vuosittain pelastuslaitoksen henkilöstölle järjestetään niin sisäistä kuin ulkoista koulutusta sekä harjoituksia. Käytännössä kaikki sammutus- ja pelastustoimintaan liittyvät harjoittelut voidaan katsoa kuuluvaksi väestönsuojeluun varautumiseksi, koska ne kuuluvat myös väestönsuojelutehtäviin.

Pelastuslaitoksen strategisten palvelujen varautumisen vastuuyksikkö vastaa väestönsuojeluun liittyvästä suunnittelusta ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Varautumisen vastuuyksikön henkilöresurssi on kaksi henkilöä. Lisäksi poikkeusoloihin liittyvässä valmiussuunnittelussa hyödynnetään resursseja niin pelastustoiminnan, onnettomuuksien ehkäisyn kuin esikuntapalvelujen vastuualueilta.

Pelastuslaitos hyödyntää väestönsuojelun varautumiseen liittyvässä suunnittelussa myös erilaisia varautumisen verkostoja. Verkostoyhteistyön tuloksena on syntynyt esimerkiksi yhteisiä oppaita ja julkaisuja väestönsuojelusuun suunnitteluun liittyen. Yhteistyössä laaditut julkaisut ovat helpottaneet ja yhdenmukaistaneet pelastuslaitoksien väestönsuojelutoimintaan liittyvää suunnittelua.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Euroopan turvallisuustilanne muuttui vuoden 2022 aikana, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Sodan vaikutukset näkyivät myös Suomessa. Väestönsuojelun nykytilanne herätti paljon kysymyksiä niin kansalaisissa kuin viranomaisissakin. Kansalaisia kiinnosti erityisesti väestönsuojien kunnossapitoon ja niiden käyttökuntoon laittaminen sekä yleisten väestönsuojien sijainti. Viranomaisten ja kuntien tasolla keskusteltiin väestönsuojelutehtävistä ja siihen liittyvien suunnitelmien päivitystarpeista.

Väestönsuojelutehtävistä suurin osa kuuluu pelastustoimelle. Kuitenkin nykyinen kansallinen suunnittelun ohjaus väestönsuojelutehtävien hoitamiseen on vanhentunut tai tarkempia ohjeistuksia ei ole enää voimassa lainsäädännön muutosten vuoksi. Sisäministeriö on ilmoittanut, että tarkempia suunnitelmia on vuoden 2023 aikana tulossa. Suurelta osin tulevat tarkemmat ohjeistukset tukevat juuri väestönsuojelutehtäviin liittyvää varautumista.

Pelastuslaitoksen tehtävänä on yhteen sovittaa vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien toiminta ja suunnitelmat sekä valvoa väestönsuojeluvalmiuden ylläpitoa. Väestönsuojeluun liittyvä suunnittelu edellyttää pelastustoimelta laaja-alaista ja pitkäaikaista suunnittelua. Lisäksi suunnittelua on tehtävä eri viranomaisten, kuntien, yritysten, vapaaehtoisjärjestöjen sekä kansalaisten kanssa. Pelastustoimessa väestönsuojeluun varautuminen ei saa olla erillinen kokonaisuus, vaan se tulee käsittää osana päivittäistä toimintaa sekä häiriö- ja poikkeusoloihin varautumista. Väestönsuojelua tukevat suunnitelmat tulee olla ajan tasalla. Väestönsuojaan varautumisen tulee perustua sotilaallisen riskianalyysin tuloksiin, jonka laadinnassa tehdään yhteistyötä muiden turvallisuusviranomaisten kanssa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitoksella on laadittu ajantasainen sotilaallinen riskianalyysi, joka luo perustan hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluun varautumiselle. Pelastuslaitos vastaa alueellaan vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien suunnittelusta ja niiden yhteensovittamisesta muiden toimijoiden ja viranomaisten kanssa.

Väestönsuojeluun varautuminen on osa päivittäistä toimintaa sekä osa häiriö- ja poikkeusoloihin varautumista liittyvää suunnittelua, jonka koordinoinnista vastaa pelastuslaitoksella varautumisen vastuuyksikön henkilöstö.

Pelastuslaitoksen varautumisen koordinointiin ja väestönsuojelun suunnitteluun resursoidaan palvelutasopäätöskaudella 3 htv.

Väestönsuojeluun liittyvät suunnitelmat päivitetään päätöskauden aikana tai turvallisuustilanteen muuttuessa, ja ne on laadittu yhteistyössä eri toimijoiden ja viranomaisten kanssa.

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyötä muiden väestönsuojelutehtäviä hoitavien toimijoiden ja viranomaisten kanssa kehitetään päätöskauden aikana. Erityisesti tietojen vaihtoa muiden turvallisuusviranomais-
ten ja naapuripelastuslaitosten kanssa tullaan parantamaan.

Pelastuslaitos päivittää väestönsuojeluun liittyvät suunnitelmat sekä sotilaallisen riskiarvion palvelutason päätöskaudella tai erikseen sisäministeriön antamien ohjeistuksen mukaisesti, kun valmisteilla olevat väestönsuojelua koskevat asetukset ja ohjeistukset tulevat voimaan.

Pelastuslaitoksen riittävien resurssien turvaaminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä väestönsuojeluun liittyvien suunnitelmien laadintaan. Lisästarve on tarpeellinen, jotta pelastusviranomaisen vastuulla olevien varautumisen ja väestönsuojelun suunnitelmien taso saadaan valmisteilla olevan lainsäädännön vaatimalle tasolle. Väestönsuojelussuunnittelun kehittäminen edellyttää 1 htv lisäämistä, joka tarkoittaa käyttötalousarvioon tehtävää lisäystä.

4.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 65 §

Valmiuslaki 120–122 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Pelastustoimen kansallinen strategia 5. tavoite

Poikkeusolojen riskianalyysiohje

Alueellinen riskiarvio 2023

Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja, kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja) 82/1980 61 artikla

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimi on vastannut vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Pelastuslaitoksen vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ovat pitkälti samoja tehtäviä, joita pelas-

tuslaitos hoitaa niin normaali- kuin häiriötilanteissa. Pelastuslaitos on suunnitellut toiminnan siten, että väestönsuojeluun liittyvät sammutus- ja pelastustoiminta pyritään järjestämään niillä resursseilla ja kalustolla, joita sillä normaalistikin on käytössä. Lisäresurssia väestönsuojelutehtävien tukemiseen hankitaan poikkeusolojen aikana yksityiseltä sektorilta, kunnilta sekä vapaaehtoisjärjestöiltä.

Pelastuslaitoksella on yhteistoimintasopimuksia turvallisuusviranomaisten sekä muiden toimijoiden kanssa, joiden pohjalta pelastuslaitokselle on laadittu pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelma. Pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelmassa on tuotu esiin muiden turvallisuusviranomaisten ja toimijoiden pelastustoiminnan käyttöön soveltuvat resurssit ja niiden suorituskyky.

Hyvinvointialueen organisaation sisälle Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle on perustettu varautumisen työryhmä, jonka yhtenä tehtävänä on vastata konsernitason väestönsuojelutoiminnan yhteensovittamisesta yhdessä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kanssa. Lisäksi pelastustoimella on edustus hyvinvointialueen varautumisen yhteistyöryhmässä, jonka tehtävänä on ohjata ja yhteen sovittamaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista.

Pelastuslaitos tekee varautumisen yhteensovittamista myös erilaisissa varautumisen verkostoissa, jotka ovat joko paikallisia, maakunnallisia, alueellisia tai kansallisia. Kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen tapahtuu ensisijaisesti Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunnan EKTURVA – verkostossa.

Väestönsuojeluun liittyvien suunnitelmien yhteensovittaminen on suuri kokonaisuus ja sitä tehdään useiden eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa, kuten kuntien, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen, puolustusvoimien sekä liikenne- ja viestintäasioista vastaavien viranomaisten kanssa. Yhteistyö tarkoittaa pienemmillään yksittäisten tietojen vaihtamista, kun laajimmillaan se voi olla suurien kokonaisuuksien suunnittelua ja niiden pohjalta tapahtuvaa harjoittelua. Pelastuslaitos on tehnyt yhteistyötä puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen kanssa sodan ajan riskianalyysin tietojen keräämiseksi. Tietojen perusteella on laadittu pelastuslaitoksen sodan ajan riskianalyysi, jonka tietoja on hyödynnetty myös pelastuslaitoksen muissa väestönsuojelutehtäviin liittyvissä suunnitelmissa.

Väestönsuojelutehtävistä evakuointitilanteiden suunnittelu vaatii laaja-alaisinta yhteistyötä eri viranomaisten sekä toimijoiden kesken. Pelastuslaitoksella on ajantasainen evakuointisuunnitelma, jonka toimivuutta on testattu valmiusharjoituksessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa on maakunnan alueelle kehitetty alueellista valmiuskeskuskonseptia, jonka tarkoituksena on toimia myös poikkeusoloissa esimerkiksi evakuointikeskuksina. Lisäksi jokaiselle kunnalle on laadittu kuntakohtaiset väestönsuojelusuunnitelmat.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Hyvinvointialueen eri toimialat vastaavat nykyisin suurimmasta osasta kaikista väestönsuojelutehtävistä. Tämä mahdollistaa entistä paremman mahdollisuuden yhteensovittaa sosiaali- ja terveyden huollon sekä pelastustoimen väestönsuojeluun liittyviä suunnitelmia. Hyvinvointialueen sisälle on muodostettu varautumisen liittyviä työryhmiä, joiden avulla varautumisen ja väestönsuojelun yhteensovittaminen on entistä sujuvampaa.

Väestönsuojelutoiminnan suunnittelusta puuttuu kuitenkin tällä hetkellä ajantasainen ja tarkempi suunnitteluohjaus. Tämä olisi tarpeellista, jotta väestönsuojelua pystytään suunnittelemaan kansallisesti entistä yhdenmukaisemmin. Sisäministeriön pelastusosastolla on valmistelussa uusia ohjeistuksia väestönsuojelutehtäviin liittyen, joiden mukaan hyvinvointialueen pelastustoimi toteuttaa suunnittelua jatkossa.

Väestönsuojelusuunnittelun yhteydessä on tullut esille, että suunnittelua on tarpeen yhdenmukaistaa myös muiden pelastuslaitoksien kanssa, erityisesti naapurialueiden pelastuslaitoksien kanssa. Näin osataan arvioida laajemmin myös muiden alueiden tarpeita poikkeusolojen aikana. Tämän vuoksi on tärkeää hyödyntää väestönsuojelusuunnittelun pelastustoimen varautumisen verkostoja.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Väestönsuojelutoiminnan ja suunnittelun yhteensovittamiseen hyödynnetään varautumisen verkostoja sekä tehdään laaja-alaista yhteistyötä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Väestönsuojeluun liittyvät yhteistyösuunnitelmat päivitetään palvelutason päätöskauden aikana tai tarpeen mukaan yhteistyössä eri toimijoiden ja viranomaisten kanssa.

Palvelutason kehittämistarve

Hyvinvointialueen rooli maakunnan alueen väestönsuojelun toteutuksessa ja suunnittelussa on merkittävä. Väestönsuojelun huomioimiseen valmiussuunnittelun yhteydessä tulee kiinnittää erityistä huomiota hyvinvointialueen sisällä, jossa tullaan hyödyntämään varautumiseen ja valmiussuunnittelun yhteensovittamiseksi tarkoitettuja työryhmiä.

Sisäministeriön laatimien uusien väestönsuojelutehtävien suunnittelua koskevat asetukset ja ohjeistukset huomioidaan jatkossa hyvinvointialueen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien toteutuksessa ja suunnittelussa.

4.5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 65 ja 92 §:t

Valmiuslaki §:t 116 ja 120

Poikkeusolojen riskianalyysiohje

Alueellinen riskiarvio 2023

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio koostuu hyvinvointialueen toimialueista, jossa pelastuslaitos toimii hyvinvointialueen yhtenä toimialana. Toimialueet vastaavat toimialueen palvelutuotannon varautumisesta, kuten myös väestönsuojelutehtäviin varautumisesta. Etelä-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen työryhmä tehtävänä on vastata konsernitason väestönsuojelutoiminnan yhteensovittamisesta yhdessä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kanssa.

Pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaatio perustuu olemassa olevaan vakinaiseen sekä sopimushenkilöstöön. Asevelvollisten osalta pelastuslaitos on hakenut heille henkilövarauksia, joiden avulla varmistetaan riittävät henkilöresurssit sodan uhkan tai sotatilan aikana. Lisäksi pelastuslaitos on varannut pelastuslaitoksen oman ajoneuvokaluston sekä tarpeelliset toimitilat kuten paloasema-, johtamis- ja varastotilat, jotka toimivat resurssina myös väestönsuojelutehtäviä hoidettaessa.

Pelastuslaitos on yhteensovittanut väestönsuojelutoimintaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa, kuten hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntien, vapaaehtoisjärjestöjen sekä ELY-keskuksen kanssa. Yhteistyö ja yhteensovittaminen on erityisesti keskittynyt maakunnan alueen evakointisuunnitteluun, koska se vaatii laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Maakunnan alueen kuntien väestönsuojeluun varaamia henkilöitä sekä vapaaehtoisjärjestöjen henkilöstöä hyödynnetään hyvinvointialueen väestönsuojelutehtävissä. Pelastuslaitos on laatinut kuntakohtaiset väestönsuojelusuunnitelmat. Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatiota voidaan tarvittaessa laajentaa poikkeusolojen aikana, koska valmiuslain mukaan Suomessa asuva, jolla on kotikunta Suomessa, voidaan hänet tarvittaessa edellyttää toimimaan erilaisissa väestönsuojelutehtävissä. Vaatimus koskee henkilöitä, jotka ovat täyttäneet 18 mutta ei 68 vuotta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Väestönsuojelutoiminta muuttui merkittävästi vuoden 2023 alussa, kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa. Suurin muutos väestönsuojelutoimintaan muuttui, kun kunnat eivät enää vastaa pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä tai sen rahoittamisesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yhdistyessä saman organisaation alle muodostaa se myös väestönsuojeluun liittyvän laajan kokonaisuuden. Geneven so-

pimuksen mukaisista väestönsuojelutehtävistä suurin osa kuuluu hyvinvointialueen eri toimialojen tehtäviksi ja suurin osa niistä juuri pelastuslaitoksen tehtäväksi. Osaltaan tämä tulee jatkossa helpottamaan varautumisen yhteensovittamista myös väestönsuojelutehtävien osalta, kun suurin osa tehtävistä on saman organisaation vastuulla.

Väestönsuojelutoimintaan liittyvä suunnittelu ja organisoituminen on tällä hetkellä murrosvaiheessa. Kansallisella tasolla pelastuslaitoksissa odotetaan uusia ohjeita väestönsuojelutehtävien suunnittelun ohjaukseen liittyen. Uudet ohjeistukset antavat jatkossa tarkemmat tiedon siitä, millä tasolla väestönsuojeluun liittyvien suunnitelmien ja varautumisen tason hyvinvointialueilla tulee olla toteutettuna.

Hyvinvointialueelle laaditaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimialojen kesken väestönsuojelusuunnitelma, jossa on kuvattu kaikkien toimialojen vastuut ja roolit eri väestönsuojelutehtävissä. Suunnitelmassa kuvataan myös hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation kokonaisuus huomioiden tarvittavat resurssitarpeet erilaisiin tukitehtäviin kuntien ja vapaaehtoisjärjestöjen henkilöstöstä. Lisäksi suunnittelussa huomioidaan henkilöstön, ajoneuvokaluston sekä tilojen varaaminen väestönsuojelutehtäviä varten.

Pelastuslaitoksen riippuvuutta erilaisista kriittisistä materiaaleista ja polttonesteistä pyritään vähentämään tarkasteluun ja varmuusvarastoinnin avulla sekä laajemmalla yhteistyöllä muiden pelastuslaitoksien kanssa. Varavoimakoneiden ja varapolttoaineiden sijoittaminen sekä johtamiseen tarvittavat suojatilat huomioidaan paloasemien korjaus- ja rakennushankkeiden yhteydessä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Etelä-Karjalan pelastuslaitos kykenee hyödyntämään suunniteltua väestönsuojeluorganisaatiota tehokkaasti siviiliväestön suojaamiseksi mahdollisen sotatilan aikana.

Pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaatiota ja suunnitelmia tarkastellaan ja tarvittaessa kehitetään sekä vuosittain että turvallisuustilanteen muuttuessa.

Hyvinvointialueelle laaditaan valmiussuunnitelman yleisen osan liitteeksi väestönsuojelusuunnitelma palvelutasopäätöskauden aikana, jossa on huomioitu kaikki sen toimialat, kuvattu hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio huomioiden eri toimijoiden tehtävät ja roolit sekä tärkeimmät sidosryhmät ja niiden resurssit.

Pelastuslaitoksen olemassa oleva paloasemaverkosto, ajoneuvokalusto sekä henkilöstö toimii pelastuslaitoksen resurssina pelastuslaitokselle kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamisessa.

Pelastuslaitoksen henkilöstö, ajoneuvokalusto sekä tarpeelliset tilat on varattu väestönsuojelutehtäviä varten.

Materiaalista varautumista kehitetään sekä yhteiskunnan laajat häiriötilanteet ja poikkeusolot huomioidaan paloasemien korjaus- ja rakennushankkeiden yhteydessä.

Palvelutason kehittämistarve

Hyvinvointialueen väestönsuojeluun liittyvät tarkentavat suunnitelmat ovat laadittu viimeistään vuoden palvelutasopäätöskauden aikana, ellei niiden laadinnalle esitetä aikaisempaa lakisääteistä velvoitetta. Jatkossa väestönsuojeluorganisaatio päivitetään erillisten ohjeistuksien mukaisesti.

Palvelutasopäätöskauden aikana pelastuslaitoksen materiaalista varautumista on tavoitteena kehittää sisäministeriön ohjeistuksen mukaisesti. Lisäksi pelastuslaitoksen materiaalista varautumista kehitetään yhteistyössä muiden hyvinvointialueen toimialojen kanssa.

4.5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 64 ja 90 §:t

Valmiuslaki 116 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Pelastustoimen kansallinen strategia tavoite 4

Poikkeusolojen riskianalyysiohje

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaatorakenne perustuu pelastuslaitoksen sotilaallisen uhkan riskianalyysin tuloksiin. Lähtökohtana on, että Suomeen kohdistuvan sotilaallisen tilanteen tai uhkan vuoksi tapahtuva väestönsuojelutoiminta perustuu etupäässä normaalisti käytössä olevan henkilöstön käyttöön. Väestönsuojelutehtäviin osallistuva päätoiminen ja sopimushenkilöstö on kartoitettu ja heille on haettu säännöllisesti henkilövaraukset puolustusvoimilta sekä siviilipalvelukeskukselta yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi, joihin pelastustoimen palvelut kuuluvat. Henkilövaraukset päivitetään väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvien henkilöiden osalta kolmen-viiden vuoden välein, riippuen siitä, onko henkilö suorittanut asepalveluksen vai siviilipalveluksen.

Henkilövaraukset on tallennettu pelastuslaitoksen henkilöstö- ja resurssihallinnan järjestelmään, joka toimii pelastuslain 92 § mukaisena varautumistehtävien rekisterinä. Lisäksi henkilöitä on varattu pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaatioon, jos he eivät ole asevelvollisia, suorittaneet asepalvelusta, siviilipalvelusta tai henkilön ikä on yli 60 vuotta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimella on pitkät perinteet henkilövarauksien tekemiseen. Vuoden 2022 aikana Euroopan turvallisuustilanteen merkittävä muutos on korostanut entisestään henkilövarauksien tekemisiä. Henkilövarauksia tulee jatkossakin tehdä yhtä säännöllisesti kuin nykyään.

Hyvinvointialueella alueelle tullaan laatimaan henkilövarauksia varten oma ohjeistuksensa. Kuitenkin jokainen toimiala tulee vastaamaan henkilövarauksien tekemisestä säännöllisin väliajoin. Päätoimisten henkilöiden henkilövaraukset tulee pyrkiä tekemään työsuhteen alussa ja sopimushenkilöstön osalta vuosittain massahakuna Kouvolan aluetoimistolta.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos hakee jatkossakin asevelvollisille henkilöille puolustusvoimilta henkilövarauksia säännöllisesti sekä sijoittaa ei-asevelvolliset alle 68-vuotiaat päätoimisen ja sopimushenkilöstön väestönsuojeluorganisaatioonsa. Tieto asiasta merkitään pelastuslaitoksen henkilöstö- ja resurssihallintajärjestelmään.

Palvelutason kehittämistarve

Hyvinvointialueelle on syytä tehdä yleisohjeistus henkilövarauksien tekemiselle, jotta henkilövaraukset on tehty koko organisaatiossa. Henkilövarauksiin liittyvässä ohjeistuksessa tulee ottaa huomioon eri toimialojen toimialakohtaiset erityistarpeet. Henkilövarauksiin liittyvä ohjeistus laaditaan vuoden 2024 aikana.

4.5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 67 §

Valmiuslaki 116 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Poikkeusolojen riskianalyysiohje

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastuslaitos kouluttaa väestönsuojelutehtäviin varatut henkilöt. Lisäksi järjestään koulutusta henkilöstölle, jotka ovat tärkeässä roolissa pelastuslaitoksen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien hoitamisessa. Pääasiassa väestönsuojelutehtäviin kouluttautuminen tapahtuu Pelastusopiston järjestämien tutkinto- ja täydennyskoulutuksien sekä sopimushenkilöstölle suunnatun koulutusjärjestelmän kautta. Lisäksi väestönsuojeluhenkilöstölle järjestetään hyvinvointialueen ja laitoksen sisäistä koulutusta sekä harjoituksia.

Väestönsuojelutoimintaa sekä siihen liittyvien suunnitelmien toimivuutta harjoitellaan kahden kolmen vuoden kierrolla paikallispuolustusharjoituksissa ja aluehallintoviraston järjestämissä alueellisissa valmiusharjoituksissa.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos on tehnyt pitkään yhteistyötä alueen sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntien sekä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa myös poikkeusoloihin ja väestönsuojeluun liittyen. Erityisesti yhteistyötä on tehty alueellisen valmiuskeskuksen kehittämisessä. Alueellisen valmiuskeskuksen tavoitteena on mahdollisessa häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa

tarjota alueen asukkaille turvaa ja mahdollisimman tarkoituksenmukaista apua paikassa, jossa kaikki tärkeimmät toimijat ovat mukana. Valmiuskeskus on perustettu kolmikantaisesti pelastuslaitoksen, kunnan sekä sosiaalihuollon kesken, jolla on yleisjohtovastuu keskuksen toiminnassa.

Väestönsuojelun näkökulmasta alueellisen valmiuskeskuksen toimintaa voidaan hyödyntää erityisesti evakuoinneissa, jos ihmisiä joudutaan siirtämään turvaan esimerkiksi aseellisen konfliktin uhatessa. Alueellisen valmiuskeskuksen toiminta edellyttää kuitenkin monipuolisesti henkilöstön erityistä koulutusta esimerkiksi logistiikan ja tukipalveluiden järjestämisen osalta. Siksi Etelä-Karjalassa on järjestetty vuosittain alueellisen valmiuskeskuksen harjoituksia eri kuntien alueilla, joiden avulla valmiuskeskuksen toimintamallia pyritään kehittämään.

Poikkeusoloissa tapahtuvan johtamisen perustana ovat normaaliolojen johtamisjärjestelyt. Tilanteen mukaan siihen liitetään erilaisia toimintoja sekä varmistetaan toiminnan jatkuvuuden hallinta. Johtamista harjoitellaan käytännössä erilaisten suuronnettomuuksien yhteydessä sekä osana paikallispuolustus- ja valmiusharjoituksia. Johtamisen tueksi on koulutettu sopimushenkilöstöä tukemaan johtamistoiminnassa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Etelä-Karjalassa sekä koko Suomessa tapahtuneet suuret ja pitkäkestoiset onnettomuudet ovat osoittaneet, että johtamishenkilöstön määrään ja osaamisen tasoon tulee kiinnittää erityistä huomioita. Pelastuslaitoksella tulee olla riittävä määrä johtamiseen ja sen tukemiseen liittyvää osaavaa ja koulutettua henkilöstöä. Samainen tarve tulee esille myös väestönsuojelutehtävien hoitamisessa, joissa johtamishenkilöstön sekä toimintaa tukevan henkilöstön tarve kasvaa entisestään.

Tavoitteena on aloittaa uudestaan sopimushenkilöstön johtokeskustoimintaan liittyvien tukitoimien täydennyskoulutukset ja näin lisätä osaavien sopimushenkilöstön määrää. Lisäksi tulee aloittaa keskustelut muiden pelastuslaitoksien kanssa johtamishenkilöstön kierrättämisestä niin pitkäkestoisissa ja laajoissa onnettomuuksissa kuin väestönsuojelutehtävissä. Päätoimiselle henkilöstölle sekä sopimushenkilöstölle järjestään vähintään kerran vuodessa pelastuslaitoksen sisäisiä täydennyskoulutuksia, joissa käydään läpi väestönsuojeluun liittyvien erityistehtävien hoitamiseen liittyviä asioita.

Venäjän hyökkäys Ukraina on osoittanut, että pelastuslaitoksien väestönsuojeluun liittyvää pelastustoimintaa tulee kehittää ennen kaikkea rauniopelastustoiminnan osalta. Rauniopelastamisen suorituskyky tulee kehittää toimivaksi kokonaisuudeksi, jossa on otettu huomioon henkilöstön kouluttaminen. Rauniopelastustoimintaan liittyen pelastuslaitos selvittää rauniokoiratoiminnan tehostamisesta maakunnan alueella. Rauniokoirakko -toiminta tulee tuoda osaksi rauniopelastustoimintaa.

Kuntien rooli väestönsuojelutehtävissä on merkittävä. Kuntien käytössä olevat ja omistamat toimitilat sekä henkilöstö ovat tärkeässä asemassa väestönsuojelutehtävissä onnistumisen

kannalta. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tulee jatkossakin pitää koulutusta kuntien henkilöstölle sekä järjestää säännöllisesti alueellisten valmiuskeskustoimintaan liittyviä harjoituksia.

Väestönsuojeluun liittyvä harjoittelu ja koulutus tulee tuoda osaksi pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmaa sekä liittää se osaksi koko hyvinvointialueen varautumisen koulutussuunnittelua.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Sopimushenkilöstön ja päätoimisen henkilöstön osaamista johto- ja tilannekeskusten esikuntatyöskentelyä tukeviin tehtäviin edistetään ja sitä varten luodaan oma koulutusohjelma palvelutasopäätöskauden aikana.

Palvelutasopäätöskauden aikana laaditaan hyvinvointialueen toimialojen yhteinen väestönsuojelua ja varautumista koskeva koulutussuunnitelma sekä alueellista valmiuskeskustoimintaa kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen, kuntien ja vapaaehtoisjärjestöjen kanssa.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen alueelle muodostetaan palvelutasopäätöskauden aikana rauniopelastuksen suorituskyky, joka vastaa ensisijaisesti maakunnan alueen rauniopelastustoiminnasta sekä sille tullaan varaamaan riittävä materiaallinen resurssi.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksella on rauniopelastukseen erikoistunut rauniopelastusjoukkue vuoden 2025 loppuun mennessä. Rauniopelastusjoukkueen perustaminen rakennetaan olemassa olevan henkilöstön pohjalle, jolle tarjotaan täydennyskoulutusta. Lisäksi tullaan tekemään yhteistyötä vapaaehtoisen pelastuspalvelun rauniokoirakko-toiminnan kanssa.

Väestönsuojeluun liittyvä koulutus tulee saada osaksi hyvinvointialueen koulutussuunnitelmaa. Pelastuslaitoksen toimialaan liittyvät asiat kuvataan pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmassa. Koulutussuunnitelmaan lisätään osio, jossa kuvataan sopimushenkilöstön esikuntatyöskentelyä tukeva opintokokonaisuus. Hyvinvointialueen yhteisten tehtävien, kuten alueellisen valmiuskeskustoiminnan, osalta koulutustarpeiden kuvaus esitetään hyvinvointialueen yhteisessä koulutussuunnitelmassa. Koulutussuunnitelmat laaditaan vuosittain.

4.5.6 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastuslaki 77 §

Valmiuslaki 120 §

Asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 8 §

Pelastustoimen kansallinen strategia tavoite 5

Poikkeusolojen riskianalyysiohje

Laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta 2 ja 3 §

Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja, kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja) 82/1980 61 artikla

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä perustuu poikkeusoloissa normaaliolojen johtamisjärjestelmän tehostamiseen. Näin varmistetaan se, että toiminta on sujuvaa eri johtamistasoilla sekä johtamisjärjestelmän kokonaisuutta tarvitsee tehostaa etupäässä vain johtamista tukevan esikuntatyöskentelyn osalta. Poikkeusolojen yhteydessä pelastuslaitokselle voi tulla lisätehtäviä väestönsuojelutehtävien muodossa sekä lisätoimintavaltuuksia valmiuslain perusteella. Näitä tehtäviä ja lisätoimintavalmiuksia varten yleensä laajennetaan pelastustoiminnan johtajan alaisuudessa toimivaa esikuntaa.

Onnettomuus- ja häiriötilanteita sekä poikkeusoloja varten pelastuslaitoksella on paljon erilaisia suunnitelmia, jotka tukevat johtamista erilaisissa tilanteissa. Johtamista tukevien suunnitelmien avulla varmistetaan tehokkaat ja toimivat johtamisprosessit niin nopeissa onnettomuustilanteissa kuin pitkäkestoisissa laajoissa häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Pelastustoiminnan johtajan alaisuudessa toimivan esikuntatyöskentelyn toimivuutta on harjoitettu vähintään kaksi kertaa vuoteen suuronnettomuusharjoitusten yhteydessä. Lisäksi pelastuslaitos on osallistunut joka toinen vuosi maakunnan alueella järjestettävään paikallispuolustusharjoitukseen sekä noin kolmen vuoden välein järjestettävään aluehallintoviraston järjestämään alueelliseen valmiusharjoitukseen. Näissä kahdessa viimeksi mainitussa harjoituksessa yleensä simuloidaan poikkeusoloihin liittyviä skenaarioita, jotka ovat hyviä harjoitteita poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistamiseksi.

Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunta EKTURVA:n kanssa on yhteistyössä kehitetty tilannekuvan keräämisen ja jakamisen toimintoja. Tällä hetkellä kansallisesti ei ole selkeää toimintamallia tilannekuvan keräämiseen, analysointiin, kokoamiseen tai sen jakamiseen. Ajantasaisen tilannekuvan kerääminen ja jakaminen eri toimijoiden kesken mahdollistaa hyvät johtamisedellytykset laajaan tietopohjaan perustuen.

Julkisen hallinnon turvallisuusverkko toiminnan tarkoituksena on normaalioloissa ja niiden häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa varmistaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämän viestinnän häiriöttömyys ja jatkuvuus sekä turvata päätöksenteossa ja johtamisessa tarvittavan tiedon käytettävyys, eheys ja luottamuksellisuus. Turvallisuusverkkoon kuuluu viestintäverkko ja siihen välittömästi liittyvät laitetilat, laitteet ja muu infrastruktuuri sekä turvallisuusverkon yhteiset palvelut Turvallisuusverkon käyttövelvoite koskee sellaista valtion johtamiseen ja turvallisuuteen, maanpuolustukseen, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, rajaturvallisuuteen, pelastustoimintaan, meripelastustoimintaan, hätäkeskustoimintaan, maahanmuuttoon ja ensihoitopalveluun liittyvää viranomaisten sisäistä, välistä ja ulkoista yhteistoimintaa ja viestintää, joissa noudatetaan korkean varautumisen tai turvallisuuden vaatimuksia.

Pelastustoimen normaaliaikana käytössä olevat viestintäjärjestelmät ja tietoverkot ovat käytössä myös poikkeusolojen aikana. Operatiivisen toiminnan viestintäjärjestelyjen perustana toimii viranomaisverkko VIRVE sekä matkapuhelinverkot. Häiriötilanteita varten pelastuslaitoksella on olemassa ratkaisuja viestintäjärjestelmien häiriötä varten, jos normaalisti käytössä olevat viestintäverkot eivät toimi. Tietoverkkojen osalta pelastuslaitos hyödyntää hyvinvointialueen tietoverkkoa sekä on siirtymässä käyttämään turvallisuusverkkoa TUVE:a. Pelastuslaitoksella on käytössä kansalliset pelastustoiminnan johtamiseen käytetyt ohjelmistot, jotka tukevat ja mahdollistavat johtamisedellytykset erilaisissa tilanteissa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen ICT-ratkaisut ovat lähitulevaisuudessa uudistumassa laajasti. Pelastustoimen käyttöön on tulossa paljon uusia viestintä- ja tietoverkkoja sekä ohjelmistouudistuksia. Ensimmäisenä pelastuslaitokselle otetaan käyttöön korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimusten mukaisesti toteutettu turvallisuusverkko TUVE, jonka käyttöönotto on tarkoitus toteuttaa vuoden 2023 aikana. Lähivuosina viranomaisverkko VIRVE vaihtuu uuteen Virve 2 -viranomaisviestintäpalveluun, joka mahdollistaa tulevaisuudessa ennen kaikkea nykyistä paremman ja nopeamman tiedonsiirtonopeuden. Uudistuksia on luvassa ohjelmistopuolelle, kun viranomaisten yhteinen kenttäjärjestelmä KEJO korvaa nykyisen PEKE-kenttäjohtamisjärjestelmän.

Kansallisesti pelastustoiminnan johtamisjärjestelmää ollaan uudistamassa parhaillaan. Tavoitteena on perustaa Suomeen pelastustoiminnan yhteistyöalueiden (5) mukaisia johto- ja tilannekeskuksia. Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella on olemassa oleva yhteistyösopimus Itä-Suomen pelastuslaitosten kanssa (ISTIKE). Jatkossa pelastuslaitos siirtyy osaksi Etelä-Suomen yhteistyöaluetta ja toimii sen mukaisesti osana Helsingin pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskusta. Pelastuslaitoksella säilyy muutoksessakin omat suojatut johto- ja tilannekeskustilat kaikissa olosuhteissa.

Koronan aiheuttamat poikkeusolot osoittivat sen, ettei poikkeusoloja varten voi kaikkea suunnitella ja harjoitella etukäteen. Poikkeusolojen johtamisedellytysten turvaamiseksi on tärkeää, että pelastustoimella on johtamisjärjestelmä, joka on skaalautuva sekä perustuu pitkälti normaaliaikojen johtamisjärjestelyihin. Poikkeusolojen suunnittelussa tulee huomioida, että pelastustoimella on erilaisissa tilanteissa tehtävien priorisointikykyä sekä henkilöstön resursointikykyä, jotta johtamisjärjestelyt saadaan toimivaksi sekä tarkempi suunnittelu tilannekohtaisesti on mahdollista.

Lähitulevaisuudessa pelastustoimelle on tulossa suuria muutoksia, joilla on vaikutusta pelastustoiminnan johtamisedellytyksiin poikkeusoloissa. ICT-järjestelmien lisääntyminen tehostaa ja nykyaikaistaa pelastustoimen johtamisjärjestelyjä. On kuitenkin huomioitava, että tietojärjestelmien lisääntyminen aiheuttaa myös merkittävää kustannusten nousua. Nousu johtuu lainsäädännössä pelastustoimelle asetetusta käyttövelvoitteesta korkean turvallisuustason viranomaisverkkoon sekä uudesta teknologiasta. Uusi tekniikka tai muutokset ei-

vät vähennä esimerkiksi olemassa olevan henkilöresurssien tarvetta. Vanhan tekniikan ja toimintamallien uusiminen edellyttää uusia investointeja, joiden kaikkien kustannusvaikutuksia ei vielä tiedetä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Poikkeusolojen johtamisedellytykset huomioidaan tiloissa, järjestelmissä, viestintäverkoissa, kalustossa sekä henkilöstön määrässä ja osaamisessa. Pelastuslaitoksen johtamistilat sijaitsevat väestönsuojatiloissa.

Pelastuslaitoksen varautumiseen ja väestönsuojeluun tehdyt suunnitelmat ovat ajan tasalla ja ne palvelevat sekä tehostavat johtamista ja päätöksentekoa poikkeusolojen aikana. Pelastuslaitoksen strategisten palveluiden varautumisen vastuuyksikön henkilöstö vastaavat pelastuslaitoksen poikkeusoloihin liittyvästä suunnittelusta yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden toimialojen sekä viranomaisten kanssa. Poikkeusolojen johtamiseen liittyviin suunnitelmat päivitetään kahden-kolmen vuoden välein.

Pelastuslaitos osallistuu säännöllisesti valmiusharjoituksiin, joissa simuloidaan erilaisissa poikkeusoloissa toimimista sekä harjoitellaan laaja-alaista viranomaisyhteistyötä ja tilannekuvan jakamista.

Pelastustoimen ICT-järjestelmät suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne perustuvat lainsäädännön mukaisesti viranomaisten käyttövelvoitteeseen korkeaan turvallisuusverkkoon ja sen palvelujen käyttöön sekä muuhun turvallisuusverkkotoimintaan.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoimen ICT-järjestelmien siirtyminen viranomaisten käyttövelvoitteen mukaiseen korkeaan turvallisuusverkkoon toteutetaan vuosina 2023–2024.

Alueelliset tilanne- ja johtokeskukset aloittavat toimintansa mahdollisesti jo vuoden 2024 aikana. Varmistetaan mahdollinen siirto ISTIKE-alueen tilannekeskuksesta Etelä-Suomen yhteistyöalueen Helsingin pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskukseen.

4.5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Säädös- tai ohjeperusta

HVA-laki 8, 14 ja 150 §:t

Pelastuslaki 65 §

Valmiuslaki 12 §

PTP-asetus 8 §

Alueellinen riskiarvio 2023

Pelastustoimen kansallinen strategia tavoite 5

EKHVA hallintosääntö §:t 35, 91 ja 92

EKHVA toimintasääntö

Pelastuslaitoksen toimintasäntö, luku 1, 2 §

Valmiuslain perusteella, valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Hyvinvointialuelain 8 §:n perusteella hyvinvointialue voi sopimuksen perusteella hoitaa sellaisia kuntien tehtäviä, joita ei ole laissa erikseen säädetty kunnan tehtäväksi. Tällaisten tehtävien hoitamisen edellytyksenä on, että sopimuksen tekemiseen osallistuvat kaikki hyvinvointialueen alueen kunnat, kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävien hoitamiseen rahoituksen ja että hoidettavat tehtävät liittyvät hyvinvointialueen tehtäväalaan.

Pelastuslain 65 §:n perusteella viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista. Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta.

Etelä-karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön 92 §:n perusteella aluevaltuusto päättää kokonaisturvallisuuden periaatteista. Aluehallitus päättää kokonaisturvallisuuden järjestämisen käytännön toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti. Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa kokonaisturvallisuuden hallinnan tehtävistä ja toimeenpanosta sekä raportoi aluevaltuustolle. Hallintosäännön 35 §:n perusteella turvallisuuslautakunta nimeää hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden sekä varautumisen yhteensovittamiseksi ja edistämiseksi tarvittavan toimikunnan tai vastaavan vastuutahon sekä päättää tarvittaessa hyvinvointialueen kuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun tukemisesta;

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen toimintasäännön mukaisesti hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija hyvinvointialueella on pelastusjohtaja, joka koordinoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista, alueellista viranomaisyhteistyötä sekä raportoi aluehallitukselle ja aluevaltuustolle. Turvallisuuslautakunta ohjaa ja valvoo hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden, varautumisen ja valmiussuunnittelun toteuttamista, arvioi kehittämistarpeita sekä tekee tarvittaessa esityksiä aluehallitukselle. Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija huolehtii siitä, että organisaation kokonaisturvallisuuteen liittyviä toimintakäytänteitä koskevat ohjeet ja toimintamallit ovat ajan tasalla.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen toimintasäännössä mukaisesti pelastuslaitoksen tehtävänä on vastata sille pelastuslainsäädännössä ja muissa laissa sille säädettyistä tehtävistä. Lisäksi pelastuslaitos vastaa sille hyvinvointialueen hallinto- tai toimintasäännön

perusteella säädetystä tehtävistä. Pelastuslaitos huolehtii kokonaisturvallisuuden yhteensovittamisen osalta mm:

- hyvinvointialueen varautumisen ja valmiuden sekä kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen
- sopijakuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun tukeminen, mikäli hyvinvointialue niin päättää ja kuntien kanssa on yhteisesti sovittu
- Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunnan toiminnan koordinointi, sen pääsihteerin tehtävistä vastaaminen sekä käsiteltävien asioiden valmistelu ja päätösten täytäntöönpano pelastuslaitoksessa
- alueellisen riskinarvion tuottaminen ja sen yhteensovittaminen kansalliseen ja paikalliseen riskinarviotietoon
- varautumiseen ja valmiussuunnitteluun liittyvä yhteistoiminta viranomaisten kanssa väestön suojaamiseen kuuluvien suojaväistö- ja evakointisuunnitelmien laadinta yhteistyössä kuntien sekä muiden viranomaisten kanssa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Voimassa olevan palvelutasopäätöksen sekä alueellisen pelastustoimen järjestämisestä tehdyn yhteistoimintasopimuksen perusteella pelastuslaitos on vastannut sopijakuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun tukemisesta vuoden 2022 loppuun.

Etelä-Karjalassa alueellisen kokonaisturvallisuuden koordinoitua ja varautumisen yhteensovittamista on tehty vuodesta 2009 alkaen yhteistyössä turvallisuusviranomaisten, kuntien ja kaupunkien, järjestöjen ja yritysten kesken. Yhteistyöfoorumina on toiminut Etelä-Karjalan pelastuslautakunnan asettama Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunta (EKTURVA, kuva 24). EKTURVA:n tehtävänä on yhteen sovittaa ja koordinoita kokonaisturvallisuutta Etelä-Karjalassa sekä toimia maakunnan ylimmän johdon suunnittelu- ja tiedonvaihtofoorumina turvallisuus- ja valmiusasioissa. Pelastuslaitos on vastannut EKTURVA:n toiminnan koordinoinnista sekä sen pääsihteerin tehtävistä.

Kuva 24. Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunta

Etelä-Karjalan alueellinen riskiarviointi on toteutettu hyödyntämällä Etelä-Karjalan Turvallisuus- ja Valmiustoimikunnan EKTURVAN verkostoa. Alueellisessa riskiarviossa käsiteltävien uhkien ja häiriötilanteiden skenaarioiden laadinnasta ovat vastanneet EKTURVA-verkostossa mukana olevien organisaatioiden edustajat. Etelä-Karjalan pelastuslaitos on koordinoinut tehtävänannon mukaisesti alueellisen riskiarviointityön kokonaisuutta ja koonnut vastuuvalmistelijoiden valmistelemat tuotokset tähän alueelliseen riskiarvioon.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on alueellisella varautumisella, johon osallistuvat alueella toimivat viranomaiset, kunnat, elinkeinoelämä ja järjestöt yhdessä, varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Pelastuslaitoksen vahvaa osaamista hallinnonalojen rajat ylittävästä yhteistyöstä paitsi varautumisen osa-alueelta myös häiriötilanteiden aikaisesta yhteistoiminnasta hyödynnetään hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden ylläpitämisessä ja kehittämisessä sekä kuntien valmiussuunnittelun tukemisessa. Näin kyetään varmistamaan jo luotujen alueellisten poikkihallinnollisten yhteistoimintarakenteita hyödyntäen, että yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin ja kansalliseen / alueelliseen riskinarvioon sisältyviin riskeihin on riittävässä määrin varauduttu. Pelastuslaitos toimii hyvinvointialueen yhteisenä turvallisuusviranomaisena, jonka suorituskyky on suunniteltu ja mitoitettu kaikkiin turvallisuustilanteisiin päivittäisistä tehtävistä poikkeusoloihin asti. Pelastuslaitoksella on valmius yhteensovittaa

hyvinvointialueen ja kuntien yhteistä varautumista, ennakoida turvallisuustilanteen muutoksia sekä tuottaa laaja-alaisia riskienhallinnan asiantuntijapalveluja varautumiseen ja valmiuteen liittyen.

Etelä-Karjan hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden yhteistyöfoorumina toimii hyvinvointialueen turvallisuuslautakunnan nimeämä toimikunta, joka tehtävänä on yhteen sovittaa ja koordinoida kokonaisturvallisuutta Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. Toimikunnan puheenjohtajana toimii hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija. Pelastuslaitos vastaa toimikunnan toiminnan koordinoinnista, sen pääsihteerin tehtävistä sekä käsiteltävien asioiden valmistelusta ja päätösten täytäntöönpanosta.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Kokonaisturvallisuuden kehittäminen toteutetaan hyvinvointialueelle vahvistetun varautumisen ja valmiussuunnittelun sekä kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti.

Pelastuslaitos toimii hyvinvointialueella kokonaisturvallisuuden yhteensovittajana.

Etelä-Karjan hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden yhteistyöfoorumina toimii hyvinvointialueen turvallisuuslautakunnan nimeämä toimikunta, jonka tehtävänä on yhteensovittaa ja koordinoida kokonaisturvallisuutta Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. Toimikunnan puheenjohtajana toimii hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija. Pelastuslaitos vastaa toimikunnan toiminnan koordinoinnista, sen pääsihteerin tehtävistä sekä käsiteltävien asioiden valmistelusta ja päätösten täytäntöönpanosta.

Pelastuslaitos osallistuu Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunnan EKTURVA:n työs-kentelyyn sekä resursoi toimikunnan koordinoitavien tehtävien hoitamiseen pääsihteerin.

Pelastuslaitos tukee hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien valmiussuunnittelua, kun siitä on hyvinvointialueen kaikkien kuntien kanssa yhteisesti sovittu ja kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävän hoitamiseen rahoituksen.

Palvelutason kehittämistarve

Hyvinvointialueen ja kuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun kehittäminen ja yhteensovittaminen siten, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

4.5.8 Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyö

Pelastuslain (379/2011) 27 §:n perustella hyvinvointialueen pelastuslaitos voi tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää.

Ensihoito tarkoittaa säädösten mukaisen ammattihenkilöstön potilaalle hoitolaitoksen ulkopuolella antamaa hengen pelastavaa tai vamman pahenemista estävää hoitoa. Ensihoitajat antavat ensihoitoa sairaalan ulkopuolella potilaan kotona tai onnettomuuspaikoilla. Ensi-vaste tarkoittaa potilaan luokse lähetettävä lähin mahdollinen yksikkö, joka kykenee aloittamaan välittömät toimenpiteet potilaanperuselintoimintojen turvaamiseksi, antamaan tehostettua ensiapua, arvioimaan potilaan tilan ja raportoimaan tilanteesta eteenpäin. Ensi-vasteyksikkö ei kuljeta potilasta kuin poikkeustapauksissa.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ensihoidon järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa kokonaisuudessaan hyvinvointialue

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella pelastuslaitos tuottaa ensivastetoimintaa pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien toimintana. Vuonna 2022 ensivastetehtäviä oli 27 % kaikista pelastustoimintatehtävistä. Ensivastetoiminnasta on tehty erillinen sopimus.

Etelä-Karjalan maakunnan osalta olennaisimpia muutostekijöitä ovat väestö- ja aluerakenteessa tapahtuvat muutokset. Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin asettaa haasteita turvallisuuspalveluille. Samanaikaisesti tulee varmistaa sekä kasvukeskusten että harvaan asutujen alueiden palvelut. Nopean avun saatavuus on turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen kannalta keskeistä. Väestö- ja aluerakenteen muutokset sekä ikääntyminen vaikuttavat sopimuspalokuntien ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintaan. Työssäkäyntialueiden laajeneminen, työelämän vaatimukset ja työsidonnaisuus vaikeuttavat henkilöstön saantia vapaaehtoiseen pelastustoimintaan. Vapaaehtoisen toiminnan järjestäminen vaikeutuu etenkin väestökatoalueilla, ja alkaneet muutokset vaikeuttavat jo nyt nopean avun tuottamista erityisesti harva-alueilla. Tämän seurauksena harvaan asutuilla alueilla palvelujen tuottaminen vaatii yhä enemmän laajempaa yhteistyötä ja uusia toimintamalleja resurssituottavuuden lisäämiseksi yli organisaatiorajojen eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Etelä-Karjalan kuntajohtajat teettivät vuonna 2022 alueen pelastustoimen omistajaohjauksellaan ulkopuolisella selvityksen moniammatillisen yksikön toimintamahdollisuuksista Etelä-Karjalan alueella, jossa moniammatillinen yksikkö muodostaisi vahvan osan kansalaisten turvaverkkoa toiminta-alueellaan turvaten palvelujen saatavuuden mahdollisimman laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitoksella on valmius tuottaa ensivastetoimintapalvelua alueellaan osana ensihoitoa.

Hyvinvointialueella pyritään lisäämään resurssituottavuutta moniammatillisen yksikön toimintamallilla, joilla voidaan parhaiten turvata harva-alueiden turvallisuuspalvelut.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoimen ja ensihoidon synergian kehittäminen.

5 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Säädös- tai ohjeperusta

Pelastustoimen järjestämislaki 6, 8, 13 ja 14 §:t

SM:n asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 3 §

Pelastustoimen järjestämislain perusteella palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon kansallisesti merkittävät riskit, selvitettävä alueella esiintyvät uhkat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit sekä määriteltävä toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös lain 8 §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Päätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämisestä. Päätöksen tulee olla voimassa määräajan. Hyvinvointialueen on tehtävä uusi palvelutasopäätös, jos uhkat, riskit tai 8 §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston vahvistamat strategiset tavoitteet muuttuvat oleellisesti. Hyvinvointialueen on pyydettävä palvelutasopäätöksestä ennen sen hyväksymistä aluehallintoviraston lausunto. Aluevaltuuston hyväksymä palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:n mukaan hyvinvointialueen on pyydettävä palvelutasopäätöksestä ennen sen hyväksymistä aluehallintoviraston lausunto. Aluehallintoviraston tehtävänä on lausunnossaan arvioida myös kehittämissuunnitelmaa ja sen aikataulua. Kehittämissuunnitelmaa laadittaessa sen aikataulussa tulee ottaa huomioon pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 18 §, jonka mukaan, jos palvelutasossa on aluehallintoviraston arvion mukaan huomattavia puutteita tai epäkohtia eikä niitä korjata aluehallintoviraston asettamassa määräajassa, aluehallintovirasto voi määräajassa velvoittaa hyvinvointialueen oikaisemaan sen, mitä on tehty tai lyöty laimin.

Pelastustoimen järjestämislain perusteella hyvinvointialueen on seurattava järjestämisvastuullaan olevan pelastustoimen palvelujen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta. Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Hyvinvointialueen on hyödynnettävä edellä mainittua tietoa järjestämisvastuullaan olevan pelastustoimen tietojohdattamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen, kehittämisen ja päätöksenteon tukena.

Hyvinvointialueen on laadittava vuosittain selvitys pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan. Selvityksessä on kuvattava ja arvioitava, miten pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet, sekä mahdolliset sisäministeriön antamat toimenpidesuosituksot on otettu huomioon hyvinvointialueella. Lisäksi selvitykseen on sisällytettävä hyvinvointialueen alustava esitys 11 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelman pelastustoimea koskevaksi osaksi. Selvitys tulee toimittaa sisäministeriölle ja asianomaiselle aluehallintovirastolle.

Edellisissä luvuissa on selvitetty pelastustoimen nykyinen palvelutaso sekä määritelty tavoitetaso vuodelle 2026. Lähtötasona on vahvistettu palvelutasopäätös vuosille 2021–2025.

Palvelutasopäätökseen sisältyvässä kehittämissuunnitelmassa on kuvattu toimenpiteet, joilla palvelutaso saadaan pysymään tai nostettua päätetylle lakisääteiselle tasolle, sellaiset palvelutasoa koskevat päätökset, joista aiheutuu pelastustoimen järjestämisessä merkittävää voimavarojen uudelleen jakamista, suuria investointeja tai lisäyksiä käyttötalousarvioon. Kehittämissuunnitelma sisältää myös palveluiden ja niiden laadun kehittämisen tavoitteet ja aikataulu sekä arvio niiden kustannusvaikutuksista.

Voimassa olevan pelastustoimen palvelutason ylläpitäminen

Voimassa olevan pelastustoimen palvelutason ylläpitäminen edellyttää, että pelastustoimen taloudelliset resurssit pysyvät vähintään vuoden 2023 tasolla.

Henkilöstöresurssit

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen maantieteellinen muoto ja arvioidut riskit edellyttävät riittäviä henkilöstöresursseja, jotta pelastuslainsäädännössä ja palvelutasopäätöksessä määritellyt tehtävät voidaan toteuttaa. Lainsäädäntömuutosten takia nykyinen henkilöstömäärä on osoittautunut riittämättömäksi etenkin onnettomuuksien ehkäisytehtäviin osallistuvan henkilöstön osalta, jolloin pelastustoimen vastuulla olevien lakisääteisten tehtävien toteuttaminen on vaikeaa. Pelastustoimintaan osallistuvalla henkilöstöltä edellytetään riittävää työkykyä suoriutua tehtävistä. Henkilöiden määrä, jotka eivät selviydy perustehtävistään toimintakyvyn perusteella, lisääntyy vuosittain. Nykyiset taloudelliset resurssit eivät mahdollista näiden henkilöiden siirtämistä muihin pelastustoimen tehtäviin ilman uuden henkilön palkkaamista tilalle. Pelastuslaitoksella on tavoitteena kokonaisvaltaisen työurasuunnittelun ja osaamisen kehittämisen avulla mahdollistaa henkilöstön työskentelyn pelastustoimen eri tehtävissä vanhuuseläkeikään asti.

Yhteiskunnan ja teknologisen kehityksen myötä pelastuslaitos tarvitsee myös sellaista erityisasiantuntijuutta, jonka tehtävänä on toimintaympäristön ja sen muutosten seuranta ja analysointi, onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehityksen seuranta ja analysointi yhteistyössä muiden viranomaisten ja alueella olevien yhteisöjen kanssa. Tavoitteena on parantaa pelastustoimen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja resurssituottavuutta.

Pelastustoimen päätoimisen henkilöstön kokonaismäärä pidetään vähintään vuoden 2023 tasolla ja pyritään saattamaan palvelutasopäätöskauden aikana esitetylle tasolle. Pelastuslaitoksella tarvittava erityisosaaminen huomioidaan vapautuvien virkojen ja toimien täytössä.

Ennakointi ja kehittäminen

Pelastuslain 43 §:n perusteella pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan avulla pyritään kehittämään pelastustoimen yhteiskunnallista vaikuttavuutta, suorituskykyä ja resurssituottavuutta. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tarkoituksena on toimintaympäristön ja sen muutosten seuranta ja analysointi, onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehityksen seuranta ja analysointi yhteistyössä muiden viranomaisten ja alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa, alueellisen riskinarvion tuottaminen ja sen yhteensovittaminen kansalliseen ja paikalliseen riskinarviotietoon.

Pelastuslaitoksen omavalvonta sisältää palvelujen toteuttamisen ja laadun seurannan ja havaittujen puutteiden korjaamisen. Pelastustoimen omavalvontamalliin kytkeytyy toiminnan ohjausjärjestelmä. Toiminnanohjausjärjestelmällä parannetaan palvelutuotannon tilan ennakointia, seurantaa, hallintaa ja kehittämistä sekä varmistetaan palvelutuotannon tieto-ohjattavuus ja toimivuus laadukkaiden palveluiden tuottamisessa. Tavoitteena on osana omavalvontasuunnitelmaa ottaa palvelutasopäätöskauden aikana käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yhteinen laadunhallintajärjestelmä, jota hyödynnetään toiminnan itsearvioinneissa, sisäisissä ja ulkoisissa auditoinneissa sekä kehitystyössä organisaation eri tasoilla.

Tutkimus ja kehittämistoimintaa kehitetään yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden pelastuslaitosten kesken. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa tarvittava erityisosaaminen pelastuslaitoksella huomioidaan vapautuvien virkojen ja toimien täytössä.

Onnettomuuksien ehkäisypalvelut

Pelastuslain 27 §:n perusteella hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Pelastuslain 78 §:n perusteella pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain säännösten noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävien edellyttämiä toimenpiteitä. Pelastusviranomaisen tehtävät edellyttävät erityisesti viranomaistehtävissä hallintolain mukaisesti hyvän hallintotavan noudattamista. Tämä edellyttää, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti pelastusviranomaisen palveluita ja pelastusviranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Toimintaympäristön kehityksen seurauksena riskit sirpaloituvat ja niiden hallinta vaikeutuu. Tämä lisää suorituskykyvaatimuksia onnettomuuksien ehkäisyn palveluja koskien. Riskien tunnistaminen ja niiden muodostumisen ehkäisy edellyttävät henkilöstöltä monipuolista ja laaja-alaista perehtyneisyyttä toimintaympäristön palo- ja onnettomuusriskeistä ja niiden hallinnan toimenpiteistä. Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut on kyettävä tuottamaan tehokkaasti, laadukkaasti ja vaikuttavasti kaikissa turvallisuustilanteissa parhaan turvallisuushyödyn aikaansaamiseksi. Uudet teknologiat, väestön ikääntyminen ja hoivapalvelujen tuottaminen koteihin, työskentelyn monipaikkaisuus ja ihmisten turvallisuuden tunne sekä turvallisuuden arvottaminen esimerkiksi syrjäytymiskehityksessä tai turvallisuusympäristön

muutoksessa tuottavat nopeasti uusia asiakastarpeita ja sitä kautta suorituskyykyvaatimuksia onnettomuuksien ehkäisyytyölle. Onnettomuuksien ehkäisyytoiminnan suorituskyykyvaatimuksia vastaavat mitoituskriteerit on määritettävä häiriö- ja poikkeusolojen aikaista toimintaa varten sekä kriteerien mukainen toiminta on toteutettava ja sitä arvioitava jatkuvan kehittymisen varmistamiseksi.

Tuottavuustehokkuuden lisääminen edellyttää ennaltaehkäisyyn panostamista, näin voidaan vähentää onnettomuus- ja tapaturmakehitystä ja näiden haitallisia seurausvaikutuksia. Pelastuslaitoksen on kyettävä vastaamaan palvelutarvemuutoksiin pitämällä henkilöstön osaaminen ajan tasalla sekä riittävällä resurssimitoituksella suhteessa nopeutuvaan muutokseen. Resurssituottavuuden lisääminen edellyttää ratkaisuja sisäisesti töiden uudelleen organisoiminnin sekä tarvittavan henkilötövuosilisäyksen kautta. Pelastusviranomaisen vastuulla olevan lakisääteisten tehtävien suorittaminen lainsäädännön edellyttämällä tavalla edellyttää henkilöstölisätarvetta 2 htv. Keskeisinä näkökulmina on muuttuvia suorituskyykyvaatimuksia vastaava laatu- ja vaikuttavuusperusteinen osaaminen, jolloin esimerkiksi virkojen täyttämisyssä huomioidaan pelastuslaitoksen erityisosaamisen tarve. Asiantuntijaohjaukseen on tunnistettu tarve valtakunnallisten mittareiden ja ohjeistuksen sekä tehokkaiden ja vaikuttavien toimintamallien kehittämisyssä. Kehittämisyvastuu asiassa kuuluisi sisäministeriölle.

Onnettomuuksien ehkäisyyn palveluiden tuottamisen käytetään tehokkaasti hyväksi koko pelastuslaitoksen henkilöstöresurssit, jotta asetetut tavoitteet valvonnan, turvallisuusviestinnän, viranomaisyhteistyön sekä palontutkinnan osalta saavutetaan. Sopimuspalokuntien osaamista hyödynnetään niissä onnettomuuksien ehkäisyyn tehtävissä, joissa se on mahdollista, eikä edellytetä pelastusviranomaisena toimimista.

Pelastuslaitoksella tavoitteena on kokonaisvaltaisen työurasuunnittelun avulla mahdollistaa henkilöstön työskentely pelastustoimen eri tehtävissä vanhuuseläkeikään asti. Tämän takia osa tarvittavista henkilöstöresursseista voidaan saavuttaa työurakierrolla niiden henkilöiden osalta, joiden työkyky ei mahdollista pelastustoimintaan osallistumista. Vastaava henkilöstöresurssien siirto tulee lisätä pelastustoimintavalmiuden ylläpitämiseen.

Pelastustoimintapalvelut

Pelastustoimintavalmiuden keskittäminen neljälle päätoimisella henkilöstöllä miehityllyle paloasemalle edellyttää neljää uutta pelastajaa, jotta työvuorojen vahvuus voidaan turvata siten, että ensimmäinen yksikkö ja pelastusryhmä saavuttavat riskialueet toimintavalmiusaikavaatimusten mukaisesti. Lisäksi, mikäli lainsäädännön tai viranomaispääöksistä (AVI) johtuen pelastustoiminnan palveluita ei voida tuottaa nykyisillä työaikajärjestelyillä (AVI:n myöntämän poikkeuslupan mukainen työaika), tästä muodostuva muutos aiheuttaa laskennallisesti 4 htv:n lisästarpeen pelastustoiminnan palveluihin.

Hyvinvointialueen päätoimisen sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön sekä pelastustoimen poikkeuslupan mukaista työaikaa tekevän henkilöstön osallistumismahdollisuuksia sopimuspalokuntatoimintaan on selvitetty ja haettu siihen ratkaisua alkuvuoden 2023 ajan. Tämä

johtuu siitä, että samalle työnantajalle voi olla vain yksi työsopimus. Päätoimen työsopimus sosiaali- ja terveystoimessa ei mahdollista osallistumista sellaiseen sopimuspalokuntatoimintaan, missä hyvinvointialue maksaa henkilökohtaista palkkaa. Poikkeusluvan mukaista työaikaa tekeillä (ensihoito sekä pelastustoimi) puolestaan on rajattu poikkeamien määrä tasoittumisjakson aikana ja se tuo rajoitteita osallistumiseen palkalliseen sopimuspalokuntatoimintaan. Tähän on saatu väliaikainen ratkaisu 7.6.2023 yhteistyössä Kaakkois-Suomen Pelastusalanliiton kanssa. Hyvinvointialueen tulee työnantajana ratkaista asia kokonaistaloudellisesti tarkoituksen mukaisella tavalla.

Tuomioistuinten varallaoloa koskevilla tuomioilla on ollut seurausvaikutuksia varalla olleiden sopimuspalokuntien ennakoidun lähtövalmiuden turvaamiseen. Tämä on edellyttänyt uusia ratkaisuja ryhmänjohtajien tehtävien osalta. Järjestelmässä ei ole yksittäiseen henkilöön sidottua lähtö- tai toimintavalmiusaikaa. Mikäli lähtö- ja toimintavalmiusajat varmistetaan ennalta suunnitellusti, asia edellyttää lisähenkilöstötarvetta viidessä eri toimipisteessä (konsulttiyhtiö Tamoran selvitys moniammatillisesta yksiköstä 2022). Vaihtoehtoina on joko päätoimisen pelastushenkilöstön lisääminen välittömään valmiuteen ja/tai moniammatillisen yksikön toimintamallin kehittäminen, joilla voidaan parhaiten turvata harva-alueiden turvallisuuspalvelut.

Alueilla, joissa pelastustoiminnan toimintavalmius perustuu sopimuspalokuntiin, pyritään pelastustoimintavalmiutta kehittämään hyvinvointialueella yhteistyössä sopimuspalokuntien kanssa siten, että riskiluokka-alueet saavutetaan eri vuoden ja vuorokauden aikoina asetettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti.

Kalustostrategian mukaisesti tavoitteena on vähentää raskaiden pelastusajoneuvojen määrää lisäämällä monikäyttöisten säiliösammutusautojen hankintoja. Tarvittavat investointimäärärahat palvelutasopäätöskaudella on vahvistettu hyvinvointialueen investointisuunnitelmassa.

Paloasemat

Paloasemat suunnitellaan, rakennetaan ja ylläpidetään siten, että ne ovat turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset. Paloasemien suunnittelussa ja kehittämässä huomioidaan erilaiset häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tuomat tarpeet kuten sähkösaannin varmistaminen sekä väestönsuojelutoiminnan aikaiset tehtävät. Lisäksi paloasemissa huomioida niiden mahdollinen yhteiskäyttö hyvinvointialueen muun palvelutuotannon kanssa. Paloasemien toiminnallinen suunnittelu ja käyttö tukevat osaltaan pelastustoimen ilmastoriskeihin sopeutumista ja niiden hallintaan.

Voimassa olevassa palvelutasopäätöksen ja hyvinvointialueen investointisuunnitelman mukaisesti Joutsenon ja Ruokolahden uudet paloasemat rakennetaan palvelutasopäätöskauden aikoina. Uudet paloasemat toteutetaan siten, että ne vastaavat koko hyvinvointialueen suorituskyvyn tarpeisiin.

Etelä-Karjalan alueella on kolme (3) ns. ”ongelmariskiruutua”, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikavaatimus ei täyty. Näistä Imatralla sijaitsee yksi riskiruutu (Meltola) ja Lappeenrannassa kaksi (Mustola ja Rauha). Mustolan alueen osalta, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan uudelta Lauritsalan paloasemalta. Meltolan ja Rauhan alueen riskiruutujen saavuttaminen toimintavalmiusaikatavoitteiden mukaisesti ensimmäisen yksikön osalta edellyttää asemavalmiusmuutoksia. Selvitys toteutetaan vuoden 2024 aikana. Tavoitteena on, että puute on korjattu palvelutasopäätöskauden aikana.

Väestönsuojeluun varautuminen

Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelua tulee palvelutasokaudella tehostaa. Euroopan muuttunut turvallisuustilanne on nostanut tarpeen tehdä entistä tarkempaa väestönsuojelusuunnittelua sekä suunnitelmien yhteensovittamista muiden viranomaisten ja toimijoiden välillä. Lisäksi vuoden 2023 aikana sisäministeriön pelastusosastolta on tulossa uusia tai päivitettyjä väestönsuojelutehtäviin liittyviä suunnitteluohjeita. Edellä mainitut toimenpiteet tulevat lisäämään väestönsuojelutehtäviin varautumisen työmäärää, johon tulee pystyä vastaamaan riittävällä henkilöresurssilla.

Pelastustoiminta on pelastuslaitoksen lakisääteinen tehtävä niin normaali- kuin poikkeusolojen aikana. Väestönsuojelutehtävistä erityisesti pelastustoimintaa tulee kehittää. Tällä hetkellä Ukrainassa käynnissä oleva sota osoittaa, että nykyaikaisen sodan käynnin vaikutukset voivat olla siviilikohteisiin sekä siviiliväestöön merkittäviä. Siviilikohteisiin tehtyjen iskujen aiheuttamien vaikutuksien vastaamiseen pelastuslaitoksen tulee kehittää rauniopelastustoimintaa.

Pelastustoimen osalta tulee varmistaa riittävien resurssien turvaaminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä väestönsuojeluun liittyvien suunnitelmien laadintaan, jotta pelastusviranomaisen vastuulla olevien varautumisen ja väestönsuojelun suunnitelmien taso saadaan valmisteilla olevan lainsäädännön vaatimalle tasolle. Väestönsuojelussuunnittelun kehittäminen edellyttää 1 htv:n lisäämistä.

Viranomaisten korkean varautumisen ja turvallisuuden ICT-järjestelmät

Pelastusviranomaisille on lainsäädännöllä asetettu turvallisuusverkon käyttövelvoite. Turvallisuusverkon käyttövelvoite koskee sellaista valtion johtamiseen ja turvallisuuteen, maanpuolustukseen, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, rajaturvallisuuteen, pelastustoimintaan, meripelastustoimintaan, hätäkeskustoimintaan, maahanmuuttoon ja ensihoitopalveluun liittyvää viranomaisten sisäistä, välistä ja ulkoista yhteistoimintaa ja viestintää, joissa noudatetaan korkean varautumisen tai turvallisuuden vaatimuksia.

Käyttövelvoitteesta johtuen pelastuslaitos on vuodesta 2022 lähtien siirtynyt asteittain käyttämään korkean varautumisen tietojärjestelmiä yhteisessä turvallisuusverkossa. Pelastustoimen osalta yhteisiä toimialasidonnaisia tietojärjestelmiä, joita käytetään turvallisuusver-

kossa, tulee palvelutasopäätöskaudella olemaan onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmä sekä kenttäjohtamisjärjestelmä. Korkean varautumisen tietojärjestelmät tulevat aiheuttamaan lisäkustannuksia pelastustoimelle.

Turvallisuusverkossa käytettävät yhteiset viranomaisten tietojärjestelmät, jotka edellyttävät korkean varautumisen tai turvallisuuden vaatimuksia, tulevat lisäämään pelastuslaitosten nykyisiä ICT-kustannuksia. Pelastustoimea koskevat edellä mainitut korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimat tietojärjestelmäratkaisut suunnitellaan, toteutetaan ja ylläpidetään yhdessä muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten, SM:n ja pelastuslaitosten kesken. Järjestelmien ylläpitämisestä ja operoinnista vastaavat erikseen määrätyt operaattorit. Samalla pyritään kehittämään ICT-toimintaa siten, että päällekkäisiä järjestelmiä tai laitteita ei tarvita monia, vaan toimintaa kehitetään yhden päätelaitteen periaatteella.

Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Pelastuslaitoksen vahvaa osaamista hallinnonalojen rajat ylittävästä yhteistyöstä, paitsi varautumisen osa-alueelta, myös häiriötilanteiden aikaisesta yhteistoiminnasta hyödynnetään hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden ylläpitämisessä ja kehittämisessä sekä kuntien valmiussuunnittelun tukemisessa. Näin kyetään varmistamaan jo luotujen alueellisten poikkihallinnollisten yhteistoimintarakenteita hyödyntäen, että yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin ja kansalliseen / alueelliseen riskinarvioon sisältyviin riskeihin on riittävässä määrin varauduttu. Pelastuslaitos toimii hyvinvointialueen yhteisenä turvallisuusviranomaisena, jonka suorituskyky on suunniteltu ja mitoitettu kaikkiin turvallisuustilanteisiin päivittäisistä tehtävistä poikkeusoloihin asti. Pelastuslaitoksella on valmius yhteen sovittaa hyvinvointialueen ja kuntien yhteistä varautumista, ennakoida turvallisuustilanteen muutoksia sekä tuottaa laaja-alaisia riskienhallinnan asiantuntijapalveluja varautumiseen ja valmiuteen liittyen. Hyvinvointialueen kuntien valmiussuunnittelun tukeminen (kun siitä on hyvinvointialueen kaikkien kuntien kanssa yhteisesti sovittu ja kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävän hoitamiseen rahoituksen) edellyttää 1 htv:n lisätarvetta (valmiussuunnittelija).

Yhteenveto kehittämissuunnitelman kustannusvaikutuksista:				
Kehittämistavoite	Toteuttamis- aikataulu (vuosi)	Lisäys käyttö- talous- arvioon (t€)	Investointi- tarve (t€)	HTV - vaikutus
Nykyisen pelastustoimen palvelutason ylläpitäminen (2) Voimassa olevan pelastustoimen palvelutason ylläpitäminen edellyttää, että pelastustoimen taloudelliset resurssit pysyvät vähintään vuoden 2023 tasolla.	2024 –			
Onnettomuuksien ehkäisypalvelut (4.1)				
Onnettomuuksien ehkäisyn strategian laadinta Onnettomuuksien ehkäisyn palvelutuotannon turvaaminen kaikissa turvalli- suustilanteissa (palvelutuotannon laadukkuuden, tehokkuuden ja vaikutta- vuuden kriteereiden ja seurannan mittareiden kehittäminen).	2024 -	+ 30 (2024)		
Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä (4.1.1), palontutkinta (4.1.2), yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä (4.1.3), onnet- tomuuskehityksen seuranta (4.1.4) sekä valvonta (4.1.6) Pelastusviranomaisen vastuulla olevan lakisääteisten tehtävien suorittaminen lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Henkilöstölisätarve 2 htv. ○ paloinsinööri ○ paloinsinööri	2025 2025	+80 / v +80 / v		+1 +1
Pelastustoiminta ja siihen varautuminen (4.2)				
Väestön varoittaminen onnettomuus- ja vaaratilanteessa (4.2.1) Väestönhälytysjärjestelmän ylläpito ja kehittäminen.	2024–2026		180 (60 / v)	

Kehittämistavoite	Toteuttamis- aikataulu (vuosi)	Lisäys käyttö- talous- arvioon (t€)	Investointi- tarve (t€)	HTV - vaikutus
Pelastustoiminnan henkilöstön voimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa (4.2.2.3) Päätoimisella henkilöstöllä miehitettyjen paloasemien työvuorojen kokonaisvahvuuden (16) turvaaminen.	2024 –	+300 / v		+4
Pelastustoiminnan kalustovoimavarat (4.2.2.6) Kalustovoimavarojen määrä ja suorituskky perustuvat riskianalyysiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuuksiin.	2024 2025 2026		885 829 949	
Paloasemat sekä muut kiinteistöt ja muut toimipisteet (4.2.2.7) - Joutsenon uuden paloaseman rakentaminen - Ruokolahden uuden paloaseman rakentaminen - Imatran paloasema - Paloasemien tilaturvallisuuden, ICT-järjestelmien sekä talotekniikan päivitys korotetun turvallisuustason vaatimusten mukaiseksi - Paloasemien varustaminen varavoimalla (4 kpl) *Kustannuksista vastaa paloaseman omistaja.	2024–2025 2024–2026 2026 2024–2026 2024–2026		5 054 3 915 9 500 180 (60 / v)* 240 (80 / v)*	
Pelastuslaitosten keskinäisen avunanto (4.3.2) Tehtävät, jotka lainsäädännön perusteella kootaan suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi - pelastustoiminnan yhteistyöalueen tilanne- ja johtokeskustoiminta - muut tehtävät	2025–2026	~ 300 / v		

Kehittämistavoite	Toteuttamis- aikataulu (vuosi)	Lisäys käyttö- talous- arvioon (t€)	Investointi- tarve (t€)	HTV - vaikutus
Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen (4.5)				
Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu (4.5.1) Pelastuslaitoksen ja pelastusviranomaisen vastuulla olevan varautumisen ja väestönsuojelutoiminnan suunnittelun ja kehittämisen lisäresurssi.	2024 -	+80 / v		+ 1
Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön kehittämistarve (4.5.5) Rauniopelastusjoukkueen perustamisesta, kehittämisestä ja koulutuksesta aiheutuvat kustannukset.	2024–2026	+20 / v		
Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen (4.5.6) Pelastustoimen ICT-järjestelmien suunnittelu ja toteutus siten, että ne perustuvat lainsäädännön mukaisesti viranomaisten käyttövelvoitteeseen korkeaan turvallisuusverkkoon ja sen palvelujen käyttöön sekä muuhun turvallisuusverkkotoimintaan (TUVE ja integraatiot).	2024 2025 2026		350 100 100	
Muut palvelut				
Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö (4.5.7) Hyvinvointialueen kuntien valmiussuunnittelun tukeminen (kun siitä on hyvinvointialueen kaikkien kuntien kanssa yhteisesti sovittu ja kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävän hoitamiseen rahoituksen) Tarve: valmiussuunnittelija	2024 -	0		+1

Kehittämistavoite	Toteuttamis- aikataulu (vuosi)	Lisäys käyttö- talous- arvioon (t€)	Investointi- tarve (t€)	HTV - vaikutus
Muut palvelut, ei pelastuslainsäädännön edellyttämät (4.5.8) Hyvinvointialueella pyritään lisäämään resurssituottavuutta moniammatillisen yksikön toimintamallilla, joilla voidaan parhaiten turvata harva-alueiden turvallisuuspalvelut.	2024 -			

ALUEELLINEN RISKIARVIOTAULUKKO

LIITE 1 PELASTUSTOIMEN PALVELUTASOPÄÄTÖKSEEN 2024–2026

Skenaario	Toden- näköisyys	Välittömät vaikutukset			Yhteiskunnalliset vaikutukset				
		Henkilövahingot	Ympäristövahingot	Taloudelliset vahingot	Johtaminen	Sisäinen turvallisuus	Alueen talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus	Väestön toimintakyky ja palvelut	Henkinen kriisikestävyyden
3.1 Laajalle alueelle ulottuva talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso ja/tai kova lumisade.	4	**	***	***	***	***	***	***	***
3.2 Suuri maastopalo tai useampi samanaikainen keskisuuri maastopalo	4	*	**	***	*	*	**	*	*
3.3 Nopeasti syntyvä laaja tulva asutuskeskuksessa tai sen läheisyydessä	3	**	**	**	*	***	***	*	**
3.4 Ukkosmyrsky (rajuilma)	5	**	**	***	**	**	**	**	**
4.1 Vaarallisiin aineisiin (CBRNE-uhka) liittyvä onnettomuus	1	***	**	**	*	**	**	*	**
4.2 Vakava lentoliikenteen onnettomuus	1	****	**	**	*	**	**	*	**
4.3 Vakava raideliikenteen onnettomuus	4	****	***	***	**	**	**	*	**
4.4 Vakava sisävesiliikenteen onnettomuus	3	**	***	*	*	*	*	*	*
4.5 Vakava maantieliikenteen onnettomuus	4	***	**	**	**	**	*	*	*
4.6 Laaja maalla tai vesistössä tapahtunut ympäristövahinko	4	**	****	***	***	***	***	**	**

Selitykset

Todennäköisyys: 1 = Hyvin matala (harvemmin kuin kerran 1000 vuodessa), 2= Matala (kerran 500-1000 vuodessa), 3= Keskimääräinen (kerran 100-500 vuodessa), 4 = Korkea (Kerran 10-100 vuodessa), 5 = Hyvin korkea (useammin kuin kerran 10 vuodessa)

Välittömät vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Erittäin merkittävä (****)

Yhteiskunnalliset vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Estävä tai vaarantava (****)

Vähäinen (*) = vihreä, Lievä (**) = keltainen, Merkittävä (***) = oranssi ja Erittäin merkittävä (****) = punainen

Skenaario	Toden- näköisyys	Välittömät vaikutukset			Yhteiskunnalliset vaikutukset				
		Henkilövahin- got	Ympäristöva- hingot	Taloudelliset vahingot	Johtaminen	Sisäinen tur- vallisuus	Alueen ta- lous, infra- strukturi ja huoltovar- muus	Väestön toi- mintakyky ja palvelut	Henkinen krii- sikeisyys
5.1 Elintarvikehuollon häiriöt	4	*	*	***	***	***	***	***	***
5.2 Jätehuollon häiriintyminen	3	*	***	**	**	**	***	**	**
5.3 Kaukolämmön toimitushäiriö	3	**	**	***	**	**	***	***	***
5.4 Maakaasun toimitushäiriö	3	**	**	**	**	**	***	**	***
5.5 Sähkön saannin suurhäiriö	3	**	***	***	***	**	***	***	***
5.6 Polttoaineiden saannin häiriöt	4	*	*	***	***	***	***	***	***
5.7 Viestintäverkkojen- ja palveluiden vaka- vat häiriöt	4	**	**	**	***	**	**	**	*
5.8 Logistiikan häiriöt (sisältää julkisen lii- kenteen ongelmat)	4	***	***	***	***	***	**	*	*
5.9 Laaja tai pitkäkestoinen vedenjakeluhäi- riö	3	**	**	***	***	***	***	***	***

Selitykset

Todennäköisyys: 1 = Hyvin matala (harvemmin kuin kerran 1000 vuodessa), 2= Matala (kerran 500-1000 vuodessa), 3= Keskimääräinen (kerran 100-500 vuodessa), 4 = Korkea (Kerran 10-100 vuodessa), 5 = Hyvin korkea (useammin kuin kerran 10 vuodessa)

Välittömät vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Erittäin merkittävä (****)

Yhteiskunnalliset vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Estävä tai vaarantava (****)

Vähäinen (*) = vihreä, Lievä (**) = keltainen, Merkittävä (***) = oranssi ja Erittäin merkittävä (****) = punainen

Skenaario	Toden- nä- köisyys	Välittömät vaikutukset			Yhteiskunnalliset vaikutukset				
		Henkilövahingot	Ympäristövahingot	Taloudelliset vahingot	Johtaminen	Sisäinen turvallisuus	Alueen talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus	Väestön toimintakyky ja palvelut	Henkinen kriisikestävyyden
6.1 Maakunnan alueelle kohdistuva terroristinen teko tai terrorismi	1	****	* tai ****	* tai ****	**	***	* tai ****	***	**
6.2 Maakunnan alueella tapahtuva vakava henkilökoukko kohdennettu väkivallanteko	1	****	*	*	**	**	*	*	*
6.3 Maakunnan alueella tapahtuva isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä	3	****	*	****	**	****	**	***	**
6.4 Laajamittainen maahantulo	5	**	**	*	***	***	**	** tai ***	***
7.1 Laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti	5	** tai ***	**	** tai ***	***	**	**	***	** tai ***
7.2 Helposti leviävä vakava eläintauti	4	**	**	***	**	**	*	*	**
7.3 Pitkäkestoinen helleaalto	4	*	***	***	**	*	***	**	**
7.4 Vaaralliset kasvintuhoajat - kasitautiepideemia	4	*	***	***	**	*	***	**	**
8.1 Sotilaallinen painostus tai voimankäyttö									
9.1 Informaatiovaikuttaminen	4	**	*	***	***	***	***	***	***
9.2 Rahoitukseen tai talouteen liittyvä alueellinen häiriö	3	*	*	*	**	**	***	***	***

Selitykset

Todennäköisyys: 1 = Hyvin matala (harvemmin kuin kerran 1000 vuodessa), 2= Matala (kerran 500-1000 vuodessa), 3= Keskimääräinen (kerran 100-500 vuodessa), 4 = Korkea (Kerran 10-100 vuodessa), 5 = Hyvin korkea (useammin kuin kerran 10 vuodessa)

Välittömät vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Erittäin merkittävä (****)

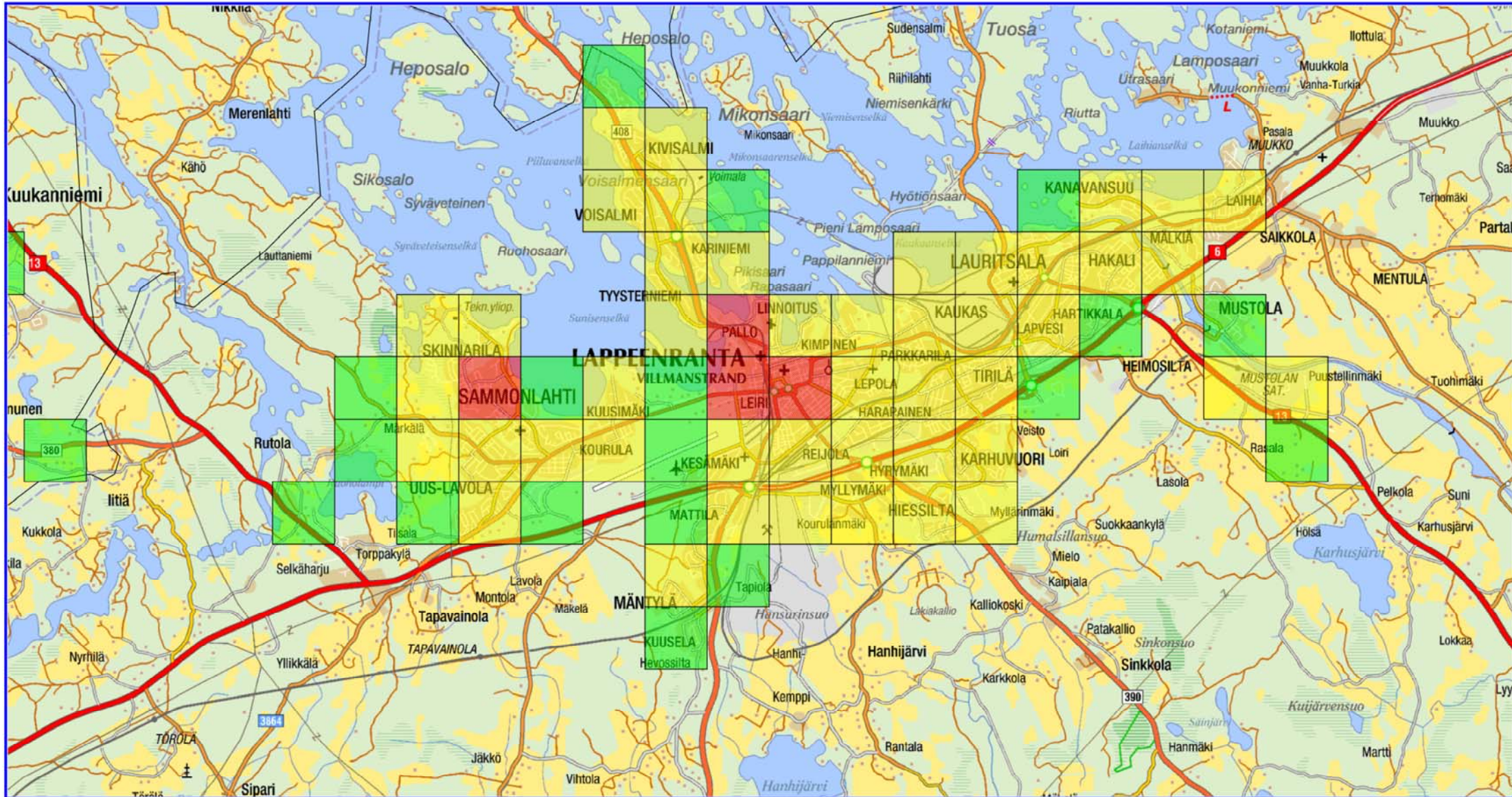
Yhteiskunnalliset vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Estävä tai vaarantava (****)

Vähäinen (*) = vihreä, Lievä (**) = keltainen, Merkittävä (***) = oranssi ja Erittäin merkittävä (****) = punainen

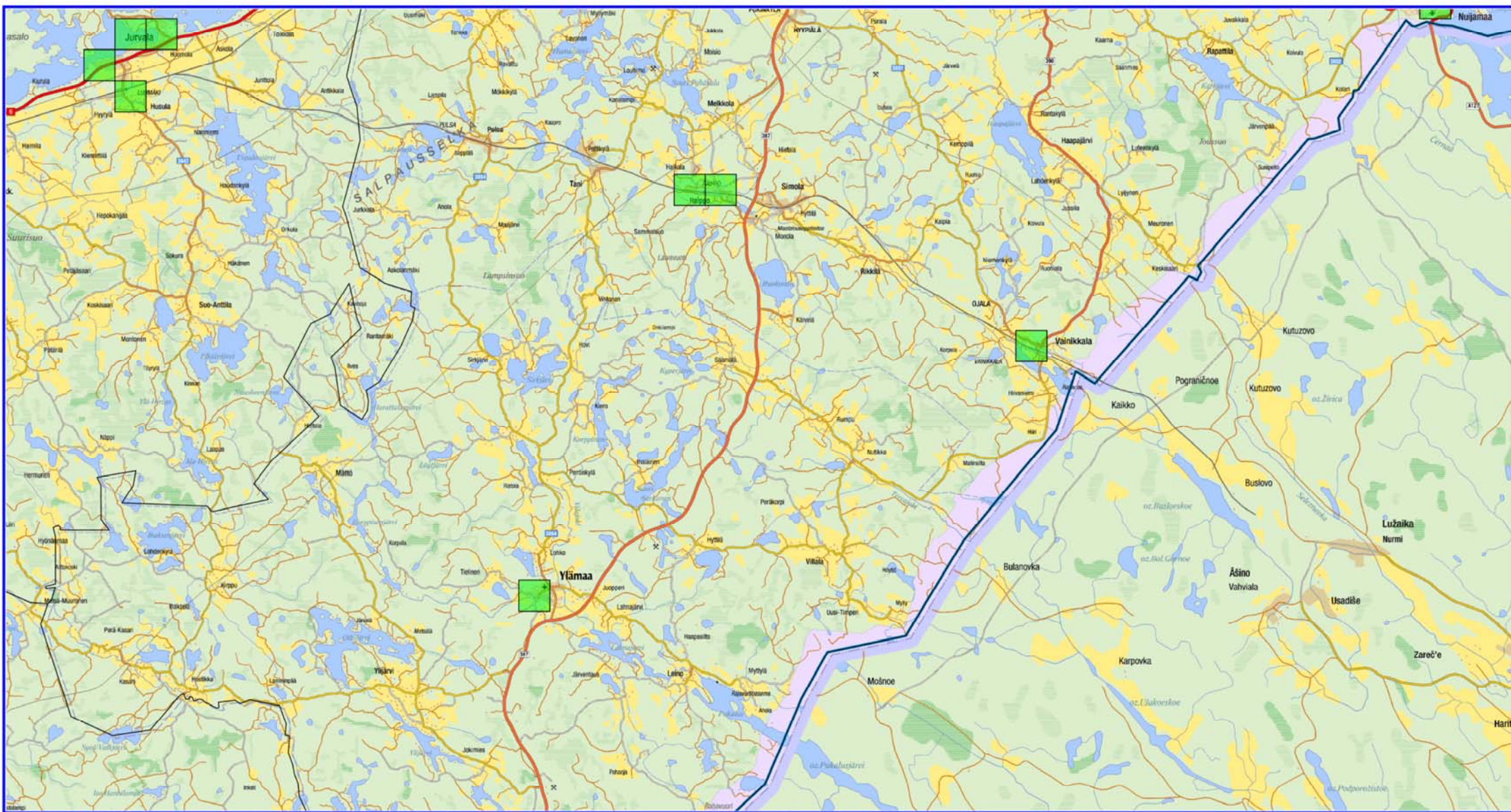
PELASTUSTOIMEN RISKILUOKKA-ALUEET

LIITE 2 PELASTUSTOIMEN PALVELUTASOPÄÄTÖKSEEN 2024–2026

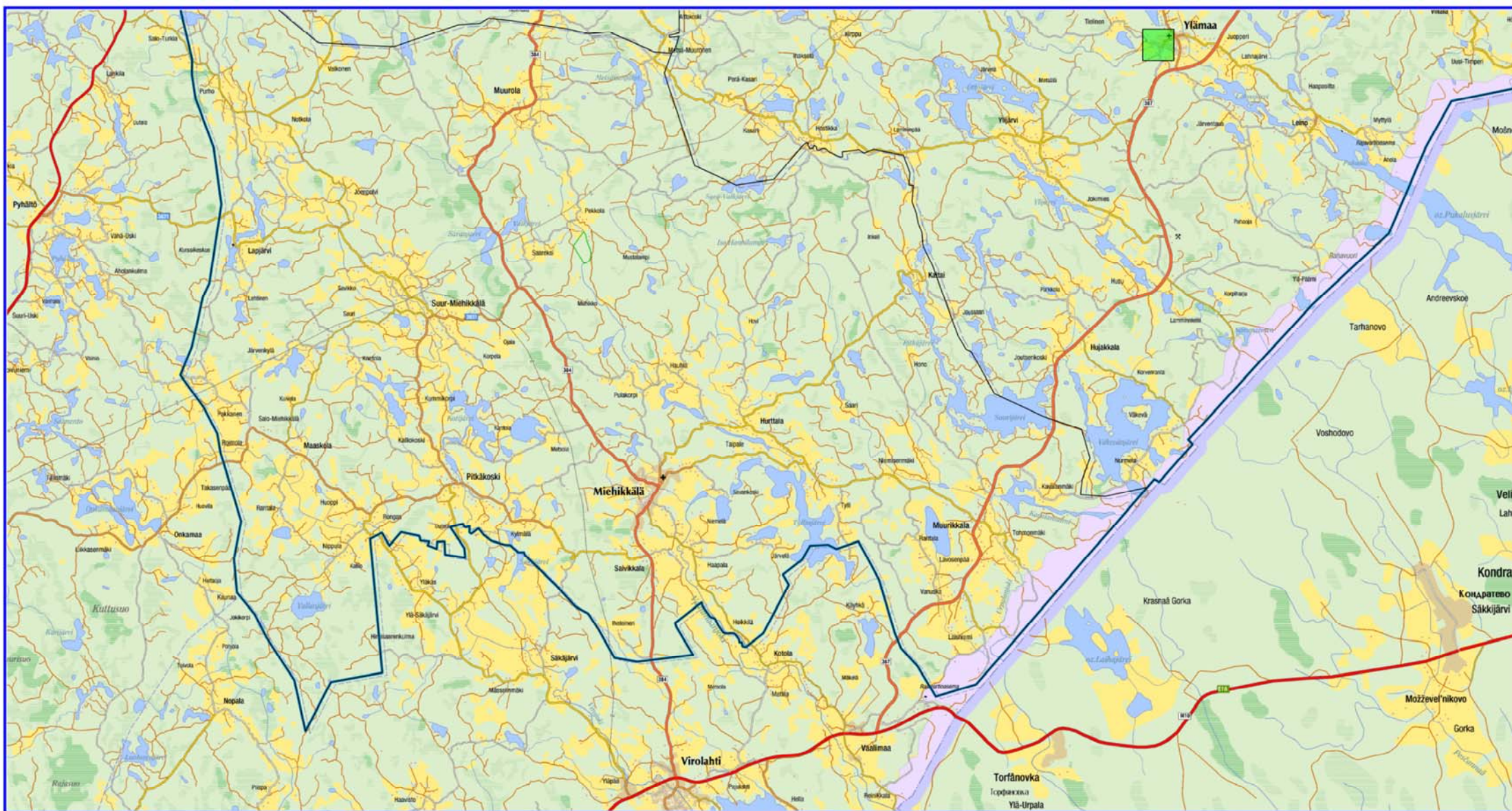
Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regreesiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

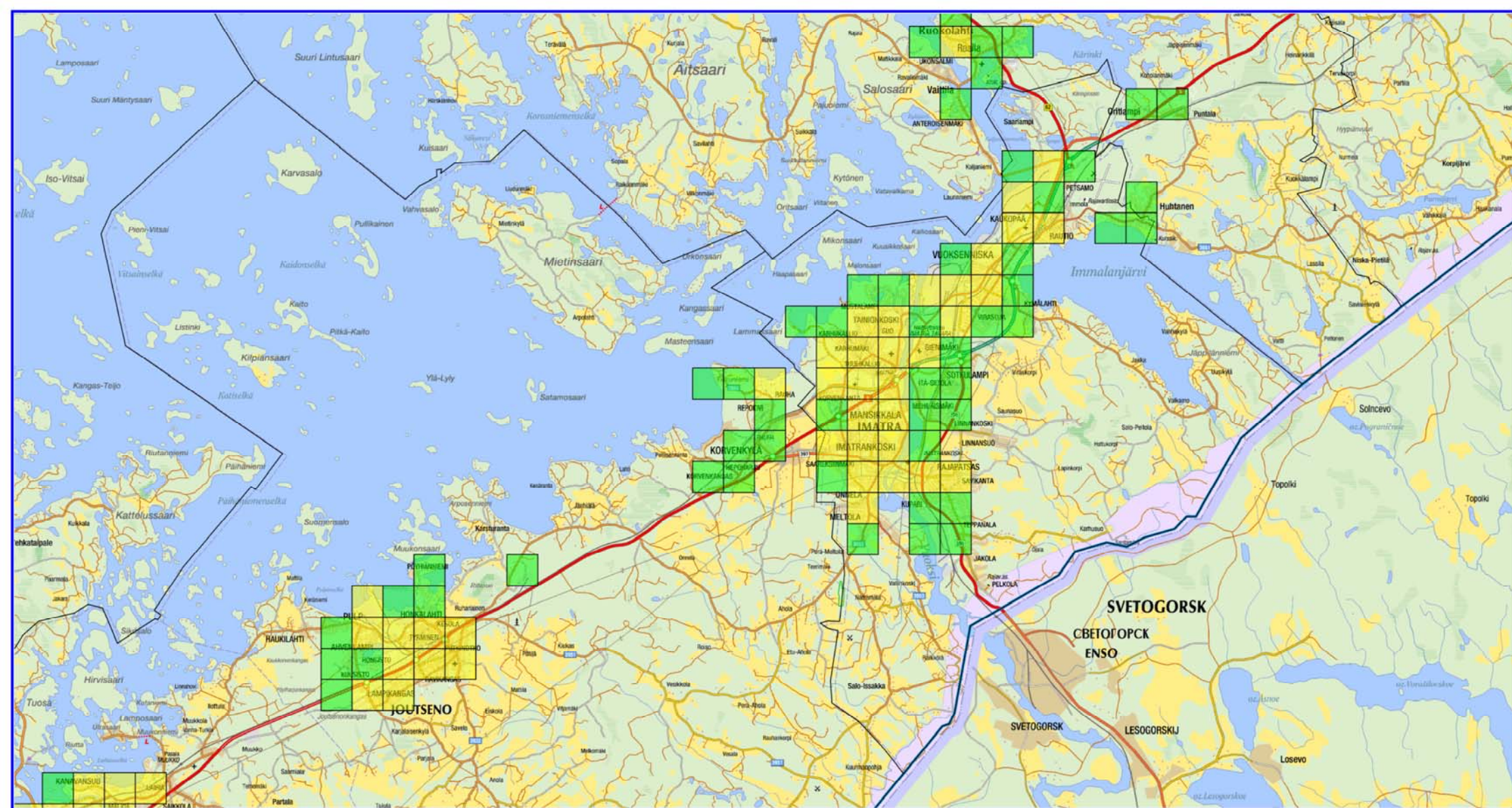
Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

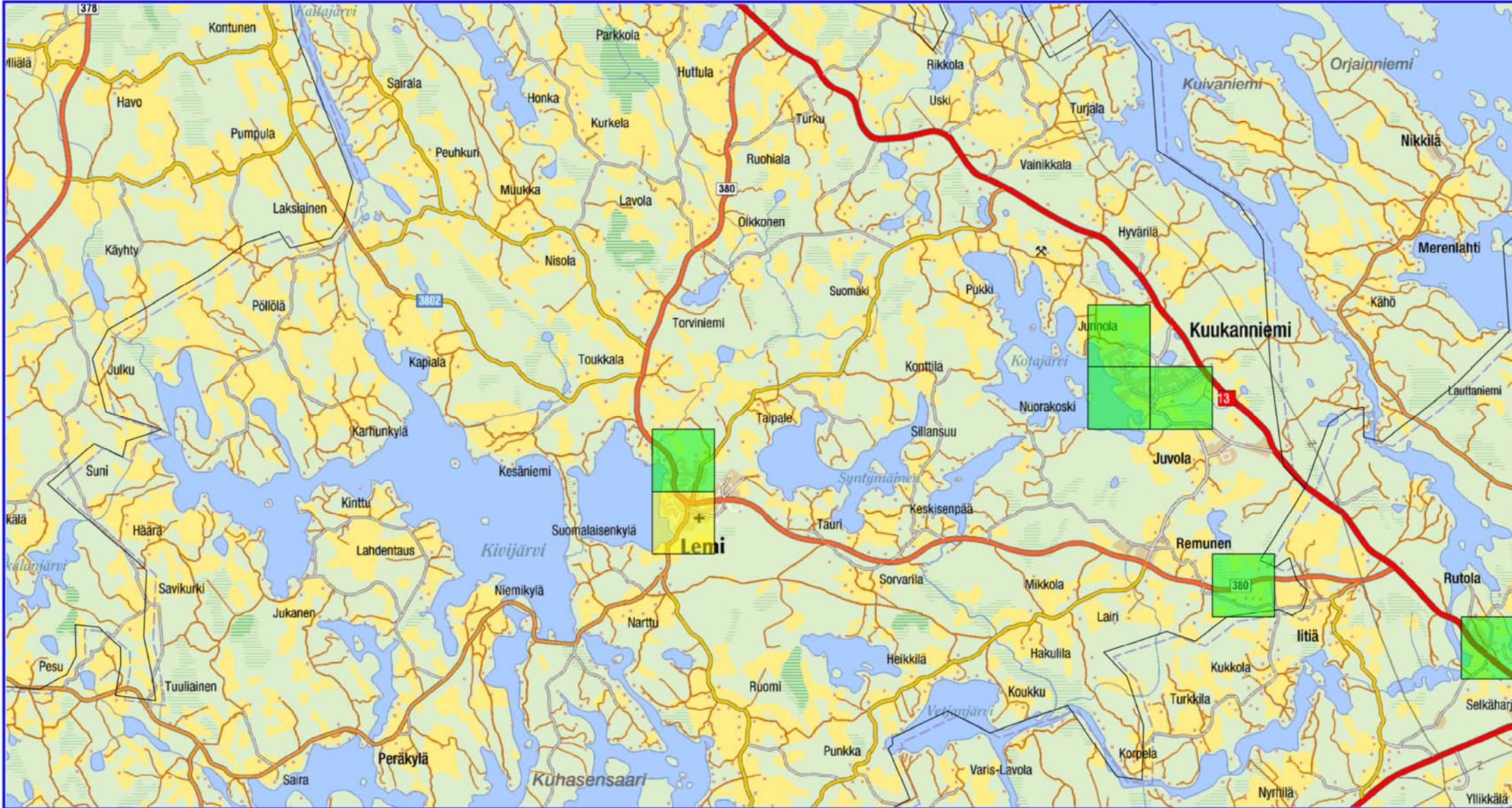
Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruuut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regreesiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruuu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruuu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruuu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruuu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

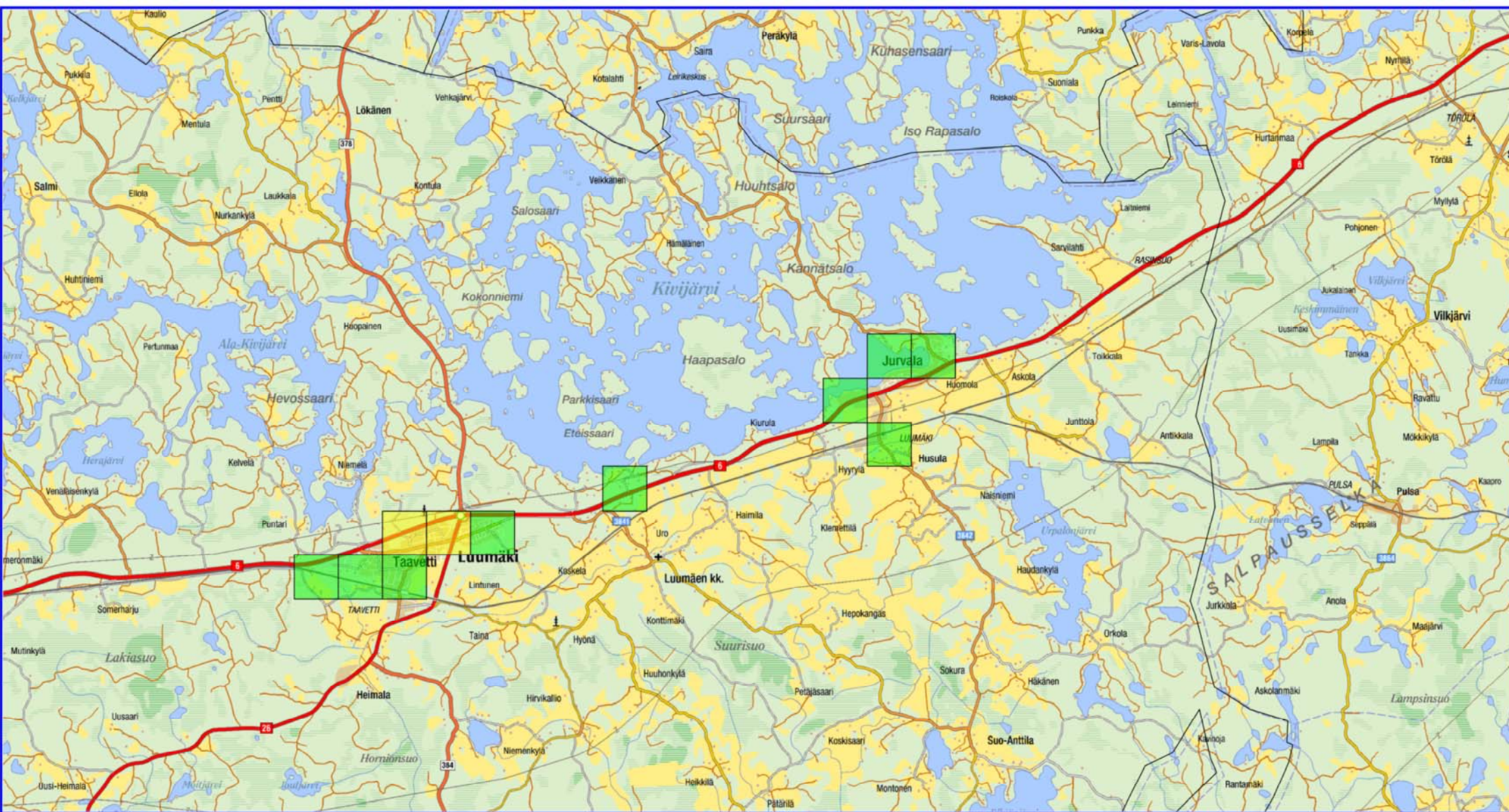
Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

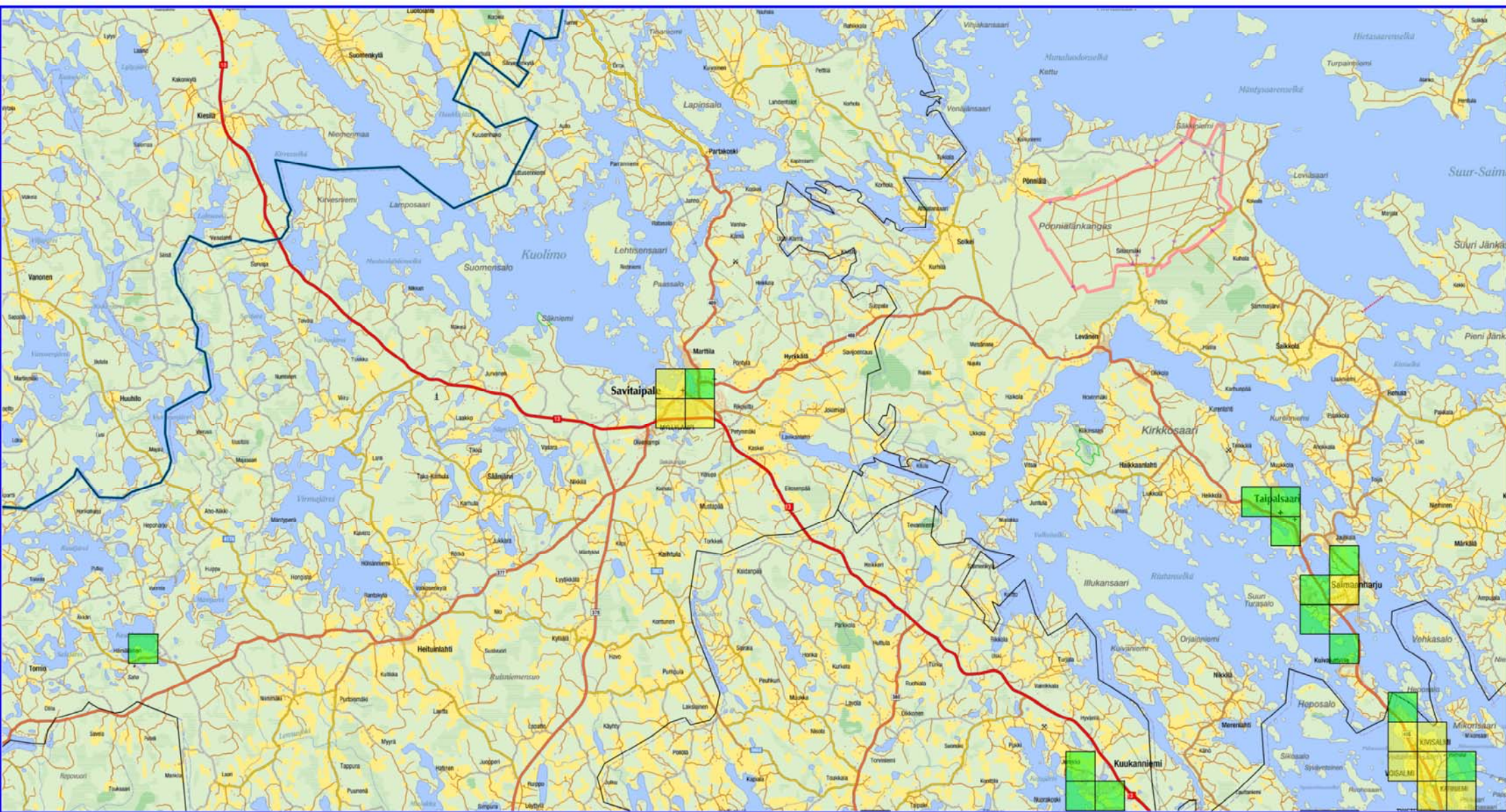
Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regreesiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

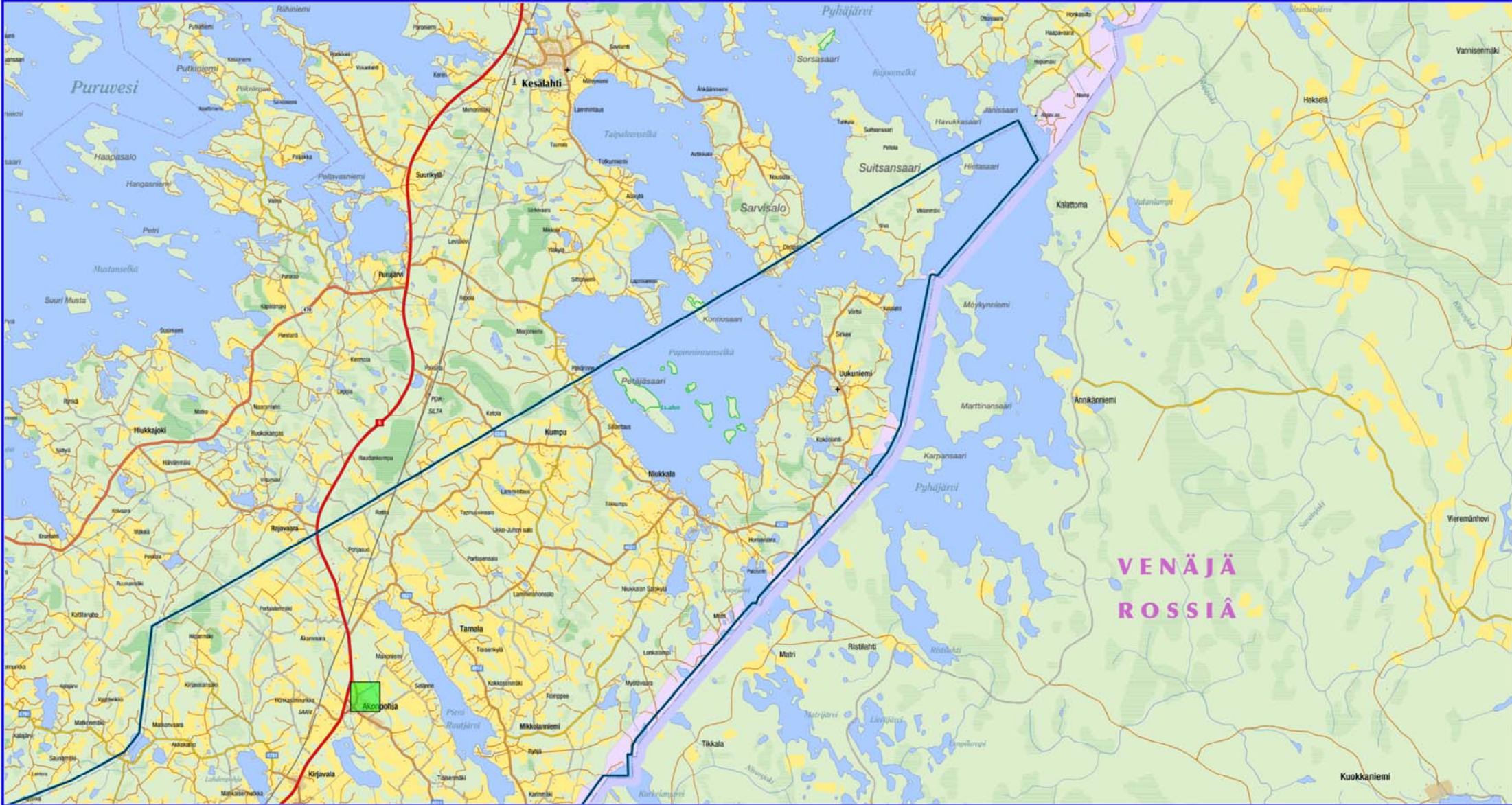
Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueen regressiomallin mukaisesti määritellyt riskiluokkien 1 - 4 riskiruudut. Regressiomallin selittäjinä ovat ruudun asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli määrittää jokaiselle ruudulle sen riskitason toteutuneiden rakennuspalojen perusteella

- = riskiluokan 1 riskiruutu, riskitaso ≥ 1 , ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 6 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 11 minuuttia
- = riskiluokan 2 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,25 < 1$, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite ≤ 10 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 14 minuuttia
- = riskiluokan 3 riskiruutu, riskitaso $\leq 0,1 < 0,25$, toimintavalmiusaikatavoite ≤ 20 minuuttia, pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite ≤ 22 minuuttia
- = riskiluokan 4 riskiruutu, riskitaso $< 0,1$, ei toimintavalmiusaikatavoitetta (jos yli 40 minuuttia, niin omatoiminen varautumiseen kiinnitettävä huomioita)

VIESTINTÄSTRATEGIA

LIITE 3 PELASTUSTOIMEN PALVELUTASOPÄÄTÖKSEEN 2024–2026

SISÄLTÖ

1	KESKEISET KÄSITTEET	3
2	JOHDANTO PELASTUSLAITOKSEN VIESTINTÄÄN	4
3	VIESTINNÄN PROSESSIT	9
3.1	Onnettomuustiedottaminen	10
3.2	Tehostettu viestintä	10
3.3	Ulkoinen viestintä	10
3.4	Sisäinen viestintä.....	11
3.5	turvallisuusviestintä	11
4	TAVOITTEELLISTA JA JOHDETTUA VIESTINTÄÄ	12
4.1	Viestintä osana pelastuslaitoksen strategista johtamista	12
4.2	Pelastuslaitoksen strategiset tavoitteet	13
4.3	Viestinnän strategiset tavoitteet	16
4.4	Viestinnän kehittämisen painopistealueet.....	17
4.5	Onnettomuustiedottamisen tavoitteet	18
4.6	Tehostetun viestinnän tavoitteet	18
4.7	Turvallisuusviestinnän tavoitteet	19
4.8	Pelastuslaitoksen ulkoisen viestinnän tavoitteet	20
4.9	Sisäisen viestinnän tavoitteet	20
5	VIESTINNÄN PERIAATTEET JA ARVOT	20
6	VIESTINNÄN ORGANISOINTI, YHTEISTYÖ JA ARVIOINTI.....	22
6.1	Viestinnän organisointi pelastuslaitoksella	19
6.2	Mediayhteistyö	24
6.3	Muu sidosryhmäorganisaatio yhteistyö	21
6.4	Viestinnän seuranta ja arviointi	22
7	SISÄINEN VIESTINTÄ.....	26

1 KESKEISET KÄSITTEET

Viestintä: On vuorovaikutuksellista eli kaksisuuntaista.

Tiedottaminen: On yksisuuntaista.

Sisäinen viestintä: Pelastuslaitosten sisäinen viestintä eli työyhteisöviestintä tarkoittaa pelastuslaitoksen henkilöstön kesken tapahtuvaa viestintää.

Ulkoinen viestintä: Ulkoinen viestintä tiedottaa yhteisön asioista ulospäin ja pitää yhteyttä sidosryhmiin. Ulkoinen viestintä rakentaa työyhteisön julkisuuskuvaa.

Turvallisuusviestintä: Turvallisuusviestinnällä pyritään lisäämään ihmisten turvallisuustietoutta.

Onnettomuustiedottaminen: Pelastuslaitoksen ulkoista viestintää onnettomuuksien yhteydessä.

Vaaratiedote: Vaaratiedotetta käytetään tilanteessa, jossa tiedote on tarpeen ihmishenkeen tai omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvasta välittömästä vaarasta varoittamiseksi.

Tehostettu viestintä: Viestintää suuronnettomuustilanteissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Se tarkoittaa viestinnällisten ratkaisujen tekemistä tilanteissa, joissa jokin ennakoimaton, usein yhtäkkinen tapahtuma synnyttää pelastuslaitoksen toimintaympäristössä tai työyhteisön sisällä voimakkaan tiedon tarpeen.

Kriisiviestintä: Viestintää pelastuslaitoksen toimintaedellytyksiä tai mainetta uhkaavassa poikkeuksellisessa tilanteessa. Pelastuslaitoksen viestinnässä kriisiviestinnällä käsitetään haastavaa viestinnän erikoistilannetta, jossa pelastuslaitosta kohtaa esimerkiksi mainekriisi. Tällaisille tilanteille on tyypillistä, että jokin pelastuslaitoksen toiminnassa oleva epäkohta tai epäonnistuminen nousee negatiivisessa sävyssä julkisuuteen. Erityisesti sosiaalisessa mediassa pelastuslaitosta kohtaan voidaan kohdistaa voimakasta arvostelua tai levittää väärää tietoa,

joka leviää verkossa hallitsemattomasti. Näissä tilanteissa nopealla reagoinnilla ja onnistuneella viestinnällä on erityisen suuri merkitys.

2 JOHDANTO PELASTUSLAITOKSEN VIESTINTÄÄN

1.1.2023 alkaen Etelä-Karjalan pelastuslaitos on ollut osana Etelä-Karjalan hyvinvointialuetta omana toimialana. Tässä strategiassa keskitytään pelastuslaitoksen viestintään. Hyvinvointialueelle on laadittu konsernin viestinnän strategiset suunnitelmat, joita myös pelastuslaitos osaltaan toteuttaa. Pelastuslaitoksen viestintästrategia luo perusteet koko pelastustoimen viestinnälle. Strategia kokoaa yhteen viestinnän tavoitteet, prosessit ja vastuut. Viestintäsuunnitelmat, viestintäopas ja liitteenä olevat ohjeet ohjaavat eri viestinnän tilanteissa. Viestinnän kokonaisuus pitää sisällään ennaltaehkäisevän turvallisuusviestinnän, toiminnasta kertovan ulkoisen viestinnän, päivittäisen onnettomuus- ja vaaratiedottamisen, viestinnän tehostamisen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä organisaation sisäisen viestinnän.

Pelastuslaitoksen tehtävien onnistuminen, henkilöstön hyvinvointi ja toimiva johtaminen edellyttävät toimivaa viestintää ja vuorovaikutusta. Pelastuslaitoksen viestintästrategian keskeisenä tavoitteena on tukea koko organisaation strategisten tavoitteiden saavuttamista. Viestintästrategian avulla viestintään liittyvät tavoitteet, käytännöt ja menetelmät jalkautetaan henkilöstölle. Viestintä kuuluu pelastuslaitoksella kaikille ja jokaisella työntekijällä on oma roolinsa viestinnässä. Toimivassa viestinnässä korostuu monipuoliset viestinnän työkalut ja kanavat, toimivat käytännöt sekä koko henkilöstön asenne ja osaaminen. Yksi tärkeimmistä pelastuslaitoksen viestinnän vahvuuksista on siinä, että henkilöstö on motivoitunutta, osaavaa sekä kokee viestinnän tärkeäksi osaksi pelastuslaitoksen toimintaa. Vahvuutta tukee se, että henkilöstölle löytyy oma rooli eri kanavien käytössä. Henkilöstöä osallistuu laajasti läpi organisaation esimerkiksi turvallisuusviestintään, onnettomuustiedottamiseen ja sisäiseen työyhteisöviestintään.

Pelastuslaitoksen viestintästrategian keskeisiä liitteitä ovat vuosittain päivitettävä turvallisuusviestintäsuunnitelma sekä Etelä-Karjalan viestintäopas sekä siihen kuuluvat viestintäohjeet eri tilanteisiin. Strategia käydään päivitystarpeiden osalta kokonaisuutena läpi palvelutasokausittain. Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella sopimuspalokuntien kanssa tehdään suunnitelmallista yhteistyötä viestinnässä. Kes-

keisinä kehittämisalueina ovat olleet turvallisuusviestintään ja sosiaalisen median liittyvä viestintä.

Viestinnän nykytila

Pelastuslaitos panostaa ulkoisen viestinnän ja onnettomuustiedottamisen kehittämiseen. Nämä viestinnän osa-alueet ovat mediaseurannan ja saadun palautteen perusteella tällä hetkellä hyvällä tasolla. Viestintää kehitetään muiden maakunnallisten turvallisuuskriittisten viranomaisten ja toimijoiden kanssa yhdessä EK-TURVA viestinnän verkostossa ja median kanssa vuorovaikutuksessa. Vaikka pohja on hyvä, viestinnän tulee elää ja kehittyä vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuviin muutostilanteisiin. Jatkuvan parantamisen periaatteella viestinnän kehittämiskohteita löytyy. Pelastuslaitos haluaa kehittää edelleen kohti ilmiökeskeisempää ja asiakaslähtöistä viestintää. Tällöin viestintätoimintojen suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan jatkossa on panostettava nykyistä enemmän. Kehittämisessä painopistealueita ovat eri viestintäkeinojen nykyistä laajempi hyödyntäminen (esimerkiksi sosiaalisen media), toiminta viestintäverkostoissa sekä sisäinen työyhteisöviestintä, jota henkilöstöltä saadun palautteen perusteella pitää yhtenä jatkuvana kehittämiskohteena. Sisäinen viestintä kattaa sopimuspalokuntiin kohdentuvaa viestintää esimerkiksi työturvallisuuteen liittyvä viestintä tai vasteissa tapahtuvat muutokset. Pelastuslaitoksen toimintaa kehitettäessä esimerkiksi onnettomuustilanteista oppiminen, tulee huomioida myös viestinnän kehittäminen.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella käytetään sähköisessä viestinnässä internet-sivuja ja sosiaalisessa mediassa seuraavia kanavia: Facebook, Instagram, YouTube ja Twitter. Internet-sivut toimivat ns. "stabiilina" sivustona, eikä se mahdollista kuntalaisille nykyaikaista vuorovaikutteista viestintää. Pelastuslaitos on siirtynyt nykyisen palvelutasopäätöskauden aikana osaksi pelastustoimen yhteisiä kotisivuja. Sen kautta ohjataan asiakkaita pelastuslaitoksen palveluiden piiriin, josta saa nopeasti palvelua neuvonnan puhelimen tai sähköpostin välityksellä. Hyvinvointialueen kotisivujen kautta on mahdollista myös antaa palautetta pelastuslaitoksen palveluista. Facebook puolestaan toimii hyvin vuorovaikutteisessa viestinnässä aikuisväestölle. Kansalaisilla on annettu mahdollisuus sekä kommentoida julkaisujamme. Messenger viestien kautta pelastuslaitos vastaa kansalaisten kysymyksiin sosiaalisessa viestinnässä. Yhteiskunnan turvallisuustilanne on muuttunut viime vuosina. Pelastustoimen tulee seurata informaatiovaikuttamisen muotoja, kyberturvallisuutta sekä eri sosiaalisen median kanavasovellutus-

ten turvallisuutta. Kansallisella tasolla toteuttavalla asiantuntija- ja verkostomaisella yhteistyöllä saavutetaan paras lopputulos. Hyvinvointialueen intra on tällä hetkellä käytössä, mutta TUVE-verkkoon siirryttäessä tulee edelleen suunnitella, missä kanavassa pelastuslaitos viestii sisäisesti.

Sosiaalisen median (some) kanavia päivittävät tällä hetkellä pelastuslaitoksen viestintätiimin jäsenet ja muita sosiaalisesta mediasta kiinnostunutta henkilöstöä, jotka samalla vastaavat eri some-kanavien aktiivisesta toiminnasta. Sosiaaliseen mediaan linkitetään esimerkiksi pelastuslaitoksen tiedotteita sekä päivitetään ja välitetään tietoa ajankohtaista valtakunnallisista kampanjoista. Tuomme sosiaalisen median kautta esille pelastuslaitoksen palveluita ja toimintaa. Kynnys sosiaaliseen mediaan kirjoittamiseen tulee olla matala, joten sinne kirjoitetaan myös asioita, jotka eivät ylitä median uutiskynnystä.

Viestintä on tärkeä ja kiinteä osa pelastuslaitoksen jokapäiväistä toimintaa.

Pelastuslaitoksen viestintä on laaja kokonaisuus, johon liittyy paljon erilaisia osa-alueita kuten kuvasta käy ilmi. Tarkemmin näitä osa-alueita käsitellään Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen viestintäoppaassa ja oppaan liitteinä olevissa ohjeissa. Viestintää on kehitetty ja kehitetään edelleen niin, että se koetaan osaksi jokapäiväistä toimintaa.

Kuva1: Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen viestinnän eri osa-alueet.

Pelastuslaitoksen viestinnän tavoitteet ovat moniulotteisia

Pelastuslaitoksen tehtävien onnistuminen, henkilöstön hyvinvointi ja johtaminen edellyttävät toimivaa asiakaslähtöistä viestintää ja vuorovaikutusta. Vuorovaikutteisuudesta johtuen viestintä on tilanneherkkää. Viestintä tukee pelastuslaitoksen arvojen, vision ja strategian toteuttamista ja edesauttaa tavoitteiden saavuttamista. Elämme muuttuvassa toimintaympäristössä. Tämä edellyttää ennakoivaa ja jatkuvaa muutosviestintää.

Viestinnän avulla tehdään tunnetuksi pelastuslaitoksen perustehtävää ja tavoitteita, luodaan positiivista julkisuuskuvaa, edistetään luottamusta ja arvostusta pelastuslaitosta kohtaan, vaikutetaan ihmisten turvallisuuskäyttäytymiseen, lisätään vuorovaikutusta sekä varmistetaan kansalaisten tiedonsaanti ja turvallisuus kaikissa olosuhteissa. Avoimella ja luotettavalla viestinnällä vahvistetaan myös kansalaisten turvallisuuden tunnetta. Vuorovaikutteisuus viestinnässä lisää työhyvinvointia ja pelastuslaitoksen vetovoimaisuutta työpaikkana. Pelastuslaitos on osa hyvinvointialuetta, joten onnistuneella viestinnällä luodaan lisäarvoa myös koko hyvinvointialueelle.

Onnettomuustiedottamisen tulee tapahtua avoimesti, nopeasti ja luotettavasti, koska sillä voidaan osaltaan vahvistaa pelastuslaitoksen asemaa ammattimaisena ja tehokkaana organisaationa. Onnettomuustiedottaminen on pelastuslaitoksen viestinnän näkyvä ja kiinnostava osa-alue, koska hyvin suuri osa pelastuslaitoksen mediatiedotteista päättyy uutiseksi ja ovat usein luetetuimpien uutisten joukossa poliisiuutisten rinnalla. O-tiedotejärjestelmää tulee kehittää edelleen paremmin asiakasnäkökulmaa palvelevaksi. O-tiedotteeseen tulisi saada liittää myös liitetiedostoja sekä valokuvia. Myös muita vaihtoehtoisia mediatiedottamisen kanavia tulee arvioida ja hyödyntää myös hyvinvointialueen kanavia.

Turvallisuuskulma on viestinnässä merkittävä, koska yksi tärkeimmistä viestinnän tavoitteista on varmistaa kansalaisten tiedonsaanti ja turvallisuus kaikissa olosuhteissa, esimerkiksi vaaratiedottamisen keinoin. Ennaltaehkäisykulmaa ei myöskään pidä unohtaa, koska viestinnällä voidaan osaltaan vaikuttaa siihen, että jokainen ottaa vastuuta omasta turvallisuudestaan ja huolehtii myös lähimmäisistään. Toimivan ja oikein kohdennetun viestinnän avulla voidaan ennaltaehkäistä onnettomuuden syntyminen. Sidosryhmille viestintä on tärkeä osa pelastuslaitoksen ulkoista viestintää. Keskeisimmän tiedotteet välitetään myös tärkeimmille sidosryhmille.

Lainsäädäntö ohjaa pelastuslaitoksen viestintää

Pelastuslaitoksella on julkisena organisaationa lakisääteinen velvoite kertoa avoimesti toiminnastaan sekä pelastusviranomaisena tiedottaa onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Pelastuslaitoksen toiminta perustuu pelastusviranomaisena pelastuslakiin. Vaaratiedottamista ohjaa myös laki vaaratiedottamisesta. Lisäksi viestinnässä on otettava huomioon kunnan toimintaa ohjaava lainsäädäntö. Tällaisia viestinnän kannalta keskeisiä säädöksiä ovat mm. Suomen perustuslaki, kuntalaki, hallintolaki, julkisuuslaki ja kielilaki.

Sisäinen viestintä

Viestintästrategian myötä pelastuslaitoksen sisäistä työyhteisöviestintää pyritään määrätietoisesti kehittämään. Sisäisen työyhteisöviestinnän kehittämisessä kaikilta esimies- ja asiantuntijatehtävissä työskenteleviltä vaaditaan käytännön toimia, jotta viestinnästä saadaan entistä aktiivisempaa, ennakoivaa, ajankoh- taista, avoimempaa, vuorovaikutteista ja kattavampaa.

Viestintä kuuluu kaikille

Sisäisestä työyhteisöviestinnästä puhuttaessa se mielletään monesti pelkästään johdon ja esimiesten tehtäväksi. Tämän päivän viestintä on myös mitä suurim- missa määrin kaksi- suuntaista ja vuorovaikutuksellista, joten kaikkien pelastus- laitoksessa työskentelevien tulee kantaa oma kortensa kekoon hyvän sisäisen viestintäkulttuurin luomiseksi. Jokainen voi esimerkiksi viedä oikeaa viestiä omalta osaltaan eteenpäin, antaa palautetta ja esittää kehittämisehdotuksia. Asenne on viestinnässäkin tärkeä. Tavoitteena on, että viestintä koettaisiin tärke- äksi osaksi jokaisen omaa työtä ja pelastuslaitokselle saadaan tulevaisuudessa luotua avoin, positiivinen ja vuorovaikutteinen viestinnän kulttuuri.

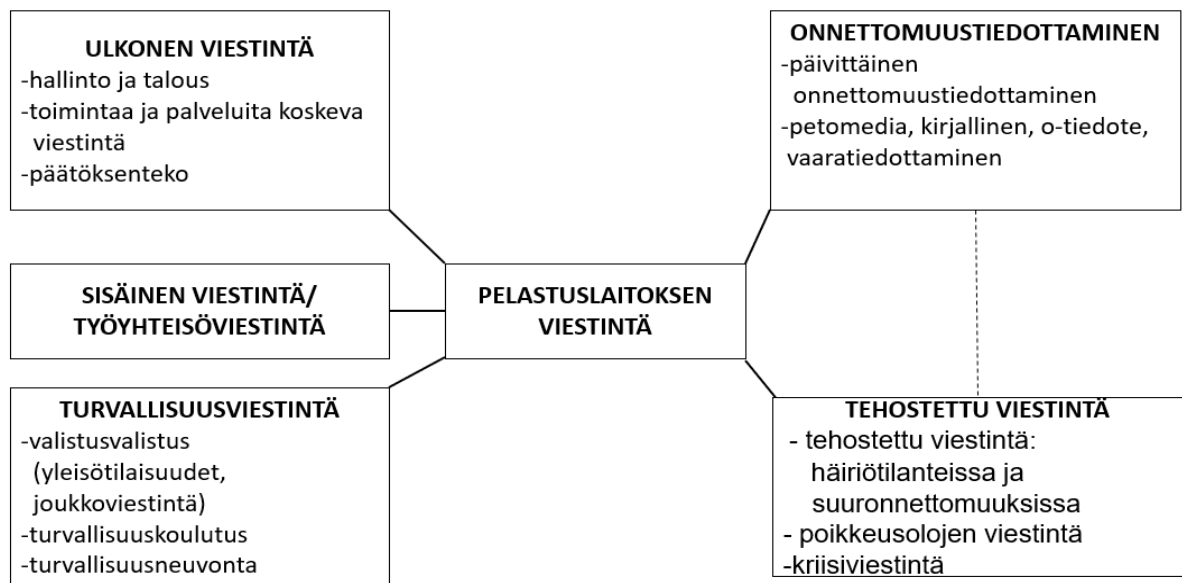
Jokainen meistä on organisaatiomme julkinen käyntikortti

Viestintä kuuluu jokaisen pelastuslaitoksen työntekijän tehtäviin myös siitä syystä, että kansalaisille näkyvimmän ja tärkeimmän osan muodostaa ihmisten parissa tehtävä työ kuten ihmisten pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen, ensivastetehtävät, palotarkastus tai kouluttaminen. Ne ovat tilanteita, jotka jää- vät ihmisten mieleen pitkäksi aikaa ja vaikuttavat osaltaan siihen, minkälainen mielikuva pelastuslaitoksesta ihmisille muodostuu. Henkilöstö osallistuu myös moniin moniammatillisiin valvonta-, asiantuntija-, hanke- ja kehittämistoimintaan.

Tällöin vaikuttaminen kohdistuu osin eri kohderyhmiin. Jokainen pelastuslaitoksen työntekijä on pelastuslaitoksen ”julkinen käyntikortti”. Henkilö, joka käytännön työtä kentällä tekee, on paras henkilö kertomaan esimerkiksi siitä, mitä pelastuslaitoksella tapahtuu ja millaisia eri tehtäviä pelastuslaitoksella on. Siksi henkilöstön aktiivinen osallistuminen viestintään sosiaalisessa mediassa on tärkeää.

3 VIESTINNÄN PROSESSIT

Pelastuslaitoksen viestintä muodostuu useasta eri osa-alueesta. Tässä luvussa kuvataan mistä pelastuslaitoksen viestinnän kokonaisuus muodostuu ja mitä viestinnän prosesseja se pitää sisällään (kuvio 1).

Kuva 2. Pelastuslaitoksen viestinnän prosessit.

3.1 Onnettomuustiedottaminen

Onnettomuustiedottaminen on pelastuslaitoksen ulkoista viestintää onnettomuuk-sien yhteydessä. Pelastuslaitoksen onnettomuustiedottaminen perustuu Etelä-Karjalassa ensitiedotteeseen, jatkotiedotteeseen, koontitiedotteeseen ja vaaratie-dotteeseen. Vaaratiedotetta käytetään pe- lastusviranomaisen johtamissa tehtä-vissä ja tilanteissa, joissa on nopeasti varoitettava väestöä ja annettava ihmisille turvallisuutta lisäävät selkeät toimintaohjeet. Onnettomuustiedottamista käsitel-lään tarkemmin EKP:n viestintäoppaan liitteessä 1 – Viestintä onnettomuuksissa, kemikaali- ja palotutkinnassa ja tehostettu viestintä.

3.2 Tehostettu viestintä

Pelastuslaitoksen tehostettu viestintä on viestinnällisten ratkaisujen tekemistä ti-lanteissa, joissa jokin ennakoimaton, usein yhtäkkinen tapahtuma synnyttää pelastuslaitoksen toimintaympäristössä tai työyhteisön sisällä voimakkaan tiedon tarpeen. Pelastuslaitoksen tehostettua viestintää toteutetaan esimerkiksi suur-onnettomuuksissa, useissa samanaikaisissa keskisuurissa onnettomuuksissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tai niiden uhkatilanteissa. Myös silloin kun pe-lastuslaitoksen omaa henkilöstöä loukkaantuu tai muu mediahuomiota keräävä tilanne on toteutunut. Tehostettua viestintää toteutetaan erityistä sidosryhmäviestintää tai vaaratie-dottamista vaativissa tilanteissa. Viestinnän liittyminen operatiivisiin johtamistilanteisiin on kuvattu EKP:n viestintäoppaan liitteessä 1 – Viestintä onnettomuuksissa, kemi-kaali- ja palotutkinnassa ja tehostettu viestintä.

3.3 Ulkoinen viestintä

Ulkoinen viestinnän avulla kerrotaan pelastuslaitoksen asioista ulospäin ja pide-tään yhteyttä eri sidosryhmiin. Ulkoinen viestintä rakentaa osaltaan työyhteisön julkisuuskuva. Tavoitteena on, että pelastuslaitos nähdään aktiivisesti verkostoi-tuvana yhteistyökumppanina sekä vetovoimaisena työpaikkana. Pelastuslaitok-sen toimintaa koskevalla viestinnällä tarkoitetaan esimerkiksi viestintää, jolla tehdään tunnetuksi pelastuslaitoksen toimintaa ja palveluita, päätöksentekoa sekä viestitään organisaation ajankohtaisista asioista. Viestintäkanavat valitaan sen mukaan, mihin kohderyhmään halutaan vaikuttaa.

Toimintaa koskeva viestintä pitää sisällään seuraavat toiminnot:

- hallinto ja talous,
- toiminta ja palvelut,
- hanke – ja sidosryhmäviestintä,
- päätöksenteko.

3.4 Sisäinen viestintä

Sisäinen viestintä on johtamisen väline – johtaminen on viestintää ja vuorovaikutusta. On arvioitu, että 80 % johtajien ja esimiesten työajasta on viestintää. Pelastuslaitosten sisäinen viestintä eli työyhteisöviestintä tarkoittaa pelastuslaitoksen henkilöstön kesken tapahtuvaa viestintää. Pelastuslaitoksen sisäisessä viestinnässä on käytössä useita tapoja ja välineitä. Tärkeää on, että viestintä on säännöllistä, yhdenmukaista ja vuorovaikutteista.

Sisäinen viestintä pitää sisällään seuraavat toiminnot:

- kasvokkain tapahtuva viestintä
- sähköpostilla viestiminen
- Skype tai Microsoft Teams- kokoukset
- Signal-ryhmät
- Secapp-sovellutus
- eri osastokokoukset
- työryhmien kokoontuminen
- tiedon jakaminen intran kautta
- epävirallinen viestintä suljetussa Facebook –ryhmässä
- henkilöstön omat pikaviestiryhmät
- kaksisuuntaiset palautteet.

3.5 Turvallisuusviestintä

Pelastuslaitoksen yksi tärkeä lakisääteinen tehtävä on onnettomuuksien ennaltaehkäisy. Turvallisuusviestinnällä pyritään pienentämään onnettomuuksien seurauksia ja opastaman ihmisten oikeanlaista toimintaa onnettomuustilanteissa. Pelastuslain mukaan pelastuslaitoksen on seurattava onnettomuuskehitystä valtakunnallisesti ja paikallisesti. Eri tietolähteistä saatu tieto analysoidaan ja hyödynnetään turvallisuusviestinnässä. Turvallisuusviestintää toteutetaan kouluttamalla

ja neuvomalla ihmisiä sekä järjestämällä erilaisia yleisötilaisuuksia tai omien verkostojen kautta osallistutaan muiden järjestämiin tilaisuuksiin. Myös median kautta välitetty turvallisuustiedon jakaminen kuuluu turvallisuusviestintään. Turvallisuusvalistus voidaan jakaa valistuksellisten toimintatapojen suhteen yleisötilaisuuksiin ja joukkoviestintään. Pelastustoimen turvallisuusneuvonta on yksittäiselle ihmiselle suunnattua, lyhytaikaista ja kohdentuu asiakaslähtöiseen tarpeeseen. Pelastustoimen turvallisuuskoulutus sisältää kohderyhmälle annettavan turvallisuusaiheisen luennon, oppitunnin, opetustuokion tai harjoituksen.

Turvallisuusviestinnällä pyritään osaltaan saavuttamaan yhteiskuntaan hyvä turvallisuus- kulttuuri, jossa jokainen ottaa vastuuta omasta turvallisuudestaan ja onnettomuuksia ehkäistään tehokkaasti ennalta. Turvallisuusviestinnän avulla tuodaan esille erilaisia ennaltaehkäisykeinoja sekä pyritään vaikuttamaan ihmisten asenteisiin ja sitä kautta myös turvallisuuskäyttäytymiseen. Turvallisuusviestintää toteutetaan vuosittain vahvistettavan turvallisuusviestintäsuunnitelman sekä sen liitteenä päivitettävän vuosikellon mukaisesti valituille kohderyhmille. Pelastuslaitoksen toteuttaman turvallisuusviestinnän tavoitteet koskevat myös alueen sopimuspalokuntien toteuttamaa turvallisuusviestintää.

Turvallisuusviestintä pitää sisällään seuraavat toiminnot:

- turvallisuusneuvonta
- turvallisuuskoulutus
- turvallisuusvalistus.

4 TAVOITTEELLISTA JA JOHDETTUA VIESTINTÄÄ

4.1 Viestintä osana pelastuslaitoksen strategista johtamista

Viestintä on johtamisessa yksi haastavimmista osa-alueista. Professori Osmo A. Wiion mukaan nimettyjen lakien ensimmäisessä kohdassa todetaan, että viestintä yleensä epäonnistuu – paitsi sattumalta. Viestinnässä voidaan kuitenkin onnistua, kun se on suunnitelmallista, tavoitteellista ja käytännössä toimivaa läpi organisaation. Leif Åberg kehottaa meitä viestimään kiinnostavasti ja ymmärrettävästi! Viestintä on keskeinen osa pelastuslaitoksen strategista johtamista ja siksi se kulkee käsi kädessä pelastuslaitoksen perustehtävän, strategisten tavoitteiden, arvojen ja vision kanssa. Viestinnän avulla tuetaan kaikkia näitä, ja siksi esimerkiksi viestinnän tavoitteiden tulee olla linjassa pelastuslaitoksen koko organisaation tavoitteiden kanssa. Sekä johtamisen että viestinnän keskeinen tekijä on henkilöstön sitoutuminen yhteisen päämäärän saavuttamiseen ja siihen tulee myös strategian jalkauttamisen yhteydessä panostaa. Strategian jalkauttamisessa viestinnällä on merkittävä rooli, että strategiasta pystytään esimerkiksi kertomaan käytännönläheisesti kullekin työntekijäryhmälle ja työntekijälle, mitä strategia kenenkin omassa työssä tarkoittaa ja miten sen saavuttamiseen jokainen voi omalta osaltaan osallistua.

Pelastuslaitoksen viestintästrategian tavoitteena on tukea koko organisaation strategisten tavoitteiden saavuttamista. Viestintästrategiassa pyritään siis konkretisoimaan esimerkiksi sitä, mitä strategisia tavoitteita tukeva viestintä pelastuslaitoksella käytännössä tarkoittaa, mihin sillä pyritään ja miten viestintää tehdään. Tavoitteena on, että viestintästrategian sekä sen jalkauttamisen avulla pelastuslaitoksen viestintävastuut selkenevät, resurssit saadaan riittäväksi, viestintäosaaminen kasvaa, koko henkilöstö osallistuu viestintään, viestintä yhdenmukaistuu ja tehostuu sekä näiden kaikkien yhteisvaikutuksesta pelastuslaitoksen viestinnästä tulee entistä laadukkaampaa.

Viestintästrategia jalkautetaan käytäntöön päivittämällä vuosittain Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen viestintäopas liitteineen sekä turvallisuusviestintäsuunnitelma. Henkilöstölle tiedotetaan sekä koulutetaan viestintäasioista eri foorumeilla. Vuosittain päivitettävissä suunnitelmissa esitetään toimintavuotta koskevat viestinnän tavoitteet ja painopistealueet, ajankohtaisviestintä sekä säännöllisesti toistuvat

toimenpiteet. Suunnitelma tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään viestintätiimin kokouksissa. Näin voidaan reagoida äkillisiin muutoksiin tai viestinnän tarpeisiin, joita ei ole pystytty huomioimaan viestintästrategiaa tai suunnitelmia laadittaessa.

4.2 Pelastuslaitoksen strategiset tavoitteet

Missio (miksi olemme olemassa, mikä on perustehtävämme)

- Etelä-Karjalan pelastuslaitos vastaa kaikissa olosuhteissa lainsäädännön ja hyvinvointialueen siltä edellyttämistä palveluista lähellä ihmistä, laadukkaasti ja strategisia kumppanuuksia hyödyntäen kaikissa yhteiskunnan turvallisuustilanteissa.

Visio 2030 (tulevaisuuden tavoitetila, jonka haluamme yhdessä saavuttaa)

- Turvallinen maakunta kaikille – yhteistyössä

Arvot, "Turvallisuus on yhteinen asiamme"

- Inhimillisesti:
 - Kohtelemme ja palvelemme jokaista yhdenvertaisesti
 - Olemme kiinnostuneita ihmisistä ja kysymme "miten voit"
 - Kohtaamme ihmisen työyhteisössä ja työtehtävissä – vaikeassakin tilanteessa
 - Annamme rakentavaa palautetta ja kiitämme hyvin tehdystä työstä
- Ammatillisesti:
 - Toimimme yhteistyökykyisesti ja -halutusti
 - Annamme tilaa uusille ajatuksille – haluamme oppia uutta
 - Kehitämme omaa ja työyhteisön osaamista
 - Olemme ylpeitä työstämme ja toimimme kaikki pelastusalan puolesta

- Luotettavasti:
 - Annamme tietoa avoimesti ja nostamme rohkeasti asioita esiin
 - Toimimme luottamuksen arvoisesti kaikissa tilanteissa
 - Osoitamme luottamusta toisillemme
 - Kannamme vastuuta yhdessä ja yksilöinä

PELASTUSLAITOS TOTEUTTAA PELASTUSTOIMEN ARVOPOHJAN LISÄKSI HYVINVOINTIALUEEN YHTEISIÄ ARVOJA:

- Mie turvaan.
- Mie uskallan.
- Mie vastaan.
- Mie välitän.

Pelastuslaitoksen strategisena tavoitteena on palvelutasopäätöksen mukaisesti, että;

- Pelastuslaitoksella on kiinteä kumppanuusverkosto eri viranomaisten välillä.
- Pelastuslaitos seuraa aktiivisesti yhteiskunnan ja maakunnan turvallisuustilannekuvan sekä ennakoii ja tuottaa tietoa omiin ja muiden toimijoiden tarpeisiin. Onnettomuusriskit tunnistetaan ja otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja päätöksenteossa.
- Pelastustoimen palvelut mitoitetaan vastaamaan kansallisia, alueellista ja paikallisia tarpeita kaikissa olosuhteissa. Palvelut on mitoitettu tunnistettujen riskien ja vaikuttavuuden perusteella. Pelastuslaitoksen valmiutta toimia alueellaan johtavana toimijana onnettomuuksien kokonaisvaltaisissa ehkäisy- ja hallintatehtävissä tehostetaan. Onnettomuuksien ehkäisyä kehitetään valtakunnallisten toimintaohjelmien mukaisesti. Onnettomuuksien ehkäisyn vaatima henkilöstöresurssit ja sen suorituskyky mitoitetaan vastaamaan tarpeita. Valvontaa kohdennetaan henkilö-, omaisuus-, ympäristö- ja kulttuuririskiperusteisesti vaikuttavuutta painottaen.
- Turvallisuusviestintää ja –koulutusta tehostetaan riski- ja vaikuttavuusperusteisesti ja ilmiölähtöisesti. Vahvistetaan ihmisten ja yhteisöjen kykyä vähentää onnettomuuksia, sekä kannustetaan yksilöitä ja yhteisöjä oma-toimisuuteen ja vastuunottoon. Omatoimista varautumista kehitetään siten, että ihmisillä ja yhteisöillä on hyvät valmiudet estää onnettomuuksia ja toimia onnettomuus- tai vaaratilanteissa.

- Pelastustoimella on maakunnan riskejä vastaavat resurssit ja riittävä suorituskky kaikissa olosuhteissa. Pelastustoimintavalmius ja suorituskky mitoitetaan vastaamaan pelastustoimen alueen riskejä ja onnettomuusuhkia eri vuoden ja vuorokauden aikoina, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä. Kehitetään eri viranomaisten yhteistyötä pelastustehtävien hoitamisessa etenkin harvaan asutuilla alueilla. Häiriötilanne-, suuronnettomuus- ja poikkeusolojen vaatimaa suorituskkyä kehitetään ja toiminnan edellyttämät suunnitelmat päivitetään.
- Kotona asumisen turvallisuutta kehitetään yhteistyössä viranomaisten ja moniammatillisen toimijaverkoston kanssa. Asumisen paloturvallisuutta parannetaan etenkin erityisryhmien ja iäkkäiden ihmisten asumisen osalta. Turvallisuutta parantavan tekniikan ja toimintamallien käyttöä pyritään lisäämään hoito- ja hoivalaitoksissa.
- Turvataan teknisesti toimintavarma ja onnettomuusriskejä vastaava pelastuskalusto kaikissa olosuhteissa. Pelastustoimen materiaalista varautumista ja huoltovarmuutta kehitetään.
- Varmistetaan riittävät henkilöstöresurssit ja osaavan henkilöstön saatavuus. Pelastustoimen henkilöstölle mahdollistetaan urakehitysvaihtoehtoja sekä henkilöstön osaamisen kehittämistä tuetaan ja ohjataan aktiivisesti. Tarvelähtöisellä työsuojelulla tuetaan ja kehitetään laaja-alaisesti henkilöstön työkyvyn ylläpitoa koko työuran ajan.
- Pelastuslaitosten välistä yhteistyötä kehitetään kaikilla vastuualueilla strategisia kumppanuuksia hyödyntäen. Tavoitteena on yhteistyöllä tehostaa kykyä tuottaa kustannustehokkaita ja laadukkaita palveluita muuttuvassa toimintaympäristössä.
- Kehitetään alueen sopimuspalokuntajärjestelmää etsimällä yhteistyössä uusia vaihtoehtoja sopimuspalokuntien tuottamille palveluille tunnistuen myös niiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet. Edistetään ja tuetaan sopimuspalokuntatoiminnan ja muun vapaaehtoisen toiminnan kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta.
- Kehitetään Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunnan toimintaa keskeisenä toimijana maakunnan turvallisuuden ja valmiuden kehittäjänä. Yhteensovitetaan sopijakuntien varautumista ja valmiussuunnittelua yhteiskunnan turvallisuusstrategian sekä sisäisen turvallisuuden selonteon ja strategian mukaisesti. Pelastuslaitos toimii aktiivisesti turvallisuuden arvoketjun kehittäjänä ja aktiivisena toteuttajana.
- Pelastustoimen ja ensihoidon tiiviin yhteyden tuomaa synergiaetua kehitetään yhteistyössä.
- Maakunnan pelastustoimen palvelutaso turvataan pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyessä maakunnalle.
- Pelastuslaitoksen tietoturvallisuutta kehitetään ja toteutetaan valtakunnallisesti yhtenäisten tietoturva vaatimusten mukaisesti yhdessä muiden turvallisuusviranomaisten kanssa.

- Pelastuslaitoksen toiminnanohjausjärjestelmän kehittäminen digitalisaa-
tiota hyödyntäen.
- Laaditaan pelastuslaitoksen omavalvontaohjelma, jonka avulla varmistee-
taan palvelujen laadun ja turvallisuuskulttuurin kehittäminen erityisesti tie-
dolla ohjaamista vahvistaen, palvelujen yhdenvertainen saatavuus, palve-
lutuotannon systemaattiset toimintatavat sekä poikkeamien hallinta.

4.3 Viestinnän strategiset tavoitteet

Pelastuslaitoksen viestinnän strategiset tavoitteet ovat:

- tukea hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen strategisten tavoitteiden jal-
kauttamista ja saavuttamista.
- tehdä viestinnän avulla tunnetuksi pelastuslaitoksen perustehtävää ja ta-
voitteita.
- lisätä kiinnostusta työskennellä pelastuslaitoksella.
- luoda positiivista julkisuuskuvaa.
- edistää avoimen ja tasapuolisen viestinnän avulla luottamusta ja arvos-
tusta pelastuslaitosta kohtaan
- viestiä aktiivisesti ja etupainotteisesti kaikesta toiminnasta
- vaikuttaa viestinnällä osaltaan siihen, että jokainen ottaa vastuuta omasta
turvallisuudestaan ja huolehtii myös lähimmäisistään
- pelastuslaitos ja sen motivoitunut ja osaava henkilöstö toimii kaikissa ti-
lanteissa pelastustoimen arvojen mukaisesti
- lisätä viestinnän vuorovaikutuksellisuutta eli henkilöstön, kansalaisten ja
median mahdollisuutta osallistua viestintään
- käytännön toimet viestinnän tavoitteiden saavuttamiseksi kuvataan tar-
kemmin viestintäoppaassa ja turvallisuusviestintäsuunnitelmassa.

4.4 Viestinnän kehittämisen painopistealueet

1. Työyhteisön sisäisen viestinnän kehittäminen:

- Tavoitteena on, että viestintä koettaisiin tärkeäksi osaksi jokaisen omaa
työtä ja pelastuslaitokselle saadaan tulevaisuudessa luotua entistä avoi-
mempi, positiivisempi ja vuorovaikutteisempi viestinnän kulttuuri.
- Tavoitteena on johtaa toimivan viestinnän avulla ja sekä johtaa pelastuslai-
toksen viestintää.

2. Erilaisten viestintämenetelmien nykyistä laajempi hyödyntäminen:

- Median ja kansalaisten tiedontarve kasvaa merkittävästi erilaisissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa. Häiriötilanteen hallinnassa viestinnällä on suuri merkitys. Pelastuslaitoksen tulee jatkuvasti kehittää omia viestintämenetelmiään, että se pystyy tehostamaan viestintäänsä muun valmiuden kohottamisen ohella sekä kykenee vuorovaikutteiseen viestintään kuten esimerkiksi vastaamaan median ja kansalaisten kysymyksiin lähes reaaliajassa. Viestintää kehitetään perinteisin menetelmin ja sosiaalisen median vuorovaikutteisia kanavia hyödyntäen.

3. Viestintäympäristön muutoksen hallinta:

- Luotettavan viranomaisten välittämän tiedon lisäksi tietoa tuotetaan kansalaisten toimesta esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Oikean tiedon ohella liikkuu myös runsaasti väärää tietoa, jota levitetään myös tarkoituksellisesti. Tämä asettaa haasteen myös pelastuslaitoksen viestinnälle, koska tuotetun viestinnän lisäksi, tulee pystyä seuraamaan ja analysoimaan onnettomuus- tai häiriötilanteeseen liittyvää viestintää useissa eri viestintäkanavissa. Etelä-Karjalassa tehdään jatkuvaa verkostoyhteistyötä eri organisaatioiden viestinnän ammattilaisten kanssa. Sen avulla pelastuslaitoksella pysyy tilannetietoisuus toimintaympäristöstä. Suuronnettomuustilanne, uhka- tai häiriötilanne sekä poikkeusolot vaativat aina tehostettua viestintää. Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen onnettomuuksien, kemikaali- ja palontutkinnan sekä tehostetun viestinnän ohjeessa on kuvattu tarkemmin tehostetun viestinnän toimintaohjeita. Tavoitteena tuottaa vakaammista onnettomuuksista analysoitu raportti organisaation sekä toimialan kehittämisen näkökulmasta.

4. Panostaminen viestintätoimintojen suunnitteluun, kehittämiseen, seurantaan ja kouluttamiseen nykyistä voimakkaammin:

- Viestintä kuuluu kaikille, mutta viestintää tulee suunnitella ja toteuttaa tavoitteellisesti aivan kuin muitakin pelastustoimen strategisia toimintoja. Viestintä on johtamista ja johtaminen on viestintää. Viestinnän suunnittelu vaatii erikoistumista viestintään.

4.5 Onnettomuustiedottamisen tavoitteet

Pelastuslaitoksen onnettomuustiedottamisen tavoitteena on varmistaa kansalaisten tiedonsaanti ja turvallisuus kaikissa olosuhteissa. Onnistuneella onnettomuustiedottamisella voidaan välttää lisäonnettomuuksien syntymistä. Oikea-aikaisella viestinnällä rauhoitetaan operatiivisen pelastustoiminnan johtamista. Medialle pyritään tarjoamaan tietoa pelastustoimen tehtävistä kattavasti ja tasapuolisesti. Pelastustoimen tehtävistä tulee myös tiedottaa avoimesti, nopeasti ja luotettavasti. Onnettomuustiedottamisen avulla vahvistetaan asemaa ammattimaisena ja tehokkaana turvallisuusorganisaationa.

4.6 Tehostetun viestinnän tavoitteet

Tehostetun viestinnän tavoitteena on varmistaa, että pelastuslaitoksen tehokas ja laadukas viestintä pystytään kaikissa olosuhteissa varmistamaan. Se tarkoittaa esimerkiksi hyvää valmiutta viestinnän tehostamiseen, viestintää tukevia toimintamalleja ja järjestelmiä, keskitettyä ja suunnitelmallista viestintää sekä toimivaa viranomaisyhteistyötä myös viestinnässä. Normaaliolojen suuronnettomuuksissa ja häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa tai niiden uhkatilanteissa korostuu kansalaisten tehostettu tiedottaminen, viranomaisten välinen yhteistyö sekä kuntien kriisiviestinnän tukeminen. Etelä-Karjalassa EKTURVA-viestintä on perustettu koordinoimaan ja kehittämään maakunnan keskeisten toimijoiden viestintää eri tilanteissa. Tässä pelastuslaitoksen rooli on merkittävä ja siksi viestinnän tehostamiseen on varauduttava huolellisesti muun varautumisen ohella. EK-TURVA-viestinnässä on laadittu yhdessä toimintakortit eri tilanteita varten. Lisäksi on tärkeää nostaa erilaisissa uhkatilanteissa viestinnän valmiutta muun valmiuden kohottamisen ohella esimerkiksi LUOVA-tiedotteen perusteella. Näissä tilanteissa on tärkeää antaa myös kansalaisille ennakkovaroituksia sekä toiminta- ja varautumisohjeita. Toimiva päivittäisviestintä, riittävät viestinnän resurssit sekä 24/7 viestintävalmius luovat hyvän pohjan viestinnän tehostamiselle ja viestintäyhteistyölle.

4.7 Turvallisuusviestinnän tavoitteet

Turvallisuusviestinnän tavoitteena on hyvän turvallisuuskulttuurin saavuttaminen, jolloin ihmisillä ja yhteisöillä on hyvät valmiudet estää tulipaloja ja muita onnettomuuksia sekä vähentää niiden seurauksia ja toimia onnettomuustilanteessa oikein. Hyvää turvallisuuskulttuuria voidaan rakentaa esimerkiksi vaikuttamalla turvallisuusasenteisiin, -tietoihin ja -taitoihin yhteistyössä muiden viranomaisten, järjestöjen, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Tästä on hyvänä esimerkkinä KAT-toiminta. Siinä kehitetty toimijaverkosto-mallia tulee hyödyntää turvallisuusviestintää kehitettäessä. Vuorovaikutteinen kehittäminen eri toimijoiden kanssa, erityisesti hyvinvointialueen sote- kanssa takaavat henkilöstön dynaamisen käytön ja yhteiskehittämisen muuttuvassa toimintaympäristössä. Vuosittaiset tavoitteet ja kohderyhmät määritellään tarkemmin pelastuslaitoksen viestinnän vuosisuunnitelmassa sekä kehittämishankkeiden hankesuunnitelmissa. Turvallisuusviestinnän tavoitteisiin vaikuttavat ministeriön strategiset painopisteet sekä valtakunnallisen viestinnän verkostoista saatavat vaikutteet. Viestinnän tulee olla asiakaslähtöistä sekä ilmiökeskeistä.

4.8 Pelastuslaitoksen ulkoisen viestinnän tavoitteet

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen ulkoisen viestinnän tavoitteena on tehdä tunnetuksi pelastuslaitoksen toimintaa, palveluita ja henkilökuntaa, rakentaa ja ylläpitää hyvää yhteisökuvaa ja imagoa sekä näkyä säännöllisesti julkisuudessa keskeisten teemojen tai aihealueiden kautta. Lisäksi pyritään viestimään avoimesti ja etupainotteisesti tärkeiden asioiden valmistelusta, muutoksista ja päätöksen teosta sekä vaikuttamaan esimerkiksi maakunnan asukkaiden turvallisuuden tunteeseen. Viestinnän lyhyen aikavälin tavoitteet muodostuvat pelastuslaitoksen toimintavuoden tavoitteiden ja painopisteiden tukemisesta viestinnän avulla. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen ja toimintasuunnitelman keskeisistä tavoitteista, muutoksista, vaikutuksista, sekä hanke- ja kehittämistoiminnasta viestimistä.

4.9 Sisäisen viestinnän tavoitteet

Pelastuslaitoksen sisäisen viestinnän tavoitteena on viestiä henkilöstön kesken säännöllisesti, kattavasti ja avoimesti. Tavoitteena on, että

- Koko henkilöstö osallistuu viestintään
- henkilöstö tietää, mitä pelastuslaitoksella tapahtuu
- työssä viihtyvyys kehittyy vuorovaikutteisen sisäisen viestinnän avulla.

5 VIESTINNÄN PERIAATTEET JA ARVOT

Viestinnän tulee olla pelastuslaitoksen arvoja tukevaa ja toteuttavaa. Viestinnän avulla vahvistetaan kansalaisten, sidosryhmien, päättäjien ja median luottamusta sekä arvostusta pelastuslaitosta kohtaan. Pelastuslaitoksen arvot pohjautuvat pelastustoimen arvoihin ja niillä pyritään kuvaamaan niitä asioita, joita pidämme työssämme tärkeänä.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella noudatamme myös viestinnässä pelastusalan arvoja.

Inhimillisesti:

- Kohtelemme ja palvelemme jokaista yhdenvertaisesti
- Olemme kiinnostuneita ihmisistä ja kysymme ”miten voit”
- Kohtaamme ihmisen työyhteisössä ja työtehtävissä – vaikeassakin tilanteessa
- Annamme rakentavaa palautetta ja kiitämme hyvin tehdystä työstä

Ammatillisesti:

- Toimimme yhteistyökykyisesti ja -halutusti
- Annamme tilaa uusille ajatuksille – haluamme oppia uutta
- Kehitämme omaa ja työyhteisön osaamista
- Olemme ylpeitä työstämme ja toimimme kaikki pelastusalan puolesta

Luotettavasti:

- Annamme tietoa avoimesti ja nostamme rohkeasti asioita esiin

- Toimimme luottamuksen arvoisesti kaikissa tilanteissa
- Osoitamme luottamusta toisillemme
- Kannamme vastuuta yhdessä ja yksilöinä

6 VIESTINNÄN ORGANISOINTI, YHTEISTYÖ ja ARVIOINTI

6.1 Viestinnän organisointi pelastuslaitoksella

Pelastuslaitoksen viestintäorganisaatio ja siihen liittyvät vastuut muodostuvat pääosin johtamisorganisaation mukaisesti. Viestintävastuut perustuvat toimintasääntöön, jolloin ne myös liittyvät viestintää suorittavien henkilöiden tehtävänkuviin ja vastuisiin. Pelastusjohtaja johtaa pelastuslaitoksen viestintää ja vastaa pelastuslaitoksen virallisen kannan esittämisestä niin omalle henkilöstölle kuin laitoksen ulkopuolellekin. Jokainen voi viestiä omassa roolissaan ja omista tehtävistään, mutta pelastuslaitoksen ääntä käyttää pelastusjohtaja tai hänen sijaisensa.

VIESTINNÄN PROSESSIT	VASTUUHENKILÖ/-T
Viestintä osana str. johtamista	Pelastusjohtaja ja hänen sijaisensa
Viestinnän yhteyshenkilöt	Turvallisuusviestintäpäällikkö
Viestinnän suunnittelu ja koordinointi	Pelastusjohtaja, viestintäpäällikkö, turvallisuusviestintäpäällikkö, apuna johtoryhmä Viestintätiimi: viestinnän yhteensovittaminen ja avustaminen
Ulkoinen viestintä	Pelastusjohtaja: hallinto, päätöksenteko, strategiset linjaukset Pelastusjohtaja: talous- ja henkilöstöasioiden sekä muiden tukipalvelujen toiminnasta viestintä toimintasäännön mukaisesti Vastuualueiden päälliköt: vastuualueidensa toiminnasta viestintä toimintasäännön mukaisesti Palvelualueiden palopäälliköt: oman palvelualueensa toiminnasta viestintä paikallisesta näkökulmasta, lisäksi erityisvastuualueisiin liittyvä viestintä yhdessä valmiuspäällikön kanssa
Onnettomuustiedottaminen	Pelastustoiminnasta vastaava P31/P20 Päivystävät pelastusviranomaiset erillisen onnettomuustiedottamis- ohjeen ja oper. johtamisohjeen mukaisesti
Turvallisuusviestintä	Pelastuspäällikkö (onnettomuuksien ehkäisy), turvallisuusviestintäpäällikkö
Tehostettu viestintä	Valmiuspäällikkö ja turvallisuusviestintäpäällikkö ehostettuun viestintään varautuminen mm. varautumiseen liittyvät suunnitelmat, etukäteis- järjestelyt, koulutuksen sekä viestintäjärjestelmien ylläpito ja kehittäminen. Pelastusjohtaja ja turvallisuusviestintäpäällikkö onnettomuustiedottamisohjeen mukaisesti (ks. tehostetun viestinnän
Sisäinen viestintä	Jokainen oman vastuualueensa / tehtävänsä osalta. Ajankoh- taistiedotteen asiat omalta vastuualueeltaan.

Pelastuslaitoksen strategisesta viestinnästä vastaa pelastusjohtaja, apunaan turvallisuusviestintäviestintäpäällikkö ja johtoryhmä. Strategiseen viestintään liittyvät myös yhteiskuntasuhteet ja vaikuttajaviestintä.

Niiden tavoitteena on kirkastaa esimerkiksi päättäjille pelastuslaitoksen roolia turvalli-

suusviranomaisena ja tarpeita tulevaisuudessa – vaikkapa rahoituksen suhteen. Turvallisuusviestintäpäällikön roolina on suunnitella ja kehittää pelastuslaitoksen viestintää Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen viestinnän vastuuryhmän kanssa sekä tukea, kouluttaa ja sparrata työntekijöitä tekemään viestintää omassa työssään. Turvallisuusviestintäpäällikkö toimii eri kanavien asiantuntijana ja auttaa ymmärtämään, missä kanavissa sinun kannattaa omasta työstäsi viestiä. Turvallisuusviestintäpäällikkö on pelastuslaitoksen johtoryhmän jäsen.

Turvallisuusviestintäpäällikön apuna toimii pelastuslaitoksen viestinnän vastuutyöryhmä, johon kuuluvat edustajat eri aloilta ja henkilöstöryhmistä.

Viestinnän eri verkostoissa tehdään yhteistyötä ja luodaan vaikuttavuutta eri sidosryhmien välisellä yhteistyöllä. Etelä-Karjalan pelastuslaitos on aktiivisesti mukana useissa eri viestinnän verkostoissa niin valtakunnallisesti kuin alueellisestikin. Viestinnän verkostojen avulla saamme yhteistyöstä voimaa ja ääntämme kuuluville. Verkostoituminen on myös tärkeää sidosryhmyötä.

Kuva2: Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen strategiset viestintäkumppanuudet.

6.2 Mediayhteistyö

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen tavoitteena on viestiä toiminnastaan etupainotteisesti, avoimesti ja tasapuolisesti.

Sidosryhmäviestinnän kohderyhminä ovat esimerkiksi toimittajat, kuntien ja kaupunkien virkamiehet, muiden pelastuslaitosten henkilöstö, ministeriöiden työntekijät ja valtion viranomaiset sekä muut turvallisuusviranomaiset, järjestöt, liike-elämän edustajat ja päättäjät.

Sidosryhmäviestinnän tavoitteena on

- Kertoa pelastuslaitoksen työstä ja tarpeista sekä tulevaisuuden suunnista ja ajankohtaisista asioista
- Lisätä luottamusta pelastuslaitoksen toimintaan ja työhön
- Luoda positiivista työnantajakuva ja helpottaa rekrytointeja
- Lisätä vuorovaikutusta, vahvistaa yhteistyötä ja verkostoitumista
- Osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun
- Vastata median tietopyyntöihin.
- Tuoda esiin ja perustella pelastuslaitoksen ja pelastusalan tarvitsemia resursseja ja kehittämistarpeita tulevaisuudessa.
- Toteuttaa viestintää turvallisuusviestinnän vuosikellon mukaisesti.

Sidosryhmäviestintään sopivia kanavia ovat esimerkiksi yhteistyö median kanssa, sosiaalinen media (erityisesti Twitter) ja internet-sivut sekä osallistuminen erilaisiin tapahtumiin ja verkostoihin.

Pelastuslaitoksen vakituinen henkilöstö ja sopimuspäälökalalaiset osaltaan muodostavat sisäisen vuorovaikutuksen. Toimiva ja hyvähenkinen sisäinen vuorovaikutus edistää työhyvinvointia ja helpottaa kaikkien työntekoa. Hyvä sisäinen vuorovaikutus on myös onnistuneen ulkoisen viestinnän edellytys.

Sisäiseen vuorovaikutukseen osallistuvat kaikki – meistä jokaisesta on kiinni, millainen vuorovaikutus työpaikalla on. Vuorovaikutukseen kuuluvat esimerkiksi sujuva tiedonkulku ja avoimen keskustelun mahdollistaminen myös työyhteisön sisäisissä asioissa. Nämä ovat osa jokaisen työtä – sisäinen vuorovaikutus on juuri

sellaista, millaiseksi jokainen meistä sen tekee! Hyvän vuorovaikutuksen esimerkkeinä ja kannustajina toimivat erityisesti esimiestehtävissä olevat.

Nykyisessä viestintäympäristössä on melko hankalaa erotella viestinnän kanavia sisäiseen ja ulkoiseen viestintään. Myös pelastuslaitoksen oma henkilöstö seuraa aktiivisesti mediaa ja sosiaalista mediaa, joten ulkoinen viestintä on usein myös sisäistä viestintää. Toisaalta taas sisäiseen viestintään soveltuvien kanavien kautta voidaan tavoittaa myös sidosryhmiä.

Mediaviestinnän keinoja ovat esimerkiksi:

- kirjallinen tiedote onnettomuustiedotteen julkaisujärjestelmän kautta (onnettomuustiedote / muu tiedote) tai vapaa sähköpostitiedote mediajalkeluosoitteella
- vaaratiedote
- mediainfotilaisuus esimerkiksi turvallisuusviestinnän tai toiminnasta viestinnän tehostamiseksi
- hankeviestintä
- tiedotustilaisuus esimerkiksi onnettomuustiedottamisen tehostamiseksi
- suorat yhteydenotot median suuntaan esimerkiksi
- median suorat yhteydenotot pelastuslaitokselle esimerkki medianumeron (onnettomuustiedottaminen) tai yhteyshenkilöiden kautta
- kansalaisten suorat yhteydenotot neuvontanumeroiden kautta, valmius avata myös omia neuvontanumeroita tehostettua viestintää vaativissa tilanteissa
- säännölliset tapaamiset Etelä-Karjalan alueen keskeisten viestinnän ammattilaisten kanssa.

6.3 Muu sidosryhmäyhteistyö

Pelastuslaitoksen viestintään liittyy median lisäksi paljon erilaisia sidosryhmiä. Onnistuneen viestinnän suunnittelun ja toteutuksen kannalta sidosryhmäyhteistyöllä on suuri merkitys. Varsinkin onnettomuustiedottamisessa viestinnässä useilla viranomaisilla on viestintävastuita, joten viestinnän yhteensovittaminen on avainasemassa onnistuneen viestinnän kannalta. Sidosryhmäyhteistyö tulee huomioida kaikissa viestinnän prosesseissa sekä suunnittelu- että toteutusvaiheessa. Etelä-Karjalan pelastuslaitos toimii aktiivisesti ja yhteistyöhakuisesti alan

sisäisissä asiantuntijaverkostoissa esimerkiksi pelastustoimen viestintäverkostossa ja kumppanuusverkoston turvallisuusviestinnän asiantuntijaverkostossa. Maakunnallinen verkostoituminen viestinnässä toteutetaan EKTURVA-viestintäverkostoyhteistyössä. Maakunnallisessa KAT-toimijaverkostossa toimiminen antaa mahdollisuuksia kehittää toimintaa erityisesti turvallisuusviestinnän osalta.

6.4 Viestinnän seuranta ja arviointi

Seurannan avulla luodaan viestinnän ennakoivaa tilannekuvaa, jonka perusteella voidaan arvioida viestinnän nykytilaa ja kehittämistarpeita. Pelastuslaitoksella seuranta suoritetaan onnettomuustiedottamisen osalta seuraamalla reaaliaikaisesti mitä ja miten onnettomuustilanteesta viestitään, julkaistaanko pelastuslaitoksen onnettomuustiedotteet tai vaaratiedotteet ja onko tieto oikeanlaista sekä toimivatko ihmiset annettujen toimintaohjeiden mukaisesti. Muun viestinnän osalta puolestaan seurataan esimerkiksi; mitä turvallisuuteen ja pelastustoimeen liittyvää uutisointia on parhaillaan meneillään, mitä ja miten pelastuslaitoksesta julkisuudessa viestitään sekä julkaistaanko pelastuslaitoksen tiedotteet ja onko julkaistu tieto oikeanlaista. Lisäksi voidaan seurata; onko ihmisten turvallisuusikäyttäytymisessä havaittavissa poikkeavuuksia sekä miten turvallisuusviestintä on vaikuttanut ihmisten käyttäytymiseen. Keinoina seurannassa käytetään perinteistä mediaseuranta joukkoviestimiä seuraamalla. Myös sosiaalisen median seurannasta saadaan seurantatietoa. Sosiaalisen median aktiivisuus ja tavoitettavuus, jossa mittarina toimivat tykkääjät, kävijät, kattavuus sekä julkaisujen ja kommentoinnin aktiivisuus. Eri lähteistä saadun tiedon perusteella, eri viestintäkanavia kohdennetaan eri kohderyhmille.

Arvioinnin helpottamiseksi voidaan luoda erilaisia viestintään ja turvallisuusviestintään liittyviä mittareita. Etelä-Karjalan pelastuslaitos seuraa pelastusalan turvallisuusviestinnän mittariston kehittämistyötä sekä muita soveltuvia viestinnän mittareita ja ottaa niitä käyttöön tarpeen mukaan. Tällä hetkellä pelastuslaitos käyttää Pronto-sovellutuksen turvallisuusviestinnän määrällisiä mittareita. Pelastuslaitoksella on kerätty satunnaisesti palautetta esimerkiksi yleisötapauksissa. Palautteenantojärjestelmää on tarkoitus kehittää ja palautetta suunnitellaan kerättäväksi säännöllisemmin.

7 SISÄINEN VIESTINTÄ

Pelastuslaitosten sisäinen viestintä eli työyhteisöviestintä tarkoittaa pelastuslaitoksen henkilöstön kesken tapahtuvaa viestintää. Pelastuslaitoksen sisäisessä viestinnässä on käytössä useita tapoja ja välineitä. Tärkeää on, että viestintä on avointa, säännöllistä ja yhdenmukaista. Yksi toimivimmista kanavista on lähiesimiesviestintä.

Sisäisen viestinnän haasteena ovat henkilöstöryhmien erilaiset työajat ja siten viestintä on suunniteltava: Kuka kertoo, milloin kerrotaan, mitä kerrotaan ja miten halutaan palautetta. On valittava välineet, millä viesti tavoittaa henkilöstön ja henkilöstöä on vastuutettava tiedon vastaanottamisesta. Henkilöstö on sijoiteltu Etelä-Karjalan kaikkiin kuntiin. Tällä hetkellä pelastuslaitoksella on käytössä sähköisiä sovellutuksia, joiden avulla henkilökunta voi ottaa osaa palavereihin ja tiedotustilaisuuksiin etäyhteyden välityksellä. Myös keskeisimmät, säännönmukaisesti toistuvat ajankohtaispalaverit nauhoitetaan, että henkilöstö voi tutustua niihin myöhemmin. Kun henkilöstö tietää missä ja milloin viesti on saatavilla, on sen velvollisuus hakea viesti kyseisestä paikasta. Kun henkilöstö tietää, mitä talossa tapahtuu, se myös sitoutuu talon töihin paremmin. Sitoutunut henkilöstö puolestaan tuottaa parhaan tuloksen.

Sisäisesti viestittävien asioiden muistilista

- Positiiviset palautteet (ulkoiset ja sisäiset)
- Tietoturvallisuuteen liittyvät tunnistetut uhat
- Muuttuneet ohjeet ja käytännöt
- Henkilövalinnat ja –siirrot, eläköitymiset, menehtymiset
- Muutokset hälytyskalustossa
- Muutokset asemapalvelussa
- Muutokset vasteissa
- Tyky –tapahtumat, henkilöstöedut
- Paloasemaa koskevat tapahtumat

- Merkittävät tai keskustelussa olleet hälytykset
- Työsuojeluasiat, sisäilma-asiat, työtapaturmat
- YT-toimikunnan asiat
- Työterveyshuollon muutokset
- Harjoitukset
- Lomat
- Palkkaukseen liittyvät muutokset, Meitan pelastuslaitoksen yhteyshenkilö (t), kirjaukset

Lähiesihenkilöviestintä

Tärkeä sisäisen viestinnän kanava on lähiesihenkilöviestintä. Tärkeäkin viesti voi menettää merkityksensä, jos se ei ole suunniteltua tai jos esimies ei sisäistä asemansa velvoittamaa vastuuta. Esihenkilö on työnantajan edustaja, hän ei saa antaa omien asenteidensa vaikuttaa viestintään, vaan asioista on kerrottava pelastuslaitoksen johdon tarkoittamalla tavalla. Säännölliset palaverit ovat esihenkilölle yksi keino välittää tietoa, jota he voivat viestiä edelleen. Palavereissa on hyvä määritellä henkilöstölle eteenpäin viestittävät asiat. Esihenkilöviestinnän tavoitteena on lisätä tietoisuutta työntekoon liittyvissä asioissa. Henkilöstöllä on myös velvollisuus hankkia tietoa epäselvissä tilanteissa.

Esihenkilö seuraa viestintäkanavia ja välittää niistä tarpeellisen tiedon henkilöstölle sovitulla tai parhaaksi katsomallaan tavalla. Esihenkilöviestintää tehdään ajankohtaispalavereissa, infotilaisuuksissa, kokouksissa, koulutuksissa, vuorovaihdossa ja sähköpostilla. Myös kahvipöytäkeskusteluna käyty viestintätilaisuus voi olla rento ja toimiva tapa käsitellä tärkeitäkin asioita.

Esihenkilöviestintään kuuluvat kehityskeskustelut ja työntekijöiden perehdyttäminen. Jokaisella henkilöstöryhmällä tulee olla säännöllisiä sisäisiä ajankohtaispalavereja. Näitä ovat tilaisuudet tai hetket, jolloin esihenkilön johdolla käydään läpi kaiken tasoisia asioita, niin yleisiä kuin paloasema-työvuorokohtaisia asioita. Näissä tilaisuuksissa tulee olla myös mahdollisuus keskustelulle ja palautteen antamiselle. Pelkästään muistinvaraisesta viestinnästä tulisi pyrkiä eroon.

Johdon viestintä

Johdolla on suuri vastuu toimivasta sisäisestä viestinnästä. Pelastusjohtaja ja johtoryhmä määrittelevät johtamisviestintään liittyvät asiat ja milloin ne julkaitaan. Mahdollisimman varhaista viestintää ei voi liikaa korostaa. Aina ei tarvitse olla valmiita päätöksiä, myös asioiden valmisteluvaiheista voi kertoa. Tällöin henkilöstö voi perehtyä ja sisäistää asiaa vähitellen. Intra, ajankohtaistiedote, sähköposti sekä erilaiset palaverit ja koulutuspäivät ovat hyviä kanavia säännölliselle ja aktiiviselle johdon viestinnälle. Ylemmän johdon tulee kuitenkin myös vieraila paloasemilla ja työvuoroissa tapaamassa henkilöstöä ”face to face”, jota ei pidä korvata sähköpostijohtamisella. Laajennetun johtoryhmän kokouksista laaditaan erillinen tiedote keskeisistä nostoista.

Eri viestintäkanavien hyödyntäminen sisäisessä viestinnässä

Sähköposti

Sähköposti on yleisin tapa lähettää ja vastaanottaa organisaation viestejä. Jokaisen työn- tekijän tulee olla selvillä eri sähköpostien käyttötavoista. Operatiivisen henkilöstön kohdalla on hyvä huomioida, että päiväpalvelusohjelmassa mainitaan työsähköpostin seuraamisen olevan työtehtävä.

Sähköposteja voivat olla esimerkiksi:

- a) Organisaation virkasähköposti (pelastustoimi.neuvonta@ekhva.fi).
- b) Työsähköposti on henkilöstön työkäyttöön tarkoitettu henkilökohtainen sähköposti- osoite (matti.mainio@ekhva.fi tai matti.mainio@pelastustoimi.fi).

Työsähköposti on tarkoitettu työasioiden hoitamiseen. Kun työntekijä on väliaikaisesti poissa, käytetään automaattista poissaolovastausta, jossa ilmenee poissaoloaika sekä mainitaan vara- tai vastuuhenkilö, mikäli sellainen on määritelty.

Etelä- Karjalan pelastuslaitoksella on käytössään sähköpostilista, joka kattaa koko henkilöstön. Myös eri toimialueilla esimiehillä on erilaisia sähköpostiosoitteita, jotka liittyvät pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmiin. Myös eri toiminoilla voi olla omia sähköpostiosoitteita. Tällaisia ovat esimerkiksi neuvonta ja palontutkinta. Niitä ei tule käyttää yksityiseen yritys- tai yhdistystoimintaan eikä

vastaaviin työtehtäviin liittymättömiin tehtäviin. Kielto ei koske ammattiyhdistystoimintaa, eikä pelastuslaitoksen omaa yhdistystoimintaa. Sähköpostijärjestelmää ei ole tarkoitettu tiedostojen massajakeluun eikä suurten tiedostojen välittämiseen.

Sähköpostia lähetettäessä tavoitteena on: oikea tieto oikealle vastaanottajalle. Tieto sähköpostitilin avaamisesta, lopettamisesta ja voimassaoloajasta tulee välittyä yhteystietoryhmien päivittäjälle. Vastuu ajantasaisista sähköpostilistoista kuuluu lähimiehelle tai hänen nimittämälleen henkilölle.

Ulospäin lähtevien sähköpostien allekirjoitukseen voidaan liittää pelastuslaitoksen verkkosivujen ja sosiaalisen median linkkejä tehostamaan muuta ulkoista viestintää. Automaattisessa allekirjoituksessa tulee huomioida pelastuslaitoksen graafinen ohjeistus. Mikäli lähetät liitteitä sähköpostissa, on suositeltavaa muuntaa ne PDF- muotoon, jolloin liitetiedoston/liitetiedostojen koko pienentyy. Vältä liitetiedostojen lähettämistä, mikäli se on mahdollista. Suositeltavaa on viedä liitteet verkkolevylle tai intraan ja lähettää sähköpostilla ainoastaan linkki kyseiseen kohteeseen.

Sähköinen kalenteri

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella on käytössä sähköisiä kalentereita henkilökoh-taisen kalenterin lisäksi seuraavasti: autovaraukset, kalustovaraukset ja tilava-raukset. Osa tapahtumista ja kokouksista ilmoitetaan sähköisen kalenterin ko-kouskutsuna, josta kutsutut saavat ilmoituksen sähköpostiin ja merkinnän kalen-teriin. Osalla henkilöstöstä on oikeus tehdä sähköinen etäkokouskutsu Skype-lin-killä, myöhemmin Microsoft Teamsin kautta.

Intra

Pelastuslaitoksen intra on tarkoitettu pelastuslaitoksen henkilöstön sisäiseen tie-donvaihtoon. Intranet toimii pelastuslaitoksen tiedonjakokanavana, josta löytyy ohjeistukset ja ajankohtaiset asiat. Sähköpostiviestejä lähetettäessä alkuperäi-nen tiedosto on hyvä tallentaa intraan (varsinkin jos se on suuri), johon sähköpos-tiviestissä linkin avulla kehotetaan tutustumaan. Jokaisella työntekijällä on vastuu hakea tietoa laitoksen käyttämistä kanavista.

Videoneuvottelut ym. vastaavat tallennusmuodot

Videoneuvotteluja voidaan käydä esimerkiksi kokouksissa ja etäopetuksessa. Videoneuvotteluun osallistujien tulee tuntea tällaisen kokoontumisen erityispiirteet. Videoneuvottelut voidaan tallentaa, jolloin tallennettu neuvottelu/koulutus/ajankohtaistilaisuus tms. voidaan esittää myös jälkikäteen jokaiselle työvuorolle tai paloasemalle. neuvottelujen tallennusta tulee edelleen kehittää ja ottaa yleisemmin käyttöön.

Verkkoasema

Pelastuslaitoksilla on käytössään verkkoasemia, joilla on eri nimiä. Niihin on yleensä tallennettu pelastuslaitosten ”pysyviä” tietoja. Verkkoasemilla on taipumus täyttyä, koska vanhojen tietojen hävittämisestä ei ole yleensä sovittu. Pelastuslaitoksella on käytössä toistaiseksi Z: - tallennustila, jolle on tallennettu vuosia keskeisiä dokumentteja, suunnitelmia, valokuvia ja videoita. Tällä hetkellä suositellaan, ettei sinne tallenneta dokumentteja. Aseman käyttöä rajoitetaan sulkemalla se osittain. Sinne ei erillisen ilmoitetun päivämäärän jälkeen voi tallettaa, mutta sieltä voi edelleen noutaa aiemmin tallennettuja tiedostoja. Tuve-verkko-ympäristöön siirryttäessä Z-tallennustila jää pois.

Ajankohtaistiedote

Koko henkilöstölle jaetaan tarpeen mukaan sähköpostilla ajankohtaistiedotetta, jossa kerrotaan pelastuslaitoksen ajankohtaisia asioita. Myös Lappeenrannan kaupungin sekä tarvittaessa muidenkin kuntien tiedotteita jaetaan säännöllisesti sähköpostilla.

Kokouspöytäkirjat ja muistiot

Etukäteen sovituista kokouksista tai niiden tyyppisistä tapaamisista tehdään kokouspöytäkirja tai muistio, joka lähetetään kokoukseen osallistujille ja tarvittaessa muille, joita käsitellyt asiat koskevat. Intraan tallennetaan kaikki keskeisimmät toimintaa ohjaavien palaverien muistiot ja pöytäkirjat. Kokouksen koollekutsuja huolehtii itse tai vastuuttaa jonkun muun kokoukseen osallistujan huolehtimaan muistioon liittyvät toimenpiteet.

Aloite- ja palautetoiminta

Aloitteet tai toimintaa koskeva palaute toimitetaan mielellään sähköpostilla suoraan vastualueen päällikölle tai viestinnän yhteyshenkilöiden kautta. Myös suullisesti esitetyt aloitteet otetaan vastaan. Sähköpostilla lähetetystä aloitteesta välittyy aloitteen tekijän tarkoittama viesti ja kaikki ne asiat, mitkä liittyvät aloitteeseen. Erityisesti toiminnan kehittämiseen liittyvien palautteiden osalta toivotaan henkilöstöltä aktiivisuutta, vain palautteen avulla voimme organisaationa kehittyä.

VALVONTASTRATEGIA

LIITE 4 PELASTUSTOIMEN PALVELUTASOPÄÄTÖKSEN 2024–2026

SISÄLLYS

1	VALVONTASTRATEGIAN PERUSTEET	4
1.1	Lakisääteiset perusteet	4
1.2	Valvontastrategian päämäärät ja tavoitteet	5
1.3	Valvontasuunnitelmasta ja -strategiasta tiedottaminen	7
2	VALVONTATOIMENPITEIDEN SUUNNITTELU	8
2.1	Määräaikainen valvonta	8
2.2	Yritys- ja laitospöhteiden valvonta	8
2.3	Asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuinrakennusten valvonta	9
	2.3.1 Kotona asumisen turvallisuustyö	11
3	MUUT TARKASTUKSET JA KATSELMUKSET	12
3.1	Epäsäännöllisesti suoritettava valvonta	12
	3.1.1 Ylimääräinen palotarkastus	12
	3.1.2 Erityinen palotarkastus	12
	3.1.3 Jälkivalvonta	13
	3.1.4 Hallintopakkeukset	13
3.2	Pelastussuunnitelmien valvonta	14
	3.2.1 Asuinrakennukset sekä yritykset ja laitokset	14
	3.2.2 Yleisötilaisuudet	14
3.3	Poistumisturvallisuusselvitysten valvonta	14
3.4	Kemikaalivalvonta	15
	3.4.1 Kemikaalivalvonnan sisällöstä ja vastuista	15
	3.4.2 Pelastuslaitoksen vastuulla oleva kemikaalivalvonta	16
3.5	Pelastustoimen laitteiden ja väestönsuojien valvonta	18
3.6	Neuvontapalvelu	18
4	VALVONTAYHTEISTYÖ MUIDEN VIRANOMAISTEN JA TAHOJEN KANSSA	19
4.1	Viranomaisyhteistyö	20
4.2	Muut yhteistyötahot	21
5	VALVONNASSA KÄYTETTÄVÄT RESURSSIT	23
5.1	Koulutus ja osaaminen	23
5.2	Resurssit	24

6	VALVONTATEHTÄVIEN MAKSULLISUUS	27
6.1	Maksujen kohdentaminen	27
6.2	Maksuista päättäminen	27
7	TIETOJEN KÄSITTELY JA SEURANTA	28
7.1	Tietojen käsittely	28
	7.1.1 Valvontatiedot	28
	7.1.2 Luottamukselliset tiedot	28
7.2	Seuranta	28
7.3	Valvonnan seuranta 2015-2022	30
	Liite 1: A1-A6 valvontakohteiden valvontavälit	35
	Liite 2. Asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennusten valvontavälit	39

1 VALVONTASTRATEGIAN PERUSTEET

Pelastuslaitoksen valvontatoiminnan tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tähän tavoitteeseen pyritään pelastuslaitoksen valvontatoiminnan osalta todentamalla pelastuslain velvoitteiden noudattamista kohteissa sekä vaikuttamalla turvallisuuskulttuurin kehittymiseen alueella. Tämän lisäksi valvontatoiminnassa kertyvän riskitietoisuuden avulla tuotetaan lisäarvoa pelastuslaitoksen onnettomuusriskienhallinnan palvelukokonaisuuteen sekä alueen muuhun turvallisuustyöhön.

Valvontatoiminnan suunnittelu ja toteutus perustuvat alueen riskien ja ominaispiirteiden arviointiin. Valvontavelvoitteen toteuttamisen osalta keskeiseen asemaan nousevat pelastuslaitoksen oma toiminta ja eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyö. Kohteiden oman toiminnan merkitystä korostetaan turvallisuuden parantamisessa.

Osana palvelutasopäätöstä vahvistetaan pelastuslaitoksen Valvontastrategia. Valvontastrategiassa määritetään valvontatehtävän perusteet, tavoitteet ja tarvittavat voimavarat tavoitteiden saavuttamiseksi sekä valvontatehtävien vaikuttavuuden ja toteutumisen arviointi. Valvontastrategian laadinnassa on otettu huomioon valtakunnalliset strategiset tavoitteet pelastustoiminnan järjestämiselle vuosille 2024-2026.

Palvelutasopäätöksessä vahvistetun valvontastrategian perusteella pelastuslaitos vahvistaa vuosittain laadittavan valvontasuunnitelman valvontatehtävien toteuttamiseksi.

1.1 Lakisääteiset perusteet

Pelastuslain (379/2011) 78 §:n perusteella pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

Pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin, ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

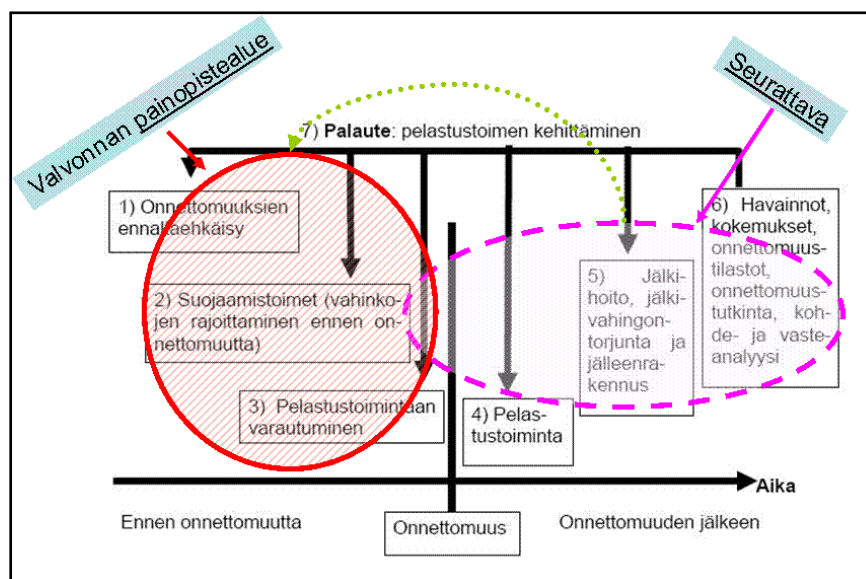
Valvontasuunnitelmassa on määritettävä suoritettavat palotarkastukset ja muut valvontatoimenpiteet sekä kuvattava, miten valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan.

Valvontasuunnitelman tulee perustua alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Valvontasuunnitelma on tarkistettava vuosittain ja muutoinkin, jos tarkistamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma on toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvonnassa käytettävistä riskien arvioimisen perusteista, palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden määrittelystä sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista.

Palotarkastuksia ja muita 78 §:n mukaisen valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saa suorittaa vain alueen pelastusviranomaiseksi määrätty pelastusviranomainen.

Valvontatoimenpiteet ovat osa pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyyn ja niiden vahinkojen rajoittamiseen kohdistuvasta työstä, kuva 1.

Kuva 1. Toteutuneita riskejä analysoimalla voidaan suunnata onnettomuuksia ennaltaehkäisevää työtä.

1.2 Valvontastrategian päämäärät ja tavoitteet

Pelastuslain (379/2011) tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tähän tavoitteeseen pyritään pelastuslaitoksen valvontatoiminnan osalta todentamalla pelastuslain velvoitteiden noudattamista kohteissa sekä vaikuttamalla turvallisuuskulttuurin kehittymiseen alueella. Tämän lisäksi valvontatoiminnassa kertyvän riskitietoisuuden avulla tuotetaan lisäarvoa pelastuslaitoksen onnettomuusriskienhallinnan palvelukokonaisuuteen sekä alueen muuhun turvallisuustyöhön.

Valvontastrategia ja vuosittain laadittava valvontasuunnitelma perustuu alueen riskien ja ominaispiirteiden arviointiin. Valvontavelvoitteen toteuttamisen osalta keskeiseen asemaan nousevat pelastuslaitoksen oma toiminta ja eri tahojen kanssa tehtävä yhteistyö. Kohteiden oman toiminnan merkitystä korostetaan turvallisuuden parantamisessa.

Valvonnan riskiperusteisuus näkyy erityisesti siinä, miten valvontaa kohdennetaan, mitä valvontamenetelmää käytetään ja mihin asioihin valvonnassa erityisesti kiinnitetään huomiota. Laki ei tarkemmin määrittele, miten riskienarviointi tulisi suorittaa.

Pohjana pelastuslaitoksen valvontastrategiassa on käytetty pelastuslaitosten kumppanuusverkoston työryhmän laatimaa valvontasuunnitelmaohjetta (2012) sekä apuna vuonna 2018 julkaistua pelastuslaitosten kumppanuusverkoston ja Suomen kuntaliiton yhdessä tuottamaa Pelastuslaitosten valvonnan aapinen –julkaisua. Valvontasuunnitelmaohje antaa pelastuslaitoksille yhteiset suuntaviivat ja asettaa tavoitteet valvontatoiminnan toteuttamiselle. Valvonnan aapinen puolestaan ohjaa pelastuslaitoksia yhdenmukaisten valvontaprosessien toteuttamiseen

Kuva 2. Tavoite: pelastuslaitoksen valvontatoiminta on yhdenmukaista, uskottavaa ja vaikuttavaa (Pelastuslaitosten valvonnan aapinen; Suomen Kuntaliitto, 2018)

Uskottava ja vaikuttava valvonta koostuu valvonnan oikeasta kohdentamisesta ja oikean menetelmän käyttämisestä, oikeasta resursoinnista ja osaamisesta sekä laadukkaasta käytännön toteuttamisesta. Valvontatoiminnan tulee sisältää suunnitelmallista viranomaisyhteistyötä. Valvontatehtävät tulee hoitaa hyvää asiakaspalvelua noudattaen.

Käytännössä itse valvontatoiminta jakautuu säännölliseen ja epäsäännölliseen valvontaan. Säännöllinen valvonta on pelastusviranomaisen aloitteesta määrävälein suoritettavaa valvontaa (ent. määräaikainen tai yleinen palotarkastus). Epäsäännöllinen valvonta puolestaan käynnistyy asiakkaan, toisen viranomaisen tai muun yhteistyötahon yhteydenotosta.

Pelastuslaitosten yhteisen valvontasuunnitelmaohjeen mukaan kaikille valvontakohteille tulee määritellä valvontavälit riskien arviointiin perustuen. Ohjeen mukaan yksittäisten kohteiden valvontavälejä voidaan lyhentää tai pidentää tapauskohtaisesti.

Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa esitetään muun muassa onnettomuusriskitilastojen avulla määritellyt valvontaluokkatiedot. Näihin tietoihin voidaan yhdistää turvallisuustason arvioinnin kautta määritetty riskiluku ja sitä kautta määritellä kohteen valvontaväli ja muut mahdolliset valvontatoimenpiteet.

Epäsäännöllisen valvonnan tarpeeseen ja määrään pelastuslaitos ei yksin omilla toimillaan voi vaikuttaa. Resursoinnissa käytetään keskimääräistä arviota menneiden vuosien toteutumasta eli ns. trendikehitystä.

Pelastuslaitosten valvontatehtävän sisältöön kuuluu lisäksi annettujen korjausmääräysten noudattamisen valvonta, eli ns. jälkivalvonta.

Valvontavelvoitteen toteuttamiseksi pelastuslaitokselle on laadittu tätä valvontasuunnitelmaa tarkentava valvontaohje, jota päivitetään tarvittaessa. Valvontaohjeessa määritettäviä asioita:

- Kaudelle asetettavat tavoitteet ja toiminnan painopisteet
- Käytettävät resurssit ja niiden kohdentaminen
- Menettelyohjeet ja toteuttaminen
- Tallenteiden ja luottamuksellisten tietojen käsittely
- Toiminnan seuranta ja katselmointi yhteismitalliseen arviointiin.

1.3 Valvontasuunnitelmasta ja -strategiasta tiedottaminen

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma on julkinen. Valvontasuunnitelman sisältö ja perusteet on esitetty pelastuslaitoksen internet-sivuilla, joiden kautta alueen asukkaat ja valvottavien kohteiden edustajat pääsevät tutustumaan sen sisältöön.

Tämä valvontastrategia julkaistaan pelastustoimen palvelutasopäätöksen 2024 – 2026 liitteenä.

2 VALVONTATOIMENPITEIDEN SUUNNITTELU

Valvontatoiminnan vaikuttavuutta pyritään parantamaan kohdentamalla valvontatoimintaa edelleen aiempaan riskiperusteisemmin sekä kehittämällä toimintamalleja yhteistyössä muiden viranomaisten ja valvontakohteiden kanssa. Valvonnan suunnittelun rooli korostuu.

Tässä valvontastrategiassa on määrääkaisten valvonnan suunnitteluperusteena käytetty pelastuslaitosten verkoston laatimaa valvontasuunnitelmaohjetta ja sen antamia suosituksia.

2.1 Määräaikainen valvonta

Pelastuslaitoksen määräaikaisesti suorittamaa pelastuslain mukaista valvontaa ovat määräaikaiset palotarkastukset (yleinen palotarkastus) ja kohteilta edellytettävät paloturvallisuuden itsearviointit (aiemmin omavalvonta). Palotarkastusten ja itsearvioinnin tarkoituksena on osaltaan ohjata, neuvoa ja valvoa rakennusten ja muiden valvontakohteiden omistajia ja haltijoita, toiminnanharjoittajia, niiden vastuuhenkilöitä sekä niissä työskenteleviä ja asuvia henkilöitä pelastuslaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi.

Valvontakohteiden kokonaismäärä selviää alla olevasta taulukosta.

A1 Ympäri vuorokautisessa käytössä olevat kohteet	277
A2 Opetusrakennukset ja päiväkodit	111
A3 Kokoon-tumis- ja liiketilat	623
A4 Teollisuus- ja varastorakennukset	611
A5 Maatalousrakennukset	317
A6 Muut rakennukset	351
Asuinrakennukset	37702
Vapaa-ajan asuinrakennukset	17851
Yhteensä	57843

Taulukko 1. Valvontakohteiden kokonaismäärät Etelä-Karjalassa (tilanne 13.2.2023)

2.2 Yritys- ja laitospöhteiden valvonta

Valvottavia kohteita on keskimäärin n. 600 kappaletta vuodessa. Kalenterivuoden aikana yritysten ja laitosten suunniteltu valvontamäärä heilahtelee jonkin verran. Määrän ja kohteen valvontavälin muuttuminen johtuu kiinteistön käyttötarkoituksen muuttumisen, yrityksen lopettamisen tai rakennuksen purkamisen johdosta sekä asiakkuuksien hallinnan johdosta.

Valvontakohteiden vuosittainen valvontamäärä on viime vuodet pysynyt melko samana. Kohdemäärän heilahtelua on aiheuttanut lähinnä käyttämättömäksi jääneet

tai puretut rakennukset sekä se, että saman tontin yksittäisiä kohteita on niputettu yhdeksi suuremmaksi kokonaisuudeksi helpottamaan valvonnan suunnittelua ja parantamaan kohteille annettua palvelua. Uusia valvontakohteita tunnistetaan aktiivisesti ja niitä nostetaan säännöllisesti valvontakiertoon.

Edellisen palvelutasokauden aikana keskitetyllä valvonnan suunnitellulla on saatu vuosittaista vaihteluväliä valvonnan määrässä tasoitettua, jotta valvonnan resurssitarve pysyisi mahdollisimman tasaisena määräaikaisen valvonnan osalta.

Yritys- ja laitospöhteiden valvonnassa varaudutaan kehitteillä olevan valtakunnallisen onnettomuuksien ehkäisyn tietöjärjestelmän ja arviointimenetelmän käyttöön ottoon valtakunnallisesti yhdenmukaisella tavalla.

Yritys- ja laitospöhteiden suunnitellut valvontamäärät seuraavalle 10 vuodelle selviää alla olevasta taulukosta.

KOHDERYHMÄ	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Kohde ymp.vuorokaut. käytössä	119	94	71	109	98	80	115	84	79	118
Opetusrak. ja päiväkodit	24	75	15	65	36	57	22	74	21	62
Kokoontumis- ja liiketilat	198	135	118	133	220	148	118	117	212	168
Teoll. ja varastorakennukset	161	103	139	168	137	159	118	107	175	143
Maatalousrakennukset	44	32	22	45	55	74	48	41	40	44
Muut kohteet	82	80	71	89	78	68	78	82	86	92
YHTEENSÄ	628	519	436	609	624	586	499	505	613	627

Taulukko 2. Valvontasuunnitelma 10v kohderyhmittäin. (tilanne 13.2.2023)

Määräväleissä on tapahtunut vähäisiä tarkennuksia palvelutasopäätöskauden aikana. Valvontaväli vaihtelee kohteen riskien ja käyttötavan mukaan 12 kk ja 120 kk välillä.

Kohde, joka voi käyttötarkoituksen perusteella kuulua useampaan eri ryhmään, tarkastetaan lyhyemmän valvontavälin perusteella. Luokittelun mukaista valvontaväliä voi perustellusta syystä muuttaa vain, jos siitä sovitaan valvontapäällikön kanssa.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen alueella sijaitsevien valvontakohteiden jaottelu pääluokkien A1 – A6 mukaisesti ja valvontavälit on kuvattu liitteessä 1.

2.3 Asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuinrakennusten valvonta

Paloturvallisuuden itsearviointin tavoitteena on parantaa asukkaiden turvallisuustietoa ja –asenteita sekä opettaa havainnoimaan kodin tai vapaa-ajanasunnon paloturvallisuuspuutteet ja korjaamaan ne välittömästi. Pelastuslaitoksen suorittaman valvonnan on perustuttava riskien arviointiin. Kaikissa asuinkiinteistöissä ei ole välttämättä tarvetta suorittaa palotarkastusta, vaan asukkaiden omatoimista varautumista onnettomuuksiin on tarkoituksenmukaisempaa lisätä myös muilla keinoilla.

Paloturvallisuuden itsearviointiin perustuva valvonta on vakiintunut asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuinrakennusten ensisijaiseksi valvontamenetelmäksi. Valvontavälinä asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennuksissa on käytetty 120 kk määräväliä.

Itsearviointien kokonaisvolyymi vaihtelee vuosittain jonkin verran maantieteellisten alueiden koon mukaan, mutta keskimäärin itsearviointien piirissä on vuosittain n. 5000 kohdetta ja näistä 75-85 % palauttaa itsearviointilomakkeen. Palotarkastuksia suoritetaan pääasiassa rakennuksiin, joista ei palauteta itsearviointilomakkeita. Lisäksi pistokoeluonteisesti tarkastetaan myös asuinrakennuksia, joista lomake palautetaan. Pistokoeluontoiset valvontakohteet valitaan kohteen riskiperusteisuuden perusteella.

Vuonna 2021 pelastuslaitoksella on siirrytty postituspalvelujen käyttöön paloturvallisuuden itsearviointissa. Postituspalvelujen käyttö mahdollistaa asiakkaalle sähköisen palautusmahdollisuuden lomakkeen palauttamiseksi. Asiakkaalla on mahdollisuus palauttaa lomake myös postitse. Itsearviointista saadaan myös sähköisessä muodossa olevaa tietoa, jota voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä esimerkiksi turvallisuusviestinnässä.

Palautetun itsearviointilomakkeen perusteella pelastusviranomainen arvioi mahdollisten jatkotoimenpiteiden tarpeen ja kiireellisuuden, sekä on tarvittaessa vastaajaan yhteydessä. Jälkitoimenpiteitä voi olla esimerkiksi palotarkastus, asiakirjavalvonta sekä ohjaus ja neuvonta puhelimitse tai sähköpostilla. Itsearviointi toimii siis pelastuslaitoksella yhtenä riskienarvioinnin työkaluna.

Asuinrakennusten ja niihin rinnastettavien kohteiden valvonta suunnitellaan jatkossa mm. nykyistä palotarkastusaluejakoa, väestötietojärjestelmän tietoja asuinalueiden paloriskeihin liittyvää kartta-aineistoa, kiinteistöjen itsearviointia sekä viranomaisten ja muiden tahojen kanssa tehtävän yhteistyön kautta saatavia tietoja hyödyntäen. Uudet valvontamenetelmät ja asuinalueiden paloriskeihin perustuvat aineistot voivat vaikuttaa yksittäisten kohteiden valvontaväleihin ja käytettäviin valvontamenetelmiin jatkossa.

Valvontatoiminnan vaikuttavuutta pyritään parantamaan kohdentamalla valvontatoimintaa edelleen aiempaan riskiperusteisemmin ja optimoiduilla valvontamenetelmillä parhaan vaikutuksen ja vaikuttavuuden aikaansaamiseksi turvallisuuteen. Asumisen riskit ovat pelastusviranomaisen näkemyksen kasvaneet, koska kotona asutaan entistä iäkkäämmäksi. Lisäksi entistä useampi saa kotiin vietäviä palveluita laitoshoidon sijasta.

Riskikehityksen muutos asuinrakennuksissa aiheuttaa sen, että pelkästään nykyisellä 120 kk määrävälein toteutettavalla paloturvallisuuden itsearviointilla asuinrakennusten valvontatehtävää ei pystytä hoitamaan pelastuslain mukaisesti laadukkaasti, säännöllisesti ja tehokkaasti. Aktiivisemmalla tiedonvaihdolla ja yhteisellä riskitiedon tulkinnalla keskeisten sidosryhmien ja viranomaisten kanssa voidaan saavuttaa nykyistä merkittävämpää hyötyä valvonnan oikeaan kohdentamiseen ja sen vaikuttavuuden parantamiseen.

Jatkossa valvontaväliä tihennetään riskitiedon perusteella erityisryhmien asuinrakennuksissa, joissa asukasvalinnan peruste on ikä tai muu ominaisuus ja asumisen riskit arvioidaan olevan tavanomaista asumista suurempi. Ryhmään voidaan luokitella myös pientaloja, joissa arvioidaan riskiperusteisesti olevan tarvetta tiheämmälle valvontavälille.

Asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennusten valvontavälit kuvataan tarkemmin liitteessä 2.

2.3.1 Kotona asumisen turvallisuustyö

Väestön ikääntyminen ja hoivapalvelutuotannon kohdistuminen koteihin perinteisen laitoshoidon sijaan muuttaa asumisen paloturvallisuusriskejä. Kotona asumisen turvallisuuteen tulee kiinnittää erityisen paljon huomiota nyt ja tulevaisuudessa. Ikäihmisten asuinympäristön paloturvallisuuden parantaminen edellyttää ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä.

Keskeisenä tavoitteena KAT (kotona asumisen turvallisuus)- työskentelyssä on yhdessä maakunnan alueen toimijoiden kanssa kehittää kotona asumisen turvallisuutta ikäihmisten koteihin. Tavoitteen saavuttamiseksi pelastuslaitos voi suorittaa mm. valvontakäyntejä asuntoihin yhdessä palvelutuottajan henkilöstön (mm. kotihoito) kanssa. Valvontakäynnit kohdennetaan onnettomuus- ja tulipaloriskien ennaltaehkäisyyn, ja niiden yhteydessä annetaan opastusta ja ohjausta turvalliseen asumiseen.

Pelastusviranomaisen ja kotihoidon yhteiskäynnit asiakkaiden koteihin vaativat ajallista panostusta, mutta niistä saadut kokemukset ovat osoittaneet panostuksen kannattavaksi.

3 MUUT TARKASTUKSET JA KATSELMUKSET

3.1 Epäsäännöllisesti suoritettava valvonta

Säännöllisten, eli määräaikaisten palotarkastusten lisäksi pelastuslaitos suorittaa tarvittaessa myös muita valvontakäyntejä ja katselmuksia, sekä asiakirjavalvontaa, mistä käytetään nimitystä epäsäännöllinen tai ennakoimaton valvonta. Epäsäännöllisen valvonnan määrään pelastuslaitos ei yksin omilla toimillaan voi vaikuttaa.

3.1.1 Ylimääräinen palotarkastus

Ylimääräisellä palotarkastuksella tarkoitetaan valvontakäyntiä, joka suoritetaan, mikäli on jostakin erityisestä syystä syytä epäillä ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran lisääntyneen. Perusteena voi olla esimerkiksi:

- Nuohoojan tai tarkastuslaitoksen ilmoitus palo- ja henkilöturvallisuuteen tai pelastustoimen laitteisiin liittyvistä puutteista
- Rakennuksen tai muun kohteen henkilömäärän tai käyttötavan tilapäinen muuttuminen, joka vaikuttaa oleellisesti käyttäjien turvallisuuteen
- Merkittävää palovaaraa aiheuttava rakennus- tai muu työmaa
- Tapahtunut tulipalo tai muu onnettomuus
- Ajankohtaan tai olosuhteisiin liittyvä riskitason nousu tarkastuskohteissa (esim. kausitarkastukset ravintoloissa ja suurmyymälöissä)
- Yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa suoritettava teemavalvonta
- Kohteesta tullut tarkastuspyyntö
- Pelastusviranomaisen harkitsema muu perusteltu syy.

3.1.2 Erityinen palotarkastus

Erityisellä palotarkastuksella tarkoitetaan pelastusviranomaisen asiantuntijalausuntoa rakennusvalvonnalle käyttöönotettavan rakennuksen paloturvallisuudesta sekä pelastustoiminnan edellytyksistä. Asiantuntijalausunnon pohjaksi pelastusviranomaisen suorittaa tavanomaisesti käynnin tarkastuskohteeseen ennen käyttötarkoituksen mukaisen tai käyttötarkoitukseltaan olennaisesti muuttuneen toiminnan aloittamista. Asiantuntijalausunto on osana rakennusvalvontaviranomaisen viranomaistarkastusta, jonka rakennusvalvonta ottaa tarvittavilta osin huomioon.

Erityinen palotarkastus suoritetaan seuraavissa kohteissa:

- yli kolmekerroksisissa rakennuksissa (pelastustie)
- kohteet, joissa on väestönsuoja
- kohteet, joissa on hätäkeskukseen kytketty automaattinen sammutuslaitteisto tai automaattinen paloilmoitin
- ympärivuorokautisessa käytössä olevat kohteet (liitetaulukko A1)
- opetusrakennukset ja päiväkodit (liitetaulukko A2)
- teollisuus- ja varastorakennuksissa, >1000 m²
- kokoontumis- tai liiketila, >1200 m²
- kiinteistön sijainti, suuri koko tai poikkeukselliset olosuhteet vaarantavat erityisesti henkilö- ja paloturvallisuuden
- rakennusluvassa edellytetty erityistä palotarkastusta tai rakennusvalvontaviranomainen sitä muuten edellyttää.

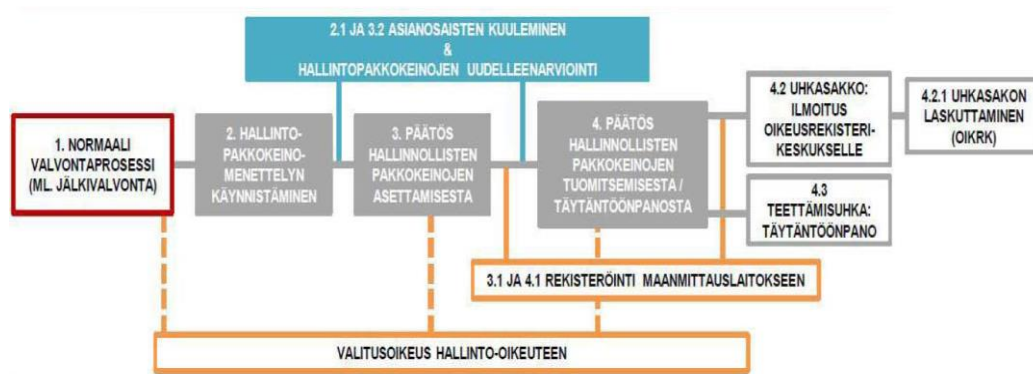
3.1.3 Jälkivalvonta

Jälkivalvonnalla tarkoitetaan joko jälkipalotarkastusta tai asiakirjavalvontaa, jonka pelastusviranomainen tekee valvoakseen aiemmin annettuja korjausmääräyksiä. Jälkipalotarkastus on fyysinen valvontakäynti, joka tehdään korjausmääräysten määräaikojen umpeuduttua, ennen seuraavaa yleistä palotarkastusta. Jälkivalvontaa voidaan suorittaa myös asiakirjavalvonnalla. Jälkivalvonnan keinoja ovat lisäksi hallintopakkekeinojen käyttäminen.

Jälkivalvonnan toteuttamisen arvioidaan parantavan valvonnan vaikuttavuutta ja on yksi osoitus valvonnan laadukkuudesta.

3.1.4 Hallintopakkekeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään silloin, kun asianosainen ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin määräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet asianosaisen velvoittamiseksi noudattamaan määräyksiä ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia.

Kuva 3. Prosessikuvaus hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä

3.2 Pelastussuunnitelmien valvonta

3.2.1 Asuinrakennukset sekä yritykset ja laitokset

Asuinrakennusten sekä yritysten ja laitosten pelastussuunnitelmia valvotaan kohteisiin suoritettavien palotarkastusten yhteydessä. Pelastussuunnitelman sisältöä valvotaan erityisesti, jos tarkastuksella havaitaan tarpeita suunnittelun ohjauksesta tai puutteita suunnitelmassa ja sen riskien arvioinnissa, turvallisuusjärjestelyjen kuvauksessa, henkilöstön koulutuksessa tai muussa keskeisessä asiassa. Tämän lisäksi tarkastetaan ne pelastussuunnitelmat, jotka toimitetaan pelastuslaitokselle. Pelastuslaitos antaa neuvontaa pelastussuunnitelmien laadinnasta (pelastusasetus 407/2011 2§).

3.2.2 Yleisötilaisuudet

Pelastuslain 16 §:ssä tarkoitettu yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma tarkastetaan ennen tapahtuman alkua. Jos samaa yleisötilaisuutta tai tapahtumaa varten tulee muun lain kuin pelastuslain taikka toimivaltaisen viranomaisen antaman määräyksen nojalla laatia turvallisuus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, erillistä yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmaa ei tarvitse laatia, vaan pelastuslain 16 §:n 2 momentissa säädetyt suunnitelman sisältöä koskevat seikat voidaan koota mainittuun muuhun suunnitelmaan. Tästä on mainittava suunnitelmassa.

Pelastuslaitos antaa neuvontaa yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman laadinnasta (pelastusasetus 407/2011 3§). Pelastuslaitos suorittaa myös yleisötilaisuuksien aikaista palo- ja poistumisturvallisuuden valvontaa kohteissa riskiperusteisesti.

3.3 Poistumisturvallisuusselvitysten valvonta

Pelastusviranomainen arvioi pelastuslain 19 § mukaiset toiminnanharjoittajien toimittamat poistumisturvallisuusselvitykset ja tarvittaessa antaa pelastuslain 20 § perusteella korjausmääräyksen poistumisturvallisuusselvityksen täydentämiseksi tai määrää suoritettavaksi poistumiskokeen. Tarvittaessa pelastusviranomainen voi määrätä pelastuslain 82 § mukaisia erityisiä turvallisuusvaatimuksia.

3.4 Kemikaalivalvonta

3.4.1 Kemikaalivalvonnan sisällöstä ja vastuista

Euroopan unionin vaarallisten aineiden teollista käsittelyä ja varastointia säädellään Euroopan komission antamalla direktiivillä. Niin kutsutun Seveso-direktiivin tavoitteena on ehkäistä vaarallisista aineista aiheutuvia suuronnettomuuksia ja rajoittaa niiden ihmisiin ja ympäristöön kohdistuvia seurauksia.

Suomessa Seveso III -direktiivi on saatettu kansallisesti voimaan kemikaaliturvallisuuksilla (L 390/2005) ja sen alaisilla asetuksilla. Suomen lainsäädännön mukaan vaarallisten kemikaalien teollinen käsittely ja varastointi voi olla kemikaalimääriin ja luokitukseen perustuen laajamittaista tai vähäistä. Laajamittainen teollinen käsittely ja varastointi on aina luvanvaraista. Vähäinen teollinen käsittely ja varastointi on ilmoituksenvaraista, jos se ylittää valtioneuvoston asetuksessa (685/2015) annetut rajat. (L 390/2005)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) valvoo Suomessa vaarallisten kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia. Vähäistä käsittelyä ja varastointia valvoo pelastusviranomainen.

3.4.2 Pelastuslaitoksen vastuulla oleva kemikaalivalvonta

Pelastusviranomaiselle on määritelty kemikaalivalvonnan säädöksissä tehtäviä. Keskeisimpiä säädöksiä ovat laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 390/2005, Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta 685/2015 ja Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista 856 /2012.

Alle ilmoitusrajan jäävien ja ilmoitusrajan ylittävien vähäisten kohteiden sekä vaarallisten kemikaalien säilyttämisen valvontaa suoritetaan määräaikaisen palotarkastuksen yhteydessä. Erityistä huomiota näissä kohteissa kiinnitetään määräaikaisten palotarkastusten yhteydessä I-luokan tärkeällä pohjavesialueella sijaitsevien käytössä oleviin tai käytöstä poistettuihin maanalaisiin öljysäiliöihin.

Kemikaaliturvallisuuslain valvontaa on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa.

Valvontakohde	Valvonnan peruste	Valvontaväli	Valvontatoimenpiteet
Öljylämmityslaitteiston asennus	Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta 685 /2015.	Tarkastus 3kk käyttöönotosta	Suoritetaan erillisenä tarkastuksena toiminnanharjoittajan/haltijan ilmoituksen jälkeen
Maanalaiset öljysäiliöt	KTM päätös maanalaisen öljy- säiliöiden määräaikaistarkastuksista (344/1985)	10 v. säiliön esiasennuksesta ja sen jälkeen säiliön luokan mukaan	yleiset palotarkastukset / tarkastusliikkeen raportit
Nestekaasun vähäinen tekninen käyttö/ varastointi 200 kg - 5 t	Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta 685 /2015.	Ennen käyttöönottoa ja valvontasuunnitelman mukaan	Yleisten palotarkastusten yhteydessä
Vaarallisten kemikaalien vähäinen käyttö/varastointi ilmoitus (myös tilapäinen)	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Ennen käyttöönottoa ja valvontasuunnitelman mukaan	Yleisten palotarkastusten yhteydessä

Palavan nesteen varastointi jakeluasemalla	Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta 855/ 2012; KTM päätös vaarallisten kemikaalien käsittelystä ja varastoinnista jakelu-asemalla (415/1998)	Ennen käyttöönottoa	Yleisten palotarkastusten yhteydessä
Vaarallisten kemikaalien laajamittainen käsittely ja varastointi: turvallisuusselvityslaitos (ulkoinen pelastussuunnitelma + harjoitukset)	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Harjoitus 3 v välein, palotarkastus valvontasuunnitelman mukaisesti	Tukes + yleiset palotarkastukset
Vaarallisten kemikaalien laajamittainen käsittely ja varastointi: toimintaperiaateasiakirjalaitos	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Palotarkastus valvontasuunnitelman mukaisesti	Tukes + yleiset palotarkastukset
Vaarallisten kemikaalien laajamittainen käsittely ja varastointi: lupalaitos	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Palotarkastus valvontasuunnitelman mukaisesti	Tukes + yleiset palotarkastukset
Ammattimaiset ilotulitusnäytökset	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Lausunto poliisin luopaan	Poliisi ja pelastusviranomaiset
Erikoistehosteiden käyttö yleisötilaisuudessa	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Ennen tapahtumaa	Asiakirjavalvonta ennen tapahtumaa, tarvittaessa pelastusviranomaisen tarkastus tapahtumapaikalla
Ilotulitteiden myynti ja varastointi kaupan yhteydessä	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Myyntiaikana ja päätökset ilmoitusten perusteella	Myyntiaikana ja päätökset ilmoitusten perusteella ennen varastointia
Aseliikkeet	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Tarkastus lausuntoa varten, palotarkastukset valvontasuunnitelman mukaisesti	Poliisi ja pelastusviranomaiset
Räjähteiden valmistus	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Palotarkastus valvontasuunnitelman mukaisesti	Tukes ja pelastusviranomaiset
Maakaasun jakeluasemat	VNa maakaasun käsittelyn turvallisuudesta (551/2009)	Valvontasuunnitelman mukaisesti	Määräaikaisten palotarkastusten yhteydessä

Atex-asiakirjat	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Valvontasuunnitelman mukaisesti	Tukes, työsuojeluviranomaiset ja pelastusviranomaiset
Radioaktiiviset aineet /säteily		Valvontasuunnitelman mukaisesti	Stuk ja pelastusviranomaiset

Taulukko 3. Pelastusviranomaisen kemikaalivalvontatehtävät.

3.5 Pelastustoimen laitteiden ja väestönsuojien valvonta

Pelastustoimen laitteisiin ja väestönsuojiiin liittyen suoritetaan tarvittaessa käyttöönottotarkastuksia ja valvontaa, kuten esimerkiksi poistumisvalaistuksen, savunpoistolaitteistojen ja väestönsuojien käyttöönottotarkastuksia. Tarkoituksena on varmistaa, että laitteistot täyttävät niille asetetut vaatimukset.

Väestönsuojan kunnossapitovelvoitteen valvonta on noussut korostuneesti esille vuoden 2022 aikana. Pelastuslaitos tekee asiakirjavalvontaa, ohjausta sekä valvontakäyntejä asiaan liittyen. Etelä-Karjalan maakunnassa on väestönsuojia noin 1300 kappaletta.

3.6 Neuvontapalvelu

Pelastuslaitoksen neuvontapalvelun kautta voi saada virka-aikana ohjeita, neuvontaa ja opastusta paloturvalliseen rakentamiseen, pelastussuunnitelmien laadintaan ja muihin onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvissä kysymyksissä. Neuvontasähköpostissa otetaan vastaan myös pelastusviranomaiselle toimitettavia sähköisiä asiakirjoja. Neuvontapalveluun sisältyy valvontatoiminnan sekä asiantuntijatoiminnan tehtäviä.

Neuvontapalvelu on muodostunut pelastuslaitoksen sisällä yhdeksi keskeiseksi palveluksi, mihin kansalainen voi ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä. Neuvontapalveluihin osallistuu pääasiassa päätoiminen onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstö.

Neuvontapalvelun lisäksi pelastuslaitoksella on otettu käyttöön paloturvallisuuden itsearviointiin liittyen erillinen palvelunumero, koska se on katsottu tarpeelliseksi eriyttää neuvontapalvelusta erilliseksi kokonaisuudeksi.

Neuvontapalvelussa tehdään ja käynnistetään valvontatoimenpiteitä saadun tiedon, saapuneiden asiakirjojen ja yhteydenottojen perusteella.

4 VALVONTAYHTEISTYÖ MUIDEN VIRANOMAISTEN JA TAHOJEN KANSSA

Pelastusviranomainen ei useinkaan pelkästään omilla toimillaan voi ennaltaehkäistä onnettomuuksia, vaan siihen tarvitaan useamman viranomaisen yhteistyötä. Eri viranomaisten ja tahojen yhteistyöllä voidaan lisätä valvonnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Viranomaisyhteistyöllä pyritään ensisijaisesti turvallisuuden tuottamiseen valvontatyössä mm. vaihtamalla riskitietoa ja toteuttamalla tarvittavia toimenpiteitä, kuten yhteisiä valvontakäyntejä. Lisäksi pelastuslaitoksien välisellä yhteistyöllä pyritään yhdenmukaistamaan toimintatapoja. Pelastusviranomaisilla on lisäksi muiden viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli.

Jatkossa yhteistyötä pyritään kehittämään entisestään. Yhteistyön on tarkoitus olla säännöllistä ja suunnitelmallista, varmistaa että kaikki olennaiset toimijat on tunnistettu ja määrittämällä systemaattisemmin yhteistyön tavoitteita ja tarvittavia resursseja sekä arvioimalla saatuja hyötyjä. Hyvä koordinaatio edesauttaa yhteistyön onnistumista.

Yhteistyön rajapintoja valvontatoiminnassa on kuvattu seuraavassa taulukossa:

Yhteistoimintaviranomaiset	Yhteistyön rajapinnat												Ilmoitusvelvollisuudet muille viranomaisille
	Yhteisvalvontakäynnit	Yleisötapahtumat	Asumisturvallisuus	Palontutkinta	Patoturvallisuus	Palolmoitinlaitteet	Sammutuslaitteistot	Nuohoojien vikailmoitukset	Kemikaaliturvallisuus	Öljysäiliön turvallisuus	Eläinten hyvinvointi	Säköturvallisuus	Pelastustoiminnan edellytykset
Ensihoidosta vastaava	x	x	x										x
Kaavoittaja			x						x				x
Kunnan eläinlääkäri	x		x								x		x
Muut pelastuslaitokset		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x
Rakennusvalvonta	x	x	x	x		x	x		x	x		x	x
Sosiaaliviranomainen	x		x										x
Ympäristöterveysvalvonta	x	x	x						x		x		x
Ympäristönsuojelu	x	x	x						x	x			x
AVI	x	x							x				x
ELY	x				x				x	x			x
Hätäkeskuslaitos						x	x						
OTKES				x									
Poliisi	x	x	x	x					x				x
Puolustusvoimat	x												x
Trafi	x								x				x
Tukes	x	x				x	x		x			x	x
Tulli	x												
Nuohoojat	x		x					x					
Tarkastuslaitokset	x					x	x		x	x		x	x

Taulukko 4. Valvontayhteistyön rajapinnat; Pelastuslaitosten valvonnan aapinen, Suomen Kuntaliitto, 2018.

Yhteistoimintakäytännöistä muiden viranomaisten ja tahojen kanssa on tavoitteena tunnistaa seuraavia ominaisuuksia, jotka ovat tarkoituksenmukaista huomioida toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa:

- Toiminta on suunnitelmallista, riskiperusteista ja tehokasta
- Toiminnan tavoitteet ja painopisteet on määritetty
- Yhteistoiminnan periaatteista ja menettelyistä on sovittu
- Toiminnan tuloksia arvioidaan säännöllisesti ja toiminnan sisältöä kehitetään.

4.1 Viranomaisyhteistyö

- Pelastuslain 42§ 2 momentin tarkoittama ilmoitus Pelastuslain 42 §:n 2 momentin mukaan, jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä
- TUKES: Pelastuslaitos osallistuu mahdollisuuksien mukaan TUKES:n suoritamiin Seveso-kohteiden tarkastuksiin. Lisäksi pelastuslaitoksen ja TUKES:n kesken on tiedonvaihtoa sekä yhteistoimintaa kemikaalien ja räjähteiden valvonnassa. Tässä suunnitelmassa on oma lukunsa pelastuslaitoksen suorittamasta kemikaalivalvonnasta.
- TUKES valvoo myös omalta osaltaan yleisötilaisuuksia kuluttajaturvallisuuslain osalta. Valvonnassa tehdään viranomaisyhteistyötä.
- Ympäristöviranomaiset: Pelastuslaitos tekee yhteistoimintaa ympäristövahingoissa, antaa lausuntoja ympäristölupahakemuksista sekä tekee yhteisiä valvontakäyntejä.
- Rakennusvalvontaviranomaiset: Pelastuslaitos toimii asiantuntijana ja lausunnonantajana paloteknisten laitteiden ja palo- ja kemikaaliturvallisuusasioiden osalta sekä suorittaa rakennusvalvontaviranomaisen pyytämät erityiset palotarkastukset ennen rakennusten käyttöönottoon liittyvää rakennusvalvontaviranomaisen loppukatselmusta tai sen yhteydessä.
- Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimitoimi: Pelastuslaitos tekee mm. yhteistyötä erityisryhmien turvallisen asumisen edistämiseksi hyvinvointialueen sosiaali- ja terveysviranomaisten kanssa sekä yhteisiä valvonta- tai neuvontakäyntejä.

- Terveystarkastajat: Pelastuslaitos tekee yhteistyötä terveystarkastajien kanssa esim. yleisötilaisuuksien valvonnassa.
- Poliisi: Pelastuslaitos tekee yhteistyötä esim. yleisötilaisuuksien, ilotulitusnäytösten ja ilotulitemyyntipaikkojen valvonnassa. Pelastuslaitos osallistuu viranomaisten suorittamiin yhteistarkastuksiin poliisin kanssa erillisen suunnitelman mukaisesti. Tällaisia tarkastuksia ovat esim. anniskeluravintoloihin tehtävät teemataarkastukset yhdessä poliisin ja aluehallintoviranomaisen kanssa. Tarvittaessa poliisilta voidaan pyytää virka-apua, jos se on tarpeen palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittamiseksi.
- Aluehallintoviranomainen: Aluehallintoviranomainen suorittaa oman suunnitelmansa mukaista valvontaa sosiaali- ja terveydenhuollon luvanvaraisissa kohteissa. Pelastuslaitos toimittaa palotarkastuspöytäkirjan tarvittaessa kohteita valvoville viranomaisille ja osallistuu mahdollisuuksien mukaan yhteistarkastuksiin.

Pelastuslaitos antaa mm. anniskelulupahakemuksiin lausuntoja ja suorittaa yhteistyössä tarkastuksia anniskeluravintoloissa.

Näiden lisäksi tehdään yhteistyötä työsuojelun vastuualueen kanssa.

- ELY-keskus: valvoo patoturvallisuuslain (494/2009) mukaisesti alueellaan olevia patoja ja varaa pelastusviranomaiselle tilaisuuden osallistua katselmuksiin ja tulla kuulluksi tarkkailuohjelmaa laadittaessa.
- Hätäkeskuslaitos: Pelastusviranomainen saa hätäkeskukselta käyttöönsä paloilmoittimia koskevaa luettelotietoa ja pelastusviranomaisen tehtäviin kuuluu ilmoittaa uusien paloilmoittimien osalta, milloin ne voidaan liittää hätäkeskukseen.
- Huoltovarmuuskeskus: Pelastuslaitos tekee yhteistyötä huoltovarmuuskeskuksen kanssa alueen YTS kohteiden valvonnassa.
- Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat: Pelastuslaitos tekee yhteistyötä rajavartiolaitoksen, tullin ja puolustusvoimien kanssa liittyen erityisesti näiden hallinnassaan olevien kohteiden valvonnassa.
- Muut pelastuslaitokset: Yhteistyötä tehdään pelastuslaitoksien yhteisissä asiantuntijaverkostoissa. Valvonnan kannalta merkittävimmät asiantuntijaverkostot ovat valvonnan, kemikaaliasiantuntijoiden, tapahtumaturvallisuuden sekä paloriskitoiminnan asiantuntijaverkostot.

4.2 Muut yhteistyötahot

- Inspecta-, Dekra- ja Alco – tarkastuslaitokset: Pelastuslaitos osallistuu resursien mukaan tarkastuslaitosten tekemiin pelastustoimen laitteiden toimintavarmuuteen liittyviin tarkastuksiin valvontakohteissa. Tämän lisäksi tehdään yhteistyötä ja tiedonvaihtoa tarkastuslaitosten kanssa.

- Vakuutusyhtiöt ja onnettomuustutkintakeskus: Pelastuslaitos hyödyntää ta-pauskohtaisesti valvonnassa onnettomuustutkinnassa saatua tietoa sekä mm. vakuutusyhtiöiden suoje-luohjeita.
- Nuohoojat: Pelastuslaitos ottaa vastaa nuohoojien lakiin perustuvia ilmoituk-sia ja suorittaa niiden perusteella tarvittavia toimenpiteitä, kuten tarkastuksia. Nuohoojilta voidaan pyytää myös asiantuntijalausuntoja sekä suorittaa tarvit-taessa yhteistarkastuksia.
- Laki pelastustoimen laitteista (10/2007) velvoittaa pelastusviranomaisen il-moittamaan palotarkastuksessa tai muussa toiminnassaan havaitsemistaan pelastustoimen laitteita taikka asennusliikkeiden tai tarkastuslaitosten toimin-taa koskevista vakavista puutteista Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle.
- Vanhuspalvelulain (980/2012) 25 §:n mukaan alueen pelastustoimen palve-luksessa oleva on tehtävässään saanut tiedon sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeessa olevasta iäkkästä henkilöstä, joka on ilmeisen kykenemätön vas-taamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, hä-nen on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava asiasta viipymättä kun-nan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle.
- Terveys-suojelulain (763/1994) 15 §:n mukaan toiminnanharjoittajan majoi-tushuoneistoa koskevasta ilmoituksesta sekä mahdollisesta tarkastuskäyn-nistä tällaiseen huoneistoon on ilmoitettava sen kihlakunnan poliisilaitokselle, jonka toimialueella huoneisto sijaitsee, ja alueen pelastusviranomaiselle. Po-liisi- ja pelastusviranomaisilla on oikeus olla läsnä tarkastuksen suorittami-ssa. (28.4.2006/309).
- Valtioneuvoston asetuksen kaivosturvallisuudesta (1571/2011) mukaan kai-vosviranomaisen on ilmoitettavakaivoksen tarkastuksesta sekä toimitettava tarkastuskertomus asianomaiselle pelastusviranomaiselle.

5 VALVONNASSA KÄYTETTÄVÄT RESURSSIT

5.1 Koulutus ja osaaminen

Palotarkastuksia ja muita 78 §:n mukaisen valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saa suorittaa vain alueen pelastusviranomaiseksi määrätty pelastusviranomainen. Valvontatyötä tekeville henkilöille ei ole lainsäädännössä asetettu pätevyysvaatimuksia, vaan pelastuslaitos määrittelee tarvittavat tiedot ja taidot rekrytointivaiheessa.

Palotarkastajan/valvontatyö on ollut suuressa muutosvaiheessa viimeisimmän pelastuslain 379/2011 voimaantulon, valvontasuunnitelmien sekä Hallintolain 434/2003 mukaisen valvontaprosessin käyttöönoton myötä. Lainsäädännön muutokset ja valvontasuunnitelman mukaiseen valvontaan siirtyminen sekä suoritteiden muuttuminen maksulliseksi asettaa paineita osaamisen tarkempaan seuraamiseen ja ennaltaehkäisevän työn laadun arviointiin. Työn seurannan painopistettä on siirrettävä määrällisten tavoitteiden arvioinnista enemmän kohti vaikuttavuutta, laadun arviointia ja sen valvontaa.

Onnettomuuksien ehkäisy ja valvontatoiminta on vaativaa ja monipuolista asiantuntijatyötä, joka edellyttää laajaa ja syvällistä osaamista. Henkilöstöltä tarvitaan riittävän laajan kokonaiskuva ja osaaminen pelastustoiminnasta sekä onnettomuuksien ehkäisystä sekä pelastustoimesta yleensä, jotta voi suorittaa valvontatoimintaa edes perustasolla. Työnantajan on tarjottava riittävä koulutus ja muu tuki tehtävissä menestymiseksi, sekä henkilöillä tulee olla myös valmiudet kehittää ammattitaitoaan oma-aloitteisesti.

Valvontaa päätoimisesti tekevä henkilö tarvitsee työssään laaja-alaista osaamista myös muilta osa-alueilta, kuin vain pelastustoimesta. Työssä korostuu paloturvallisuuden lisäksi turvallisuuskulttuurin ja sen ilmentymien tuntemus, asiakaspalvelutaidot, rakennustekniikan tuntemus sekä kemikaaliasioiden tietämys. Palotarkastajaa voidaanakin pitää turvallisuusalan moniosaajana. Osaaminen vaatii jatkuvaa kehittämistä, jotta muuttuvien säädösten ja toimintaympäristön asettamat vaatimukset osataan ottaa huomioon työssä.

Koska mikään koulutus ei suoraan valmista henkilöitä palotarkastajaksi, tulee pelastuslaitoksen varautua tarjoamaan hyvä perehdytys uusille työntekijöille. Osaaminen varmistetaan laatimalla perehdytysuunnitelma, minkä läpikäymällä uudet henkilöt pystyvät suorittamaan asteittain valvontatehtäviä osaamisen ja kokemuksen mukaisesti.

Olemassa olevan henkilöstön osalta osaamisen ylläpitämiseksi ja parantamiseksi laaditaan vuosittain koulutussuunnitelma, missä määritellään vuoden aikana pidettävä valvontakoulutukset.

Hiljattain on käynnistetty PSR:n ja Pelastusopiston toimesta Onnettomuuksien ehkäisyn osaamisen kehittämisen hanke ajalle 10/2022-10/2024, jonka tavoitteena on

saada aikaan OE-osaamisen kokonaisjärjestelmä. Tavoitteena on kehittää onnettomuuksien ehkäisyn osaamista ja osaamisen hallinnan järjestelmää pelastustoi-
messa sekä yhtenäistää palveluja ja niiden laatua pelastustoimessa valtakunnalli-
sesti. Osaamisella vaikutetaan myös onnettomuuksien ehkäisytyötä tekevän henki-
löstön motivaatioon, työviihtyvyyteen, rekrytointimahdollisuuksiin ja pysyvyyteen
alalla.

5.2 Resurssit

Valvontatehtävissä pyritään käyttämään tehokkaasti koko pelastuslaitoksen henki-
löstöresursseja. Valvontatoiminnan suorittamiseksi on tarkoituksenmukaista organ-
sioitua siten, että valvontatoiminta kokonaisuudessaan pystytään suorittamaan pe-
lastuslain vaatimusten mukaisesti laadukkaasti, säännöllisesti ja tehokkaasti. Laa-
jan henkilöstön kaltaisessa toteutuksessa johdettavien henkilöiden määrä ja osaa-
misen hallinnan tarve on kuitenkin lisääntynyt.

Valvontatehtävän hoitamisessa tuottaa merkittävää hyötyä valvonnan vastuu-
ryhmä, joka luo edellytykset resurssien tehokkaalle käytölle. Valvonnan vastuu-
ryhmä koostuu valvontaa päätoimisesti suorittavista henkilöistä, joille varataan eni-
ten työaikaa valvontatehtävien suorittamiseen sekä pelastuslaitoksen muun henki-
löstöryhmien edustajista. Vastuuryhmän tehtäviin kuuluu valvonnan suunnittelu, to-
teuttaminen, seuranta ja analysointi sekä kehittäminen. Lisäksi vastuuryhmän hen-
kilöt huolehtivat erilaisista vastuutehtävistä valvonnan kokonaisuuden toteuttami-
ssa. Pelastuslaitoksen muu henkilöstö osallistuu valvontatehtävien toteuttami-
seen tehtävienkuvien mukaisesti.

Pelastustoiminnan vastuualueen tehtäviin kuuluu osaltaan asuinrakennusten - sekä
yritys- ja laitospaikkojen valvonta tarkoituksenmukaisilta osin sekä osin yleisötilai-
suuksien ja tapahtumien valvonta.

Valvontatyöhön tarvittavien resurssien määrä palvelutasopäätöskaudella 2024–
2026 arvioidaan suoritettavien toimenpiteiden lukumäärän sekä valvontatehtävään
keskeisesti liittyvän muun onnettomuuksien ehkäisytyön työmäärätarpeen perus-
teella. Huomioitavaa on, että valvontatyötä tekevän päätoimisen henkilöstön työnku-
vaan kuuluu myös muita onnettomuuksien ehkäisytyöhön liittyviä tehtäviä, kuten
maankäytön suunnittelun ja rakentamisen ohjausta, palontutkintaa sekä turvallisuus-
viestinnän tehtäviä sekä muiden pelastuslaitoksen vastuualueiden tehtäviä. Tarvitta-
essa henkilöstö osallistuu myös muihin pelastuslaitoksen tehtäviin, kuten johtokes-
kustöyöskentelyyn. Valvontaan tarvittava resurssi vuosina 2024–2026 on arvioitu alla
olevassa taulukossa.

Tehtävä	Arvio HTV:n tar- peesta
Määräaikainen valvonta	
Yritysten ja laitosten määräaikainen valvonta (A1-A6)	4,5

Asuinrakennukset ja vapaa-ajan asuinrakennukset	3,5
Epäsäännöllinen valvonta yhteensä	2,5
Kemikaalivalvonta	1
Valvontatyön johto, suunnittelu, arviointi ja kehittäminen sekä yhteistyö	1,5
Palotarkastusohjelman ylläpito ja kehitystyö, uuteen OE-sovellukseen siirtyminen	0,5
Osaamisen kehittäminen ja ylläpito henkilöstöllä	1,0
Neuvontapalvelu (sisältää asiantuntija- ja valvontapalveluita)	1
Yhteensä	15,5

Taulukko 5. Valvontaresurssien tarve vuosina 2024 – 2026

Epäsäännöllisen valvonta pitää sisällään asiakirjavalvontaa, sekä useita erittäin tärkeitä valvontakohteita, kuten esimerkiksi riskiasuntojen tarkastuksia, yleisötapahtumien valvontaa ja jälkipalotarkastuksia sekä palotarkastukset ennen rakennuksien käyttöönottoa. Jälkivalvonta on sisällytetty määräaikaisen ja epäsäännöllisen valvonnan lukuihin.

Nykyisessä toimintaympäristössä asiakkaiden toiminnasta muodostuvan palvelukysynnän sekä toimintaympäristön muutosten seurauksena valvontaan kohdistuu kasvavaa resursointitarvetta. Valvontatoiminnan vaatimustasoa nostaa asiakasvaatimustason nousu ja valvontamenetelmien kehittyminen sekä valvontaprosessin hyvän hallinnon vaatimuksien noudattaminen. Määrällisesti tehtävämäärää on kasvatanut epäsäännöllinen valvonnan lisääntyminen, sekä jälkivalvonnan systemaattinen toteuttaminen.

Vuonna 2012 palvelutasopäätöksessä oli resursoitu valvontapalvelujen tuottamiseen 8 henkilötyövuotta koko henkilöstön osalta. Resurssit ovat osoittautuneet alimitoitetuksi, joten sisäisillä järjestelyillä ja toimintaa tehostamalla henkilötyövuosimäärää on jo kasvatettu. Vuonna 2023 valvontaan osallistui arviolta yhteensä noin 13 henkilötyövuotta.

Pelastuslain asettaman valvontavelvoitteen asianmukainen toteuttaminen edellyttää viidentoista ja puolen (15,5) henkilötyövuoden panosta tämän hetken tilanteen perusteella. Näin ollen puuttuva henkilötyövuositarve tulee saavuttaa edelleen henkilöstön sisäistä työnjakoa muuttamalla sekä päätoimisen valvontahenkilöstön määrän lisäämisellä.

Onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan koulutusta on viime vuosina lisätty pelastustoiminnan henkilöstölle, jotta heidän osaamistasoansa on saatu nostettua vaaditulle tasolle perustehtävien suorittamisen suhteen. Perustehtävien resursoinnin suhteen matka alkaa kuitenkin olla kuljettu loppuun, koska pelastustoiminnan toimintaresurssit ovat rajalliset. Tällä hetkellä valvonnan vastuualueella henkilöstöresurssi tarve on syvemmälle asiantuntijatasolle, jotta vastuuyksikkö voi alkaa toteuttaa tehokkaampaa onnettomuuskehityksen ja korjausmääräysten seuranta ja analysointia. Muuttuva maailmantilanne sekä uudet teknologiat ja ilmiöt tuovat uusia haasteita onnettomuuksien ehkäisytyöhön ja valvontatoimintaan.

Valtakunnallinen asiantuntijayhteistyö pelastuslaitosten kesken on noussut merkittävään asemaan yhteisien toimintamallien ja käytäntöjen luomisessa. Tehdyn työn

avulla kyetään tarjoamaan asiakkaalle yhtenäisempää sekä laadukkaampaa palvelua ja yhtenäistetään pelastuslaitoksien toimintaa. Asiantuntijayhteistyö vaatii osallistujilta aktiivista työtettä ja ajallista panostusta kasvavassa määrin. Asiantuntijayhteistyöhön osallistuu päätoimisesti valvontatyötä tekevä henkilöstö. Uuden onnettomuuksien ehkäisytietojärjestelmän kehittäminen tapahtuu myös osaksi asiantuntijayhteistyönä. Kun järjestelmä tulee käyttöön pelastuslaitoksilla, niin onnettomuuksien ehkäisytyön asiantuntijat tulevat kouluttamaan ja tukemaan tietojärjestelmän käyttöönottoa muulle henkilöstölle.

Toimintaympäristön muutokset, uudet ilmiöt ja riskit, kehittyvät valvontamenetelmät sekä viranomaisyhteistyön toteuttaminen vaikuttavat myös suoraan epäsäännöllisen valvontatyön kasvuun ja valvonnan suunnitteluun. Lisäksi koulutustarve muulle henkilöstölle kasvaa näiden ilmiöiden perusteella. Henkilötyövuosi tarve ei tule pienenevän esitetystä arviosta.

Valvonnan toteuttamisen ja seurannan osalta on pyritty kehittämään toimintatapoja, mutta niiden avulla säästyneellä ajalla ei pystytä kattamaan kaikkea toimintatarvetta.

6 VALVONTATEHTÄVIEN MAKSULLISUUS

Pelastuslain 96 § mukaisesti pelastuslaitos voi periä valvontasuunnitelmassa määritellyistä tarkastuksista maksun.

6.1 Maksujen kohdentaminen

Palotarkastuksen maksuista vastaa rakennuksen omistaja tai omistajan ja haltijan keskinäisen sopimuksen (esimerkiksi vuokrasopimus) mukaan haltija. Toimintaa rakennuksessa tai muussa valvottavassa kohteessa voi kuitenkin harjoittaa rakennuksen omistajan ja haltijan ohella myös muu oikeushenkilö, toiminnanharjoittaja. Viimeksi mainitussa tilanteessa pelastuslaitos kohdistaa valvonnan toiminnanharjoittajaan ja perii tältä palotarkastuksesta aiheutuvan maksun.

Tunnistetietona käytetään yhteisön tai yksityisen yrityksen osalta Y-tunnusta ja yksityishenkilön osalta sosiaaliturvatunnusta.

Pelastuslain 96 § 4 momentin nojalla maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomainen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

6.2 Maksuista päättäminen

Valvonnasta perittävistä maksuista päättää pelastuslain 379/2011 96§:n mukaan alueen pelastustoimi.

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen toimintasäännön mukaisesti viranomaistarkastuksista, katsastuksista ja muista virkatoimista perittävistä maksuista päättää Hyvinvointialueen aluevaltuusto. Valvonnasta perittävien maksujen suuruus selviää voimassa olevasta Pelastuslaitoksen palvelumaksut –taksahinnastosta.

Yksittäiset epäselvät tilanteet, esimerkiksi reklamaatio valvontakäynnin maksuvelvollisuuden täyttymisestä, päättää pelastuspäällikkö valvonnan vastuuyksikön esihenkilön esityksestä.

7 TIETOJEN KÄSITTELY JA SEURANTA

7.1 Tietojen käsittely

7.1.1 Valvontatiedot

Palotarkastuspöytäkirjoista ja muista valvontatoimintaan liittyvistä asiakirjoista ei oteta tarpeettomia paperikopioita. Mahdollisesti tarvittavat paperitulosteet tulee säilyttää lukitussa kaapissa.

Palotarkastuspöytäkirjat tallennetaan sähköiseen palotarkastusohjelmaan. Valvontarekisteritiedot tarkastetaan aina valvontatehtävän yhteydessä ja tarpeettomat tiedot poistetaan. Vanhat tarkastusmerkinnät poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluttua edellisen merkinnän tekemisestä.

Nykyinen käytössä oleva palotarkastusohjelma rajoittaa tällä hetkellä esimerkiksi sähköisen asioinnin mahdollisuutta, tekoälyn hyödyntämistä viranomaistoiminnassa sekä valvonnan riskiperusteista suunnittelua. Uusi valtakunnallinen OE-sovellus on kehitteillä, ja on tällä hetkellä hankesuunnitteluvaiheessa. Uutta sovellusta odotetaan käyttöön pelastuslaitoksilla 2-3 vuoden kuluessa. Uusi OE-tietojärjestelmä on ratkaisevan tärkeä valvontatoiminnan kehittämisessä ja toiminnan tehostamisessa.

7.1.2 Luottamukselliset tiedot

Pelastuslain 93 §:n mukaan pelastuslaitos saa ylläpitää henkilörekisteriä rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää varten. Henkilötietoja sisältävän tietoa saavat käyttää ainoastaan pelastusviranomaisiksi nimetyt henkilöt työtehtäviinsä liittyen.

Henkilörekisterin ylläpidossa noudatetaan tietosuojalain vaatimuksia.

7.2 Seuranta

Valvontatoiminnan kohdentaminen riskiperusteisesti vaatii pelastuslaitoksilta jatkuvaa toimintaympäristön seurantaa ja toiminnan vaikuttavuuden arviointia.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- suunnittelun riskiperusteisuuden toteutumiseen,
- käytettävissä oleviin resursseihin,
- valvontakeinojen tehokkuuteen,
- viranomaisyhteistyön toteutumiseen sekä
- laadun ja suoritteiden seurantaan.

Toteutunut valvonta; Toteutunutta valvontaa seurataan kuukausittain kohdeluokkien (A1-A6) sekä asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten tarkastusprosentteilla.

Paloturvallisuuden itsearvioinnin osalta seurataan palautuneiden lomakkeiden % -osuutta lähetetyistä. Lisäksi seurataan itsearvioinnissa havaittuja puutteita.

Valvonnan laatuun perustuva seuranta; valvonnan laatua aletaan seurata systemaattisesti kahden kriteerin avulla. Kriteerit ovat asiakirjojen laatu/valvontaprosessin toteutuminen ja asiakaspalaute.

Sisäinen valvonta ja asiakirjojen laadun seuranta toteutetaan asiakirjatarkasteluna, joka kohdistuu pääasiassa valvontatoimenpiteistä laadittuihin pöytäkirjoihin ja muihin asiakirjoihin. Tarkastelussa huomiota kiinnitetään hyvän hallinnon toteutumiseen viranomaisessa sekä julkisen vallan käytöstä annettujen säädösten noudattamiseen. Laadunvalvonnalla pyritään parantamaan viranomaisen toimien oikeudellista laatua sekä takaamaan osaltaan pelastusviranomaisen itsensä sekä asiakkaina olevien oikeudet. Laadunvalvonta on myös osa organisaation johtamistoimintaa ja käytännön esihenkilötyötä ja sillä pyritään valvonnan vaikuttavuuteen.

Asiakaspalautteen keräämisen tarkoituksena on varmistaa, että asiakas saa pelastuslaitokselta valvontasuunnitelman mukaista palvelua, joka auttaa asiakasta oma-toimisen varautumisen parantamisessa sekä auttaa asiakasta tunnistamaan puutteita pelastuslain ja kemikaaliturvallisuuslain mukaisten velvoitteiden noudattamisessa. Asiakaspalautetta seurataan asiakaskokemuksen ja valvontakäytien hyödyllisyyden eri osa-alueita kuvaavalla luvulla. Asiakaspalautetta kerätään joko kausittain tai toistaiseksi.

Valvontatyön vaikuttavuuden arvioinnissa pelastuslaitos seuraa:

- asiakas- ja ammattilaispalautteita
- valvonnassa annettujen korjausmääräysten noudattamista
- onnettomuusmäärien
- esiintymistiheyksien
- onnettomuusvahinkojen kehitystä rakennuksissa.

Ensisijaisesti seurannassa hyödynnetään Sisäasiainministeriön ylläpitämää pelastustoimen onnettomuus- ja toimenpiderekisteri Pronton sekä pelastuslaitoksen valvontarekisterin tietoja.

Turvallisuuskulttuurin kehittymistä seurataan uuden käyttöön otettavan arvioivan valvontamenetelmän tuottamien tulosten avulla. Arvioiva valvontamenetelmä on tarkoitettu rakentaa onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän sisään.

Raportointi; Tarkastusmäärien kuukausittainen seuranta toteutetaan johtoryhmälle laadittavan kuukausiraportin perusteella. Tarkastusmäärien neljännesvuosittainen seuranta toteutetaan esimiehille laadittavan neljännesraportin avulla. Valvontaprosessin toteutumista seurataan kaksi kertaa vuodessa. Toiminnasta ja taloudesta raportoidaan Etelä-Karjalan hyvinvointialueen määrittämien periaatteiden mukaisesti.

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista käsitellään neljännesvuosittain myös pelastuslaitoksen yhteistyöryhmässä.

Vaikuttavuuden arviointia pyritään tekemään kerran vuodessa ja palvelutasokausittain erillisellä raportilla.

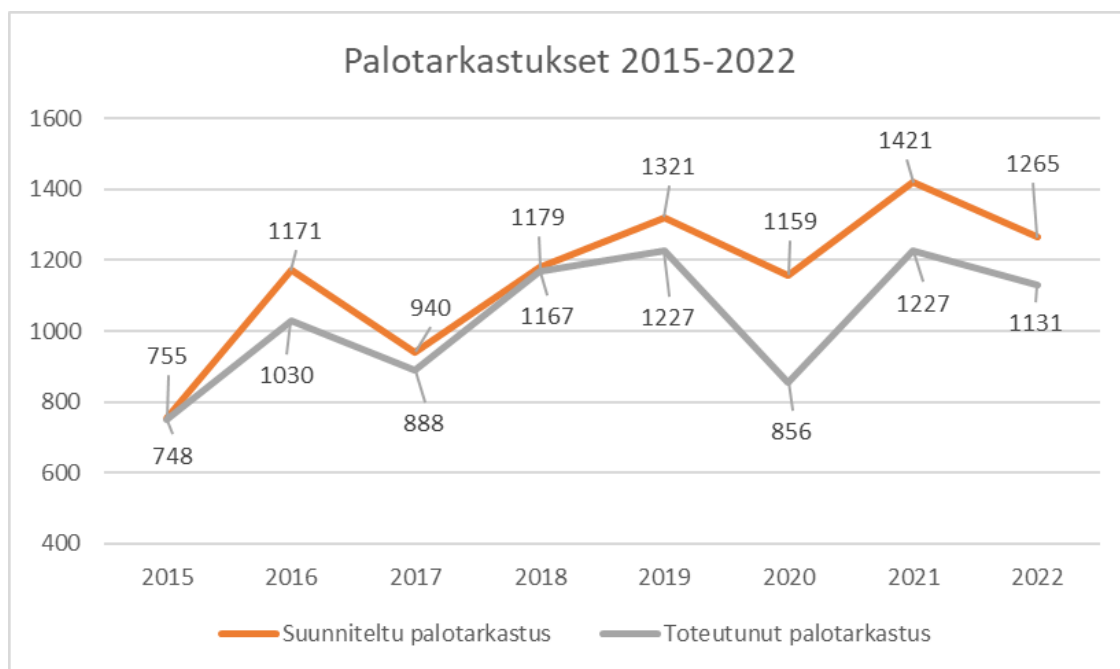
7.3 Valvonnan seuranta 2015-2022

Valvontatehtävien toteutunut kokonaismäärä on ollut kasvussa vuosien 2016–2019 välillä. Kokonaistehtävämäärä on kasvanut tällä aikavälillä 16,9 prosenttia. Tämän jälkeen kasvu on tasaantunut. Kasvua on aiheuttanut eniten asiakirjavalvonnan ja epäsäännöllisen valvonnan lisääntyminen. Myös asuinrakennuksien palotarkastuksien määrässä on ollut kasvua, sillä paloturvallisuuden itsearviointin rinnalle tarvitaan myös fyysisiä palotarkastuksia. Alla oleva taulukko 6 ja kuvat 4 sekä 5 selvittävät sekä valvonnan toteutuneiden tehtävämäärien kehitystä että valvontasuunnitelmassa vahvistettua suunniteltua toteumamäärää aikavälillä 2015–2022.

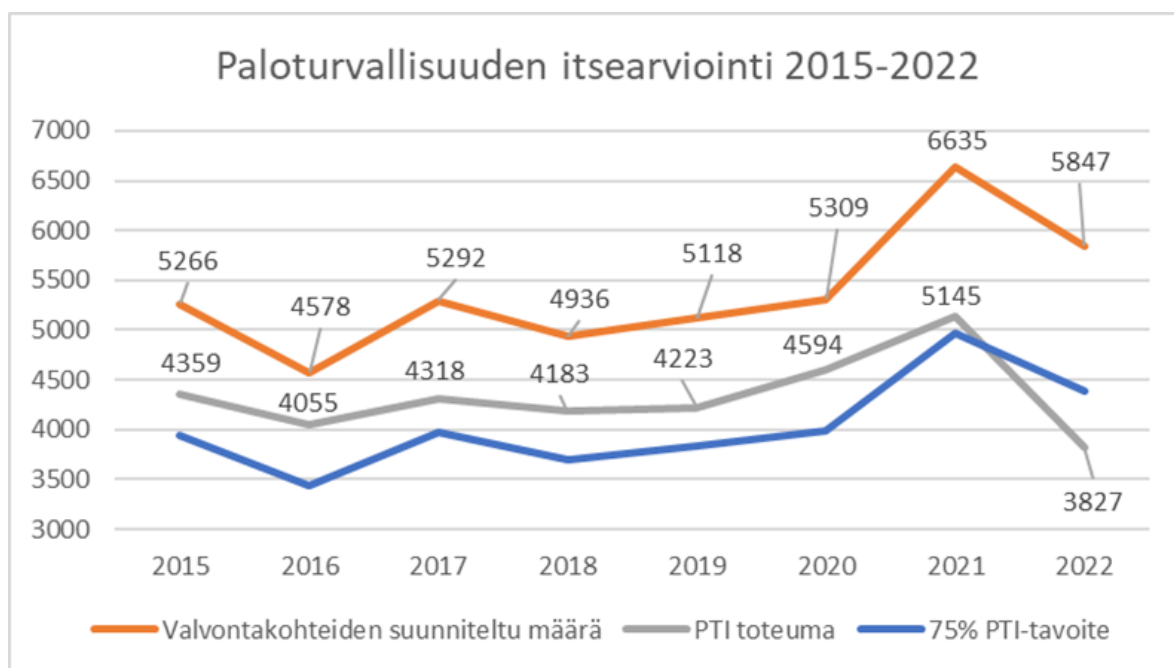
Suurimmat puutteet toteumassa on pientalojen palotarkastuksissa ja paloturvallisuuden itsearviointin toteutumisessa. Vuonna 2020 pelastuslaitos jäi valvontatavoitteista COVID-19 epidemian vuoksi. Tehtävät siirtyivät vuodelle 2021, joka edellytti toiminnan kehittämistä ja henkilöstön käytön tehostamista. Vuoden 2022 kohdalla valvonnan kokonaismäärässä on huomioitava paloturvallisuuden itsearviointin pieni palautusprosentti (vuonna 2022 65%), joka pudottaa tavoiteltua toteumaa alemmaksi noin 500 itsearviointitehtävällä. Valvonnan kohdennus seuraavalle vuodelle toteutetaan aina edellisen vuoden toteuman lisäksi riskiperusteisesti.

Vuodet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Valvontatehtävät	6268	6223	6896	6964	7262	6974	7696	6831
Muutos % vuodessa		-0,7	10,8	1,0	4,3	-4,0	10,4	-11,2
Muutos % 2 vuodessa			10,0	11,9	5,3	0,1	6,0	-2,1

Taulukko 6. Valvonnan kokonaismäärät vuosina 2015-2022

Kuva 4. Määräaikaisten palotarkastusten toteutuminen ja suunnittelun tehtävämäärän kehitys aikavälillä 2015–2022.

Kuva 5. Paloturvallisuuden itsearvioinnin toteutuminen ja suunnittelun tehtävämäärän kehitys aikavälillä 2015–2022

Määräaikaisen valvonnan toteutumista vuosilta 2017-2022 kuvaa alla oleva taulukko 7.

Valvontasuunnitelman mukainen valvonta	Toteutuminen					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kohteet, joissa henkilö ja paloturvallisuudelle aiheutuva vaara on tavanomaista korkeampi (kohteet A1-A6)	97 %	98 %	97 %	93 %	95 %	95 %
Tavoite: Valvontatehtävät toteutetaan valvontasuunnitelman mukaisesti 100 %:sesti						
Asuinrakennukset ja niihin rinnastettavat kohteet	89 %	100 %	90 %	68 %	80 %	85 %
Tavoite: valvontatehtävät toteutetaan valvontasuunnitelman mukaisesti 100 %:sesti						
Paloturvallisuuden itsearviointi	82 %	85 %	83 %	87 %	78 %	65 %
Tavoite: Paloturvallisuuden itsearvioinnin suorittaa 75 % itsearviointivelvollisista.						
Kaikki valvontatehtävät yhteensä (kpl)	6896	6964	7262	6974	7696	6831

Taulukko 7. Määräaikaisen valvonnan toteutuminen 2017–2022

Esimerkiksi vuoden 2022 valvontatehtävät (6831) jakautuivat seuraavasti:

- Määrävälein valvottaviin liike-, teollisuus- ja julkisiin rakennuksiin (A1-A6-kohdetyypit), suoritettiin yhteensä 668 määräaikaista palotarkastusta.
- Asuinrakennusten ja vapaa-ajanrakennusten paloturvallisuuden itsearviointilomakkeita käsiteltiin yhteensä 3827 kpl, joka on 65 % lähetetyistä lomakkeista.
- Asuin- ja vapaa-ajan rakennuksiin suoritettiin 597 määräaikaista palotarkastusta. Tarkastukset kohdistuivat pääasiassa edellisen vuoden paloturvallisuuden itsearviointialueen rakennuksiin, joista ei palautettu itsearviointilomakkeita. Lisäksi pistokoeluonteisesti tarkastettiin myös kohteita, joista lomake palautettiin.
- Muita epäsäännöllisiä valvontakäyntejä yhteensä 423 kpl
- Asiakirjavalvontaa suoritettiin yhteensä 1114 kpl
- Kemikaalilainsäädännön mukaisia valvontatehtäviä oli yhteensä 311 kpl.

Epäsäännöllisen valvonnan lukuihin on yhdistetty useita erittäin tärkeitä valvontakohteita, kuten esim. paloriskiasuntojen tarkastuksia, yleisötapauhtumien valvontaa ja jälkipalotarkastuksia sekä palotarkastukset ennen rakennuksien käyttöönottoa.

Yksittäisenä merkityksellisenä ilmiönä on paloriski-ilmoituksien voimakas kasvu, johon tulee resursoida tarvittava osaava henkilöstö tehtävien hoitamiseen. Paloriski-ilmoituksia oli vuonna 2022 89 kpl. Näihin on ilmoituksessa annettujen tietojen perusteella tehty tarkastus tarvittaessa moniviranomaisten välisenä yhteistarkastuksena. Paloriski-ilmoituksien trendikehitystä selventää seuraava kuva 6.

Kuva 6. Paloriski-ilmoitukset 2018-2022

Ilmoituksia on pääasiassa tullut kotiin vietävien palveluiden tuottajilta, kuten kotihoitola, sosiaaliviranomaisilta ja ensihoidolta. Ilmoitusten lisääntyminen selittyy osin kotiin vietävien palveluiden lisääntymisellä Etelä-Karjalassa sekä vuosien 2016–2018 aikana on tiedotettu laajemmin muille viranomaisille sekä eri yhteistyötahoille paloriskikohteiden ilmoitusvelvollisuudesta. Läheskään kaikki viranomaiset, kunnan ja julkisyhteisöjen sekä hoitolaitoksien ja palvelu- ja tukiasumisen palveluksessa oleva henkilöstö ei kuitenkaan ole vielä tietoisia ilmoitusvelvollisuudesta. Tietoisuuden lisääntyessä voi ilmoitusten määrä kasvaa entisestään. Viime aikoina on kiinnitetty huomiota siihen, että paloriskikohteiden valvonta vie entistä enemmän ajallista resurssia ja aiheuttaa moniviranomaisyhteistyötä, koska ilmoitetut kohteet ovat usein moniongelmaisia. Jälkivalvonta voi johtaa myös hallintopakkokeinojen käyttöön.

Yritys- ja laitospalveluiden valvonnassa on otettu käyttöön vuoden 2022 aikana päivitetty valvontaprosessi, jonka päämääränä on lisätä asiakkaan oikeusturvaa ja edistää hyvän hallintotavan toteutumista viranomaistyössä. Viranomaisen kuulemismenettely on tarkentunut muutoksen myötä ja siitä syystä viranomaisen ajankäyttö on lisääntynyt yksittäisen valvontakohteen osalta. Valvontaprosessin muutos tukee myös annettujen korjausmääräyksiä jälkivalvontaa, joka on osoitus laadun parantumisesta ja vaikuttavuudesta. Systemaattinen jälkivalvonnan toteuttaminen kasvattaa toimenpiteiden lukumäärää. Jälkivalvontaa suoritetaan sekä jälkipalotarkastuksilla että asiakirjavalvontana. Tämä prosessin muutos on aiheuttanut pelastusviranomaiselle resursointihaasteita.

Pelastuslaitoksen ylläpitämä neuvontapalvelu on ollut toimiva ja saanut myönteistä palautetta asiakkailta. Neuvontapäivystäjälle tuli esimerkiksi vuoden 2022 aikana yhteensä 2 272 yhteydenottoa, joista 603 oli puheluita ja 1654 sähköpostia. Neuvontapalveluissa on otettu käyttöön toiminnanohjausjärjestelmä, joka tukee neuvontapalveluista tulleiden ilmoitusten hoitamista. Neuvontapalvelujen sisältö on muotoutunut

vuosien varrella palvelemaan tarvittaessa kokoa pelastuslaitoksen tarpeita. Lisäksi sähköinen asiointi asiakkaalta viranomaiselle on luontainen toimintatapa.

Valvontatoiminta on myös muuttunut paikoitellen entistä nopeatempoisemmaksi nykyaikaisen kehittyneen informaatioaikakauden myötä. Pelastuslaitoksen on varauduttava yllättäviin epäsäännöllisiin tilanteisiin, joihin on pystyttävä reagoimaan entistä nopeammin. Pelastuslaitokselta odotetaan myös nopeaa tiedottamista, joka haastaa asiantuntijat kehittämään viestintäosaamistaan.

Esimerkkinä nopeaa reagointia vaativista ja resurssia vaativista valvontatehtävistä viime vuosilta on mm. vuonna 2015 turvapaikkahakijoiden tilapäistä hätämajoitusta varten perustetut vastaanottokeskukset ja hätämajoitusyksiköt, pakohuoneiden turvallisuuden kartoittaminen kansallisesti Puolassa 5 teini-ikäisen nuoren kuolemaan johtaneen pakohuonepalon vuoksi, avotulentekoon liittyvä valvonta ja kieltorajoitukset useampana hellekesänä, vuosittain lisääntyneet ilmeiseen palo- tai onnettomuusvaaran liittyvät paloriski-ilmoitukset, keväällä 2020 käynnissä olleen korona-viruksen vuoksi perustettavat tilapäiset hoitopaikat ja Ukrainan sodan aiheuttamat hätä- ja tilapäismajoitusyksiköiden tarkastukset sekä väestönsuojeluun liittyneet valvontatehtävät. Energiatalouden muutos on myös aiheuttanut lisääntyviä kemikaali-valvontatehtäviä.

Pelastuslaitos on tehostanut yhteistyötä valvonnan toteuttamisessa etenkin seuraavien keskeisten viranomaisten kanssa: Kaakkois-Suomen poliisilaitos, rakennusvalvonta, ympäristöviranomainen, AVI, Tukes ja sosiaali- ja terveystieteelliset viranomaiset. Hyvän viranomaisyhteistyön tulokset näkyvät mm. niin sanottujen paloriski-ilmoitusten määrän kasvussa, joihin reagoimalla saadaan hallittua ilmeisiä palovaaroja. Myös yleisötilaisuuksissa viranomaisyhteistyö on osoittanut toimivuutta.

Liite 1: A1-A6 valvontakohteiden valvontavälit

Taulukko A1. Ympäri vuorokautisessa käytössä olevien kohteiden palotarkastusten valvontavälit

Palotarkastusten ohjeellinen väli	6 kk	12 kk	24 kk	36 kk	48 kk	60 kk	72 kk	96 kk	120 kk
Keskussairaalat, muut sairaalat		12							
Terveyskeskusten vuodeosastot		12 ¹⁾		36 ⁶⁾					
Terveystenhuollon erityislaitokset, muut terveydenhuoltorakennukset (vain päiväkäytössä)					48				
Vanhainkodit, kehitysvammaisten hoitolaitokset		12 ¹⁾		36 ⁶⁾					
Palvelutalot									
sprinklattu				36 ²⁾					
sprinklaamaton		12 ²⁾							
Tuettu asuminen ja muut vastaavat poistumisturvallisuusselvityskoh- teet			24 ²⁾	36 ⁶⁾					
Lasten- ja koulukodit, vankilat, ympärivuorokautiset päiväkodit									
Vankilat		12		36 ³⁾					
Lasten- ja nuorisokodit			24						
Ympäri vuorokautiset päiväkodit			24						
Hotellit, loma-, lepo- ja virkistyskodit, muut majoitusliikerakennukset			24 ⁷⁾						
Vuokrattavat lomamökit ja -osakkeet					48 ⁴⁾			96 ⁵⁾	
Leirintäalueet					48				
Asuntolat, muut asuntolarakennukset						60			

- 1) Tarkastusväli tiheämpi, mikäli kohteessa ei ole automaattista sammutuslaitteistoa
- 2) Tarkastusväliä voidaan tarkentaa poistumisturvallisuusselvityksen päivittämisen yhteydessä (3 v. välein)
- 3) Avovankilat
- 4) Yritystoimintaa, välitysfirmit
- 5) Pienemmät kokonaisuudet, esim. itsearviointia ja ohjeistusta kirjeitse
- 6) Kohde varustettu automaattisella sammutuslaitteistolla
- 7) Vastaanottokeskukset tai muut tilapäisen majoitustoiminnan rakennukset 12kk

Taulukko A2. Opetusrakennusten ja päiväkotien palotarkastusten valvontavälit

Palotarkastusten ohjeellinen väli	6 kk	12 kk	24 kk	36 kk	48 kk	60 kk	72 kk	96 kk	120 kk
Päiväkoti									
alle 25 paikkaa						60			
25-100 paikkaa				36					
yli 100 paikkaa			24						
Yleissivistävät oppilaitokset			24						
Keskiasteen oppilaitokset			24						
Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset					48				
Muut opetusrakennukset mm. kansanopistot yms.						60			

Taulukko A3. Kokoontumis- ja liiketilojen palotarkastusten valvontavälit

Palotarkastusten ohjeellinen väli	6 kk	12 kk	24 kk	36 kk	48 kk	60 kk	72 kk	96 kk	120 kk
Liike- ja tavaratalot, myymälähallit, kauppa-keskukset									
alle 400 m ²									120
400-2 499 m ²					48				
2 500- 9 999 m ²			24						
10 000 m ² tai enemmän		12							
Anniskeluravintolat									
alle 50 asiakaspaikkaa								96	
50-500 asiakaspaikkaa				36					
yli 500 asiakaspaikkaa		12							
Ruokaravintolat ¹⁾									120
Teatteri- ja konserttirakennukset									
Paikkaluku yli 300		12							
Paikkaluku korkeintaan 300					48				
Kirjasto-, museo- ja näyttelyhallirakennukset									
Kirjastot ja museot						60			
Näyttelyhallit			24						
Uskonnollisten yhteisöjen rakennukset					48 ²⁾				
Muut kokoontumisrakennukset, kuten seura- ja kerhorakennukset sekä urheilu- ja kuntoilu-rakennukset						60 ²⁾			
Jäähallit ²⁾		12							
Liikenteen rakennukset									
Lentotermiinaalit ja maanalaiset liikennease-mat		12							
Muut liikenteen rakennukset ³⁾						60			

1) Kohteella voi olla anniskelulupa, mutta toiminta on painottunut lounas- tai päivällisruokailuun

2) Tilan sallittu maksimihenkilömäärä voi vaikuttaa tarkastusväliin.

3) Esim. maanalaiset pysäköintitilat, ei yksittäiset autokatokset.

Taulukko A4. Teollisuus- ja varastorakennusten palotarkastusten valvontavälit

Palotarkastusten ohjeellinen väli	6 kk	12 kk	24 kk	36 kk	48 kk	60 kk	72 kk	96 kk	120 kk
Energiantuotannon rakennukset									
alle 1 000 m ²						60			
1 000 m ² tai enemmän			24						
Infrastruktuurin kannalta merkittävät ¹⁾		12							
Teollisuushallit ja muut teollisuusrakennukset ²⁾									
alle 1000 m ²						60			
1000-4 999 m ²			24						
yli 5 000 m ²		12							
Teollisuus- ja pienteollisuustalot ²⁾									
alle 1 000 m ²									120
1 000 m ² tai enemmän			24						
Varastorakennukset ²⁾									
alle 1 000 m ²									120
1 000-9 999 m ²					48				
10 000 m ² tai enemmän			24						

1) Myös muut kuin energiahuollon kannalta merkittävät kohteet, kuten kaukolämpö, vesihuolto, maakaasu, teletekniikka jne. Myös YTS-kohteet huomioita esim. Huoltovarmuuskeskuksen varmuusvarastot

2) Palovaarallisuusluokka otettava huomioon

Taulukko A5. Maatalousrakennusten palotarkastusten valvontavälit

Palotarkastusten ohjeellinen väli	6 kk	12 kk	18 kk	24 kk	36 kk	48 kk	60 kk	72 kk	96 kk	120 kk
Kohteella on aluehallintoviranomaisen ympäristölupa		12								
Kohde on ilmoitusvelvollinen (kunta)							60			
Erilliset viljankuivaamorakennukset ¹⁾							60 ¹⁾			120 ¹⁾
Muut maataloustuotantorakennukset		Tapauskohtainen harkinta								

1) Jos kohde ei ole osa aluehallintoviranomaisen tai kunnan ympäristölupaan liittyvää toimintaa, vaan esim. kyläyhteisön yhteinen viljankuivaamo, valvontavälin lähtökohta on 60 kk. Yksittäisen viljelijän käytössä olevan pienen viljankuivaamon valvontavälin lähtökohta on 120 kk. Käyttöaste tiuhentaa tai harvennetaan valvontaväliä. Valvonta voidaan suorittaa osana tilan muuta määräaikaista valvontaa tai paloturvallisuuden itsearviointina.

Taulukko A6. Muiden rakennusten palotarkastusten valvontavälit

Palotarkastusten ohjeellinen väli	6 kk	12 kk	24 kk	36 kk	48 kk	60 kk	72 kk	96 kk	120 kk
Toimistot ja työpaikatilat									120
Palo- ja pelastustoimen rakennukset						60			
Rakennus ei kuulu mihinkään muuhun ryhmään, mutta on kyt- ketty hätäkeskukseen ¹⁾									120
Palo- ja räjähdysvaaralliset tilat									
kylmä jakeluasema, ei rakennuksia				36					
jakeluasemat, esim. liikennemyymälät			24						
Seveso-kohteet ja muut vastaavat									
turvallisuusselvityslaitos		12							
toimintaperiaatelaitos		12							
lupalaitos			24						
ilmoituslaitos				36					
kemikaaliratapihat ja satamien vaarallisten aineiden kentät, maaliikenteen logistiikkakeskukset ²⁾		12							
Turvetuotantoalueet		12 kk keskiarvo, max 36 kk							
Kulttuurihistoriallinen rakennus ³⁾		Tapauskohtainen harkinta,							
Muut rakennukset ja kohteet ⁴⁾		Tapauskohtainen harkinta,							
Rakennus ei käytössä ⁵⁾						60			

1) Esim. autohallit

2) Trafissa määritelty kemikaaliratapihat, logistiikkakeskusten ja -maaliikenneterminaalien yhteydessä huomi-
oitava ainakin toiminnan laajuus ja mahdollisten vaarallisten aineiden osuus tavaravirrasta.

3) Kulttuurihistoriallisesti tärkeiden kohteiden määrittelyssä hyödynnetään Haag-listaa.

4) esim. kaivokset, maanalainen rakentaminen

5) Tyhjillään olevien rakennusten tilanne tarkastetaan ottamalla yhteyttä kiinteistön omistajaan. Mikäli kohde
on edelleen tyhjillään, ohjeistetaan kiinteistön omistajaa ottamaan yhteyttä, mikäli rakennus otetaan käyttöön.
Samalla annetaan yleistä neuvontaa tyhjillään olevan rakennuksen turvallisuuden varmistamiseksi ja tuhopolt-
tojen torjumiseksi. Tyhjillään oleviin rakennuksiin ei tehdä valvontakäyntiä.

Liite 2. Asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennusten valvontavälit

Liitetaulukko B1: Asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennusten valvontavälit

Palotarkastusten ohjeellinen väli	6 kk	12 kk	24 kk	36 kk	48 kk	60 kk	96 kk	120 kk
Asuinrakennukset yleensä ^{1) 2)}								120
Erityisryhmien asuinrakennukset ³⁾						60		
Vapaa-ajan asuinrakennukset ⁴⁾								120

1) Valvonta perustuu keskeisesti paloturvallisuuden itsearviointiin ja sen jälkivalvontaan.

2) Asuinrakennukset, jotka sisältävät liiketiloja, esim. kivijalkamyymälät ja ravintolat, tarkastetaan rakennuksen A1-A6 luokkiin kuuluvien käyttötapojen määrävälin perusteella.

3) Ryhmään kuuluu sellaiset asuinrakennukset, joissa asukasvalinnan peruste on ikä tai muu ominaisuus, jossa asumisen riskit arvioidaan olevan tavanomaista asumista suurempi. Ryhmään voidaan luokitella myös pientaloja, joissa arvioidaan riskiperusteisesti olevan tarvetta tiheämmälle valvontavälille.

4) Valvonta perustuu paloturvallisuuden itsearviointiin ja tarvittaessa sen jälkivalvontaan.

KALUSTOSTRATEGIA

LIITE 5 PELASTUSTOIMEN PALVELUTASOPÄÄTÖKSEEN 2024–2026

SISÄLTÖ:

1	KALUSTOSTRATEGIAN PERUSTEET	3
1.1	Pelastuslainsäädäntö	3
1.2	Palvelutasopäätös	3
2	AJONEUVOKALUSTO	3
2.1	Käsitteet	3
2.2	Ajoneuvojen tekninen käyttöikä	5
2.3	Ajoneuvokaluston kierto	6
2.4	Erikoiskalusto	7
3	PELASTUSTOIMEN KALUSTOLLINEN SUORITUSKYKY	8
4	INVESTOINTISUUNNITELMA	9
4.1	Hankintaperusteet	9
4.2	Vakuuttaminen	9
4.3	Kaluston huolto- ja kunnossapito	9

1 KALUSTOSTRATEGIAN PERUSTEET

1.1 Pelastuslainsäädäntö

Pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) on säädetty, että hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus- tai muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

1.2 Palvelutasopäätös

Pelastustoiminnan palvelutaso mitoitetaan vastaamaan pelastustoimen alueen riskejä ja onnettomuusuhkia siten, että toiminta on tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä sellaisissa muissa onnettomuuksissa, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä.

Pelastustoiminnan edellyttämä ajoneuvo- ja muun pelastuskaluston laatu ja määrä sekä uusimisen tarve määritellään erikseen riskianalyysin perusteella kalustostrategiassa, joka vahvistetaan osana pelastustoimen palvelutasopäätöstä.

Palvelutasopäätöskauden 2024–2026 aikana vuotuiset investointimäärärahat kalustoinvestointeihin vahvistetaan hyväksytyn palvelutasopäätöksen kehittämissuunnitelman mukaisesti osana hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa.

2 AJONEUVOKALUSTO

Pelastusautoista säädetään ajoneuvolaissa (1090/2002 20 §), LVM:n asetuksessa autojen ja perävaunujen rakenteista ja varusteista (1248/2002), SM:n asetuksessa pelastusautoista (818/2010) sekä muissa ajoneuvojen rakennetta, varusteita ja käyttöä koskevilla kansallisilla säännöksillä (Traficomien ohjeet, ministeriöiden päätökset). Yli 3,0 tonnia painavia pelastusautoja koskee myös Euroopan Standardoimisjärjestön (CEN) pelastusautoja käsittelevä standardi (CEN - EN 1846-2/2009).

Suomen Palopäälystöliitto on julkaissut erillisen pelastusajoneuvojen yleisoppaan v. 2010. Tässä eri ajoneuvoille yhteisessä oppaassa esitetään pelastusautojen ominaisuuksiin, varusteisiin ja kalustoon liittyviä taustoja ja perusteita. Yleisoppaan tavoitteena on yhdenmukaistaa kalustoa, edistää kaluston vaihtokelpoisuutta ja kierrätystä ja helpottaa hankintaprosessia.

2.1 Käsitteet

Pelastusauto on pelastustoimen käyttöön erityisesti rakennettu, kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia oleva auto. Pelastusauto on myös muu auto, joka on kunnan, kuntayhtymän tai valtion pelastushallinnon viranomaisen, pelastustoimen oppilaitoksen, Ilmailulaitoksen tai vastaavan yhteiskunnan yleisiä palveluita tuottavan yhteisön omistuksessa ja hallinnassa ja jota käytetään yksinomaan

pelastustoimen tehtäviin. Pelastusautoksi katsotaan myös palokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle.

Johtoauto on päivystysalueen operatiiviseen johtamistoimintaan tarvittavalla viesti-, tiedustelu- ym. kalustolla varustettu pelastusauto.

Sammutusauto on kiinteällä pumpulla, vesisäiliöllä, vähintään 1 + 3 miehistötilalla sekä sammutus-, raivaus-, kemikaalitorjunta- ja ensihoitokalustolla varustettu pelastusauto. Sammutusauto voi olla myös kalustettu esim. vain sammutus- ja raivauskalustolla.

Kevytsammutusauto on pumpulla ja vesisäiliöllä, vähintään 1+1 miehistötilalla sekä pelastustoiminnan aloittamiseen tarvittavalla sammutus-, raivaus- ja kemikaalitorjuntakalustolla varustettu pääsääntöisesti L – painoluokan pelastusauto. Kevytsammutusauto voi olla kalustettu esimerkiksi vain sammutus- ja raivauskalustolla.

Säiliöauto on kiinteällä vähintään 5 000 litran vesisäiliöllä ja pumpulla varustettu vedenkuljetukseen ja sammutustehtäviin tarkoitettu pelastusauto.

Säiliösammutusauto on kiinteällä pumpulla, vähintään 5 000 litran vesisäiliöllä, vähintään 1+3 miehistötilalla sekä sammutus-, raivaus- ja kemikaalitorjuntakalustolla varustettu pelastusauto. Säiliösammutusauto voi olla kalustettu esimerkiksi vain sammutus- ja raivauskalustolla.

Vahtoauto on vaahtonestesäiliöllä ja vaahdonsekoitinjärjestelmällä varustettu pelastusauto.

Jauheauto on kiinteällä jauhesammutuslaitteistolla varustettu pelastusauto.

Raivausauto on sammutusautoa tehokkaimmilla pelastus- ja raivauskalustoilla sekä tarvittaessa myös kemikaalitorjuntaan ja kemikaalien käsittelyyn sekä öljy- ja vesivahinkojen torjuntaan tarkoitetuilla kalustoilla varustettu pelastusauto.

Pelastussukellusauto on vesisukellus- ja soveltuvien osien muihin sukellustehtäviin soveltuvalla kalustolla varustettu pelastusauto.

Puomitikasauto on kiinteällä nostovarsistolla ja siihen liitetyillä tikkailla sekä työkorilla varustettu pelastusauto.

Tikasauto on kiinteillä konetikkailla varustettu pelastusauto.

Nostolava-auto on kiinteällä nostovarsistolla ja työkorilla varustettu pelastusauto.

Miehistöauto on sammutus- ja pelastusmiehistön kuljetukseen tarkoitettu pelastusauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle.

Huoltoauto on miehistö-, talous-, asema- tai tekniseen huoltoon tarkoitettu pelastusauto.

Kemikaalitorjunta-auto on kemikaalitorjuntaan tarkoitetuilla henkilösuojaimilla ja kemikaalien käsittelyyn tarkoitettulla kalustolla varustettu pelastusauto.

Vahingontorjunta-auto on lähinnä öljy- ja vesivahinkojen sekä seurausvahinkojen torjuntaan tarkoitettulla kalustolla varustettu pelastusauto.

Letkuauto on lähinnä paloletkujen kuljettamiseen ja selvittämiseen tarkoitettu pelastusauto.

Kalustoauto on sammutus- ja pelastuskaluston tai konttien kuljetukseen tarkoitettu pelastusauto.

Ensihoitoauto on lääkinnällisen pelastustoimen tehtäviin tarkoitettu pelastusauto.

Ambulanssi on standardin SFS-EN 1789 mukainen ajoneuvo.

Johtokeskusauto on lähinnä komppanialähdön tai sitä suuremman joukon johtamistoimintaan tarvittavalla viesti- ym. varusteilla, kalustolla ja tiloilla varustettu pelastusauto.

Tarkastusauto on henkilöautopohjainen johtoauto ja/tai ensisijaisesti tarkastus- sekä valvontatoimintaan varustettu pelastusauto.

Muu pelastusauto on pelastusautoksi rekisteröity ajoneuvo, joka ei kuulu edellä mainittuihin luokkiin.

Kontti on pääasiassa pelastustoimen tukitehtäviä varten valmistettu vaihtokori ja/tai toiminnallinen kokonaisuus, jota käsitellään ja kuljetetaan vaihtolavalaitteistolla varustetulla kalustoautolla.

Perävaunu on pelastustoimen tehtäviä varten valmistettu perävaunu, joka täydentää pelastusautoja tehtävissään.

Muu ajoneuvo on pelastustoimen tehtäviin hankittu muu kulkuneuvo.

Museopaloauto on lähinnä perinne- ja näyttelytoimintaan käytettävä, yli 30 vuotta vanha pelastusauto.

Irtokalustolla tarkoitetaan pelastusautoon sijoitettuja irrallisia laitteita, välineitä ja esineitä, jotka voidaan irrottaa ja ottaa käyttöön autosta ilman erillisiä työkaluja tai järjestelyitä

2.2 Ajoneuvojen tekninen käyttöikä

Eri ajoneuvotyypeille vahvistetaan ohjeellisena ajoneuvon tekninen käyttöikä (taulukko 1).

Taulukko 1. Ajoneuvojen tekninen käyttöikä

Ajoneuvotyyppi	Tekninen käyttöikä (v)
Sammutusauto / säiliösammutusauto	20
Päätoimisesti miehitetty paloasema	10
Säiliöauto	20
Päätoimisesti miehitetty paloasema	10
Puomitikas- ja nostolava-auto	20
Raivausauto	20
Kalustoauto (vaihtokorilaitteisto)	25
Kontti ja peräkärry	30
Johtoauto (johtotilallinen)	10
Miehistöauto	15
Tarkastusauto	10
Turvallisuusviestintäauto	15
Palotutkinta-auto	15
Mönkijä, moottorikelkka	20
Vene (<10 m)	25
Alus (>10 m)	25
Vara-auto (sammutus / säiliösammutusauto)	20

Teknistä käyttöikää määriteltäessä on otettu huomioon ajoneuvojen keskimääräinen käyttöaste, elinkaarikierto eri paloasemilla ja huoltovarmuus varaosien saatavuuden osalta. Henkilöautojen osalta on huomioitu mahdollinen jälleenvuontiarvo.

2.3 Ajoneuvokaluston kierto

Pelastustoimen kalustossa pyritään yhdenmukaisuuteen käytettävyyden, vaihtokelpoisuuden ja kierron helpottamiseksi. Uuden ajoneuvon sijoituksessa huomioidaan riskialuealuokka, tehtävien vaativuus ja monimuotoisuus, vuotuinen hälytysmäärä ja palokunnan mahdolliset erikoistehtävät. Pelastuslaitoksen välittömässä valmiudessa käytettäviä ajoneuvoja uusitaan siten, että sammutus-, säiliösammutus- ja säiliöautot ovat enintään 10 vuotta vanhoja.

Muiden palokuntien sammutus-, säiliösammutus- ja säiliöautoja uusitaan siten, että ne ovat enintään 20 vuotta vanhoja. Ajoneuvoja uudelleen sijoitetaan siten, että palokunnilla on käytössään tehtäviinsä nähden tarkoituksenmukaisimmat ajoneuvot.

Päivystävien pelastusviranomaisten (päivystävä palomestari ja päivystävä päällikkö) käyttöön osoitetaan näiden työtehtävien vaatimusten mukaiset (mm. johtamistilat ja -välineet) hälytysajoneuvot.

Pelastustoimen viranomais- ja muita tehtäviä varten pelastuslaitoksella on riittävästi ajoneuvoja.

Vara-autona pidetään vähintään yhtä sammutus- tai säiliösammutusautoa. Vara-autolla turvataan toimintavalmius ajoneuvojen huolto- ja kunnossapitotöiden aikana. Vara-autoa käytetään myös palokuntien kurssi- ja koulutustoiminnassa.

2.4 Erikoiskalusto

Erikoiskalustolla tarkoitetaan sellaista pelastuskalustoa, jota on sijoitettuna vain yhdelle tai korkeintaan muutamalle paloasemalle.

Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella erikoiskalustoa ovat nostolava-autot (2), vaihtolava-autot (3), erilaiset kontit (öljyntorjuntakalusto, 110–152 mm letkukalusto, jälkivahinkojen torjuntakalusto), raskas raivausauto (1), vaahtoauto (1), kemikaalitorjunta-auto (1), suurtehopumppuyksikkö, öljyntorjunta-alus (1), moottorikelkat, mönkijät jne.

Erikoiskaluston sijoitteluun vaikuttavat paloasemien vastuut, erikoistuminen ja riskikartoitus.

Kalustoa uusitaan ja sijoitetaan lähtökohtaisesti kalustosunnitelman perusteella.

3 PELASTUSTOIMEN KALUSTOLLINEN SUORITUSKYKY

Etelä-Karjalan pelastustoimen kalustollinen suorituskyky mitoitetaan vastaamaan kansallisia, alueellisia ja paikallisia onnettomuusuhkia ja siten, että toiminta on tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä sellaisissa muissa onnettomuuksissa, jotka arvioitujen uhkien ja aikaisempien vuosien onnettomuustilastojen perusteella ovat todennäköisiä.

Pelastustoimen alueella on tavoitteena yllä pitää kalustollista suorituskykyä taulukon 2 mukaisesti. Kalusto sijoitetaan alueen riskien ja onnettomuusuhkien perusteella pelastusalueen eri paloasemille. Kaluston sijoitus voi vaihdella eri vuoden ja vuorokauden aikoina.

Taulukko 2. Pelastuslaitoksen kalustollinen suorituskyky alueella

Ajoneuvotyyppi	Määrä
Sammutusauto- / säiliösammutusauto	27
Säiliöauto	14
Nostolava-auto	2
Raivausauto	1
Kalustoauto (vaihtokorilaitteisto)	3
Vaarallisten aineiden torjunta-auto	1
Vaahtoauto	1
Pelastussukellusauto	2
Konttikalusto	11
Johtoauto (johtotilallinen)	3
Miehistöauto	15
Päivystys- / kalustoauto	7
Palotutkinta-auto	1
Ensivasteauto	0
Tarkastusauto	27
Turvallisuusviestintäauto	1
Maastokulkuneuvo	11
Vene (<10 m)	23
Alus (>10 m)	4
Perävaunut ja Trailerit	116

4 INVESTOINTISUUNNITELMA

Pelastustoimen järjestämislain perusteella hyvinvointialue laatii pelastustoimen investointisuunnitelman ja toimittaa sitä koskevan esityksen kalenterivuositain sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle. Pelastustoimea koskevan osan (*pelastustoimen osasuunnitelma*) tulee perustua järjestämislaissa tarkoitettuihin valtakunnallisiin strategisiin tavoitteisiin sekä kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiin. Hyvinvointialueen on valittava pelastustoimen osasuunnitelmaan hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit ja investointia vastaavat sopimukset, ja siinä on arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen.

Pelastuslaitos selvittää tapauskohtaisesti hankintojen vaihtoehtoina erilaisia leasing- ja vuokrasopimusjärjestelyjä.

4.1 Hankintaperusteet

Kalustohankinnat tehdään palokuntien suorituskykymäärittelyn ja kalustos suunnitelman pohjalta. Hankinnat tehdään mahdollisimman taloudellisesti ja tehokkaasti noudattaen julkista hankinnoista annettuja säädöksiä. Hankinnat tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden pelastustoimen alueiden kanssa. Palvelutasopäätökseen sisältyvässä investointisuunnitelmassa vahvistetaan palvelutasopäätöskauden kalustohankinnat.

Sopimuspalokuntien itse hankkiman kaluston käytöstä pelastuslaitoksen tehtävissä ja korvausperusteista sovitaan erikseen palokuntasopimuksessa.

Pelastuslaitos pyrkii ajoneuvohankinnoissaan huomioimaan ajoneuvojen koko elinkaaren siten, että se tukee EU:n direktiivissä ja Pariisin ilmasopimuksessa asetettuja tavoitteita kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.

4.2 Vakuuttaminen

Hyvinvointialueen omistaman ja pelastuslaitoksen hallinnassa olevan kaluston vakuutusturvasta huolehtii hyvinvointialue.

4.3 Kaluston huolto- ja kunnossapito

Palokunta huolehtii kaluston käytön jälkeisestä huollosta ja tarkastuksista. Määräaikaishuollot tehdään huolto-ohjelman mukaisesti. Ajoneuvojen takuuhuollot ja -korjaukset toteutetaan maahantuojiin sopimusliikkeissä.

Pelastuslaitoksen tehtävänä on huolehtia sille kuuluvista tehtävistä kaikissa olosuhteissa – myös poikkeusoloissa. Tämän johdosta pelastuslaitoksella tulee olla oma valmius koko alueella olevan pelastuskaluston huoltoon ja kunnossapitoon kaikissa olosuhteissa ja eri vuorokauden aikoina.

Hyvinvointialueen pelastuslaitoksella tulee olla käytössään tarkoituksenmukaiset huolto- ja kunnossapitotilat. Pelastuslaitoksella on kaluston huolto- ja kunnossapitotehtäviä varten kalustomestarin lisäksi riittävä määrä kalustonhoitajia. Lisäksi kalustoa huoltavat sekä päätoimiset pelastajat että sopimuspalokuntien henkilöstö, jolla on koulutus ja kokemus tehtäviin.

Pelastuslaitos on uudemman ajoneuvo- ja aluskaluston osalta sopinut määräaikaishuoltojen teettämisestä merkkiliikkeissä. Pelastuslaitos käyttää hyvinvointialueen kilpailuttamia huolto- ja kunnossapitoyrityksiä siltä osin kuin se on kokonaistaloudellisuuden ja pelastustoimintavalmiuden kannalta tarkoituksenmukaista. Pelastuslaitoksella tulee olla kriittisen kaluston osalta kattavat huolto- ja kunnossapitosopimukset eri kalusto- ja palvelutoimittajien kanssa.